

Monica Opreș

Dorin Opreș

Irina Horga

**RELIGIA LA CLASA PREGĂTITOARE
ȘI LA CLASA I**

GHID PENTRU PROFESORI

(Document de lucru)

Editura *Basilica* a Patriarhiei Române
București, 2013

CUPRINS

<i>De ce un ghid pentru profesori?</i>	6
I. Ce presupune predarea Religiei la primele două clase din ciclul curricular „achiziții fundamentale”?	8
I.1. Rolul Religiei ca disciplină de studiu la clasa pregătitoare și la clasa I	8
I.2. Noua programă școlară de Religie la clasele din ciclul curricular „achiziții fundamentale”	11
II. Ce strategii didactice se recomandă la ora de Religie la clasa pregătitoare și la clasa I?	14
II.1. Metode de învățământ utilizate în predarea Religiei	14
II.1.1. Explicația	15
II.1.2. Povestirea	16
II.1.3. Conversația euristică	17
II.1.4. Învățarea prin descoperire	19
II.1.5. Jocul didactic	20
II.1.6. Învățarea problematizată	23
II.1.7. Studiul de caz	24
II.1.8. Exercițiul	25
II.1.9. Rugăciunea	26
II.1.10. Observarea directă a lumii, ca parte a creației	27
II.2. Mijloace de învățământ utilizate în predarea Religiei	28
II.3. Medii de învățare a Religiei	29
III. Cum se realizează evaluarea la ora de Religie la clasa pregătitoare și la clasa I?	32
IV. Cum se realizează proiectarea didactică la ora de Religie?	37
IV.1. Model de proiecte didactice la clasa pregătitoare	39

IV.2. Model de proiecte didactice la clasa I	42
V. Cum se abordează temele de educație religioasă din perspectivă interdisciplinară?	46
VI. Cum utilizăm fișele de lucru pentru ora de Religie la clasa pregătitoare?	50
VI.1. Fișele de lucru pentru ora de Religie la clasa pregătitoare. Prezentare generală	50
VI.2. Abordarea conținuturilor învățării prin intermediul fișelor de lucru	53
Domeniul: Iubirea lui Dumnezeu și răspunsul omului	
VI.2.1. Dumnezeu ne-a creat din iubire	53
VI.2.1.1. Prima oră de Religie	53
VI.2.1.2. Omul este cea mai importantă ființă de pe pământ	57
VI.2.1.3. Sunt copilul lui Dumnezeu și al părinților mei	61
VI.2.1.4. Ce înseamnă să fiu creștin	63
VI.2.1.5. Crucea, semnul creștinilor	66
VI.2.1.6. Cum vorbesc cu cei din jur	69
VI.2.1.7. Ce simt față de ceilalți	72
VI.2.1.8. Cum mă comport ca un creștin	75
VI.2.1.9. O zi din viața mea de creștin	77
Domeniul: Dumnezeu se face cunoscut omului	
VI.2.2. Dumnezeu este întotdeauna cu noi	80
VI.2.2.1. Dumnezeu ne-a dăruit o lume frumoasă	80
VI.2.2.2. Iisus Hristos iubește copiii	84
VI.2.2.3. Maica Domnului este ocrotitoarea copiilor	86
VI.2.2.4. Îngerii sunt păzitorii copiilor	90
VI.2.2.5. Sfinții sunt prietenii lui Dumnezeu și ai copiilor	93
VI.2.2.6. Sfântul Nicolae, dăruitorul	95
Domeniul: Viața creștinului împreună cu semenii	
VI.2.3. Dumnezeu ne învață să ne ajutăm unii pe alții	98
VI.2.3.1. Familia mea	98
VI.2.3.2. Sunt creștin și la școală	100
VI.2.3.3. Primii mei prieteni	103
VI.2.3.4. Preotul în viața mea	106
VI.2.3.5. Creștinii din biserica mea	107
VI.2.3.6. Oamenii din lumea întregă	109

Domeniul: Mari sărbători creștine

VI.2.4. Nașterea Domnului, darul lui Dumnezeu pentru oameni	112
VI.2.4.1. Nașterea Pruncului Iisus, bucuria copiilor	112
VI.2.4.2. Cum sărbătoresc Crăciunul	117
VI.2.5. Învierea Domnului, împlinirea darului lui Dumnezeu	118
VI.2.5.1. Bucuria copiilor la Florii	118
VI.2.5.2. Bucuria copiilor la Paști	120
VI.2.5.3. Cum sărbătoresc Paștile	121

VII. Cum utilizăm manualul de Religie? 123**VII.1. Manualul de Religie și caietul la clasa I. Presentare generală 123**

**VII.2. Abordarea conținuturilor învățării la clasa I,
prin manualul de Religie 126**
Din nou la ora de Religie 126

Domeniul: Iubirea lui Dumnezeu și răspunsul omului

VII.2.1. Omul Îl întâlnește pe Dumnezeu în biserică	127
VII.2.1.1. Ne amintim din clasa pregătitoare	127
VII.2.1.2. Biserica este casa lui Dumnezeu	128
VII.2.1.3. Cum arată o biserică	130
VII.2.1.4. Cum Îl primesc pe Dumnezeu în biserică (I)	131
VII.2.1.5. Cum Îl primesc pe Dumnezeu în biserică (II)	133
VII.2.1.6. Cu cine mă rog în biserică	135
VII.2.1.7. Cum mă comport în biserică	137
VII.2.1.8. Ce fac eu pentru biserica mea	138

Domeniul: Dumnezeu se face cunoscut omului

VII.2.2. Omul este ființa care crede în Dumnezeu	139
VII.2.2.1. Ne amintim din clasa pregătitoare	139
VII.2.2.2. Omul ascultă cuvântul lui Dumnezeu	140
VII.2.2.3. Omul se bucură de creația lui Dumnezeu	141
VII.2.2.4. Biblia ne vorbește despre oameni credincioși	143
VII.2.2.5. Sfinții Apostoli sunt modele de credință	145
VII.2.2.6. Ce înseamnă să fiu un om credincios	147

Domeniul: Viața creștinului împreună cu semenii

VII.2.3. Omul se roagă lui Dumnezeu pentru sine și pentru alții	148
VII.2.3.1. Ne amintim din clasa pregătitoare	148
VII.2.3.2. Rugăciunea și rugăminta	149
VII.2.3.3. Omul vorbește cu Dumnezeu prin rugăciune	151
VII.2.3.4. Când, unde și cui mă rog	152

VII.2.3.5. Pentru cine mă rog	153
VII.2.3.6. Binefacerile rugăciunii	155
Domeniul: Mari sărbători creștine	
VII.2.4. Nașterea Domnului, în vers și în cântec	156
VII.2.4.1. Ne amintim din clasa pregătitoare	156
VII.2.4.2. Despre colind	157
VII.2.4.3. Nașterea Domnului în poezia creștină românească	158
VII.2.5. Învierea Domnului, în vers și în cântec	159
VII.2.5.1. Ne amintim din clasa pregătitoare	159
VII.2.5.2. Salutul creștinilor la Sfintele Paști	161
VII.2.5.3. Învierea Domnului în poezia creștină românească	162
VIII. Care este rolul teatrului religios pentru copii? (Scenete de	163
 Andreea Gurguiatu)	
VIII.1. Să ne bucurăm de Nașterea Domnului!	164
VIII.2. Să ne bucurăm de Învierea Domnului!	174
VIII.3. Strugurele Sfântului Macarie	183
Bibliografie	196

DE CE UN GHID PENTRU PROFESORI?

Educația religioasă la vârsta școlară mică înseamnă în primul rând familiarizarea copiilor cu domeniul Religiei, ce dă prilej de întâlnire cu puritatea și simplitatea copilăriei. În viziunea filosofului Constantin Noica, nevinovăția are drept sinonim simplitatea, în directă relație cu viața spirituală. Aceasta a fost premisa de la care am pornit în proiectarea modelelor didactice pentru lucrul la ora de Religie: prin simplitate să redescoperim sensul educației religioase pentru copiii de vârstă școlară mică.

Din punctul nostru de vedere, a preda Religie înseamnă a renunța la tot ceea ce poate să devină împovărător pentru acest demers, a simplifica mesajul spre a-l esențializa, a-ți potrivi pașii cu ai copilului, a ajunge la întregul care-l face pe profesor să rezoneze cu nevoile și interesele de cunoaștere a acestuia, printr-un echilibru între diferitele acțiuni și gesturi pedagogice care trebuie să facă din ora de Religie un moment exemplar, o sărbătoare, o bucurie de a învăța lucruri noi.

Ce presupune această **simplitate** la nivelul unui ghid pentru profesori?

Calea spre simplitate pe care o propune acest ghid se poate realiza prin variate strategii didactice. Poate începe prin delimitarea aspectelor esențiale din **imaginile suport** propuse, mai precis a acelor aspecte care trec dincolo de conținutul teoretic și fac apel la experiențele de viață ale copiilor, la trăirea de către aceștia a unor situații similare, la „exersarea” unor sentimente și emoții specifice.

De asemenea, angajarea copiilor în **dialoguri** pe diferite teme poate fi considerată un solid suport al deschiderii spre împărtășirea cunoașterii, a emoțiilor și sentimentelor nu doar în relația profesorului cu elevii, ci și în situații de relaționare între elevi și, de ce nu, și dincolo de școală, în relația copil-părinte. A pune întrebări, a-i provoca pe copii să adreseze propriile întrebări, a răspunde la nevoile lor de a ști sunt activități care îi ajută în plan cognitiv și psihoafectiv încă de la debutul lor în lumea școlii.

O modalitate principală de lucru cu copiii promovată de acest ghid este **jocul**. Alăturarea într-o anumită ordine de priorități a reperelor esențiale ale fiecărei vârste – jocul, iubirea, înțelepciunea – de către Lucian Blaga: „Copilul râde: «Înțelepciunea și iubirea mea e jocul!»» evidențiază o dată în plus importanța ludicului în perioada copilăriei și prezintă fericirea drept efect al iubirii în toată puritatea ei și al înțelepciunii de a vedea lucrurile doar în lumina lor pozitivă, pe care numai starea de nevinovăție poate să o ofere. A utiliza jocul în ora de Religie nu înseamnă a considera acțiunile didactice drept o joacă, ci a promova cât mai multe contexte de învățare prin joc, cu plăcerea și bucuria de a afla lucruri noi.

La fel de apreciate sunt și momentele în care copiii sunt purtați pe tărâmul **poveștilor**. Și aici, modelul propus de ghid este unul de simplitate: povești neilustrate, simple, ce fac apel la experiențe de viață reale sau imaginate, care lasă creativitatea să se dezvolte, astfel încât fiecare copil să se identifice cu personajele acestora.

Propunerea de activități în care elevii sunt solicitați **să deseneze** anumite aspecte referitoare la experiențe de viață personale, la mediul școlar sau familial sau în urma observării naturii reprezintă nu doar factor de dezvoltare a creativității ci, mai ales, de comunicare altfel, printr-o modalitate facilă și îndrăgită de copii. De aici, ponderea mai mare a spațiilor pentru desenat, comparativ cu cele pentru colorat.

Sfântul Siluan Athonitul îi îndeamnă pe creștini să se roage simplu, ca un copil. De aici, îndemnul de a-i învăța pe copii **rugăciunea** și simplitatea acesteia. Ce înseamnă să te rogi simplu?! Să fii atent cum stai când vorbești cu Dumnezeu, ce cuvinte spui, cum le spui, ce simți când le spui, la ce te mai gândești când le spui.

Și, nu în ultimul rând, simplitatea înseamnă a-i educa pe copii prin activități care promovează **valori și atitudini** precum ascultarea, răbdarea, autocontrolul. Ascultarea – ca modalitate de deschidere nu doar către adulți, ci și către cei de aceeași vârstă, ca suport al armoniei. Răbdarea – nu doar în îndeplinirea unor sarcini școlare, ci mai ales ca perseverență, așteptare și înțelegere a faptului că lucrurile importante se obțin în timp și prin efort. Autocontrolul emoțiilor și al atitudinilor față de diferite situații simple de viață, specifice copiilor.

Dificultatea de a rămâne în simplitate este dată și de nevoia de a le oferi copiilor diverse **spații educaționale** pentru desfășurarea diferitelor activități, care să asigure ieșirea din monotonia derulării predării-învățării numai în bancă și numai în spațiul clasei. Astfel, pe lângă sala de clasă, se propun activități de lectură în bibliotecă, jocul în spații special amenajate, prezentarea produselor activității în mici spații expoziționale, rugăciunea realizată după anumite rigori, în clasă, acasă sau la biserică etc.

Pornind de la aspectele anterior menționate, au fost elaborate propuneri de activități didactice, care îi au personaje principale pe doi frați gemeni, Andrei și Ioana. Astfel, conținuturile învățării cuprinse în programa școlară de la clasa pregătitoare și de la clasa I sunt parcurse urmărind diferite situații și comportamente ale celor doi frați, în relație cu membrii familiei, cu colegii, prietenii, în diferite contexte educaționale și de viață.

Desenele au fost realizate de Cristina Ionescu-Berechet, distins grafician cu preocupări în ilustrarea pentru copii a vieții unor sfinți. Mesajul transmis de imagini este susținut și de alegerea unor culori armonioase, menite să le dezvolte elevilor simțul estetic și dragostea de frumos, în lumina tradiției Bisericii noastre.

Textul scenetelor a fost propus de artist liric Andreea Gurguiatu, masterand în teologie, a cărei sensibilitate aparte transpare și din modul în care a versificat teme atât de importante pentru creștini, precum Nașterea Domnului, Învierea Domnului. Noutatea vine însă și din preocuparea pentru prezentarea în versuri a unor aspecte morale din viața unor sfinți.

Succesul utilizării lucrărilor susținute prin ghidul de față, **Religie. Fișe de lucru pentru clasa pregătitoare** și **Religie. Manual pentru clasa I**, Editura *Basilica* a Patriarhiei Române, 2013, depinde și de utilizarea lor în duhul simplității în care au fost elaborate. La simplitatea copiilor se poate ajunge doar prin simplitate!

Autorii

CAPITOLUL I

CE PRESUPUNE PREDAREA RELIGIEI LA PRIMELE DOUĂ CLASE DIN CICLUL CURRICULAR „ACHIZIȚII FUNDAMENTALE”?

Nevoia unei educații care să armonizeze actuala structură a învățământului românesc cu achizițiile de dată recentă din domeniul psihologiei învățării în diferitele perioade ale dezvoltării psiho-fizice a elevilor s-a concretizat în introducerea ciclurilor curriculare.

Definiția unanim acceptată a acestora le consideră periodizări ale școlarității grupate pe mai mulți ani de studiu, ale căror elemente comune se regăsesc la nivel de finalități și metode didactice. Ciclurile curriculare se suprapun peste structura formală a sistemului de învățământ și au drept scop focalizarea obiectivului major al fiecărei etape școlare și reglarea procesului de învățământ prin intervenții de natură curriculară.

Prin introducerea ciclurilor curriculare se asigură unele condiții ale continuității la trecerea de la o treaptă de școlaritate la alta, atât prin transferul de metode, cât și prin stabilirea unor conexiuni la nivelul curriculumului. De asemenea, această abordare a susținut extinderea școlarității ca învățământ obligatoriu de la 6 la 16 ani și a creat premisele pentru o mai bună acordare a structurii sistemului de învățământ cu vârstele psihologice.

I.1. ROLUL RELIGIEI CA DISCIPLINĂ DE STUDIU LA CLASA PREGĂTITOARE ȘI LA CLASA I

Ciclul achizițiilor fundamentale grupează clasa pregătitoare, clasa I și clasa a II-a. Înființarea și includerea clasei pregătitoare în învățământul primar, începând cu anul școlar 2012-2013, s-a realizat ca urmare a intrării în vigoare a Legii educației naționale nr. 1/ 2011 care, în art. 23(1,b), precizează faptul că învățământul primar „*cuprinde clasa pregătitoare și clasele I-IV*”.

Privitor la parcursul școlar al copiilor care vor frecventa clasa pregătitoare, Legea educației naționale menționează, la art. 68.(4), scopul declarat al curriculumului pentru această clasă: „*Curriculumul pentru clasele pregătitoare urmărește dezvoltarea fizică, socioemoțională, cognitivă, a limbajului și comunicării, precum și dezvoltarea capacităților și a atitudinilor în învățare,*

*asigurând totodată punțile către dezvoltarea celor 8 competențe-cheie*¹, stabilite în cadrul Programului Comisiei Europene „Education & Training 2010”, grupul de lucru „Basic Skills Entrepreneurship and Foreign Languages”.

*Religia constituie disciplina de învățământ care își propune transmiterea valorilor religioase, astfel încât potențialul formativ al conținuturilor învățării propuse de această dimensiune a educației să poată deveni un suport puternic în dezvoltarea personală a elevilor. Prin ceea ce își propune, Religia, ca disciplină de învățământ, contribuie în special la formarea a patru din cele opt competențe-cheie: comunicarea în limba maternă; a învăța să înveți; competențe civice și interpersonale; sensibilitatea la cultură*².

Statutul disciplinei Religie, la nivelul întregului învățământ preuniversitar, este reglementat de Legea educației naționale nr. 1 / 2011 prin art. 18: „(1) Planurile-cadru ale învățământului primar, gimnazial, liceal și profesional includ Religia ca disciplină școlară, parte a trunchiului comun. Elevilor aparținând cultelor recunoscute de stat, indiferent de numărul lor, li se asigură dreptul constituțional de a participa la ora de Religie, conform confesiunii proprii. (2) La solicitarea scrisă a elevului major, respectiv a părinților sau a tutorei legal instituit pentru elevul minor, elevul poate să nu frecventeze orele de Religie. În acest caz, situația școlară se încheie fără disciplina Religie. În mod similar se procedează și pentru elevul căruia, din motive obiective, nu i s-au asigurat condițiile pentru frecventarea orelor la această disciplină. (3) Disciplina Religie poate fi predată numai de personalul didactic calificat conform prevederilor prezentei legi și abilitat în baza protocoalelor încheiate între Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului și cultele religioase recunoscute oficial de stat”.

Activitățile didactice religioase sunt subordonate idealului creștin, peren și imuabil – independent față de diferitele schimbări din plan istoric, politic și social prin care trece societatea –, în funcție de care se definesc finalitățile educaționale, aflate, pentru activitatea desfășurată în cadrul formal, într-o necesară relație cu modelele impuse prin documentele școlare emise la nivel oficial³. Prin această abordare, educația religioasă realizată în școală promovează în mod explicit dezvoltarea spirituală, morală, culturală a copilului, pentru Biserică și pentru

¹ Cele opt competențe-cheie pe care trebuie să se concentreze sistemele de învățământ europene sunt: comunicarea în limba maternă; comunicarea în limbi străine; alfabetizarea matematică și competențe de bază în științe și tehnologii; competențe ITC; a învăța să înveți; competențe civice și interpersonale; competențe antreprenoriale; sensibilitatea la cultură.

² Irina HORGĂ, „Educația religioasă – o opțiune explicită a sistemelor de învățământ europene”, în: Dorin OPRÎȘ (coord.), *Educația religioasă în dialog cu societatea. Cercetări pedagogice, psihologice și istorice*, Ed. Reîntregirea, Alba Iulia, 2010, pp. 40-42.

³ Monica OPRÎȘ, *Religie, morală, educație. Perspective teologice și pedagogice*, Ed. Basilica, București, 2011, p.108.

societate, pregătindu-l pentru responsabilități și exigențe ale vieții de adult, în lumina învățaturii revelate⁴.

Introducerea disciplinei Religie în planurile de învățământ începând cu clasa pregătitoare asigură o abordare continuă a domeniului pe tot parcursul învățământului preuniversitar – specifică majorității sistemelor educaționale care includ educația religioasă în curriculumul școlilor publice. Elevii mici pot cunoaște astfel aspecte legate de cele mai importante elemente sau aspecte ale propriei credințe religioase, precum și modul în care aceasta îl poate ajuta în luarea unor decizii legate de atitudini și comportamente față de semenii sau față de sine. Rolul Religiei la vârstele mici este recunoscut și susținut de teoreticienii și practicienii din domeniul educației, care evidențiază importanța educației religioase în formarea propriei identități a elevilor, ca premisă pentru formarea unei personalități armonioase, aspectele legate de credințe și convingeri fiind un element important al respectivului demers.

La debutul școlarității, disciplina Religie constituie un important context de învățare care valorifică în plan educativ „marile întrebări” ale copiilor, experiențele de viață ale acestora, altele decât cele vizate în mod obișnuit de celelalte discipline din planul de învățământ, dar cu importanță majoră pentru dezvoltarea morală și pentru exersarea deprinderilor de socializare ale acestora. Finalitățile propuse pentru disciplina Religie nu vizează cu preponderență o educație de tip confesional, ci urmăresc dezvoltarea morală a copiilor și formarea comportamentului prin valorificarea activă în acord cu valorile moral-religioase a diferitelor aspecte propuse de conținuturile învățării.

Prin competențele și conținuturile vizate, disciplina Religie contribuie în mod direct la realizarea competențelor ariei curriculare *Om și societate*, prin aportul adus la dezvoltarea unor competențe sociale și civice, prin accentul pe promovarea diversității și pe integrarea în diferite grupuri, prin susținerea unor abordări inter- și transdisciplinare⁵.

Promovarea valorilor spirituale prin această disciplină de învățământ se realizează într-un continuum. Ne referim aici, în special la valori precum: credința în existența și în ajutorul permanent primit de la Dumnezeu, speranța în biruința Luminii, iubirea ca valoare supremă și definiție a lui Dumnezeu, manifestată în relația cu El și cu semenii, curajul de a respecta poruncile divine, dreptatea înțeleasă ca adevăr, în plan personal și social, cumpătarea în manifestarea interesului față de valorile materiale, înțelepciunea de a vedea adevărata

⁴ A. BOLTON, „Moral Development. Whose Ethics in the Teaching of Religious”, în *Journal of Moral Education*, Oxford, 1997, vol. 26, nr. 2.

⁵ Vezi și **** Programa școlară pentru disciplina Religie, cultul ortodox, clasa pregătitoare, *Nota de prezentare*, <http://programe.ise.ro/Programescolareaprobrate.aspx#> (22.08.2012).

semnificație a experiențelor de viață, libertatea dobândită prin delimitarea de nonvalori, modelul suprem oferit de Iisus Hristos și de sfinți, biserica – înțelegă drept comunitate a creștinilor, timpul liturgic, obiectele sfințite etc.

Aceste valori sunt incluse la nivel structural în documentele curriculare ce descriu întreg parcursul studierii Religiei ca disciplină de învățământ, particularizat la nivelul dezvoltării psiho-fizice a elevilor, și au menirea de a asigura condițiile pentru atingerea idealului creștin al existenței, prin dezvoltarea funcțiilor sufletești: rațiunea, voința, sentimentul⁶.

I.2. NOUA PROGRAMĂ ȘCOLARĂ DE RELIGIE LA CLASELE DIN CICLUL CURRICULAR „ACHIZIȚII FUNDAMENTALE”

Programa școlară pentru disciplina Religie constituie oferta curriculară, proiectată pentru o oră pe săptămână în trunchiul comun al planului de învățământ, în cadrul ariei curriculare *Om și societate*. Programa școlară de Religie, cultul ortodox, pentru clasa pregătitoare, clasa I și clasa a II-a a fost aprobată prin ordinul ministrului educației naționale, nr. 3418 / 19.03.2013⁷.

Structura programei școlare pentru Religie – clasa pregătitoare include următoarele elemente: notă de prezentare, competențe generale; competențe specifice și exemple de activități de învățare; conținuturi utilizate pentru dezvoltarea competențelor specifice; sugestii metodologice.

Competențele sunt ansambluri structurate de cunoștințe, abilități și atitudini dobândite prin învățare, care permit identificarea și rezolvarea, în contexte diverse, a unor probleme caracteristice unui anumit domeniu.

Competențele generale sunt competențele disciplinei Religie dezvoltate pentru ciclul achizițiilor fundamentale. Acestea vizează în special elemente de intuire a unor aspecte de morală religioasă și sensibilizarea față de valorile spirituale. Cele trei competențe generale ale disciplinei Religie pentru cele trei clase aparținând ciclului achizițiilor fundamentale sunt următoarele:

1. Aplicarea unor norme de comportament specific moralei religioase, în diferite contexte de viață;
2. Colaborarea cu copiii și cu adulții din mediul familiar, în acord cu valorile religioase;

⁶ Dorin OPRÎȘ, *Dimensiuni creștine ale pedagogiei moderne*, ediția a III-a, Ed. Didactică și Pedagogică, R.A., București, 2012, pp. 123-124.

⁷ *** Programa școlară pentru disciplina Religie, cultul ortodox, clasa pregătitoare, *Nota de prezentare*, <http://programe.ise.ro/Programescolareaprobrate.aspx#> (22.08.2012)

3. Explorarea activă a unor elemente din viața de zi cu zi, din perspectiva propriei credințe.

Competențele specifice reprezintă nucleul funcțional al programei școlare și evidențiază rezultatele așteptate ale învățării la nivelul fiecărei clase, fiind derivate din competențele generale. Formarea competențelor specifice se constituie într-un continuum, pe diferitele nivele pe care le presupune fiecare dintre acestea.

Competențele specifice sunt corelate cu activități de învățare. Exemplele de activități de învățare specificate în programa școlară constituie propuneri de organizare a activității didactice în scopul realizării competențelor specifice. Aceste exemple pun accent pe valorificarea experienței de viață a elevilor și pe integrarea unor strategii de predare-învățare diverse. Programa școlară propune o ofertă flexibilă de exemple, profesorul de Religie având libertatea de a modifica, completa sau înlocui activitățile de învățare, în scopul adecvării și personalizării demersului didactic.

Conținuturile învățării reprezintă baza de operare pentru formarea competențelor. Noutatea acestui nou model curricular, constă în gruparea acestora pe următoarele domenii:

1. Iubirea lui Dumnezeu și răspunsul omului
2. Dumnezeu se face cunoscut omului
3. Viața creștinului împreună cu semenii
4. Mari sărbători creștine

Oferta curriculară este dezvoltată, la nivelul fiecărei clase, în jurul unor teme majore: *Dumnezeu este cu noi prin descoperire și iubire* (la clasa pregătitoare); *Omul este cu Dumnezeu prin credință și rugăciune* (la clasa I); *Dumnezeu este iubire* (la clasa a II-a). Astfel, conținuturile învățării se subordonează atât domeniilor, cât și temelor majore⁸.

O analiză a programelor școlare apărute după 1989 evidențiază trecerea de la conținuturi ale învățării formulate în termeni teologici la unele formulate în termeni care permit mai ușor familiarizarea copiilor cu domeniul religios. Acest nou model curricular permite și o anumită flexibilitate și creativitate în construirea situațiilor de învățare, în raport cu particularitățile de vârstă și individuale ale elevilor.

În acord cu principiul respectării particularităților individuale ale elevilor⁹ și pentru a asigura o realizare unitară a educației religioase în contextul abordării modelului confesional de predare a Religiei, programa școlară propune un set de

⁸ Temele majore au fost elaborate în cadrul Comisiei Patriarhiei Române pentru programele școlare la disciplina Religie, fiind aprobate de Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române în ședința din 16-17 februarie 2012. Ele proiectează parcursul religios al elevului, de la clasa pregătitoare până la sfârșitul școlarității.

⁹ Ne referim aici în special la faptul că elevii aparțin unei anumite confesiuni religioase.

elemente comune pentru toate cultele din România care au drept de predare a Religiei în sistemul de învățământ. Acestea se regăsesc la nivelul competențelor generale și specifice, al unor activități de învățare, al sugestiilor metodologice. Lista de conținuturi specifice, elaborată de fiecare cult în parte, este completată cu un ansamblu de elemente de tip predominant confesional (rugăciuni, texte biblice, cântări religioase, colinde), pentru fiecare clasă, care constituie mijloace de realizare și explicitare a temelor din programe, iar nu conținuturi ale învățării de sine stătătoare.

Sugestiile metodologice cuprind recomandări specifice disciplinei, privind metodologia de aplicare a programei școlare și proiectarea demersului didactic. Acestea includ: propuneri de organizare a procesului de predare-învățare-evaluare centrat pe formarea de competențe; recomandări de strategii didactice specifice disciplinei; modalități de evaluare. Sugestiile metodologice au rolul de a orienta utilizarea programei în proiectarea și realizarea activităților de predare-învățare-evaluare, în concordanță cu specificul disciplinei Religie¹⁰.

¹⁰ *** Programa școlară pentru disciplina Religie, cultul ortodox, clasa pregătitoare, clasa I și clasa a II-a, *Nota de prezentare*,
http://programe.ise.ro/Portals/1/2013_CP_I_II/30_RELIGIE_Cultul%20ortodox_CP_II_OMEN.pdf.

CAPITOLUL II

CE STRATEGII DIDACTICE SE RECOMANDĂ LA ORA DE RELIGIE LA CLASA PREGĂTITOARE ȘI LA CLASA I?

Diferențierea demersului didactic în predarea Religiei la clasele care fac parte din ciclul achizițiilor fundamentale presupune flexibilitate în armonizarea elementelor constitutive ale strategiei didactice: metode-mijloace-forme de organizare-medii de învățare.

II.1. METODE DE ÎNVĂȚĂMÂNT UTILIZATE ÎN PREDAREA RELIGIEI

Problematica metodelor didactice este una extrem de amplă, dată fiind paleta largă de aspecte pe care le vizează utilizarea acestora în cadrul activităților educative, experiența educațională complexă din ultimele secole, precum și provocările mereu noi pe care le are în față educația, venite deopotrivă din dinamica tot mai accelerată a vieții sociale și din rezultatele mereu mai numeroaselor cercetări din domeniul științelor educației, în general, și al educației religioase, în particular, care reclamă o atenție sporită și o valorificare pe măsură. Față de acest cadru, detalierea unor aspecte privitoare la metode și prezentarea unora dintre cele mai relevante pentru educația religioasă este cu atât mai necesară cu cât „*ceea ce învață elevul și forma în care ei învață reprezintă «inima» învățământului*”¹¹.

Prin specificul său, educația religioasă pare mai degrabă orientată către descriptivism. Totuși, educația în perspectivă religioasă implică o componentă acțională importantă, cu valențe formative, care să susțină interiorizarea valorilor religioase și transpunerea lor în atitudini și comportamente corespunzătoare, stimularea inițiativei, a gândirii critice și a creativității, pregătirea pentru viața socială activă și responsabilă¹². Parcurusul educativ al elevilor înspre Dumnezeu, Care este Calea, Adevărul și Viața, prin nenumărate căi (a se citi metode), se

¹¹ Ioan CERGHIT, *Sisteme de instruire alternative și complementare. Structuri, stiluri, strategii*, Ed. Aramis, București, 2002, p. 8.

constituie în esență într-un demers dinamic ce presupune acțiune, implicare, fapt ce impune o rigoare în plus în identificarea acestora. Alegerea metodelor utilizate într-o anumită secvență de instruire este condiționată de numeroși factori de natură obiectivă¹³ și subiectivă¹⁴, ale căror influențe conduc de cele mai multe ori spre opțiunea pentru utilizarea un sistem de metode care se sprijină și se completează reciproc.

Educația religioasă la clasele grupate în ciclul achizițiilor va cuprinde cu precădere metode precum¹⁵: explicația, povestirea, conversația euristică, învățarea prin descoperire, jocul didactic, învățarea problematizată, studiul de caz, exercițiul. Aceste metode cu caracter general, vor fi completate de cele cu caracter specific, principalele fiind: rugăciunea și observarea lumii ca parte a creației.

II.1.1. EXPLICAȚIA

Problematika legată de utilizarea explicației în context didactic este una complexă, sensurile acesteia regăsindu-se într-o serie de aspecte, precum: formularea unui enunț corect despre idee, concept, eveniment, fenomen; stabilirea de legături între concepte, evenimente; evidențierea valorii unor factori pentru un context sau proces cu o anumită dinamică; precizarea unor rațiuni sau temeuri pentru care este posibil sau chiar s-a produs / se produce un anumit eveniment.

Explicația are în vedere îndeosebi termenii necunoscuți / expresiile care

¹² Irina HORGA, „Educația religioasă în școala românească. Rezultatele unei cercetări”, în: Dorin OPRIS, *Coordonate ale cercetării pedagogice în domeniul educației religioase*, Ed. Reîntregirea, Alba Iulia, 2009, p. 53.

¹³ Dintre factorii de natură obiectivă amintim: legitățile pedagogice, finalitățile urmărite, obiectivul fundamental al lecției, conținutul învățării, gradul de integrare a noilor achiziții, nevoia de adaptare la situația educativă concretă, forma de organizare a procesului didactic la religie, mediul educativ al școlii, resursele didactice.

¹⁴ Cei mai importanți factori de natură subiectivă sunt: elevii (resursele umane la nivelul clasei), personalitatea profesorului, resursele psihologice ale clasei, relația educațională profesor-elev, elev-elev.

¹⁵ În descrierea metodelor utilizate în predarea religiei, am folosit lucrările: Sebastian ȘEBU, Monica OPRIS, Dorin OPRIS, *Metodica predării religiei*, Ed. Reîntregirea, Alba Iulia, 2000; Sebastian ȘEBU, Monica OPRIS, Dorin OPRIS, *Metodica predării religiei. Manual pentru Seminarii Teologice, Școli Normale, Colegii Pedagogice, Licee Pedagogice*, Ed. Reîntregirea, Alba Iulia, 2002; Constantin CUCOȘ, *Educația religioasă. Repere teoretice și metodice*, Ed. Polirom, Iași, 1999; Irina HORGA, *Dimensiuni curriculare ale educației religioase*, Universitatea din București, Facultatea de Psihologie și Științele Educației, București 2006 (teza de doctorat); Adina GLAVA, Cătălin GLAVA, *Introducere în pedagogia preșcolară*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 2002; Monica OPRIS, *Educația morală și educația religioasă în școală*, Ed. Eikon, Cluj-Napoca, 2011; Dorin OPRIS, *Sinteze, aplicații, teste la Didactica religiei*, Ed. Eikon, Cluj-Napoca, 2011.

apar în text, utilizarea acestei metode fiind facilitată de o serie de posibilități de realizare, precum:

- expunerea obiectului sau prezentarea unor reproduceri ale acestuia;
- descrierea obiectului, arătând însușirile caracteristice sau importanța lui;
- prezentarea acțiunii denumite;
- folosirea unui grup de cuvinte cu înțeles apropiat;
- utilizarea sinonimelor;
- descompunerea noțiunii generale în componente accesibile elevilor;
- generalizarea noțiunii particulare neînțelese;
- introducerea cuvântului neînțeles într-un enunț în care se află cuvinte cunoscute;
- analiza gramaticală a cuvântului respectiv (atunci când acesta este un cuvânt compus);
- citirea unor povestiri (pentru cuvinte sau expresii abstracte);
- corectarea sensului expresiei explicate de elevi;
- înlocuirea cu o altă expresie, simplă, populară, cunoscută.

La orele de Religie, explicația este esențială pentru înțelegerea conținutului specific acestui domeniu. Prin explicație, elevii își vor însuși progresiv termenii religioși, pe care îi vor putea utiliza apoi în enunțuri orale și scrise. Aceștia se pot constitui în achiziții pe termen lung.

Exemple:

Pentru explicarea cuvintelor și expresiilor de mai jos, profesorul poate să realizeze următoarele activități:

- **potir** – arată un potir; prezintă și analizează o imagine în care este reprezentat un potir; descrie obiectul printr-un enunț: *Potirul este o cupă specială din care se împărtășesc credincioșii.*
- **închinăciune** – arată modul corect de realizare a acesteia;
- **credință** – citește o povestire sau un fragment din Sfânta Scriptură, din care să reiasă cum se comportă creștinii care au această virtute;
- **Ce ție nu-ți place, altuia nu-i face** – îi întreabă pe elevi cum înțeleg ei această expresie, apoi, folosind răspunsurile lor, va da explicația corectă.

II.1.2. POVESTIREA

Povestirea constituie expunerea orală a unor întâmplări, astfel încât să faciliteze însușirea de cunoștințe care să le dezvolte elevilor anumite sentimente și să-i conducă la formarea de atitudini și comportamente morale.

Cerințele unei povestiri care, pe de o parte, să suscite interesul copiilor, iar pe de alta să asigure atingerea finalităților propuse prin utilizarea ei sunt legate atât de conținutul, cât și de modul prezentării acesteia:

- să fie alese fapte, întâmplări, evenimente cu semnificații deosebite pentru susținerea noțiunilor religioase predate;
- să se asigure un climat emoțional adecvat, prin folosirea de către profesor a intonației, a mimicii și a gesturilor din care să rezulte clar atitudinea pe care o ia față de eroii povestirii.

La clasele mici nu este indicată întreruperea povestirii pentru localizarea textelor biblice sau pentru utilizarea unor mijloace de învățământ cu mesaj informațional, care necesită explicații suplimentare.

În predarea Religiei, pot fi utilizate povestiri din evenimentele biblice, din viețile sfinților, din viața de zi cu zi etc., care să ajute la atingerea obiectivelor propuse. Profesorul va evita prezentarea acelor povestiri care deformează adevărul religios și produc îndoieli în sufletele elevilor (de exemplu, diferite legende cu conținut religios). Este foarte important să fie prezentate doar întâmplări reale, adevărate, iar elevii să fie conștientizați asupra faptului că la Religie povestirile pe care le aud, mai ales cele biblice, sunt adevărate.

Povestirile propuse de noi în ghid pot constitui suportul, fundamentul unor discuții, al realizării unor desene reprezentative, al unor jocuri de rol, activități care permit și facilitează valorificarea mesajului transmis. În majoritatea lor, aceste povestiri au fost contextualizate, ținându-se cont de experiențele de viață ale elevilor. Importanța lecturii poate fi subliniată la clasa pregătitoare și prin realizarea acesteia într-un spațiu destinat acestei activități¹⁶. Pentru anumite povestiri din cele propuse de noi, învățătura morală poate fi desprinsă și prin dialog.

Exemplu:

1. Conținutul învățării: *Maica Domnului este ocrotitoarea copiilor*
(clasa pregătitoare)

Profesorul le citește elevilor una dintre minunile Maicii Domnului.

2. Conținutul învățării: *Cum Îl primesc pe Dumnezeu în biserică*
(clasa I)

Profesorul le citește elevilor Pilda fiului risipitor.

II.1.3. CONVERSAȚIA EURISTICĂ

Conversația euristică este metoda de învățământ prin care se valorifică dialogul dintre profesor și elev, pentru identificarea, împreună cu aceștia, de soluții la diferite situații din viața de zi cu zi, pentru evidențierea trăsăturilor morale ale

¹⁶ Vezi capitolul IV.

persoanelor biblice sau ale personajelor din diferite povestiri cu conținut moral etc.

Succesul acestei metode este condiționat de gradul de stăpânire de către profesor a artei de a adresa întrebări, ale căror principale rigori sunt:

- să fie formulate precis;
- să fie concise ca formă și exprimate cu claritate;
- să nu cuprindă termeni neînțeleși de elevi;
- să fie accesibile și variate;
- să conțină un singur enunț;
- să stimuleze gândirea tuturor elevilor;
- să fie formulate într-o ordine logică;
- să fie însoțite de întrebări ajutătoare, atunci când este cazul.

Necesitatea unei conversații de a fi construită pe dialog dar și de a conduce la învățarea conștientă conduce la identificarea cerințelor răspunsurilor așteptate la întrebările formulate de profesor sau de către elevi:

- să fie corecte, complete, clare și precise;
- să fie conștiente și, eventual, însoțite de explicații;
- să fie date individual, după un anumit timp de gândire;
- să fie exprimate într-o formă îngrijită.

La ora de Religie, conversația euristică poate fi organizată pe baza conținutului învățării, a întâmplărilor din viața elevilor, a clasei sau a școlii, a evenimentelor din societate, a informațiilor din mass-media. Noile cunoștințe pot fi astfel desprinse și din cunoștințele anterioare ale elevilor, din analiza unor fapte, a unor evenimente sau în urma utilizării unui material intuitiv.

Dezavantajul principal al acestei metode este acela că scopul și parcursul conversației sunt stabilite de profesor, fiind greu de anticipat de către elevi.

Exemple:

1. Conținutul învățării: *Primii mei prieteni* (clasa pregătitoare)

Discuție despre prietenie și colegialitate. Profesorul inițiază o discuție cu elevii, pe baza următoarelor întrebări: Ce înseamnă să ai un prieten? Cine sunt prietenii voștri (colegi, vecini, foști colegi de la grădiniță)? Cum v-ați împrietenit? Ce înseamnă să fii coleg cu cineva? Dar să fii prieten cu cineva? Ce lucruri fac prietenii împreună (se joacă împreună, petrec timp împreună, fac schimburi de obiecte, își fac vizite, participă la zilele de naștere ale prietenilor, fac anumite fapte bune împreună)?

2. Conținutul învățării: *Sfinții sunt prietenii lui Dumnezeu și ai copiilor* (clasa pregătitoare)

Discuție despre sfinți. Profesorul inițiază un dialog despre sfinți: Cine sunt sfinții? Ce înseamnă faptul că sfinții sunt prietenii lui

Dumnezeu? Dar faptul că sunt prietenii copiilor? În ce mod, copiii pot să își arate prietenia față de sfinți (să le știe principalele evenimente din viață, modul în care L-au urmat pe Dumnezeu, prin ce au devenit cunoscuți, cum i-au ajutat pe alți oameni etc.)? Ce nume de sfinți cunoașteți? Ce știți despre ei? Profesorul valorifică experiența copiilor referitoare la sfinți. Îi încurajează pe elevi să pună întrebări. Le explică cuvintele noi și le cere să formuleze enunțuri cu acestea.

3. Conținutul învățării: *Cu cine mă rog în biserică* (clasa I)

Discuție despre rugăciune. Profesorul discută cu elevii despre rugăciune, pornind de la întrebări precum: Ce este rugăciunea? Cui o adresăm? Ce cerem etc.? Profesorul va povesti elevilor despre diferite tipuri de rugăciuni: rugăciunea împreună cu preotul și membrii comunității; rugăciunea individuală în timpul slujbei, rugăciune individuală când nu este slujbă. Profesorul valorizează exemplele de rugăciune propuse de elevi și accentuează importanța rugăciunii pe care preotul și credincioșii o rostesc împreună, în cadrul slujbelor.

II.1.4. ÎNVĂȚAREA PRIN DESCOPERIRE

Învățarea prin descoperire este o metodă de tip euristic utilizată cu o frecvență mare în procesul didactic la clasele mici. Pentru valorificarea acesteia este necesară „*crearea condițiilor de reactualizare a experienței și capacităților individuale, în vederea deslușirii unor noi situații-problemă*”¹⁷.

Suportul utilizării acestei metode îl constituie cunoștințele care pot fi descoperite prin activitatea sau inițiativa elevilor. Valențele formative ale acestei metode rezultă nu doar din faptul că valorizează parcursul împrumutării cunoștințelor, ci și din aportul în dezvoltarea gândirii, limbajului, memoriei, imaginației elevilor.

Imaginile-suport pentru învățarea prin descoperire sunt de diferite categorii: icoane, ilustrații cu conținut moral, fotografii care reflectă aspecte din viața religioasă proprie și a familiei, imagini ce fac referire la acțiuni și elemente liturgice etc.

Exemple:

1. Conținutul învățării: *Sunt copilul lui Dumnezeu și al părinților mei* (clasa pregătitoare)

¹⁷ Constantin CUCOȘ, *Educația religioasă. Repere teoretice și metodice...*, p. 240.

Să identificăm lucrurile pe care le folosesc doar oamenii. Se utilizează caseta de pe pagina a doua a fișei. Profesorul discută cu elevii despre obiectele desenate în fișă și despre cele pe care le folosesc doar oamenii, ca urmare a faptului că au suflet. Le cere să identifice aceste obiecte în casetă și să le încercuiască. Discută cu ei și despre celelalte lucruri, despre ființele care le utilizează pe acestea.

2. Conținutul învățării: *Îngerii sunt păzitorii copiilor* (clasa pregătitoare)

Să aflăm despre îngerul păzitor, prin analiza icoanei. Profesorul analizează icoana îngerului păzitor și inițiază un dialog pe baza următoarelor întrebări: Ce reprezintă icoana de pe fișă? Prin ce se deosebesc cele două ființe din imagine? Ce face îngerul? Când și cum îl ocrotește? Profesorul le vorbește copiilor despre îngerul păzitor al fiecăruia (când primește un om îngerul păzitor, cum se roagă acestuia etc.)

3. Conținutul învățării: *Omul ascultă cuvântul lui Dumnezeu* (clasa I)

Descoperire din imagini. Se analizează imaginile și se pun întrebări, la care elevii vor răspunde cu ajutorul profesorului: 1) Cine este reprezentat în icoană? Ce face Domnul Iisus Hristos? Cu cine vorbește? 2) Ce element comun identificați în toate celelalte patru imagini? Ce ascultă copiii? Cine le vorbește despre Dumnezeu? În ce împrejurări le vorbește? Cine poate citi cuvântul lui Dumnezeu? Cine îl poate explica? Profesorul îi încurajează să pună întrebări. Activitatea poate continua prin raportarea la experiența elevilor relevantă pentru aspectele prezentate în imagini.

II.1.5. JOCUL DIDACTIC

Jocul reprezintă o metodă bazată pe acțiunea didactică indirectă, simulată, inspirată din jocurile copiilor și, parțial, din domeniul psihodramei. Metoda îi sprijină pe copii în demersurile euristice și în dezvoltarea capacității de comunicare în contexte educative diferite.

Jocul aduce diferite realități sociale și situații de viață autentice sau posibile în atenția copilului, care, din observator mai mult sau mai puțin pasiv, devine participant direct, un mic actor pe scena propriei vieți. Elementele instructive și formative sunt astfel îmbinate cu cele distractive sau ludice¹⁸.

¹⁸ Mușata BOCOȘ, *Instruire interactivă*, ediția a II-a, Ed. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2002, p. 291.

Bazată pe înclinația naturală a copilului spre joc, această metodă sprijină major copilul în descoperirea și exprimarea propriilor gânduri, emoții, speranțe, a posibilităților sau limitelor impuse de o activitate desfășurată alături de colegi cu vârstă apropiată sau chiar de adulți (în mediul școlar sau în afara acestuia).

O clasificare a jocurilor la vârsta preșcolară este propusă de Adina Glava și Cătălin Glava, care utilizează drept criteriu taxonomic natura activității antrenate de joc, deoarece „*ea integrează elemente ale clasificării piagetiene după cele trei structuri genetice în funcție de care evoluează jocul: exercițiul, simbolul și regula, dar și pentru că o atare clasificare este utilă în activitatea instructiv-educativă concretă*”¹⁹. Din această perspectivă, jocul poate fi²⁰:

1. jocul de creație

- jocul de creație cu obiecte și materiale (jocul de construcții);
- jocul de creație prin rol (cu subiecte alese din viața cotidiană sau cu subiecte din povești);

2. jocul de reguli

- jocul de mișcare;
- jocul didactic.

La ora de Religie, pot fi propuse diverse tipuri de jocuri didactice, în funcție de:

1. resursele folosite: jocuri materiale, jocuri orale, jocuri pe bază de întrebări, jocuri pe bază de fișe individuale;
2. forma de exprimare: jocuri simbolice, jocuri de sensibilizare, jocuri-ghicitori, jocuri de cuvinte încrucșate etc.;
3. conținutul instruirii: jocuri de cunoștințe religioase, jocuri de literatură religioasă, jocuri muzicale religioase etc.
4. procesele psihice stimulate: jocuri de observație, jocuri de atenție, jocuri de memorie, jocuri de gândire, jocuri de limbaj, jocuri de creație etc.

Jocul de rol cu diferite teme („Ce ai face dacă ai fi în situația...?”; „Ce face un creștin la biserică / la școală / acasă / pe stradă...?”; „Așa da / Așa nu” etc.) își propune identificarea unor aspecte privitoare la domeniul religios și moral. Sunt analizate și evaluate critic situații existente sau posibile, din diferite grupuri de apartenență sau sunt exersate unele practici cu caracter moral-religios.

Exemple:

1. Conținutul învățării: *Ce înseamnă să fiu creștin* (clasa pregătitoare)

Jocul *Să desenăm/ construim o cruce*. Profesorul distribuie fiecărui elev foi și creioane de desen sau bețișoare și plastilină. Elevii sunt invitați să deseneze o cruce sau să realizeze o cruce din bețișoare fixate cu plastilină (dacă nu au bețișoare și plastilină, se pot folosi două creioane).

¹⁹ Adina GLAVA, Cătălin GLAVA, *Introducere în pedagogia preșcolară...*, p. 206.

²⁰ *Ibidem*, pp. 206-218.

Fiecare elev prezintă ce a realizat. Profesorul explică diferitele forme realizate de copii, valorificând cunoștințele acestora despre cruce, dobândite în familie, la biserică etc.

2. Conținutul învățării: *Cum mă comport ca un creștin* (clasa pregătitoare)

Jocul *Așa da / Așa nu*, privind comportamentul personajelor din fișe. Profesorul inițiază un joc pe baza imaginilor din fișa de lucru, care prezintă comportamente creștine ale celor doi copii, în diferite situații: acasă, pe stradă, în fața blocului. Analiza se poate realiza prin întrebări sau prin descoperirea de către elevi a aspectelor pozitive surprinse: *Așa da*. Pasul următor constă în adresarea de întrebări pentru aspectul *Așa nu*: Ce ar fi putut face copiii în fiecare situație? De ce credeți că au ales să procedeze așa? Voi ați trăit situații asemănătoare? Cum ați procedat? Ce v-a îndemnat să alegeți să faceți o faptă bună?

3. Conținutul învățării: *Familia mea* (clasa pregătitoare)

Jocul *Vă prezint familia mea*. Jocul se poate derula utilizând diferite metode: a) confecționarea de către elevi, cu ajutorul profesorului, a unor păpuși (din plastilină, din hârtie etc.) pentru fiecare membru al familiei; b) analiza unor fotografii cu familiile lor, pe care copiii le aduc de acasă; c) realizarea de către copii a unui desen pe tema *Familia mea*; d) realizarea de către elevi a unui arbore genealogic după modelul prezentat pe fișă. Elevii vor face prezentarea fiecărui membru într-un mod creativ și original. Aceasta va conține obligatoriu numele și o propoziție frumoasă despre fiecare. De asemenea, elevii vor spune cu care dintre membrii familiei seamănă cel mai mult. Se pot face fotografii ale produselor copiilor și se poate organiza o expoziție cu tema *Eu și familia mea*.

4. Conținutul învățării: *Cu cine mă rog în biserică* (clasa I)

Jocul *Ce pot face cu o lumânare*. În realizarea jocului pot fi folosite lumânări confecționate de elevi sau lumânări aduse de copii. Pornind de la experiența elevilor, profesorul va evidenția modalitățile în care utilizăm o lumânare: la biserică, pe tortul aniversar, pentru a lumina o încăpere când nu este curent electric etc. Poate fi folosit un joc de rol ce își propune exersarea comportamentului în cumpărarea unei lumânări și în utilizarea acesteia: aprinderea în spațiile special amenajate, ducerea ei la altar alături de pomelnic etc. De asemenea, se pot valorifica tradițiile locale privind utilizarea lumânărilor la biserică.

5. Conținutul învățării: *Omul ascultă cuvântul lui Dumnezeu* (clasa I)
Jocul *Ce înseamnă a asculta*. Profesorul inițiază un joc cu elevii pentru ca ei să înțeleagă faptul că ascultarea unui mesaj înseamnă mai mult decât auzirea lui. El va formula scurte enunțuri în care cuvântul a asculta să aibă atât sensul de a auzi, cât și de a da ascultare. Profesorul va pune întrebări (Ce ascultăm? De cine ascultăm?) și le va explica elevilor diferența de sens. De asemenea, îi poate implica pe elevi în exerciții de educare a ascultării, pe parcursul mai multor ore de Religie.

II.1.6. ÎNVĂȚAREA PROBLEMATIZATĂ

Problematizarea constituie o metodă didactică ce continuă să-și păstreze statutul special prin nivelul deosebit de resurse psihologice pe care le dezvoltă în diferitele sale trepte de utilizare²¹. Învățarea prin problematizare se concentrează în jurul unui aparent sau real conflict între idei sau noțiuni, rezolvabil printr-o analiză de o anumită complexitate, ce reclamă valorificarea unei serii de cunoștințe anterior dobândite. În funcție de complexitatea și numărul de necunoscute implicate în mod direct, problematizarea cunoaște trei trepte: întrebarea problemă (care presupune un singur aspect de analizat sau o singură necunoscută), situația problemă (care cuprinde două sau trei aspecte sau elemente necunoscute) și problema (cu mai mult de trei elemente-problemă)²².

În studiul Religiei, problematizarea nu se folosește atunci când se predă un adevăr revelat, indiferent de clasa la care se studiază respectivele conținuturi ale învățării. În cazul în care elevii adresează întrebări-problemă la lecțiile despre învățătura de credință, profesorul va oferi soluția, fără a antrena clasa în discuții care depășesc posibilitățile elevilor.

La clasele mici, învățarea problematizată se realizează prin adresarea de întrebări-problemă cu grad scăzut de dificultate și prin implicarea elevilor în rezolvarea de situații-problemă, pornind de la analizarea unor aspecte și evenimente cu valențe morale.

Exemple:

1. Conținutul învățării: *Primii mei prieteni* (clasa pregătitoare)

²¹ „În lucrările de pedagogie, problematizarea are mai multe accepțiuni: metodă de cercetare, metodă didactică, principiu didactic, «o nouă teorie a învățării»” (Maria Eliza DULAMĂ, *Elemente de didactică. Teorie și aplicații*, Ed. Clusium, Cluj-Napoca, 2008, p. 163).

²² Delimitarea este necesară nu doar pentru orientarea utilizării acestei metode la diferite cicluri de învățământ, ci și pentru a semnala faptul că, la disciplinele umaniste, și îndeosebi la Religie, încercarea de rezolvare de probleme poate conduce la imposibilitatea asigurării unui control

Povestirea propusă de noi la conținutul *Primii mei prieteni*, poate fi întreruptă în momentul în care Eugenia, eroina povestirii, ajunge în fața blocului și privește stingheră la jocul copiilor. Profesorul poate crea o situație-problemă referitoare la sentimentele fetei de curând mutată într-un nou oraș, la atitudinea copiilor față de ea. La final, poate citi continuarea povestirii pentru a vedea dacă concluzia la care a dus rezolvarea situației este identică cu cea propusă.

2. Conținutul învățării: *Cum mă comport în biserică* (clasa I)

Ce învățăm din comportamentul vameșului și al fariseului?

Profesorul le citește / povestește elevilor despre comportamentul vameșului și al fariseului din pilda rostită de Mântuitorul, fără a intra în detalii. Va insista pe aspecte legate de comportamentul celor doi: locul în biserică, diferența de atitudine, gesturile acestora. Explicarea cuvintelor vameș și fariseu se va face în contextul lecturii, prin cuvinte simple, fără a se intra în amănunte care depășesc nivelul elevilor.

II.1.7. STUDIUL DE CAZ

Studiul de caz reprezintă o metodă modernă de învățământ, ce presupune angajarea activă și în contexte reale sau posibile a elevilor, în scopul dobândirii de noi cunoștințe sau identificării de cauze, interpretări, alternative, soluții la provocările pe care le conține cazul analizat. Una dintre caracteristicile cele mai importante ale studiului de caz este faptul că nu permite generalizări însă poate contribui cu succes la identificarea de idei-ancoră valoroase pentru rezolvarea de situații cu elemente de similaritate.

Rolul complex pe care îl poate juca studiul de caz în activitatea didactică este susținut și de faptul că reclamă „*desfășurarea de activități de analizare și dezbateri colective a unui «caz», de identificare și examinare a variantelor de acțiune și de luare de decizii în conformitate cu propriul sistem de valori*”²³, fapt care nu poate fi ignorat în noua paradigmă a centrării pe competențe a finalităților educației, unde sunt vizate explicit nu doar cunoștințe și abilități, ci și atitudini.

La ora de Religie, studiul de caz este valorificat pentru analizarea unor situații reale sau imaginare, pornind de la experiențele de învățare și de viață ale elevilor.

eficient asupra tuturor variabilelor implicate. A se vedea și: Sebastian ȘEBU, Monica OPRİȘ, Dorin OPRİȘ, *Metodica predării religiei...*, pp. 98-103.

²³ Mușata BOCOS, *Instruire interactivă...*, p. 285.

Exemple:

1. Conținutul învățării: *Oamenii din lumea întreagă* (clasa pregătitoare)

Să analizăm cazul unui nou coleg de clasă, născut în Turcia.

Profesorul prezintă următorul caz: *Aveți un nou coleg de clasă: Yusuf. El s-a născut în altă țară – Turcia – și a venit acum cu părinții în România. Doamna învățătoare trebuie să îi găsească lui Yusuf un loc în clasă. Oare cine vrea să fie colegul lui de bancă? Cum ne vom pregăti să îl primim pe Yusuf?* Profesorul discută cu elevii despre cazul prezentat, pe baza următoarelor întrebări: Prin ce se deosebește Yusuf de voi (vine din altă țară, are altă înfățișare etc.)? Cum îl veți ajuta pe Yusuf să se integreze în clasa voastră? Ce înseamnă să îți iubești aproapele? Dacă în clasă sunt copii de alte rase sau din altă țară, se poate realiza o prezentare a acestora (din ce țară vin, cum se îmbracă tradițional, ce mâncare le place etc.).

2. Conținutul învățării: *Biserica este casa lui Dumnezeu* (clasa I)

Ce învățăm din evenimentul participării Domnului Isus Hristos la templul din Ierusalim? Profesorul le citește/ povestește elevilor despre evenimentul petrecut în templul din Ierusalim, când Domnul Iisus Hristos avea 12 ani, ilustrat în icoană. Le explică denumirea de „casă a lui Dumnezeu” dată bisericii, pornind de la textul biblic.

II.1.8. EXERCITIUL

Exercițiul constituie metoda prin care este vizată obținerea de rezultate în procesul de învățământ prin realizarea conștientă și repetată a unor operații intelectuale și / sau motrice. În contextul metodelor didactice, exercițiul sprijină aprofundarea sau consolidarea unor deprinderi intelectuale / practice, printr-o succesiune precisă a unor etape sau operații. Prin exercițiu sunt dezvoltate operațiile mintale, sunt dezvoltate capacități și structuri psihice, sunt formate și consolidate aptitudini.

În predarea Religiei, exercițiul vizează formarea în contexte educative diferite a unor abilități practice necesare pentru integrarea în viața liturgică. De asemenea, sunt vizate un set de abilități teoretice legate de învățarea unor cântări după auz, aplicarea unor cunoștințe în noi contexte, realizarea de către elevi a unor produse / materiale / lucrări etc.

Exemple:

1. Conținutul învățării: *Ce înseamnă să fii creștin* (clasa pregătitoare)

Exercițiu de învățare a gestului închinării. Exercițiul poate începe cu întrebări referitoare la cei doi frați: Ce fac copiii? De ce își fac cruce? Cum își fac cruce? Profesorul îi învață pe copii gestul închinării și cuvintele însoțitoare (*În numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh. Amin; Slavă Tatălui și Fiului și Sfântului Duh și acum și pururea și în vecii vecilor. Amin*). Cuvintele care însoțesc semnul sfintei cruci pot fi învățate prin repetare, pe parcursul mai multor ore. Modalitatea de realizare a gestului închinării va fi exersată pe parcursul întregului an școlar.

2. Conținutul învățării: *Omul ascultă cuvântul lui Dumnezeu* (clasa I)

Jocul *Ce înseamnă a asculta*. Profesorul inițiază un joc cu elevii pentru ca ei să înțeleagă faptul că ascultarea unui mesaj înseamnă mai mult decât auzirea lui. El va formula scurte enunțuri în care cuvântul a asculta să aibă atât sensul de a auzi, cât și de a da ascultare. Profesorul va pune întrebări (Ce ascultăm? De cine ascultăm?) și le va explica elevilor diferența de sens. De asemenea, îi poate implica pe elevi în exerciții de educare a ascultării, pe parcursul mai multor ore de Religie.

II.1.9. RUGĂCIUNEA

Rugăciunea este convorbirea omului cu Dumnezeu, o cale de cunoaștere a Lui. Din punct de vedere didactic, este cea mai importantă metodă de educație religioasă, iar realizarea acesteia începe încă din copilărie. Formată la început ca deprindere, rugăciunea va deveni obișnuință și nevoie interioară.

Realizarea rugăciunii ca metodă de educație religioasă la orele de Religie necesită efort spiritual, atenție, reculegere, autocontrol și concentrare. În aceste condiții, crearea atmosferei de rugăciune este esențială.

Exemple:

1. Conținutul învățării: *Omul este cea mai importantă ființă de pe pământ* (clasa pregătitoare)

Dialog despre rugăciune. Profesorul discută cu elevii despre rugăciune, pe baza următoarelor întrebări: Ce făcea Adam în rai? Cu cine vorbea Adam în rai? Ce fac cei doi copii în fața icoanei? Voi vă rugați? Ce îi spuneți lui Dumnezeu prin rugăciune?

2. Conținutul învățării: *Cu cine mă rog în biserică* (clasa I)

Ce învățăm din evenimentul înălțării Sfintei Cruci referitor la rugăciune? Profesorul le prezintă icoana Înălțării Sfintei Cruci și le povestește pe scurt despre acest eveniment din istoria Bisericii. Prezentarea va accentua importanța rugăciunii în biserică făcută de toți cei

prezenți, plecând de la exemplul prezentat. Atunci când patriarhul Macarie a înălțat crucea Mântuitorului, găsită în anul 326 de Sfânta Împărăteasă Elena, pe muntele Golgota, pentru a fi văzută, tot poporul a rostit rugăciunea: *Doamne, miluiește!* Textul acestei rugăciuni poate fi identificat printr-un joc: fiecare literă este reprezentată de imaginea unui obiect al cărui nume începe cu aceasta.

II.1.10. OBSERVAREA DIRECTĂ A LUMII, CA PARTE A CREAȚIEI

Observarea directă a lumii, ca parte a creației, este metoda prin care profesorul de Religie urmărește să-i conducă pe elevi spre cunoașterea lui Dumnezeu, prin contemplarea creației, prin diferite modalități:

- observarea lumii înconjurătoare;
- observarea purtării de grijă a Lui față de lume.

Aspectele contemplative ale vieții religioase se cer împletite cu cele active, practice, prin care omul aplică în viața de zi cu zi învățăturile biblice.

Exemple:

1. Conținutul învățării: *Dumnezeu ne-a dăruit o lume frumoasă* (clasa pregătitoare)

Observăm frumusețea naturii. Predarea acestei teme este prefațată de o activitate în natură, indiferent de anotimp. În cadrul unei mini-excursii (vizită în parc, în câmp, în grădina școlii etc.), profesorul îi implică pe elevi în exerciții de observare a elementelor creației: cerul, soarele, apa, florile, pomii, păsările, insectele etc. Vor fi solicitați să descrie diferite aspecte ale creației. Cu ajutorul profesorului, copiii vor prezenta reguli de comportament în natură, pe baza unor jocuri de rol *Cum mă comport în natură...?*

2. Conținutul învățării: *Dumnezeu ne-a dăruit o lume frumoasă* (clasa I)

Ce înseamnă textul biblic „Și a privit Dumnezeu toate câte a făcut și iată, erau foarte bune” (Facerea 1,31)? Profesorul le vorbește pe scurt despre lauda pe care creștinii I-o aduc lui Dumnezeu pentru perfecțiunea creației. Le explică elevilor ce înseamnă perfecțiunea creației. Profesorul le explică textul biblic „Și a privit Dumnezeu toate câte a făcut și iată, erau foarte bune” (Facerea 1,31). Se poate iniția un proiect de observare a naturii în fiecare zi, timp de o săptămână.

II.2. MIJLOACE DE ÎNVĂȚĂMÂNT UTILIZATE ÎN PREDAREA RELIGIEI

Mijloacele de învățământ constituie instrumente didactice auxiliare, prin care este facilitată transmiterea și asimilarea noilor cunoștințe, precum și evaluarea rezultatelor obținute de către elevi²⁴. Unele dintre mijloacele de învățământ au capacitatea de a oferi elevului accesul la elemente / lucruri pe care în condițiile școlare obișnuite nu le poate întâlni²⁵, motiv pentru care acestea sunt definite ca „instrumente cu ajutorul cărora i se oferă elevului trăirea prin substituție a unei experiențe care rămâne totuși «directă»”²⁶.

Particularitățile învățării la clasa pregătitoare și la clasa I impun, mai mult decât la alte clase din ciclul primar, utilizarea în special de mijloace de învățământ cu caracter intuitiv, ilustrativ, adecvate particularităților copiilor: fișe de lucru cu spații pentru desenat sau ilustrații și elemente grafice adecvate, seturi de planșe ilustrative, jetoane adaptate temelor abordate, softuri educaționale, filmulețe cu tematică din domeniul moral, jocuri (cuburi, puzzle etc.) adaptate conținuturilor propuse, unele jucării necesare derulării activităților didactice.

Exemple:

1. Conținutul învățării: *Familia mea* (clasa pregătitoare)

Jocul *Ce fac eu în familia mea*. Profesorul prezintă elevilor un set de jetoane / cartonașe, pe care sunt desenate diferite obiecte: o stropitoare, un burete de vase, o mătură, un umerăș, un coș de gunoi, un joc, o minge, o păpușă, un set de creioane colorate, o pereche de ochelari, un termometru, o telecomandă etc. Fiecare copil își alege un jeton / cartonaș și prezintă modul în care obiectul reprezentat pe acesta poate fi folosit pentru a face o faptă bună în cadrul familiei. Profesorul le prezintă elevilor diferența dintre a face o faptă bună și a-ți îndeplini diferite responsabilități în cadrul familiei.

2. Conținutul învățării: *Cum Îl primesc pe Dumnezeu în biserică* (clasa I)

Vizionarea înregistrării unui fragment din Sfânta Liturghie / Audiția unor cântări din Sfânta Liturghie. Profesorul le proiectează elevilor o secvență înregistrată din Sfânta Liturghie, la alegere, sau le

²⁴ Sebastian ȘEBU, Monica OPRİȘ, Dorin OPRİȘ, *Metodica predării religiei. Manual pentru Seminarii Teologice...*, pp. 50-59.

²⁵ Dorin OPRİȘ, *Sinteze, aplicații, teste la didactica religiei...*, p. 221.

²⁶ Jerome S. BRUNER, *Procesul educației intelectuale*, trad. Henriette Fischbein, Ed. Științifică, București, 1970, p. 100.

propune audiția/ învățarea unor cântări liturgice, adecvate vârstei elevilor (de exemplu, cântarea Aliluia). Se pot repeta cântările liturgice învățate în clasa pregătitoare.

Ilustrațiile propuse de noi pot fi valorificate prin / în: povestire, joc de rol, explicarea de cuvinte / termeni, descrierea / prezentarea unor experiențe proprii ale elevilor, descrierea unor acțiuni religioase, studiu de caz etc. Creativitatea didactică a profesorului poate genera situații de învățare dintre cele mai diverse, centrate pe mesajul ce poate fi desprins din ilustrații.

Realizarea activităților religioase specifice (lectura textelor biblice, audiția / învățarea de rugăciuni, cântarea religioasă, interpretarea colindelor etc.) implică mijloace de învățământ care să faciliteze transmiterea și asimilarea informației: cărți de rugăciuni pentru copii, CD-uri cu muzică religioasă, Biblia, cărți cu povestiri religioase, culegeri de texte literare în versuri și proză, cântece necesare ca suport pentru serbări și lecții curente etc.

Existența acestor mijloace și numărul lor poate reprezenta un factor important inclusiv în organizarea și alternarea activităților de învățare, indiferent dacă acestea se realizează individual, în perechi sau în grupuri mici.

II.3. MEDII DE ÎNVĂȚARE A RELIGIEI

Noua Programa școlară de Religie propune profesorului o diversificare a mediilor de învățare. Ora de Religie nu înseamnă numai activitatea obișnuită a profesorului cu elevii în sala de clasă. Prin specificul ei, educația religioasă permite organizarea unor contexte variate de învățare, care să-i motiveze pe elevi pentru a participa activ la activități și să le susțină interesul pentru domeniul religiei.

Pentru studiul Religiei, programa școlară recomandă:

- Învățarea în sala de clasă – În sălile de clasă, profesorul poate organiza diferite activități de predare-învățare cu elevii: lecții obișnuite de prezentare de noi teme, întâlniri cu personalități relevante pentru domeniul religiei, discuții pe teme religioase cu părinți sau cu alți membri ai comunității etc.
- Vizita la bibliotecă – Profesorul de Religie, împreună cu elevii, poate organiza activitatea la biblioteca școlii sau la altă bibliotecă din comunitate. În aceste contexte de învățare, elevii pot fi încurajați și susținuți: să se familiarizeze cu spațiul bibliotecii; să observe cum se caută o carte; să participe la întâlniri cu diferite personalități etc.
- Vizita la biserică – Biserica este un spațiu cu înalte valențe educative pentru ora de Religie. Profesorul poate organiza vizite la biserică cu elevii, cu diferite ocazii și scopuri: pentru participarea și observarea anumitor slujbe bisericești; pentru discuții cu

preotul pe teme religioase sau pentru a organiza în comun diferite evenimente importante pentru comunitate ori activități de întraajutorare a membrilor acesteia.

Exemple:

1. Conținutul învățării: *Creștinii din biserica mea* (clasa pregătitoare)

Organizarea unei vizite la biserică / mănăstire. Profesorul va organiza o vizită la biserica cea mai apropiată de școală / o mănăstire. Va discuta cu elevii despre următoarele aspecte: cum este clădirea bisericii (interior și exterior), unde este amplasată, care este locul preotului în biserică, care este locul credincioșilor în biserică, cum procedăm când intrăm în biserică (dacă este slujbă sau dacă nu este slujbă). Dacă acest lucru nu este posibil, activitatea se va organiza pe baza unui set de imagini cu biserici diverse și vor realiza jocuri de rol privind locul credincioșilor în biserică, în funcție de tradițiile locale.

2. Conținutul învățării: toate conținuturile din capitolul: Iubirea lui Dumnezeu și răspunsul omului (clasa I)

Proiectul „Biserica de lângă școala mea”

- Informații culese: cum se numește biserica, unde se află față de școală, când a fost construită, numele preotului; programul slujbelor; imagini și fotografii, texte despre importanța bisericii în viața copiilor etc.

- Etape în realizarea proiectului: 1. Organizarea pe grupe și repartizarea sarcinilor de lucru, în funcție de dorința și abilitățile elevilor; 2. Vizită la biserică și culegerea informațiilor; 3. Realizarea fotografiilor și a desenelor; 4. Selectarea textelor scrise / spuse de copii despre biserică; 5. Realizarea pliantului; 6. Multiplicarea pliantului.

- Învățarea în spațiul extrașcolar – Profesorul de Religie și elevii pot derula activități de învățare și în alte contexte nonformale de educație, precum: mersul la cinematograful pentru vizionarea unui film pe teme religioase / relevante din perspectiva acestei materii de studiu; participarea la diferite discuții relevante pentru ora de Religie; vizitarea unor muzee. Tot aici se pot organiza și activități de învățare în spații informale de educație: de exemplu, plimbarea pe stradă / prin parc pentru observarea comportamentelor oamenilor și analizarea acestora din perspectiva moralei religioase.

- Realizarea de excursii tematice la mănăstiri sau alte lăcașuri de cult – Profesorul de Religie poate organiza excursii cu elevii, pe un traseu care să cuprindă o serie de mănăstiri sau alte așezăminte religioase cu o anumită semnificație pentru comunitatea sau regiunea respectivă. În acest context, se pot organiza discuții cu

specialiștii din muzeele mănăstirilor, se pot iniția dialoguri cu unii duhovnici, se observă sau se descriu spațiile sau obiectele cu caracter sacru.

- Documentarea pe Internet – În afară de faptul că unele lecții sau teme pot utiliza platforme educaționale, profesorul poate să descopere pe Internet, împreună cu elevii, informații relevante despre specificul vieții religioase din spațiul proxim sau din alte arealuri geografice și culturale, poate urmări secvențe muzicale, filmice, liturgice, ce sunt corelate cu temele planificate²⁷.

Exemple:

1. Conținutul învățării: *Oamenii din lumea întreagă* (clasa pregătitoare)

Desenul *La ce pot să renunț / Ce pot dărui*. Profesorul le poate vorbi elevilor despre faptul că unii oameni sunt câteodată în dificultate (se pot da diferite exemple). Elevii sunt invitați să deseneze în spațiul liber cadouri (jucării, bani, alimente, haine) pe care ar vrea să le dăruiască unor persoane aflate în situații dificile, datorate unor dezaastre naturale: inundații, incendii, cutremure etc. Profesorul le povestește despre faptul că, în urmă cu puțini ani, s-au făcut și în România colecte pentru astfel de persoane. Se poate viziona filmulețul în care copiii japonezi mulțumesc lumii întregi, pentru ajutorul primit în urma dezastrului produs de un tsunami, în 11 martie 2011, și prezintă drapelele țărilor care i-au ajutat (se poate descărca de pe Internet). În filmuleț apar și referințe la România (cuvântul „Mulțumesc” și drapelul României).

2. Conținutul învățării: conținuturile învățării din capitolul *Dumnezeu se face cunoscut omului* (clasa I)

Proiectul „Albumul creației”

- Etape în realizarea proiectului: 1. Organizarea clasei pentru realizarea proiectului; 2. Precizarea elementelor care vor intra în album: fotografiile sau imagini din diferite reviste sau de pe rețeaua Internet cu elemente din natură / flori sau frunze presate, desene făcute de copii care reflectă ocrotirea creației etc.; 3. Realizarea albumului; 4. Prezentarea albumului în fața clasei; 5. Precizarea unor modalități de utilizare a acestuia la alte discipline de învățământ.

Majoritatea activităților propuse de noi în fișele de lucru se desfășoară în sala de clasă. Profesorul poate planifica și organiza activități și în alte medii de instruire, cu respectarea orarului școlii și a normelor impuse de regulamentul de ordine interioară al acesteia, referitor la aspectul menționat. Este de preferat ca aceste activități să se desfășoare în colaborare cu învățătorul clasei.

²⁷ *** Programa școlară pentru disciplina Religie, cultul ortodox, clasa pregătitoare, clasa I și clasa a II-a, *Nota de prezentare*, http://programe.ise.ro/Portals/1/2013_CP_I_II/30_RELIGIE_Cultul%20ortodox_CP_II_OMEN.pdf.

CAPITOLUL III

CUM SE REALIZEAZĂ EVALUAREA LA ORA DE RELIGIE LA CLASA PREGĂTITOARE ȘI LA CLASA I?

Evaluarea constituie o funcție fundamentală a procesului de învățământ și se realizează printr-o îmbinare organică cu predarea și învățarea. Privitor la evaluarea școlară, Legea 1 / 2011 precizează la art. 72(1) faptul că „*evaluarea se centrează pe competențe, oferă feed-back real elevilor și stă la baza planurilor individuale de învățare*”.

Alături de evaluarea orală și evaluarea unor acțiuni religioase practice, se recomandă utilizarea unui set de metode moderne de evaluare²⁸ aplicate la domeniul religiei, adaptate la particularitățile elevilor din clasa pregătitoare și din clasa I: observarea sistematică a activității și a comportamentului elevilor, autoevaluarea, realizarea unui „barometru” al limbajului și al comportamentului elevilor în raport cu semenii în spațiul școlar, elaborarea unor micro-proiecte de grup bazate pe desen sau colaje pe teme de Religie etc. Pentru fiecare dintre aceste metode sunt necesare instrumente de evaluare corespunzătoare: fișe de observare, grile de evaluare a produselor activității elevilor etc. La sfârșitul fiecărui capitol al manualului de clasa I este prevăzută o secțiune cu titlul „Ce am reușit să învăț?”, care conține aplicații cu caracter autoevaluativ.

În ceea ce privește aprecierea rezultatelor școlare, avem aspecte de asemănare, dar și de deosebire între cele două clase. La ambele clase, aprecierea se poate face: verbal (prin laude, încurajări etc.), prin acordarea unor recompense materiale (ecusoane cu diferite semnificații, medalii, stelute / fundițe colorate, buline autocolante etc.), prin consemnarea pe un grafic cu puncte. Implicarea elevilor în identificarea obiectului evaluării pentru activitățile desfășurate, respectiv în stabilirea criteriilor pentru atribuirea unei anumite recompense pentru rezultatele obținute reprezintă un factor de succes pentru realizarea autoevaluării. Deosebirea fundamentală constă în faptul că, începând cu clasa I, aprecierea rezultatelor școlare se realizează prin calificative.

²⁸ Vezi lucrările: Constantin CUCOȘ, *Teoria și metodologia evaluării*, Ed. Polirom, Iași, 2008; Monica Opriș, *Educația morală și educația religioasă în școală...*, pp. 206-270. Metodele moderne apar și sub denumirile: metode complementare, respectiv metode alternative de evaluare.

Exemple de evaluare și autoevaluare:

1. Conținutul învățării: *O zi din viața mea de creștin* (clasa pregătitoare)

Jocul *Ce fac copiii în fiecare zi?* Jocul se desfășoară în mai multe etape:

1. analiza comportamentelor celor doi frați, Andrei și Ioana, din lecțiile anterioare: Cum s-au comportat Andrei și Ioana față de cei din jurul lor? Cum au vorbit? Ce putem spune despre ei?
2. prezentarea activităților pe care le desfășoară copiii pe parcursul unei zile obișnuite / de sărbătoare, pornind de la imaginile de pe fișă;
3. precizarea faptului că, pentru un creștin, activitățile dintr-o zi obișnuită sau una de sărbătoare cuprind și elemente religioase, reprezentate de noi prin simboluri (rugăciune-mâini în rugăciune, închinare-cruce, lectură-carte, lectură biblică-biblie, participare la sfintele slujbe-potir);
4. analizarea fiecărei imagini și a simbolului corespunzător: Ce activitate desfășoară? Unde se desfășoară? Cu cine desfășoară aceste activități? În ce zile ale săptămânii se desfășoară aceste activități? Profesorul le citește un text pornind de la tema dată.

Autoevaluare. Profesorul le solicită elevilor să bifeze în dreptul activităților prezentate în imagini, pe cele pe care ei le realizează într-o zi obișnuită și în zilele de sărbătoare sau duminica.

2. Conținutul învățării: *Sunt creștin și la școală* (clasa pregătitoare)

Jocul *De la omidă, la fluture.* Profesorul inițiază un joc, pentru a dezvolta capacitatea elevilor de a se susține reciproc în realizarea unei activități. Pentru aceasta, se constituie grupe din 5-6 copii. Ei se așează în șir, unul în spatele celuilalt și se țin cu ambele mâini, formând un șir, ca o omidă. Profesorul desenează / marchează un traseu pe care va merge „omida”. Din loc în loc poate pune anumite obstacole. Pe rând, fiecare grupă („omidă”) va parcurge traseul, realizând pașii solicitați de profesor (mersul piticului, săritura într-un picior, săritura în două picioare, pasul uriașului etc.). Fiecare grupă care reușește să ajungă la final, respectând indicațiile profesorului, fără a rupe rândul, va primi ca premiu un fluture (desen, decupaj, autocolant etc.). Copiilor li se explică faptul că, atunci când omul este atent cu cei din jur, când îi ajută la nevoie sau când face împreună cu alții un lucru bun, sufletul lui se transformă încet-încet, așa cum omida devine fluture.

Evaluarea comportamentului prin jocul *Copacul cu roade.* Profesorul va observa numărul de flori, fructe și frunze din copac (joc început la conținutul *Cum mă comport ca un creștin*) și va analiza comportamentul elevilor raportat la viața școlară. Se vor face aprecieri cu

caracter formativ și motivațional. Jocul va continua și în următoarele săptămâni, pe componentele menționate de profesor.

3. Conținutul învățării: *Omul ascultă cuvântul lui Dumnezeu* (clasa I)

Autoevaluare *Ascult și împlinesc*. Profesorul le prezintă elevilor diferite modalități de îndeplinire a unor îndemnuri, sfaturi din Sfânta Scriptură. Elevii pot alcătui un lanț cu inimi după un model propus de profesor. Fiecare inimă reprezintă iubirea față de Dumnezeu, care se constituie în principalul motiv de ascultare a cuvântului lui Dumnezeu. Aceste îndemnuri pot fi scrise de către profesor, după caz, cu ajutorul elevilor. Ele pot fi puse într-un suport construit de copii. În fiecare săptămână, elevii pot pune în acest suport un text biblic.

Exemplu de realizare a aprecierii:

4. Conținutul învățării: *Cum mă comport ca un creștin* (clasa pregătitoare)

Jocul *Copacul cu roade, pentru evaluarea comportamentului și atitudinilor elevilor*. Profesorul inițiază un joc pentru a le dezvolta elevilor dorința de a avea un comportament moral și atitudini pozitive, în special față de mediul școlar. Acesta constă în acumularea de „roade” primite drept premiu pentru comportamentul general al clasei pe parcursul unei săptămâni, pornind de la proverbul: *Pomul se cunoaște după roade, iar omul după fapte*. Profesorul va decupa un copac alcătuit din trunchi și ramuri, pe care îl poate pune pe o placă de polistiren. În urma analizei săptămânale a comportamentului elevilor, va pune pe ramuri flori, fructe și frunze decupate din hârtie. Analiza se poate realiza pe următoarele aspecte: comportamentul față de cadrele didactice, față de personalul auxiliar, față de colegi, atitudinea față de bunurile școlii și ale colegilor. Împreună cu elevii, profesorul stabilește regulile de acordare a florilor, a fructelor și a frunzelor.

În scopul realizării unei evaluări formative, complementar cu autoevaluarea, propunem, în special pentru clasa I, utilizarea portofoliului și a proiectului. Manualul conține, la anumite lecții, propuneri pentru evaluarea prin aceste metode moderne de evaluare.

Exemplu de realizare a evaluării prin portofoliu:

1. Conținutul învățării: *Omul se bucură de creația lui Dumnezeu* (clasa I)

(P) Să organizăm o expoziție cu peisaje făcute din lucruri din natură. Elevii sunt invitați să realizeze peisaje din natură cu ajutorul unor lucruri din natură (frunze uscate, paie, flori presate, cochilii de melc,

scoici, bucăți de lemn etc.). Acest proiect poate fi realizat împreună cu învățătoarea într-o activitate interdisciplinară Religie – Matematică și explorarea mediului.

2. Conținutul învățării: *Binefacerile rugăciunii* (clasa I)

(P) Să realizăm un desen cu titlul *Roadele rugăciunii*. În grup sau cu întreaga clasă, elevii sunt invitați să realizeze un desen cu tema *Roadele rugăciunii*, pornind de la unul din exemplele prezentate sau din experiența lor. Desenele pot fi afișate pe pereții clasei și completate cu alte aspecte în următoarele ore de Religie.

Exemplu de realizare a evaluării prin proiect

Domeniul: Mari sărbători creștine – Învierea Domnului, în vers și în cântec

Proiectul: *Primul meu dicționar la Religie*²⁹

- Ce ne propunem?

Să realizăm un mic dicționar cu termeni religioși

- Cu ce scop?

Să fixeze semnificația unor termeni noi prezentați la ora de Religie

Să dezvolte capacitatea de a reprezenta printr-un desen semnificația unui cuvânt

- Ce va cuprinde dicționarul?

Un cadru pentru scrierea termenilor religioși și un cadru pentru un desen ilustrativ

Cuprinsul dicționarului: termenii religioși învățați și desenul ilustrativ

- Avem nevoie de: două coli de carton mai gros, pentru coperte, format A5; două coli A5, care să fie lipite pe carton, pentru coperte; coli A5 (albe sau culori foarte deschise); creioane colorate; perforator; panglică; lipici.

- Etape în realizarea proiectului: 1. Organizarea clasei pentru realizarea proiectului; 2. Realizarea unei liste cu termenii religioși învățați; 3. Ordonarea acestora; 4. Realizarea desenului ilustrativ pentru fiecare termen religios; 5. Precizarea unor modalități de utilizare a dicționarului.

Progresele realizate de către elevi – înregistrate de profesor în portofoliul propriu, pe baza unor fișe de observație – sunt prezentate și acestora, dar și părinților. Modalitățile de comunicare a rezultatelor evaluării vor valorifica funcția formativă și pe cea motivațională a acesteia, prin valorizarea aspectelor pozitive, a progresului înregistrat de elevi în plan cognitiv, afectiv și atitudinal-comportamental.

Un aspect deosebit de important de care un profesor de Religie va ține în evaluările pe care le face este legat de valoarea incomensurabilă a fiecăruia dintre elevii săi: sufletul fiecăruia este mai important decât orice valoare materială din această lume. Etichetarea elevilor, încurajarea competiției în scopul ierarhizării acestora, frecvența mare a aprecierilor negative în cazul aceluiași elev sau la nivelul unei clase constituie elementele unei evaluări în afara pedagogiei și a Religiei.

²⁹ Desenele din manualul de religie la clasa I, care ilustrează anumite proiecte au fost realizate de elevii Suci Ana-Maria și Dula Radu, de la Școala Gimnazială „Ion Agârbiceanu” Alba Iulia.

CAPITOLUL IV

CUM SE REALIZEAZĂ PROIECTAREA DIDACTICĂ LA ORA DE RELIGIE?

Atingerea finalităților educației religioase este condiționată de corelarea elementelor componente ale procesului didactic într-un cadru organizatoric unitar, care cuprinde formele de organizare a acestuia. Specificul disciplinei Religie, locul de desfășurare, obiectivul didactic urmărit, numărul elevilor participanți determină formele de organizare a educației religioase: lecția de Religie, vizitele și excursiile la biserici și mănăstiri, cercul de Religie, consultațiile și meditațiile, manifestările cultural-religioase³⁰.

În continuare ne vom referi la proiectarea unei lecții de Religie, dat fiind rolul deținut de aceasta, ca principală formă de organizare a educației religioase realizată în școală. Prin lecție, profesorul de Religie are posibilitatea de a organiza și ordona conținuturile prevăzute de Programa școlară în secvențe de instruire accesibile elevilor, de a folosi o anumită strategie și un anumit material didactic în vederea atingerii obiectivelor propuse³¹.

Proiectarea didactică la ora de Religie este condiționată de lectura personalizată și orientată a programei școlare, de realizarea planificărilor calendaristice³², într-o logică ce susține acțiuni care asigură răspunsul la următoarele întrebări: În ce scop voi face? (identificarea competențelor specifice și formularea obiectivelor operaționale); Cum voi face? (stabilirea activităților de învățare); Ce conținuturi voi folosi? (selectarea conținuturilor); Cu ce voi face? (analiza resurselor umane, materiale, temporale); Ce am realizat? (analiza rezultatelor evaluării, atât din perspectiva asigurării calității învățării, cât și a ameliorării proiectării activității didactice). Astfel, predarea-învățarea-evaluarea pot fi îmbinate în mod organic în procesul didactic, fără o detaliere specială, într-o rubrică separată, a evaluării în proiectul didactic. Aceste activități nu vor depăși 35 de minute la clasa pregătitoare, respectiv 45 de minute la clasa I, din totalul timpului alocat unei ore. Diferența poate fi folosită pentru activități ludice.

³⁰ Sebastian ȘEBU, Monica OPRÎȘ, Dorin OPRÎȘ, *Metodica predării religiei* ..., p. 195.

³¹ Dorin OPRÎȘ, *Sinteze, aplicații, teste la didactica religiei*..., pp. 289-290.

³² În realizarea planificărilor calendaristice semestriale sugerăm integrarea liturgică a conținuturilor învățării, în funcție de marile sărbători creștine. Numărul de ore alocate este funcție de mai multe variabile: importanța / dificultatea conținutul învățării, resursele materiale, particularitățile elevilor, posibilitatea de a organiza activități și în alte medii de învățare etc.

Un aspect deosebit de important în proiectarea didactică – mai ales la clasa pregătitoare – este legat de locul desfășurării activităților, mai precis de posibilitatea amenajării în sala de clasă a unor spații diferite, care să permită, pe de o parte, realizarea activităților individual, pe grupe, frontal, iar pe de alta, desfășurarea unor activități de învățare specifice: spațiul de învățare, spațiul de joc, spațiul de lectură, spațiul pentru afișarea produselor activității elevilor etc. Amenajarea diferită a acestor spații facilitează diversificarea activităților, inclusiv prin libertatea de mișcare pe care elevii o resimt pozitiv. Aranjarea mășurilor se va face în funcție de forma de organizare a elevilor și de tipul activității desfășurate, pentru a diminua pe cât posibil caracterul static al acesteia.

De altfel, succesul orei de Religie este dependent inclusiv de menținerea unui echilibru între activitățile statice și cele dinamice, în strânsă relație cu individualizarea instruirii, realizată prin următoarele modalități:

- diferențierea sarcinilor de lucru, în funcție de particularitățile individuale ale elevilor;
- adaptarea spațiului din clasă în funcție de nevoile copilului;
- oferirea de explicații suplimentare sau întrebări ajutătoare;
- acordarea sprijinului individual, atât la elevii cu dificultăți de învățare, cât și la cei preocupați de domeniul religios;
- acordarea ritmului de lucru la diferențele dintre copii, date de experiențele de învățare anterioare, de stilul propriu de învățare, de abilitățile lor;
- crearea condițiilor pentru lucrul în ritm propriu, legate în special de resursele temporale necesare desfășurării activității și de gradul de dificultate a sarcinii didactice propuse.

Numărul mare de elevi dintr-o clasă poate fi principalul factor perturbator al individualizării învățării la Religie. La acesta se poate adăuga lipsa instrumentelor de lucru specifice, care să permită individualizarea și să susțină activizarea.

În situația în care profesorul lucrează cu clase aparținând învățământului simultan, proiectarea didactică va ține cont de constrângerile pe care această situație le aduce. Pentru anul școlar 2013-2014, dificultatea vine și din modelele curriculare diferite, care au stat la baza elaborării programelor școlare aflate în uz la clasa pregătitoare și clasa I, respectiv la clasele II-IV. Proiectarea didactică se va realiza după o lectură atentă a programelor școlare la clasele cu care se lucrează la simultan, astfel încât să se asigure o concordanță cât mai mare între finalitățile și conținuturile învățării la aceste clase. Ținând cont de faptul că anumite conținuturi ale învățării la Religie se regăsesc la diferite clase, în special cele legate de marile sărbători creștine, profesorul va diferenția tipurile de activități pentru același conținut în funcție de particularitățile individuale și de grup, astfel încât să se

asigure formarea competențelor specifice / atingerea obiectivelor de referință din programele școlare. Pentru anumite activități, profesorul poate constitui grupe de lucru cu elevi fie din aceeași clasă, fie din clase diferite.

Proiectarea didactică va ține cont și de prezența în clasă a elevilor cu CES, prin adaptarea curriculară la posibilitățile acestora. Integrarea lor în grupurile de lucru și distribuirea rolurilor / responsabilităților în funcție de potențialul real al acestora este absolut obligatorie.

IV.1. MODEL DE PROIECTARE DIDACTICĂ LA CLASA PREGĂTITOARE

Propunem în continuare un model de proiectare didactică, realizat în acord cu aspectele teoretice menționate anterior, printr-un exemplu de proiect didactic la tema *Ce înseamnă să fii creștin (Crucea, semnul creștinilor)*, după un model consacrat în ultimii ani.

PROIECT DIDACTIC

Clasa pregătitoare

Titlul lecției: Crucea, semnul creștinilor

Tipul lecției: Lecție de formare de deprinderi practice

Durata: 45/ 50 minute (35' – predare-învățare-evaluare, 10/15' – activități ludice)

Competențe specifice vizate:

1.1. Recunoașterea unor elemente de bază ale credinței religioase

1.3. Aplicarea unor reguli de comportament moral-creștin în contexte de viață familiare

3.1. Explicarea semnificației unor evenimente religioase cunoscute

Obiective operaționale³³:

O₁: să identifice crucea, ca semn al creștinilor, în diferite contexte familiare, pe baza aspectelor prezentate de profesor

O₂: să execute corect semnul crucii, rostind cuvintele care o însoțesc, în urma îndrumării făcute de profesor

O₃: să precizeze, folosind cunoștințele acumulate în lecție, cel puțin patru aspecte legate de închinare (care răspund la întrebările: când, unde, cum, de ce ne închinăm?)

³³ Obiectivele operaționale sunt formulate pentru fiecare activitate didactică și vizează formarea competențelor specifice stabilite prin programa școlară.

Strategia didactică:

- metode și procedee didactice: jocul didactic, exercițiul, povestirea, descoperirea din imagini, conversația, cântarea religioasă
- *mijloace de învățământ*: cruce, bețișoare, plastilină, ilustrații în care apare crucea, literatura religioasă
- forme de organizare: frontal, individual, pe grupe

Desfășurarea activității

Etapale lecției	Ob. op.	Secvențe de instruire și evaluare	Strategia didactică
Moment organizatoric		Rostirea rugăciunii de început. Organizarea clasei pentru începerea lecției.	rugăciune - <u>frontal</u>
Anunțarea titlului lecției și prezentarea obiectivelor propuse		Organizarea jocului: Să construim , prezentat în fișa de lucru: - realizarea și prezentarea de către elevi a produsului construit din două bețișoare și o bucată de plastilină; - explicarea de către profesor a formelor realizate (vor fi apreciate și alte forme de cruce decât cea consacrată); - valorificarea unor cunoștințe ale elevilor despre cruce. Anunțarea titlului lecției noi – Crucea, semnul creștinilor (profesorul le arată o cruce). Prezentarea obiectivelor propuse.	- joc didactic - <i>bețișoare</i> - <i>plastilină</i> - <u>frontal</u> - <u>individual</u> - <u>pe grupe</u> (cei cu aceleași forme de cruce, pot fi grupați în fața clasei)
Actualizarea unor cunoștințe	O ₁	Descrierea icoanei Răstignirii și a imaginii, prezentate în fișa de lucru, pe aspecte referitoare la: - importanța crucii, pornind de la faptul că Domnul Iisus Hristos a fost răstignit pe ea (aici se poate face o scurtă evaluare a unor aspecte din lecția anterioară <i>Ce înseamnă să fii creștin</i>); - locurile unde se întâlnește crucea. Colorarea crucii de către elevi și prezentarea câtorva desene, la alegere, în fața clasei, pe un panou etc.	- conversația - învățarea prin descoperire - <i>icoana</i> - <i>ilustrația</i> - <u>frontal</u> - <u>individual</u> - <u>frontal</u>
Efectuarea activității practice	O ₂	Observarea de către elevi a gestului închinării făcut de cei doi frați, în imagine, prin întrebări: Ce fac cei doi frați? Cu ce mână își fac cruce?	- descrierea din imagini - <i>ilustrația</i>

		<p>Învățarea gestului închinării și a cuvintelor însoțitoare³⁴:</p> <ul style="list-style-type: none"> - închinarea model, realizată de profesor; - expunerea regulilor de închinare; - exersarea mișcărilor; - învățarea cuvintelor la începutul rugăciunii; - închinarea model însoțită de rostirea cuvintelor; - desprinderea corespondenței dintre mișcări și cuvinte; - exersarea gestului închinării și a cuvintelor însoțitoare. <p>Profesorul le citește elevilor o lectură despre cruce, în spațiul din clasă destinat lecturii.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - exercițiul - conversația - explicația - <u>frontal</u> - <u>individual</u> - <u>pe grupe</u> <ul style="list-style-type: none"> - povestirea - <i>literatura religioasă</i>
Analiza și aprecierea modului de formare a deprinderii	<p>O₂</p> <p>O₃</p>	<p>Analiza de către elevi a imaginii de pe fișă, pe aspecte legate de închinare: cum, unde se închină cei doi frați?</p> <p>Conversație referitoare la diferite aspecte legate de cruce: unde o întâlnim, când, unde, de ce ne închinăm, obiceiuri legate de cruce etc.</p> <p>Evaluarea de către profesor a modului în care elevii au învățat gestul închinării. Elevii care știu să se închine după regulile enunțate pot fi apreciați cu o cruciuliță / iconiță.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - conversația - observarea activității elevilor - <u>frontal</u> - <u>individual</u> - <u>pe grupe</u> <p>(în spațiul de învățare, în fața clasei)</p>
Încheierea		<p>Prezentarea titlului temei următoare.</p> <p>Rostirea rugăciunii, cu realizarea gestului închinării.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - rugăciunea - <u>frontal</u>

Prezentăm în continuare secvențele de instruire pentru varianta în care profesorul desfășoară două lecții la tema *Crucea, semnul creștinilor*.

1. *Crucea, semnul creștinilor* (partea I)

Obiective operaționale:

O₁: să prezinte cel puțin două modalități prin care poate fi reprezentată o cruce, cu ajutorul materialelor puse la dispoziție de către profesor

O₂: să identifice crucea, ca semn al creștinilor, în diferite contexte familiare, pe baza aspectelor prezentate de profesor

³⁴ Repetarea gestului închinării și a cuvintelor însoțitoare, de la începutul și de la sfârșitul rugăciunii, se face pe parcursul mai multor ore, iar observarea de către profesor a modului în care elevii și-au format această deprindere are loc până la sfârșitul anului școlar, așa încât nu se va insista excesiv în realizarea acestei secvențe de instruire.

Sucesiunea secvențelor de instruire (despre cruce):

1. Discuții privind modalitățile prin care se poate reprezenta o cruce, utilizând diferite materiale (în urma unor activități practice)
2. Să descoperim din icoană ce este crucea
2. Jocul *Eu am văzut crucea pe / la ...*
4. Lectura: *Sfânta Cruce și Sfinții Împărați Constantin și Elena*
5. Să împodobim crucea / Să desenăm crucea din sfântul altar
6. Discuții despre tradiția din unele zone de a primi la botez o cruce sau despre alte tradiții legate de aceasta, în diferite împrejurări (la Bobotează, împodobirea crucii în preajma sărbătorilor dedicate Sfintei Cruci etc.)

2. Crucea, semnul creștinilor (partea a II-a)

Obiective operaționale:

- O₁: să execute corect semnul crucii, rostind cuvintele care o însoțesc, în urma îndrumării făcute de profesor
- O₂: să precizeze, folosind cunoștințele acumulate în lecție, cel puțin patru aspecte legate de închinare (care răspund la întrebările: când, unde, cum, de ce ne închinăm?)

Sucesiunea secvențelor de instruire (despre gestul închinării):

1. Descoperire din imagini (pe aspecte legate de gestul închinării)
2. Exercițiu. Învățarea gestului închinării
3. Lectura: *Crucea, păzitoarea creștinilor / poezia Ne-nchinăm cu mâna dreaptă* (de Pr. C. Popescu).
4. Discuție, pe baza unor întrebări precum: Când, unde, cum, de ce ne facem semnul crucii?
5. Audiția unei cântări despre cruce.

IV.2. MODEL DE PROIECTARE DIDACTICĂ LA CLASA I

Pentru clasa I, propunem un model de proiect didactic pentru conținutul învățării „Sfinții Apostoli sunt modele de credință”. Complexitatea acestei teme permite realizarea ei în două ore, una fiind destinată Sfântului Apostol Andrei, pe care o detaliem.

PROIECT DIDACTIC

Clasa I

Titlul lecției: Sfinții Apostoli sunt modele de credință. Sfântul Apostol Andrei³⁵

Tipul lecției: Lecție de dobândire de cunoștințe

Durata: 50 minute

Competențe specifice vizate:

1.1. Descrierea unor aspecte de bază ale credinței religioase, prin apelul la experiența proprie

1.2. Identificarea caracteristicilor comportamentale ale unui creștin, pe baza valorificării unor situații din viața de zi cu zi și a exemplelor unor persoane din Biblie

3.1. Explicarea semnificației unor evenimente religioase din viața comunității³⁶

3.2. Prezentarea unor sărbători și evenimente cu conținuturi și semnificații religioase, cu incidență asupra vieții familiei și a comunității

Obiective operaționale³⁷ (La sfârșitul lecției, elevii vor fi capabili):

O₁: să povestească pe scurt viața Sfântului Apostol Andrei, pe baza informațiilor primite din diferite surse

O₂: să precizeze, folosind cunoștințele acumulate în lecție, cel puțin trei aspecte legate de Sfântul Apostol Andrei, ca ocrotitor al României (care răspund la întrebările: Unde a propovăduit?; Ce locuri din Dobrogea atestă prezența acestui Apostol pe teritoriul țării noastre? De ce este ocrotitorul României? Când este sărbătorit?)

O₃: să descrie, folosind cunoștințele primite în lecție și cele de la părinți / bunici, importanța tradițiilor poporului român, în relație cu rolul Sfântului Apostol Andrei în încreștinarea acestuia

Strategia didactică:

- metode și procedee didactice: jocul didactic, lectura textului biblic, povestirea, descoperirea din imagini, conversația, explicația, rugăciunea
- *mijloace de învățământ*: icoane, ilustrații, literatura religioasă, film religios, calendar
- forme de organizare: frontal, individual

³⁵ Cu o oră înainte, elevii sunt rugați să aducă de acasă fotografii cu ei îmbrăcați în costum popular din zona de unde le sunt bunicii.

³⁶ Formarea acestei competențe specifice primește conotații speciale în zonele geografice ale țării legate în mod direct de propovăduirea Sfântului Apostol Andrei și în localitățile în care bisericile îl au ca ocrotitor. În modelul propus de noi nu am avut în vedere aceste aspecte.

³⁷ Obiectivele operaționale sunt formulate pentru fiecare activitate didactică și vizează formarea competențelor specifice stabilite prin programa școlară.

Desfășurarea activității

Etapele lecției	Ob. op.	Secvențe de instruire și evaluare	Strategia didactică
Moment organizatoric		Rostirea rugăciunii de început. Organizarea clasei pentru începerea lecției.	rugăciune - <u>frontal</u>
Verificarea unor cunoștințe și pregătirea pentru lecția nouă		Organizarea jocului <i>Este adevărat sau fals enunțul despre Apostoli?</i> Organizarea unui dialog legat de numele Apostolilor mai cunoscuți, de numele personajelor manualului și de motivul propunerii acestor nume pentru cei doi copii.	- joc didactic - <u>frontal</u>
Anunțarea titlului lecției și prezentarea obiectivelor propuse		Anunțarea titlului lecției noi – Sfinții Apostoli sunt modele de credință. Sfântul Apostol Andrei. Prezentarea obiectivelor propuse.	- conversația - <u>frontal</u>
Comunicarea noilor cunoștințe	O ₁	Povestirea unor momente din viața Sfântului Apostol Andrei relatate în Biblie, însoțite de lectura textelor respective: - urmarea lui Hristos, după Botezul la Iordan; - alegerea ca Apostol, împreună cu fratele lui, Petru; - credința în Învierea Domnului, în urma arătatilor Domnului. Descrierea icoanei Sfântului Apostol Andrei, în relație cu relatarea vieții lui, după Înălțarea Domnului la cer.	- conversația - descoperirea din imagini - povestirea - lectura textului biblic - <i>icoana</i> - <i>ilustrația</i> - <u>frontal</u>
Fixarea noilor cunoștințe	O ₁ O ₂	Povestirea de către elevi a vieții Sfântului Apostol Andrei pe baza unui set de imagini. Pot fi utilizate și alte imagini decât cele propuse în manual. Proiectarea unui filmuleț despre Sfântul Apostol Andrei, descărcat de pe rețeaua Internet sau prezentarea unor imagini de la peștera Sfântului Andrei, izvorul Sfântului Andrei, din Dobrogea.	- <i>ilustrația</i> - <i>filmul didactic</i> - conversația - explicația - <u>frontal</u>
Aprecierea, asocierea, generalizarea	O ₂ O ₃	Suținerea elevilor în rezolvarea aplicației: - prezentarea rolului Sfântului Apostol Andrei în viața poporului român; - relația dintre data sărbătoririi Sfântului Apostol Andrei și Ziua națională a României; - discuție despre rolul tradițiilor poporului român, pornind de la imaginea din manual, fotografiile aduse	- conversația - descrierea din imagini - <i>calendar</i> - <i>fotografii</i> - <i>literatura religioasă</i>

		de elevi, textul poeziei „Cântec sfânt”, de Șt. O. Iosif.	- <u>frontal</u> - individual
Evaluarea		Pe parcursul activităților, profesorul evaluează prestația elevilor, pe aspecte informative și formativ-educative. - Aprecierea elevilor.	
Încheierea		Prezentarea titlului temei următoare. Rostirea rugăciunii, cu realizarea gestului închinării.	- rugăciunea - <u>frontal</u>

CAPITOLUL V

CUM SE ABORDEAZĂ TEMELE DE EDUCAȚIE RELIGIOASĂ DIN PERSPECTIVĂ INTERDISCIPLINARĂ?

Interdisciplinaritatea, ca principiu metodologic de bază al filosofiei și al științei, derivă din teoria generală a sistemelor și din metodologia abordării sistemice și este o consecință a dezvoltării științelor particulare la un nivel care permite abordări complexe, stabilirea de legături, interdependențe și interacțiuni între domenii, cu apariția disciplinelor de graniță, oferind, astfel, o imagine integrată a aspectelor care sunt analizate uneori artificial, forțat, separat.

În activitatea didactică desfășurată la disciplina Religie la clasa pregătitoare, se pot realiza diferite tipuri de conexiuni interdisciplinare³⁸:

a. conexiuni interdisciplinare obligatorii, indispensabile desfășurării procesului didactic, prevăzute în programele școlare la disciplinele din planurile-cadru de la această clasă.

Exemplu:

**Conexiuni interdisciplinare obligatorii în tratarea unor
noțiuni /concepte, conform programelor școlare la clasa pregătitoare**

Tabelul 1

Nr. crt.	Noțiunea / conceptul / activitatea	Disciplina	Elemente de conținut al învățării ³⁹
1.	grupuri	Religie	Familia mea; Sunt creștin și la școală; Primii mei prieteni; Creștinii din biserica mea; Oamenii din lumea întreagă etc.
		Educație pentru societate	Reguli de politețe; Norme de conduită în contexte familiare; Familia; Grupul de învățare; Grupul de prieteni etc.

³⁸ Vezi George VĂIDEANU, *Promovarea interdisciplinarității în învățământul preuniversitar*, Universitatea „Al. I. Cuza” Iași, 1985.

³⁹ Elementele de conținut al învățării au fost preluate din Programele școlare la clasa pregătitoare, la disciplinele: *Religie, Educație pentru societate, Dezvoltare personală, Matematică și explorarea mediului, Arte vizuale și lucru manual* (www.edu.ro).

2.	trăsături morale	Religie	Sunt copilul lui Dumnezeu și al părinților mei; Ce înseamnă să fiu creștin; O zi din viața mea de creștin; Cum vorbesc cu cei din jur; Ce simt față de ceilalți; Cum mă comport ca un creștin etc.
		Educație pentru societate	Comportamente moral-civice bazate pe respect față de sine și față de ceilalți, cinste, sinceritate, grijă față de sine și față de ceilalți, față de lucrurile încredințate; Comportamente bazate pe lipsă de respect, necinste, lipsă de sinceritate / minciună, neglijență față de sine și față de ceilalți, față de lucrurile încredințate
		Dezvoltare personală	Cine sunt eu; Eu și ceilalți – noi; Emoții de bază; Cum se exprimă emoțiile în comportamente etc.
3.	raporturile cu mediul înconjurător	Religie	Omul este cea mai importantă ființă de pe pământ; Dumnezeu ne-a dăruit o lume frumoasă etc.
		Matematică și explorarea mediului	Plante și animale; Procese ale Pământului etc.
4.	realizarea unor lucrări ale elevilor	Religie	Oamenii din lumea întreagă; Cum sărbătoresc Crăciunul; Cum sărbătoresc Paștile
		Arte vizuale și lucru manual	Tehnica colajului

b. conexiuni interdisciplinare sistematice, în cazul profesorilor cu pregătire bi-sau tridisciplinară sau cu o cultură generală foarte bogată, caz în care conexiunile interdisciplinare se fac între discipline apropiate (Religie și Comunicare în limba maternă, Religie și Educație pentru societate, Religie și Dezvoltare personală, Religie și Arte vizuale și lucru manual etc.) sau îndepărtate ca natură axiologică și epistemologică (Religie și Matematică și explorarea mediului etc.).

Exemple de tratare a conținuturilor învățării care cuprind evenimente legate de marile sărbători creștine

1. Conținutul învățării: *Nașterea Domnului în poezia creștină românească* (clasa I).

Lectura poeziei „Colindătorii”, de George Coșbuc. Profesorul le recită versurile selectate de noi din poezia „Colindătorii”, de George Coșbuc, apoi o analizează pe fragmente în paralel cu descoperirea din imagini. Discută cu ei despre aspectele din icoana Nașterii surprinse în poezie. Profesorul nu va propune memorarea poeziei. La alegere, profesorul le poate citi o altă poezie cu mesaj asemănător: „Colinde, colinde”, de Mihai Eminescu.

2. Conținutul învățării: *Învieerea Domnului în poezia creștină românească* (clasa I).

Lectura poeziei „La Paști”, de George Coșbuc. Profesorul le recită elevilor cele trei strofe selectate de noi din poezie, apoi explică mesajul poeziei, în paralel cu analizarea imaginii. Accentuează bucuria întregii naturi și a oamenilor în această zi. Profesorul nu va propune memorarea poeziei. La alegere, profesorul le poate citi o altă poezie cu mesaj asemănător: „În ziua de Paști”, de Elena Farago; „Paștile”, de M. Popescu.

c. conexiuni interdisciplinare realizate în echipă, cel mai frecvent prin lecții / cercuri interdisciplinare / activități realizate în comun, în cadrul școlii.

Exemple:

1. Conținutul învățării: *Dumnezeu ne-a dăruit o lume frumoasă*

Activitatea Colțul nostru de rai. Profesorul le propune elevilor să construiască împreună un „colț de rai” în sala de clasă sau în curtea școlii. Ei vor depozita ghivece cu pământ, vor semăna diferite semințe (flori, cereale, legume etc.), apoi își vor împărți responsabilitățile privind îngrijirea acestora. Această activitate poate fi corelată cu altele asemănătoare, realizate la alte discipline școlare (Cunoașterea mediului, Matematică etc.).

2. Conținutul învățării: *Cum sărbătoresc Paștile*

Proiect Cum sărbătorim Paștile. Profesorul va organiza, împreună cu elevii, un proiect al clasei pe tema modalităților de sărbătorire a Paștilor. Aceste proiecte pot cuprinde: confecționarea unor felicitări sau desene, realizarea unor colaje din diferite materiale, realizarea unor modelaje din plastilină, pictarea de ouă etc. Pentru proiecte mai ample, aceste activități se pot organiza atât în ora de Religie, cât și în ora de arte vizuale și lucru manual. La finalul activității, se poate organiza o expoziție cu produsele activității copiilor.

d. conexiuni interdisciplinare în echipă, pentru realizarea unor activități extrașcolare (proiecte în parteneriat, vizite și excursii cu caracter tematic, cercuri de Religie, tabere religioase etc.)⁴⁰.

⁴⁰ Pentru aspecte privind abordările interdisciplinare în domeniul educației religioase, vezi: Constantin CUCOȘ, *Educația religioasă. Repere teoretice și metodice*, Ed. Polirom, Iași 1999, pp. 198-202; Monica OPRİȘ, „Organizarea interdisciplinară a conținuturilor”, în *Educația 21* coord. Vasile Chiș, Mușata Bocoș, Cristian Stan, Ion Albușescu, publicația Centrului de Cercetare și Inovare în Curriculum, Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca, nr.1/2004, Ed. Casa Cărții de Știință, pp.114-127.

Exemple:

1. Realizarea de activități pe baza unui parteneriat școală-biblioteca, cu ocazia lansării unei cărți religioase pentru copii.

2. Realizarea proiectului: *Codul bunelor maniere privind salutul creștinilor la Sfintele Paști.*

- Ce ne propunem?

Să realizăm un cod al bunelor maniere privind salutul creștinilor la Paști

- Cu ce scop?

Să înțelegem importanța salutului în relațiile dintre oameni

Să aflăm regulile salutului pascal

Să învățăm formula de salut și atitudinea în timpul salutului

Să înțelegem importanța salutului pascal în viața creștinului

- Cuprinsul codului: texte cu reguli privind salutul la Paști; desene care ilustrează fiecare regulă.
- Avem nevoie de: coli de carton format A5, coli A5, perforator, panglică, lipici.
- Etape în realizarea proiectului: **1.** Organizarea clasei pentru realizarea proiectului; **2.** Identificarea regulilor privind salutul (cel care intră într-o încăpere îi salută pe cei prezenți; băieții le salută pe fete; cel care este în mișcare îi salută pe cei care stau pe loc; cel mai mic îl salută pe cel mai mare); **3.** Realizarea unor desene reprezentative; **4.** Realizarea *Codului*; **5.** Precizarea unor modalități de utilizare a acestuia.

CAPITOLUL VI

CUM UTILIZĂM FIȘELE DE LUCRU LA CLASA PREGĂTITOARE?

VI.1. FIȘELE DE LUCRU PENTRU ORA DE RELIGIE LA CLASA PREGĂTITOARE. PREZENTARE GENERALĂ

Principalul instrument didactic propus de Patriarhia Română la clasa pregătitoare îl constituie un set de 26 de fișe de lucru, care detaliază conținuturile învățării la disciplina Religie. Pentru elevi, acestea devin sursă de cunoștințe, mijloace de dezvoltare a interesului pentru studiul Religiei și suport în formarea unor comportamente în acord cu învățătura revelată.

Pentru profesorul de Religie, fișele de lucru constituie un instrument de orientare în proiectarea și desfășurarea orei de Religie, pornind de la oferta de activități propuse de noi, prin selectarea și particularizarea lor la specificul claselor cu care lucrează, astfel încât acestea să sprijine formarea la elevi a competențelor specifice prevăzute de programa școlară.

Utilizarea fișelor de lucru ca documente școlare este strâns legată de următoarele aspecte:

- cunoașterea Programei școlare de Religie la clasa pregătitoare, aprobată de Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române și de Ministerul Educației Naționale, a cărei parcurgere este obligatorie;
- cunoașterea conținutului fișelor de lucru, atât pentru aspectele care îi vizează pe elevi, cât și pe profesor;
- elaborarea planificărilor calendaristice ținând cont de structura anului școlar, de încadrarea liturgică a diferitelor conținuturi specifice marilor sărbători creștine. Noua programă permite o anumită flexibilitate în ceea ce privește planificarea conținuturilor învățării, cu condiția formării competențelor specificate;
- planificarea activităților didactice desfășurate în afara spațiului școlar, cu respectarea regulamentului de ordine interioară din fiecare școală, referitor la aceste aspecte;
- implicarea învățătorilor în realizarea unor activități cu caracter interdisciplinar.

Conținuturile învățării au fost tratate, în majoritatea lor, pe o fișă, iar acolo unde a fost necesar, au fost elaborate două fișe de lucru (la conținuturile: *Ce înseamnă să fii creștin; Sfinții sunt prietenii lui Dumnezeu și ai copiilor; Bucuria copiilor la Florii și la Paști*). Informația conținută de fișă nu reprezintă lecția în

sine⁴¹, fiecare profesor având posibilitatea să adapteze activitățile propuse de noi, în funcție de particularitățile clasei de elevi cu care lucrează sau să elaboreze alte activități, subordonate competențelor vizate de programa școlară.

I. Prima pagină a fișelor de lucru conține:

- **titlul temei principale**, așa cum apare în programa școlară, ce s-a dorit a fi formulat sub forma unui mesaj-cheie care să fie prezentat pe parcursul studierii conținuturilor învățării pe care le include și cu care elevul ar trebui să rămână la finalul parcurgerii programei școlare. Cele cinci teme principale sunt următoarele: *Dumnezeu ne-a creat din iubire; Dumnezeu ne învață să ne ajutăm unii pe alții; Dumnezeu este întotdeauna cu noi; Nașterea Domnului, darul lui Dumnezeu pentru oameni; Învierea Domnului, împlinirea darului lui Dumnezeu*. După cum se observă, ultimele două teme principale sunt dedicate marilor sărbători creștine, care vor fi prezente, cu abordări din multiple perspective, pe parcursul întregului învățământ preuniversitar.

- **titlul lecției**, care detaliază temele principale, așa cum apar în programa școlară. Pentru temele de o mai mare amploare, am prevăzut câte două fișe de lucru, astfel încât elevii să aibă posibilitatea aprofundării aspectelor principale ale conținuturilor respective.

- **ilustrații color de diferite tipuri**: icoane, ilustrații cu conținut religios sau moral, în relație cu tema abordată, care se constituie drept suport pentru realizarea unor activități de învățare. Alegerea ilustrațiilor a avut în vedere mai multe aspecte: prezentarea icoanelor reprezentative, cu scopul familiarizării elevilor cu aceste valori ale Ortodoxiei încă de la primul contact cu ele, în mediu formal; prezentarea unor imagini în culori armonioase, care să le dezvolte elevilor sensibilitatea pentru frumos și simțul estetic; utilizarea unor ilustrații sau aspecte care vor fi realizate / colorate de către elevi, care astfel vor avea posibilitatea să își exprime gândurile, sentimentele într-un mod personal și creativ; utilizarea unui număr optim de ilustrații, astfel încât acestea să nu devină elemente de supraîncărcare în detrimentul altor activități la această clasă: jocul, discuțiile, lectura etc.

Personajele principale ale ilustrațiilor sunt doi frați gemeni, Andrei și Ioana, elevi în clasa pregătitoare. Prezența lor în ilustrații vizează oferirea unor modele de comportament față de colegi, prieteni, membrii familiei etc., în diferite contexte educaționale.

- **spații libere pentru desen**. Rolul desenului în dezvoltarea personalității copiilor este unanim recunoscut, nu doar prin valențele formative ale acestuia sau prin aportul dus la dezvoltarea creativității, ci și prin posibilitatea oferită copiilor de a-și exterioriza trăiri, sentimente, cunoștințe. Atât ilustrațiile propuse de noi, cât și

⁴¹ Vezi proiectul didactic propus de noi în capitolul IV.

desenele realizate de elevi au rolul de a susține și de a fixa informația, de a dezvolta noi perspective de abordare a subiectului.

- **mesajul-cheie al lecției**, prezentat sub forma unui enunț scris la subsolul fișelor.

Elevii pot identifica în enunțurile prezente pe fișele de lucru literele învățate de ei pe parcursul clasei pregătitoare. Astfel, valorificarea pedagogică a titlului temei principale, a titlului lecției, precum și a mesajului-cheie al lecției poate sprijini dezvoltarea cognitivă a elevilor la această clasă⁴².

II. A doua pagină a fișelor de lucru conține:

- **ilustrații alb negru, de diferite tipuri**. Icoane, ilustrații cu conținut moral-religios care permit realizarea de activități didactice de diferite tipuri: realizarea de corespondențe între diferite elemente, colorarea unor aspecte specifice temei, completarea unor desene lacunare, realizarea unor proiecte / lucrări ale elevilor după modelul oferit etc.

- **spații libere pentru desen**. Elevii pot realiza anumite desene / colaje în spațiile libere, fie pe baza unor activități propuse de noi, fie de profesor.

- **Activități (selectiv)**. Este un spațiu destinat în special profesorilor, prin care propunem o varietate de tipuri de activități didactice, care sunt detaliate în ghid. Dintre acestea, dialogul, descrierea din imagini, jocul, lectura, desenul se regăsesc aproape pe toate fișele. Cu o frecvență mai mică apar activități, precum: exercițiul, dezlegarea înțelesului unui text biblic sau al proverbelor, observarea frumuseții naturii, valorificarea produselor activității elevilor în realizarea de panouri, albume, expoziții, proiecte, confecționarea unor felicitări, ornamente, realizarea unor activități practice, organizarea de scenete cu prilejul marilor sărbători etc.

Alte activități, precum rugăciunea, audiția / cântarea religioasă, exercițiul închinării, lectura unor scurte texte biblice se constituie în activități care vor fi realizate de către profesor dat fiind rolul lor prin excelență formativ, chiar dacă acestea nu sunt specificate în mod explicit în fișă. De altfel, programa școlară conține și un ansamblu de elemente de tip predominant confesional (rugăciuni, texte biblice, cântări religioase și colinde), care se doresc a fi achiziții pe termen lung, alături de alte elemente de conținut.

Importanța învățării conținutului specific la Religie este susținută și de învățarea de către elevi a unor termeni specifici, care vor fi explicați de profesor. Implicarea elevilor în formularea și adresarea de întrebări se poate constitui într-o

⁴² A se vedea: Anexa 1 la Metodologia de întocmire, completare și valorificare a raportului de evaluare a dezvoltării fizice, socio-emoționale, cognitive, a limbajului și a comunicării, precum și a dezvoltării capacităților și atitudinilor de învățare, la finalul clasei pregătitoare, www.edu.ro.

importantă componentă a procesului de învățare, activitate ce poate fi exersată începând cu clasa pregătitoare.

Implicarea elevilor în activități de autoevaluare și de evaluare, în special prin intermediul jocului, susține demersul didactic de realizare a educației religioase la clasa pregătitoare. În capitolul privind evaluarea, lucrarea de față prezintă modalități concrete de utilizare a metodelor și instrumentelor de evaluare, la începutul școlarității.

Numărul de secvențe didactice desfășurate în cadrul unei lecții poate fi diferit, în funcție de factori legați în special de particularitățile clasei, de resursele materiale și mai ales de cele temporale de care dispune profesorul.

Activitățile didactice propuse de noi sprijină elevii de clasă pregătitoare în progresul școlar pe cele cinci domenii de dezvoltare: dezvoltarea socio-emoțională, dezvoltarea cognitivă, dezvoltarea capacităților și atitudinilor de învățare, dezvoltarea limbajului și a comunicării, precum – într-o măsură mai mică – și dezvoltarea fizică. Aspectele vizate de aceste domenii se regăsesc în Raportul de evaluare la finalul clasei pregătitoare⁴³.

VI.2. ABORDAREA CONȚINUTURILOR ÎNVĂȚĂRII PRIN INTERMEDIUL FIȘELOR DE LUCRU

VI.2.1. DUMNEZEU NE-A CREAT DIN IUBIRE

VI.2.1.1. PRIMA ORĂ DE RELIGIE

Activități (selectiv)

- **Dialog despre ora de Religie.** Profesorul discută cu elevii despre faptul că vor desfășura împreună orele de Religie, în care vor învăța despre Dumnezeu, se vor juca, vor povesti, vor desena, vor cânta.

- **Jocul *Să ne prezentăm*.** Profesorul se prezintă copiilor și îi învață cum să i se adreseze. Apoi cere fiecărui copil să își spună numele sau poate imagina un joc prin care să afle numele lor. De exemplu, profesorul le poate cere elevilor să plieze o foaie A4, astfel încât forma rezultată să se asemene cu un acoperiș de casă. Pe una dintre fețe, elevii desenează un aspect care îi reprezintă, ca element de identificare, pe baza căruia profesorul de Religie să îi recunoască (inițiala numelui de botez, floarea preferată, un simbol religios etc.) sau își scriu numele (dacă știu să facă acest lucru). Elevii își prezintă fișa, care va fi așezată pe pupitru, pentru a facilita

demersul de memorare a numelor copiilor, de către profesorul de Religie. Se pot face asocieri ale numelui copiilor cu persoane biblice, cu nume de sfinți sau de personalități. Profesorul le vorbește elevilor despre faptul că oamenii se adresează între ei, folosind numele cu care au fost botezați.

- **Descoperire din imagini.** Se analizează imaginea de pe fișă și se pun întrebări: Unde se află copiii? Ce fac în clasă? Despre cine învață la Religie? Profesorul le vorbește despre Dumnezeu și despre ajutorul primit de la El în activitățile pe care elevii le desfășoară la școală.

- **Lectura unui scurt text despre Dumnezeu.** Profesorul le citește un text ilustrativ (de exemplu, povestea *Dumnezeu*, după Păun I. Gilorteanu; poezia *Sfat bun*, de Zaharia Boiu etc.). Copiii sunt îndemnați să adreseze și ei întrebări.

- **Să facem cunoștință cu personajele fișelor.** Profesorul le prezintă elevilor cele două personaje din fișe, Andrei și Ioana, doi frați gemeni de aceeași vârstă cu ei. Copiii vor afla astfel că, pe parcursul anului școlar, vor face cunoștință cu membrii familiei acestora, cu prietenii și colegii lor și îi vor urmări în diferite activități.

- **Să identificăm imaginile obiectelor din clasă, din care învățăm despre Dumnezeu.** Elevii sunt invitați să identifice obiectele din fișă ce pot fi puse în clasă, din care învață despre Dumnezeu. Le pot încercui. Profesorul le spune pe scurt despre Biblie și icoană, apoi le prezintă fișele de lucru.

- **Discuție despre rolul școlii și al educației religioase.** Profesorul inițiază o discuție despre rolul școlii și al educației religioase, pornind de la impresiile copiilor din prima zi de școală: Cum a fost prima zi de școală? Ce ați simțit? Ce doriți să faceți la școală? Cum credeți că vă ajută în viață ceea ce învățați la școală? Dar ceea ce învățați la ora de Religie?

- **Să facem un desen pentru ora de Religie.** Elevii sunt invitați să realizeze în spațiul liber un desen (obiect, peisaj, personaje etc.) semnificativ pentru ora de Religie. Elevii își prezintă desenul.

- **Să ne rugăm împreună.** Profesorul le vorbește despre faptul că la ora de Religie se vor ruga împreună. Sunt întrebați dacă știu rugăciuni. Vor rosti împreună rugăciunea pe care o știu cei mai mulți.

BINE AȚI VENIT!

Bine ați venit la ora de Religie!

Împreună vom afla povești minunate despre doi frați gemeni, Andrei și Ioana, care au aceeași vârstă ca și voi. Îi veți recunoaște ușor, pentru că apar în

⁴³ A se vedea: Anexa 1 la Metodologia de întocmire, completare și valorificare a raportului de evaluare..., www.edu.ro.

fișele cu care vom lucra. Cei doi frați au numele a doi Apostoli ai Mântuitorului, Andrei și Ioan. Așa cum acești Apostoli au învățat de la Domnul Iisus Hristos despre învățătura Lui, împreună cu cei doi frați veți învăța și voi, în fiecare oră, lucruri noi și importante pentru un creștin.

Veți afla faptul că omul este cea mai importantă ființă din cele create Dumnezeu. Atât de importantă încât L-a trimis pe pământ pe Fiul Său, Domnul Iisus Hristos, care a fost om ca oricare dintre noi, mama Lui fiind Fecioara Maria. Domnul Iisus Hristos i-a învățat pe oameni și i-a ajutat prin minunile nenumărate pe care le-a făcut. Însă nu toți L-au înțeles. Au existat și oameni răi care L-au răstignit pe cruce, dar El a înviat și apoi S-a înălțat la Ceruri.

Toți cei care cred că El este Fiul lui Dumnezeu se numesc creștini. Un creștin își arată iubirea față de Dumnezeu prin cuvintele pe care le rostește, prin sentimentele pe care le are față de ceilalți și prin modul în care se comportă în diferite grupuri din care face parte: familia, cercul de prieteni, colegii de clasă și de școală, comunitatea creștină de la biserică etc. Veți învăța și despre anumite persoane din Biblie, despre îngeri, despre unii sfinți, cel mai cunoscut dintre ei de către copii fiind Sfântul Nicolae.

Vă doresc să iubiți această oră pentru că, prin ea, Dumnezeu va fi mai aproape de voi și voi de El.

Ce înseamnă numele?

- **Andrei** – *bărbat*. Sfântul Apostol Andrei este sărbătorit în 30 noiembrie.
- **Ioan** – *darul lui Dumnezeu*. Sfântul Apostol Ioan este sărbătorit în 8 mai.

DUMNEZEU⁴⁴

după Păun I. Gilorteanu

Într-o țară îndepărtată, trăia odată un împărat care, cu cât îmbătrânea, cu atât simțea o mai mare neliniște și durere în suflet. El nu știa care este Dumnezeu cel adevărat. Ba se tot mira că nu-L poate vedea pe Dumnezeu. De multe ori zicea:

– În viața mea am văzut multe lucruri însă nu L-am văzut pe Dumnezeu. Și dădu o poruncă aspră către toți boierii și slujitorii din împărăția sa:

– Să mi-L arătați pe Dumnezeu! Dacă nu puteți, veți fi aspru pedepsiți.

Și le dădu trei zile, în care să facă acest lucru. Bieții oameni! Ajunseseră cu toții la grea încercare. Niciun zâmbet nu se mai vedea pe chipul lor. Pierise toată

⁴⁴ după Dumitru CĂLUGĂR, *Hristos în școală. Manualul catehetului ortodox pentru școala primară*, ediția a II-a, Sibiu, 1937, pp. 232-235.

veselia și voia bună din împărăție, căci nimeni nu știa ce răspuns să îi dea împăratului. Peste trei zile, au fost chemați înaintea lui:

– Mi-l puteți arăta pe Dumnezeu?, că eu nu-L văd.

Toți stăteau cu capul plecat și nu îndrăzneau să-și ridice ochii spre asprul împărat. Își așteptau cu teamă sfârșitul. Când să-i pedepsească, a sosit la palat un copil de păstor. El merse drept în fața împăratului și îi zise:

– Dă-mi voie, Măria-ta, să-ți împlinesc eu dorința!

– Bine. Dar bagă de seamă că ți-e capul în joc... Dacă nu-mi răspunzi cum trebuie vei fi făcut una cu pământul.

– Așa să fie, Măria-ta, zise copilul.

Copilul de păstor l-a luat de mână pe împărat și l-a dus într-o piață mare. Îi arată soarele cel strălucitor și îi zise:

– Privește în sus!

Împăratul a vrut să-și ridice capul și să privească soarele. Dar razele orbitoare nu l-au lăsat. Peste o clipă, a fost silit să-și plece capul și să închidă ochii.

– Ce-ți trece prin minte, băiete? Vrei să orbesc? Cum să mă uit la soarele acesta atât de strălucitor?

– Vezi, stăpâne? Și soarele este doar o părțică din ceea ce a creat Dumnezeu. Razele lui sunt mai puțin strălucitoare decât este Dumnezeu. Cum vrei să-L vezi pe El și strălucirea dumnezeiască, dacă nu ești în stare să privești nici măcar soarele?

– Hm... La asta nu m-am gândit până acum. Așa este, băiete! Dar uite, dacă tot ai reușit să mă lămurești în această problemă foarte chinuitoare pentru mine, mai vreau să-mi răspunzi la o întrebare: Ce a fost înainte de a fi Dumnezeu?

Copilul stătu o clipă pe gânduri, apoi îi spuse:

– Stăpâne, nu te supăra, dar te rog să numeri!

Împăratul începu să numere: unu, doi, trei...

– Nu, nu! Nu numeri bine. Începe înainte de unu:

– Cum asta? Nu știi că înainte de unu nu este nimic?

– Vezi, stăpâne, nici înainte de Dumnezeu nu a fost nimic.

Împăratul se miră și mai mult de înțelepciunea copilului și, tot mai bucuros pentru răspunsurile primite la întrebările lui, îi spuse:

– Acum Îl văd pe Dumnezeu! Văd că El este Stăpânul lumii, că El a făcut tot ce există în lumea aceasta și că înainte de El nu a fost nimic! De acum, și eu cred în El și mă închin Lui.”

SFAT BUN

de Zaharia Boiu

Totdeauna lucrul tău
Să-l începi cu Dumnezeu
Unde-i El cu harul Său,
Niciun lucru nu e greu.

VI.2.1.2. OMUL ESTE CEA MAI IMPORTANTĂ FIINȚĂ DE PE PĂMÂNT**Activități (selectiv)**

- **Dialog despre lucruri și ființe.** Profesorul discută cu elevii despre ființele și lucrurile care se află în sala de clasă. Prin ce se deosebesc ființele de lucruri? Ce ființe apar în prima imagine din fișă? De unde știți care este Dumnezeu? Prin ce se deosebește omul de Dumnezeu? Dar de celelalte ființe? Oamenii Îl văd pe Dumnezeu? Profesorul susține dialogul cu exemple din experiența de viață a elevilor.
- **Să învățăm din Biblie despre crearea omului.** Profesorul le citește elevilor despre crearea omului. Le vorbește despre importanța omului, pornind de la faptul că a fost creat de Dumnezeu cu mâna Lui, că i-a dat suflet. Discută cu copiii despre iubirea lui Dumnezeu față de om și despre importanța lui Dumnezeu în viața omului. Copiii sunt îndemnați să pună și ei întrebări.
- **Dialog despre relația omului cu celelalte ființe.** Profesorul le vorbește elevilor despre legătura dintre oameni și natură. Le poate citi despre anumiți sfinți (de exemplu, Sfântul Gherasim de la Iordan), care au avut o relație specială cu animalele, asemănătoare cu cea a lui Adam, în rai.
- **Dialog despre rugăciune.** Profesorul discută cu elevii despre rugăciune, pe baza următoarelor întrebări: Ce făcea Adam în rai? Cu cine vorbea Adam în rai? Ce fac cei doi copii în fața icoanei? Voi vă rugați? Ce îi spuneți lui Dumnezeu prin rugăciune?
- **Învățarea rugăciunii *Toți, cu inima curată*.** Profesorul îi învață rugăciunea *Toți, cu inima curată*, pe care copiii o pot rosti împreună la sfârșitul fiecărei ore de Religie și, în particular, atunci când se roagă acasă sau când merg la biserică.
- **Jocul *Pe cine iubim*.** Profesorul le vorbește cu copiii despre semnificația iubirii: Ce înseamnă să iubești pe cineva? Cum arătăm că ne iubim părinții / frații / surorile / un animal etc.?
- **Să desenăm o ființă pe care o iubim.** Elevii sunt invitați să deseneze în caseta de pe prima pagină o ființă pe care o iubesc, apoi să o prezinte colegilor (despre ce ființă este vorba, cum își manifestă iubirea față de aceasta).

- **Să ne facem portretul.** Copiii sunt invitați să își deseneze chipul în spațiul-oglindă de pe fișă. Profesorul discută cu elevii despre frumusețea fiecărui om, le povestește despre cum faptele bune ne luminează chipul și ni-l înfrumusețează.
- **Activitate la dispoziția profesorului.** Profesorul le poate cere elevilor să realizeze un desen sau să confecționeze în grup, cu diferite materiale, un colaj pe o temă în relație cu titlul lecției. Această activitate poate fi realizată în orice moment al lecției.

OMUL ÎN GRĂDINA RAIULUI

Silvia și Ana au mers la sfârșitul săptămânii, la bunici. Le era tare dor de ei și, mai ales, de poveștile istorisite cu atâta bucurie și căldură de bunicul lor. Când sunt acolo, nu-și mai doresc nici jucării, nici calculator, nimic din ce le-ar răpi din timpul pe care l-ar putea petrece aflând lucruri parcă numai de ei știute.

De data aceasta, povestea a început de la câinele pe care tocmai îl primiseră în dar. I-au pus un nume, s-au jucat toată ziua cu el și au încercat câteva figuri de dresaj, aruncându-i o minge pe care câinele, după un timp, a început să le-o aducă înapoi. La un moment dat, Silvia i-a spus bunicului:

– Bunicule, ce bine ar fi dacă toate animalele din lume ar fi domestice! Ne-am putea juca fără teamă cu ele, le-am mângâia, le-am hrăni, așa cum facem cu câinele pe care ni l-ați dăruit!

– Dragele mele, și eu mi-am dorit acest lucru în copilărie, mai ales că drumul spre școală trecea pe lângă o pădure cu multe animale sălbatice. Trebuie să fi fost tare bine în Rai, când Adam, primul om creat de Dumnezeu, trăia fără nicio teamă că vreun animal i-ar putea face rău.

– Bunicule, de unde știi aceste lucruri care s-au întâmplat demult?, a întrebat Ana.

– Din Biblie, cartea din care v-am citit și vouă de atâtea ori!

– Ne povestești, te rugăm, despre primul om?

– Frumusețile pe care le vedem noi astăzi nu au existat dintotdeauna.

Închideți puțin ochii și imaginați-vă că nu este nimic și nimeni în jurul vostru: nici soarele, nici florile, nici păsările, nici oamenii. Doar întuneric și tăcere adâncă. Așa era și atunci, la început, când Dumnezeu a hotărât să îi creeze pe îngeri și apoi să facă lumea aceasta în care noi trăim. Pentru un om, acest lucru este imposibil, dar nu și pentru Dumnezeu. Pe rând, în șase zile, într-o anumită ordine, El a făcut tot universul și tot ce este pe pământ. El a spus cuvintele „Să fie!”, și s-au făcut toate: și pământul, și apele, și aerul, și plantele, și soarele, și luna, și stelele, și păsările, și peștii, și animalele. Totul era perfect, cum nici nu ne putem imagina: florile creșteau frumos în soare și-și răspândeau miresmele în aerul curat, păsărelele

ciripeau în triluri încântătoare, peștii înotau în apele limpezi ca și cristalul, pomii își dădeau roadele gustoase și parfumate, animalele se plimbau în voie pe pământ. Nici vorbă de furtuni, de grindină, de cutremure sau altele asemenea. Frumuseți peste frumuseți și pace divină peste tot! Dar cine să se bucure de frumusețea creației și cine să o stăpânească? Nicio ființă din cele create nu putea să facă acest lucru și, atunci, Dumnezeu l-a creat pe om. A luat cu mâinile Lui sfinte țărână din pământ, l-a modelat după chipul Lui și i-a dăruit suflet.

Omul se bucura de iubirea lui Dumnezeu, care l-a așezat în grădina Raiului, ca să o lucreze și să aibă grijă de ea. Dar și Adam Îl iubea pe Dumnezeu și tot ceea ce El crease și vorbea cu El. Astfel, zilele treceau una după alta. Adam lucra pământul și se bucura de frumusețea Raiului, dar nu avea pe nimeni ca el cu care să vorbească sau care să-l ajute în ceea ce făcea. Văzând lucrul acesta, Dumnezeu a creat-o pe Eva. Cei doi oameni au trăit fericiți în Rai, atât timp cât au ascultat de El.

Și, ca să revenim la discuția noastră de la început, tot până atunci și animalele au fost prietenoase cu omul. Acest lucru s-a schimbat după ce Adam și Eva nu au mai ascultat de Dumnezeu. În timp, unele animale au fost îmblânzite, dar nu mai există armonia din Rai. Vedeți?, și câinele pe care l-ați primit, dacă nu vă jucați frumos cu el, poate să nu mai fie prietenos cu voi!

Ce înseamnă numele?

- **Ana** – *Domnul a avut milă*. Sfinții Ioachim și Ana, părinții Fecioarei Maria, sunt sărbătoriți în 9 septembrie.
- **Silvia** – *pădure*. Creștinii cu nume care face referire la lumea plantelor (Florin, Crina, Camelia, Olivia, Codruța, Crenguța, Firuța, Laurențiu etc.) își sărbătoresc onomastica în Duminica Floriilor. Există însă și sfinți care au purtat aceste nume. De exemplu, Sfânta Silvia, mama Sfântului Grigorie cel Mare, este sărbătorită în 4 octombrie; Sfântul Laurențiu este sărbătorit în 10 august.
- **Adam** – *pământ*; **Eva** – *viață*. Primii oameni sunt sărbătoriți în duminica înaintea Nașterii Domnului, împreună cu toți oamenii dreți care au trăit înainte de venirea Domnului Iisus Hristos pe pământ.

SFÂNTUL GHERASIM DE LA IORDAN ȘI LEUL DE LÂNGĂ MĂNĂSTIRE

Cu mulți ani în urmă, la o mănăstire din țara în care a trăit Domnul Iisus Hristos, o țară îndepărtată, cunoscută cu numele de Țara Sfântă, a ajuns un tânăr călugăr cu numele Gherasim. Despre el, oamenii știau că se născuse în locurile

unde a trăit Sfântul Nicolae, pe care tânărul Gherasim îl iubea foarte mult. Tocmai de aceea, încerca să se roage și să-i ajute pe oamenii care îl vizitau la mănăstire, așa cum învățase că a făcut Sfântul Nicolae.

După cum știm, în Țara Sfântă, este foarte cald vara, iar oamenii de multe ori nu mai au apă în fântâni. Așa se întâmpla și la mănăstirea de lângă râul Iordan, unde s-a petrecut întâmplarea despre care vom afla în povestirea noastră.

După ce Cuviosul Gherasim a ajuns stareț, într-una din zile a văzut în apropierea mănăstirii un leu. Când l-a auzit răcnind diferit decât auzise altă dată astfel de animale, s-a gândit că poate animalul este rănit. Cu multă credință în Dumnezeu, care ne ajută să facem fapte bune și în legătură cu animalele sălbatice, Cuviosul Gherasim s-a apropiat de leu și a observat că acestuia i-a intrat o așchie de lemn în labă. I-a scos așchia și i-a legat rana cu o fâșie de pânză.

La puține zile, toți călugării au văzut că leul nu se mai îndepărtează de mănăstirea lor și chiar ascultă de starețul lor, atunci când acesta îl trimite să păzească pe pajiștea din apropiere măgărușul cu care ei aduceau apă din Iordan și lemne din pădure.

Într-una din zile, leul s-a întors singur în mănăstire, iar starețul Gherasim l-a întrebat, ca și cum ar fi fost un om și ar fi putut să-i răspundă:

– Unde este măgărușul? De ce nu ai avut grijă de el? Acum, pentru că nu mai putem să aducem apă și lemne la mănăstire cu ajutorul lui, o să ne ajuți tu!

Din ziua respectivă, leul a devenit ascultător și făcea cu multă răbdare toată treaba măgărușului. Într-una din zile, după mai multe luni, s-a făcut mare gălăgie în jurul mănăstirii: toți oamenii vedeau cum leul aduce ținând cu gura o funie de care era legat măgărușul împreună cu trei cămile. Măgarul fusese luat de un negustor care-l găsisse pe câmp. Toți erau mirați că, de fapt, leul nu omorâse măgărușul, ci îl pierduse, iar acum, după așa mult timp l-a recunoscut și l-a adus înapoi la mănăstire.

Chiar și după aceea, leul îl ajuta pe Sfântul Gherasim să aducă apă sau lemne la mănăstire. În felul acesta, animalul își arăta recunoștința față de cel care îl ajutase să scape de marea durere pe care o avea la picior. Mulți ani mai târziu, după ce Sfântul Gherasim a murit, leul pe care el îl vindecase a rămas în apropierea mormântului. Într-o dimineață, lângă mormântul starețului, călugării din mănăstire au găsit leul mort.

Cu toții au înțeles că atunci când omul are o credință foarte puternică în Dumnezeu, așa cum a avut părintele Gherasim, animalele sălbatice nu îi fac rău! Un astfel de om se aseamănă cu Adam pe când era în grădina Raiului.

TOȚI, CU INIMA CURATĂ

Toți cu inima curată
Ție, Doamne,-Ți mulțumim
Tu, cu darul Tău, Preasfinte,
Ne-ajută oameni buni să fim.

De greșeli să ne ferim,
Țara noastră s-o iubim,
Fiii Tăi iubiți să fim,
Ție, Doamne,-Ți mulțumim.

VI.2.1.3. SUNT COPILUL LUI DUMNEZEU ȘI AL PĂRINȚILOR MEI

Activități (selectiv)

- **Jocul *Cine suntem noi?*** Profesorul lansează întrebarea *Cine suntem noi?* și solicită răspunsuri din partea copiilor. La final, sintetizează trei-patru variante diferite de răspuns. Discuția poate continua, folosindu-se imaginile din fișă, prin întrebări: Cu cine seamănă copiii din prima imagine? Dar voi, cu cine semănați? Cu care dintre părinți / alți membri ai familiei semănați mai mult?
- **Lectura unui text despre cine suntem noi.** Profesorul le poate citi un scurt text pe tema dată. Copiii sunt invitați să adreseze întrebări.
- **Să descoperim din imagine prin ce ne asemănăm cu Dumnezeu.** Pornind de la imaginea a doua, profesorul inițiază un dialog despre asemănarea oamenilor cu Dumnezeu, prin faptul că gândesc, au sentimente, doresc să facă lucruri bune, se minunează de frumusețea creației etc. Copiii sunt încurajați să adreseze întrebări.
- **Joc de rol pe tema descrierii frumuseții naturii.** Profesorul le poate propune un joc de rol pornind de la imaginea a doua din fișă, care reprezintă elemente ale creației. Doi copii, care joacă rolul celor doi frați, răspund colegilor la întrebări prin care descriu imaginea reprezentată. Profesorul îi poate întreba cum se joacă copiii, cum se joacă alte ființe.
- **Să identificăm lucrurile pe care le folosesc doar oamenii.** Se utilizează caseta de pe pagina a doua a fișei. Profesorul discută cu elevii despre obiectele desenate în fișă și despre cele pe care le folosesc doar oamenii, ca urmare a faptului că au suflet. Le cere să identifice aceste obiecte în casetă și să le încercuiască. Discută cu ei și despre celelalte lucruri, despre ființele care le utilizează pe acestea.

- **Să învățăm din Biblie despre ascultare.** Profesorul inițiază un dialog despre ascultarea copiilor de Dumnezeu și de părinți, pornind de la îndemnul biblic *Copii, ascultați pe părinții voștri în Domnul că aceasta este cu dreptate* (Efeseni 6,1). Se pot pune întrebări: Ce înseamnă să ascuți de cineva? Ce înseamnă să îi ascultăm pe părinți? Care sunt efectele ascultării / neascultării?
- **Jocul *Sunt un copil ascultător*?** Printr-un joc cu întrebări și răspunsuri, profesorul îi conduce pe elevi spre formularea unor enunțuri care descriu un copil ascultător. Profesorul îi invită pe elevi să adreseze părinților, acasă, cel puțin trei dintre întrebările simple folosite în joc, pe diferite aspecte referitoare la ce înseamnă să fii un copil ascultător. Răspunsurile părinților pot fi prezentate în ora următoare.
- **Învățarea rugăciunii *Doamne, Doamne, Ceresc Tată*.** Profesorul le vorbește elevilor despre iubirea lui Dumnezeu pentru oameni, despre faptul că Îl numim *Tată* pe cel care ne-a creat, că acest nume dat lui Dumnezeu apare în multe rugăciuni. Profesorul îi învață rugăciunea *Doamne, Doamne, ceresc Tată*.
- **Activitate la dispoziția profesorului.** Profesorul le poate cere elevilor să realizeze un desen sau să confecționeze cu diferite materiale un colaj pe o temă în relație cu titlul lecției. Această activitate poate fi realizată în orice moment al lecției.

CINE SUNT EU?

Marcu, Teodora și Ștefan sunt colegi. Ei locuiesc pe aceeași stradă și se joacă împreună ori de câte ori au prilejul.

Uneori, ei aleg jocuri în care își adresează reciproc întrebări, care de care mai interesante. Așa a fost și întrebarea pe care a pus-o într-o zi Ștefan: *Cine sunteți voi?* Marcu a răspuns că este fiul părinților lui. Teodora, care aflase de la părinți despre semnificația numelui ei, a dat un răspuns la fel de frumos, dar mai cuprinzător decât al lui Marcu: *Eu sunt darul lui Dumnezeu făcut părinților mei.*

La ora de Religie, cei trei au povestit despre jocul lor și despre cele două răspunsuri. Pornind de la acestea, profesorul le-a spus că fiecare om este fiul lui Dumnezeu și al părinților lui. Doar omul, dintre toate ființele create de Dumnezeu se aseamănă cu El, prin faptul că are sentimente, gândește, poate să facă lucruri bune, să admire frumusețea naturii. Omul însă nu este singur în lumea aceasta: Dumnezeu îl iubește și îi poartă permanent de grijă. În familia în care s-a născut, omul simte ajutorul lui Dumnezeu, precum și ocrotirea plină de iubire a părinților și a celor din jur.

La sfârșitul lecției, copiii au înțeles că Dumnezeu îi iubește pe toți oamenii la fel, pentru că sunt fiii Lui.

Ce înseamnă numele?

- **Ștefan** – *coroană*. Sfântul Arhidiacon Ștefan este sărbătorit în 27 decembrie.
- **Marcu** – *luptător*. Sfântul Evanghelist Marcu este sărbătorit în 25 aprilie.
- **Teodora** – *darul lui Dumnezeu*. Sfântul Teodor Tiron este sărbătorit în 17 februarie, iar Sfânta Teodora de la Sihla, în 7 august.

DOAMNE, DOAMNE, CERESC TATĂ

Doamne, Domne, Ceresc Tată,
Noi pe Tine Te rugăm:
Luminează-a noastră minte
Lucruri bune să-nvățăm.

Că Tu ești Stăpânul lumii
Și al nostru Tată ești
Și pe toate cele bune
Numai Tu le împlinești.

VI.2.1.4. CE ÎNSEAMNĂ SĂ FIU CREȘTIN

Activități (selectiv)

- **Să descriem icoana Domnului Iisus Hristos.** Profesorul analizează împreună cu copiii icoana din fișă și pune câteva întrebări: Cine este reprezentat în icoană? Cine este Domnul Iisus Hristos? Cum este reprezentat Domnul Iisus Hristos în icoană? Profesorul le explică faptul că oamenii care cred că Domnul Iisus Hristos este Fiul lui Dumnezeu se numesc creștini și că această denumire provine de la numele *Hristos*. Copiii sunt încurajați să adreseze întrebări.
- **Să învățăm din Biblie despre Domnul Iisus Hristos.** Profesorul le citește elevilor fragmente din Biblie despre principalele evenimente din viața Domnului Iisus Hristos. Dialogul următor se poate referi la importanța venirii Lui pe pământ, folosind informațiile pe care copiii le știu deja despre El, din familie.
- **Jocul *Descoperim evenimentele din viața Domnului Iisus Hristos*.** Profesorul îi ajută pe elevi să identifice evenimentele din viața Domnului Iisus Hristos din imaginile cuprinse în fișă. Le cere elevilor să unească printr-o linie imaginile, în

ordinea desfășurării evenimentelor reprezentate. Elevii pot fi puși să coloreze după indicații chipul și veșmintele Domnului Iisus Hristos în imaginile reprezentate. Profesorul le poate prezenta icoanele drept model.

- **Jocul *Să vorbim despre botezul nostru*.** Jocul pornește de la întrebarea *Cum devenim creștini?* Copiii vor fi invitați, cu o oră înainte, să aducă la școală fotografii de la botezul propriu sau al altor membri ai familiei. Pe baza acestora, se discută despre ce înseamnă botezul; se valorifică cunoștințele pe care le au elevii despre botez.

- **Să descoperim din imagini momente din slujba botezului.** Se analizează imaginile de pe fișă și se explică semnificația globală a acestora, fără a se intra în detalii. Profesorul îi încurajează pe elevi să pună întrebări.

- **Să colorăm obiecte sfințite, folosite la slujba botezului.** Elevii sunt invitați să coloreze cristelnița, sticlucă cu Sfântul Mir și potirul. Profesorul le explică elevilor cuvintele noi utilizate, adaptând explicația la nivelul grupei de elevi. Se poate face asocierea cuvintelor: Hristos, cristelniță, creștin.

- **Învățarea unei rugăciuni către Domnul Iisus Hristos.** Profesorul îi învață o rugăciune scurtă adresată Domnului Iisus Hristos: *Doamne, ajută-mă!* sau *Iisuse, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-ne pe noi!* Discută cu elevii despre momentele în care pot rosti rugăciunea învățată.

- **Audiția cântării *Câți în Hristos v-ați botezat*.** În timp ce elevii colorează sau desenează, profesorul propune spre audiție cântarea *Câți în Hristos v-ați botezat*.

DOMNUL IISUS HRISTOS, FIUL LUI DUMNEZEU VENIT PE PĂMÂNT

Cristina și Emanuel poartă numele Domnului Iisus Hristos. Într-una din zile, cei doi frați au auzit o scurtă povestire, care i-a pus pe gânduri: *Se spune că un mare împărat, Alexandru Macedon, avea un soldat cu numele Alexandru, care era tare leneș. Împăratul i-a spus într-o zi: Nu meriți să te numești Alexandru, ca și mine! Ai un comportament pentru care oamenii nu te vor iubi. Uite, ai două variante: ori îți schimbi comportamentul, ori numele!* Emanuel a întrebat-o pe mama lui:

– Mamă, același lucru va fi valabil și pentru noi, dacă purtăm numele Domnului Iisus Hristos și nu suntem ca El?

– Da, și nu numai pentru voi, ci pentru toți creștinii: și pentru mine, și pentru tata, și pentru prietenii voștri, pentru toți cei care s-au botezat. Dar să vă spun ceva: să fii ca Domnul Iisus Hristos este mai ușor decât vă închipuiți voi. Totul începe cu a ști cât mai multe despre El și a face ce ne-a învățat. Pe drumul

acesta, omul nu este singur, ci chiar cu Dumnezeu, care îl ajută. Apoi, mai suntem și noi, părinții, și preoții, și profesorul de Religie. În plus, nu trebuie să știm totul deodată, ci încet-încet, cu răbdare. Uite, de exemplu, astăzi am să vă povestesc pe scurt, viața Domnului Iisus Hristos.

În urmă cu peste 2000 de ani, trăia la Roma un mare împărat, care cucerise multe țări și dorea să știe câți oameni sunt în stăpânirea lui. Pentru aceasta, a ordonat ca toți oamenii să meargă în localitatea în care s-au născut strămoșii lor și acolo să fie înscrși fiecare cu numele lor, în niște cărți mari. În timpul acestui eveniment a vrut Dumnezeu să se nască Fiul Său!

Fecioara Maria și Dreptul Iosif, un bătrân care o ocrotea, au mers la Betleem, un oraș care se află în Țara Sfântă, o țară departe de a noastră. După un drum lung și obositor, au ajuns în Betleem, dar nu au mai găsit niciun loc de găzduire. Pentru că se înnopta, au mers într-o peșteră la marginea aceluia oraș. În acea noapte, S-a născut Domnul Iisus Hristos. La scurt timp, cei trei au fost nevoiți să fugă într-o altă țară, pentru a scăpa de mânia regelui Irod, care aflase despre nașterea noului împărat, de la trei magi veniți să se închine lui Iisus. După ce regele Irod a murit, Maica Domnului și Dreptul Iosif L-au dus pe Pruncul Sfânt în orașul Nazaret.

Acolo și-a petrecut Domnul copilăria și a locuit până la vârsta de treizeci de ani, când a mers la râul Iordan, pentru a fi botezat de către Sfântul Ioan Botezătorul. În timpul botezului, s-a auzit din cer glasul Tatălui care L-a prezentat pe Iisus Hristos drept Fiul Său iubit, iar Duhul Sfânt S-a pogorât asupra Lui sub chipul unui porumbel. Toți oamenii de acolo au aflat că venise Mântuitorul promis.

În cei trei ani și jumătate cât i-a învățat pe oameni, Domnul Hristos a fost urmat de doisprezece Apostoli. Ei au ascultat alături de oameni cuvintele Lui dumnezeiești, au văzut minunile pe care le-a făcut și au învățat cum trebuie să se comporte cei care cred în El. Cel mai important lucru pe care Domnul i-a învățat pe ucenici și pe noi toți este să îi iubim pe toți oamenii, indiferent dacă ne fac bine sau rău.

Minunile făcute și faptul că tot mai mulți oameni Îl urmau pe Domnul Iisus Hristos nu au fost pe placul tuturor. Așa se face că Domnul Iisus Hristos a fost condamnat la moarte pe nedrept, a fost răstignit pe cruce, dar a treia zi a înviat din morți și S-a înălțat la Ceruri.

Ce înseamnă numele?

- **Cristina** – *uns*; **Emanuel** – *Dumnezeu este cu noi*. Creștinii cu aceste nume își sărbătoresc onomastica la 25 decembrie. Există și sfinți care au purtat aceste nume. De exemplu, Sfânta Cristina este sărbătorită în 24 iulie.

VI.2.1.5. CRUCEA, SEMNUL CREȘTINILOR

Activități (selectiv)

● **Jocul *Să desenăm/ construim o cruce***. Profesorul distribuie fiecărui elev foi și creioane de desen sau bețișoare și plastilină. Elevii sunt invitați să deseneze o cruce sau să realizeze o cruce din bețișoare fixate cu plastilină (dacă nu au bețișoare și plastilină, se pot folosi două creioane). Fiecare elev prezintă ce a realizat. Profesorul explică diferitele forme realizate de copii, valorificând cunoștințele acestora despre cruce, dobândite în familie, la biserică etc.

● **Să descoperim din icoană ce este crucea**. Profesorul analizează cu copiii icoana din fișă și pune întrebări: Ce vedeți în icoană? Ce este crucea? Cum arată? Le povestește pe scurt copiilor despre răstignirea pe cruce.

● **Lectură despre găsierea lemnului Sfintei Cruci**. Profesorul le povestește pe scurt elevilor despre găsierea lemnului Sfintei Cruci de către Sfânta Împărăteasă Elena. Elevii sunt încurajați să pună întrebări legate de crucea Mântuitorului.

● **Să desenăm crucea din sfântul altar**. Profesorul le spune elevilor despre faptul că în altar sunt mai multe cruci. Cea mai mare dintre ele este o cruce de lemn. În Joia Mare, în timpul slujbei, preotul duce această cruce în mijlocul bisericii, spre închinare, așa cum Domnul Iisus Hristos și-a dus crucea spre locul răstignirii. Le cere elevilor să completeze desenul din caseta de pe fișă.

● **Jocul *Eu am văzut crucea pe / la...*** Elevii sunt invitați să identifice în imaginea de pe fișă locurile unde este așezată crucea. Profesorul le cere să deseneze în spațiul liber din fișă alte locuri unde au văzut crucea. Elevii își prezintă desenele (de exemplu, crucea purtată la gât, crucea de pe și din biserică, crucea de la intersecții de drumuri, crucea de pe morminte etc.) Se poate discuta cu copiii despre tradiția din unele zone de a primi la botez o cruce sau despre alte tradiții legate de aceasta, în diferite împrejurări (la Bobotează, împodobirea crucii în preajma sărbătorilor dedicate Sfintei Cruci etc.).

● **Să împodobim crucea**. Elevii sunt invitați să coloreze crucea la care se închină cei doi frați și să o împodobească așa cum doresc.

● **Exercițiu de învățare a gestului închinării**. Exercițiul poate începe cu întrebări referitoare la cei doi frați: Ce fac copiii? De ce își fac cruce? Cum își fac cruce? Profesorul îi învață pe copii gestul închinării și cuvintele însoțitoare (*În numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh. Amin; Slavă Tatălui și Fiului și Sfântului Duh și acum și pururea și în vecii vecilor. Amin*). Cuvintele care însoțesc semnul sfintei cruci pot fi învățate prin repetare, pe parcursul mai multor ore. Modalitatea de realizare a gestului închinării va fi exersată pe parcursul întregului an școlar.

- **Lectură despre importanța sfintei crucei.** Profesorul le citește elevilor despre importanța crucii pentru creștini, despre împrejurările în care ne facem cruce.
- **Audiția unei cântări despre cruce.** Profesorul audiază împreună cu elevii o cântare despre sfânta cruce și le explică, pe înțelesul lor, semnificația cuvintelor. Audiția se poate face și în timp ce elevii colorează.

CRUCEA, PĂZITOAREA CREȘTINILOR

Monica le povestește prietenilor ei cu mare admirație despre bunica din partea tatălui, o femeie foarte credincioasă, bună la suflet, gata oricând să îi ajute pe alții și mereu cu zâmbetul pe buze! Numele ei, Crucița, este unul foarte rar, dar frumos, pentru că ne amintește de cruce. Când merge la țară, Monica stă mereu în preajma bunicii ei, ca să învețe cât mai multe lucruri. Așa a aflat și despre modul în care această femeie simplă, de la țară, a știut să cinstească sfânta cruce și să se bucure de ocrotirea ei.

Iată ce le-a povestit Monica prietenilor ei:

„Într-o zi, am deschis cartea de rugăciuni a bunicii, acolo unde ea își pusese un semn. Sus pe pagină, în mijlocul unor ornamente cu flori, era reprezentată o cruce, fapt care m-a făcut să o întreb:

– Bunico, ce rugăciune este aceasta?

– Este o rugăciune lungă și frumoasă, închinată sfintei cruci, mi-a răspuns bunica.

– Mi-o citești și mie?, am rugat-o în continuare.

– Acum ești prea mică să ți-o citesc în întregime, dar am să-ți spun un fragment din ea, pe care poți să îl înveți și tu și să-l rostești ca rugăciune: *Bucură-te, sfântă cruce, păzitoare a creștinilor!* Uite, am să ți-l și cânt, deoarece rugăciunea aceasta se citește și în biserică, iar oamenii cântă cu toții în cor...

Și bunica mi-a cântat cu glasul ei duios și lin melodia rugăciunii și am tot repetat-o, până când am învățat-o. Apoi am continuat dialogul:

– Bunico, cum adică, crucea este păzitoare creștinilor?

– Uite, de exemplu, când afară este vreme grea și tună și fulgeră, eu îmi fac cruce cu credință și știu că nu mi se întâmplă nimic rău.

– Și mie mi-e frică de tunete și fug în camera părinților noaptea când e furtună!

– Nu e nevoie să mai faci asta! Îți faci cruce cu credință și frica dispare. La fel și când ți-e teamă de un anumit lucru. Sau când ieși din casă. Sau când mergi cu mașina.

– Ce mult te iubesc! Sunt cea mai fericită că ești bunica mea! Mi-ai descoperit și de data aceasta din secretele dumnitale! Acum îmi explic eu de ce ești așa de curajoasă și tot timpul fericită! Te-a ocrotit sfânta cruce!

– Și eu sunt fericită că ești nepoata mea! Cu astfel de nepoți, renumele bun al familiei noastre va merge mai departe.”

Ce lecție minunată au învățat prietenii Monicăi! Și au mai înțeles ceva: că bunicii sunt cei mai fericiți atunci când copiii și nepoții lor vor să învețe ceva de la ei.

Ce înseamnă numele?

- **Crucița** – *cruce*. Sfânta cruce este sărbătorită în 14 septembrie.
- **Monica** – *mamă, soție* (în latină); *călugăriță, pustnică* (în greacă). Sfânta Monica este sărbătorită în 4 mai.

SFÂNTA CRUCE ȘI SFINȚII ÎMPĂRAȚI CONSTANTIN ȘI ELENA

Elena știe că părinții i-au dat acest nume, pentru că s-a născut în luna mai, lună în care este sărbătorită Sfânta Împărăteasă Elena. E tare bucuroasă că sfânta ei ocrotitoare este o împărăteasă, deoarece îi plac povestirile cu regine și prințese. Întâmplarea despre Sfânta Elena este una adevărată și arată credința deosebită pe care a avut-o această femeie.

Povestea de mai jos este legată și de fiul ei, împăratul Constantin, care domnea peste țări și mări. Într-una din zile, el a aflat că un alt împărat își dorește să cucerească o parte din teritoriile lui și că a pornit la luptă cu o oaste foarte numeroasă. Constantin și-a dat seama că va pierde bătălia, deoarece armata pe care el o conducea era mai puțin numeroasă decât cea cu care urma să se confrunte. Dumnezeu însă îl ocrotea. Cu o zi înainte de luptă, pe cer i s-a arătat o cruce, iar deasupra ei era scris: *Prin acest semn vei învinge*. Noaptea i s-a arătat în vis Domnul Iisus Hristos, care i-a spus să pună crucea pe steagurile de luptă. Așa a făcut, iar a doua zi a învins. După această biruință, i-a sprijinit foarte mult pe creștini, iar pe mama lui a ajutat-o să ajungă în Țara Sfântă, în orașul Ierusalim, și să găsească crucea pe care a fost răstignit Domnul Iisus Hristos.

Când împărăteasa Elena a ajuns la Ierusalim, a constatat că locul răstignirii Domnului de pe muntele Golgota a fost între timp acoperit cu pământ. Convinsă fiind că va găsi crucea, a cerut să se facă săpături. După săptămâni și luni de muncă, crucea a fost găsită. A mai apărut o problemă însă. Nu era o singură cruce, ci trei. Împărăteasa Elena era convinsă că una dintre ele este cea căutată, dar care? Doar printr-o minune puteau să afle! Sfătuindu-se cu patriarhul Macarie, au dus o femeie foarte bolnavă, întrucât aveau credința că, așa cum Domnul Iisus Hristos face minuni, și atingerea de crucea pe care El a fost răstignit o va vindeca pe acea

femeie. Și așa a fost! După această minune, crucea a fost pusă într-o biserică ridicată pe locul răstignirii Domnului.

Iată ce a învățat Elena de la protectoarea sa! Dacă găsierea crucii a fost posibilă datorită faptului că fiul ei era împărat, cinstirea crucii este la îndemâna oricui, indiferent dacă este bogat sau sărac. Așa a fost și atunci când s-a găsit crucea: la ea s-au închinat și împărăteasa, dar și ceilalți oameni care erau atunci și care merg și astăzi la Ierusalim.

Ce înseamnă numele?

- **Elena** – *torță, făclie luminoasă*
- **Constantin** – *cel care este hotărât*. Sfântul Constantin și mama lui, Sfânta Elena, sunt sărbătoriți în 21 mai.

NE-NCHINĂM CU MÂNA DREAPTĂ

de Pr. C. Popescu

Ne-nchinăm cu mâna dreaptă
Căci, așa cum toții știm,
Dreapta-i mâna care-o-ntindem
Când c-un prieten ne-ntâlnim.

Degetele noi le ținem
Cum în mână-am ține-un toc,
Trei unite într-un punct,
Două-n palmă la un loc.

Și așa ne-atingem fruntea
Apoi inima, la piept,
Cei doi umeri în cruciș,
Începând-o cu cel drept.

VI.2.1.6. CUM VORBESC CU CEI DIN JUR

Activități (selectiv)

- **Să descoperim „magia cuvintelor”**. Profesorul discută cu elevii despre rolul comunicării în viața oamenilor, pornind de la imaginile de pe fișă, pe baza următoarelor întrebări: Ce înseamnă să comunicăm? Ce folosesc oamenii pentru a comunica? Ce credeți că discută personajele din primele două imagini? De unde ne dăm seama? Prin ce mai pot comunica oamenii? Dați exemple (cuvinte scrise, gesturi). Ce cuvinte magice folosiți voi în relație cu ceilalți? Dați exemple.

● **Desenăm fețe.** Elevii sunt invitați să deseneze fețele din chenar (fețe vesele, fețe triste, fețe care exprimă simpatie, fețe care exprimă antipatie etc., la alegere). De asemenea, pot fi realizate măști cu fețe vesele – fețe triste. Profesorul discută cu elevii despre cuvintele care ne fac fețele vesele și despre cuvintele care ne fac fețele triste. De asemenea, le vorbește copiilor despre importanța comunicării cu părinții pe diferite teme: sentimentele pe care le au, dificultățile pe care le întâmpină, cauzele care le determină anumite stări etc.

● **Să învățăm de la Domnul Iisus Hristos cum să vorbim cu cei din jur.** Profesorul le vorbește copiilor despre Domnul Iisus Hristos ca Învățător, așa cum se observă și în icoană. Profesorul le dă exemple copiilor de îndemnuri date de Domnul Iisus Hristos oamenilor. Le citește elevilor scurte texte din învățăturile Domnului Iisus Hristos referitoare la comunicarea dintre oameni.

● **Să învățăm regulile de comunicare, din exemple.** Profesorul prezintă un caz simplu, din care se pot desprinde regulile comunicării. Un exemplu:

În pauză, Alin a vorbit urât cu Simona, a jignit-o și a amenințat-o. Sergiu i-a spus frumos lui Alin că nu avem voie să folosim astfel de cuvinte, iar Alin și-a cerut scuze de la Simona. Doamna învățătoare a intrat în clasă:

– *Doamna, Alin m-a bătut! a spus Simona.*

– *Nu este adevărat! i-a răspuns Alin. Este adevărat că am jignit-o, dar...*

– *Ba, Simona e de vină, că a făcut un desen în care a râs de Alin, a spus repede Roxana, întrerupându-l pe Alin. Și a mai făcut și alte desene despre alți copii. Și nu s-a comportat frumos...*

– *Roxana, hai să îi lăsăm pe Alin și pe Simona să spună ce au de spus.*

Cei doi au povestit cele întâmplate, apoi s-au împăcat. Doamna învățătoare le-a vorbit apoi copiilor despre cât este de important să comunicăm frumos cu cei din jur și le-a atras atenția asupra urmărilor negative ale cuvintelor pe care le rostim.

1. vorbim despre ceea ce cunoaștem;

2. spunem adevărul;

3. respectăm formulele de adresare și de politețe;

4. nu vorbim numai noi, îi lăsăm și pe ceilalți să vorbească și ascultăm ceea ce se spune;

5. nu îi întrerupem pe cei care vorbesc;

6. nu ridicăm tonul;

7. nu folosim cuvinte jignitoare, amenințări.

Sintetizare regulilor poate fi făcută prin: dialog, joc de rol, analiza textului pe fragmente etc.

● **Comunicarea și desenele animate.** Profesorul discută / prezintă elevilor secvențe din desenele animate pe care ei le vizionează în mod frecvent. Analizează împreună cu copiii modul în care sunt respectate regulile de comunicare enunțate anterior.

- **Să dezlegăm înțelesul proverbelor.** Profesorul prezintă și explică unele proverbe legate de tema dată: *Vorba dulce mult aduce; Tăcerea e ca mierea; Minciuna are picioare scurte; O greșeală mărturisită este pe jumătate iertată* etc. Proverbele sunt date de către profesor sau pot fi oferite de către elevi. În explicarea proverbelor pot fi solicitați și copiii (*Ce credeți că înseamnă...? De ce se spune că...?*).
- **Activitate la dispoziția profesorului.** Profesorul le poate cere elevilor să realizeze un desen pe o temă în relație cu titlul lecției. Această activitate poate fi realizată în orice moment al lecției

DE LA GÂNDURI FRUMOASE, LA CUVINTE FRUMOASE

Irina are mulți prieteni. Toată lumea o îndrăgește, deoarece este foarte liniștită. Atunci când vorbești cu ea, simți că pacea te copleșește și bucuria îți inundă sufletul. Și atunci te întrebi: dacă un om are puterea să aducă atâta armonie în jur prin cuvintele pe care le rostește, cum o fi fost pe vremea Domnului Iisus Hristos, când oamenii Îl auzeau vorbind pe cel care a spus despre Sine că El ne dăruiește pacea?

Într-o zi, Otilia, verișoara ei mai mică, a întrebat-o:

– Cum reușești să vorbești atât de frumos cu cei din jur?

– Atunci când eram ca tine, am auzit la ora de Religie un proverb românesc: *Vorba dulce, mult aduce*. De atunci mi-am propus să rostesc doar acele cuvinte care să aducă pacea în jurul meu și cu cei cu care vorbesc. Nu mi-am dorit alte lucruri pe care le poți obține prin cuvinte, ci doar să trăiesc în armonie cu cei din jur.

– Întotdeauna ai vorbit doar frumos cu oamenii?

– Este foarte greu să faci acest lucru tot timpul. Și mie mi se întâmplă să mai arunc vorbe pe care apoi le regret. Când am văzut însă câtă neliniște am în suflet după ce le rostesc, am încercat să fiu mult mai atentă.

– De unde ai știut care sunt cuvintele care aduc pacea?

– Le-am citit în Biblie. În această carte scrie că Domnul Iisus, în nenumărate rânduri, le-a vorbit despre pacea pe care El o dăruiește lumii. Și atunci m-am gândit că, sigur, El i-a învățat pe oameni și ce cuvinte să rostească și cum să rostească aceste cuvinte.

– Spune-mi, te rog, și mie aceste învățături.

– Uite, spre exemplu, trebuie să rostim doar adevărul, pentru ca lumea să știe că atunci când spunem ceva, acel lucru este cel adevărat⁴⁵. Știi că și în popor se

⁴⁵ Matei 5, 37.

spune: *Cine minte o dată, nu mai este crezut a doua oară*. Un alt îndemn este să le dorim și să le urăm oamenilor numai lucruri bune⁴⁶. Dacă dorești rău cuiva, sufletul tău se gândește și el la lucruri rele și urâte. De asemenea, tot Domnul Iisus Hristos ne învață să rostim doar acele cuvinte care nu îi rănesc pe alții⁴⁷ și să vorbim doar ceea ce trebuie și nimic în plus⁴⁸. Uite, vezi?, oamenii se întâlnesc și vorbesc vrute și nevrute, iar când spui multe lucruri, nu ai timp să analizezi totul. Dacă un om se străduiește să aibă doar gânduri bune și frumoase, cuvintele lui vor fi frumoase și vor răspândi în jur doar pace și bucurie⁴⁹.

– Abia aștept să învăț să citesc chiar eu din Biblie cuvintele Domnului, care sunt cele mai frumoase de pe pământ. Până atunci o să țin minte ce mi-ai spus. E simplu: adun în minte gânduri frumoase, care să devină cuvinte frumoase!

Ce înseamnă numele?

- **Irina** – *pace (cea pașnică)*. Sfânta Muceniță Irina este sărbătorită în 5 mai.
- **Otilia** – *voi aduce slavă lui Dumnezeu*. Sfânta Otilia este sărbătorită în 13 decembrie.

VI.2.1.7. CE SIMT FAȚĂ DE CEILALȚI

Activități (selectiv)

- **Dialog despre sentimentele oamenilor.** Profesorul discută cu elevii despre sentimente: Ce înseamnă să ai sentimente? Ce sentimente putem să avem față de cei din jurul nostru (părinți, frați, colegi, prieteni etc.)? Cum ne arătăm sentimentele față de cei din jurul nostru? Sunt utilizate și cunoștințele din lecția anterioară.
- **Cum ne arătăm sentimentele – analiză de imagini și joc de mimă.** Se analizează imaginile din fișă, care ilustrează diferite sentimente pe care le manifestăm față de semenii: părinți, frați, prieteni, cunoscuți. Profesorul discută cu elevii despre sentimentele lor în situații similare. Profesorul îi încurajează pe elevi să pună întrebări. Se poate organiza un joc în care unii elevi mimează diferite sentimente, iar colegii le ghicesc: sunt vesel/ sunt trist/ sunt supărat/ sunt distrat/ sunt plictisit etc.
- **Jocul *Inimi pentru a-mi aduce aminte de persoanele care m-au ajutat.*** Profesorul discută cu elevii despre situații în care au avut nevoie și au primit

⁴⁶ Matei 5, 44-45.

⁴⁷ Matei 10, 28.

⁴⁸ Matei 12, 36.

⁴⁹ Matei 12, 34.

ajutorul unei persoane și despre sentimentele față de aceasta. În spațiul din interiorul inimii desenate pe fișă, elevii sunt invitați să deseneze chipul persoanei care i-a ajutat. Elevii își prezintă desenele. Profesorul poate să îi invite să rostească o rugăciune pentru toți cei care i-au ajutat în viață.

● **Lectură despre sentimentele copiilor.** Profesorul le citește un text care prezintă sentimente ale copiilor (de exemplu, poezia *Pe cine iubesc?*, de G. Coșbuc). Le pune întrebări legate de sentimentele lor față de membrii familiei, față de oamenii din jur și față de Dumnezeu. Dialogul poate continua cu întrebări legate de modul în care au simțit iubirea lui Dumnezeu față de ei, de întâmplări în care au simțit că au fost ajutați de El.

● **Să vorbim despre iubirea lui Dumnezeu față de oamenii bolnavi.** Profesorul le citește elevilor despre minunea vindecării celor zece leproși. Lectura poate fi îmbinată cu prezentarea icoanei de pe fișă. Profesorul le vorbește despre iubirea Domnului Iisus Hristos față de oameni și despre sentimentele leproșilor înainte de vindecare (teamă, durere, speranță, încredere) și după minunea vindecării (bucurie, recunoștință / lipsa recunoștinței). De asemenea, se poate iniția un dialog despre alte situații în care oamenii se roagă pentru sănătatea lor sau a celor apropiați.

● **Jocul *Să învățăm să spunem „Mulțumesc”*.** Profesorul vorbește cu elevii despre cuvintele „vrăjite”, cuvintele „minune”: *mulțumesc, te rog, cu plăcere, îmi pare rău, am greșit, m-ai făcut bucuros, mă bucur pentru tine* – care trebuie folosite în relația cu ceilalți. Se poate organiza o activitate de pliere a hârtiei, pornind de la imaginile de pe fișă. Elevii primesc o fâșie de hârtie dintr-o foaie A4 (o foaie se împarte la trei sau la patru elevi). Cu ajutorul profesorului, copiii pliază hârtia tip acordeon. Copiii desenează pe prima parte un omuleț, după modelul prezentat pe fișă, apoi decupează cu foarfecele conturul, astfel încât la final să rezulte zece figurine ținându-se de mâini, reprezentându-i pe cei zece leproși. Desenează pe partea interioară fețele acestora înainte de vindecare, iar pe exterior, fețele acestora după vindecare. Pentru a vedea câți dintre leproși s-au întors să-I mulțumească lui Iisus Hristos, se pliază figurinele tip acordeon. Profesorul discută cu elevii despre situațiile în care spunem „mulțumesc” sau rostim rugăciuni de mulțumire pentru un dar primit de la Dumnezeu sau de la cei din jurul nostru.

MINUNEA VINDECĂRII CELOR ZECE LEPROȘI

Era o zi frumoasă de vară, cu un soare dogoritor. Domnul Iisus Hristos se îndrepta spre Ierusalim, trecând din sat în sat. Să știți, copii, că oamenii Îl căutau peste tot pe Domnul, mai ales pentru minunile pe care le făcea: îi vindeca pe cei bolnavi, celor orbi le dădea vederea, îi învia pe cei morți.

Vestea despre El a ajuns și la zece oameni bolnavi de lepră, o boală gravă, foarte rară în zilele noastre. Cei bolnavi sufereau de două ori: în primul rând, pentru că rănile le provocau multă durere, iar în al doilea rând, pentru că, fiind o boală contagioasă, cei care o aveau erau izolați de toți oamenii, inclusiv de membrii familiei. Vă dați seama ce simțeau acești oameni? Ce triști erau ei știind că poate nu se vor vindeca niciodată și că nu își mai pot vedea părinții sau copiii sau prietenii? Poate vă întrebați ce sentimente aveau față de ei oamenii de atunci. Cu siguranță că le era milă de ei, dar mai mult decât mila era teama de a nu se molipsi și ei.

Bieții oameni bolnavi! Trăiau triști și singuri. Cred că vă imaginați cu câtă încredere au mers ei la Domnul Iisus Hristos și câte speranțe și-au pus în întâlnirea cu El. De aceea, când L-au văzut pe Domnul, L-au rugat: „Iisuse, Învățătorule, fie-Ți milă de noi!”⁵⁰. Domnul Iisus Hristos, în iubirea Lui cea mare, le-a dat speranța că se vor vindeca, trimițându-i să se arate preoților. În vremea aceea, doar dacă preoții constatau că un om s-a vindecat de lepră, acela se putea întoarce în familia lui. În timp ce mergeau spre locul unde erau preoții, cei zece au constatat că trupurile lor nu mai au semnele bolii respective și au înțeles că s-au vindecat. Unul dintre ei s-a întors fericit, să Îi mulțumească lui Iisus Hristos. Atunci, Domnul a zis: Nu zece s-au vindecat? Dar ceilalți nouă, unde sunt?⁵¹

Toți cei de față au înțeles că Dumnezeu așteaptă să le mulțumim celor care ne ajută!

PE CINE IUBESC?⁵²

de George Coșbuc

Mă întrebi ca să-ți dau seama
Pe cine iubesc eu?
Pe tata și pe mama,
Pe frați și surioare,
Pe-aproapele meu, care
E bun la Dumnezeu.
Ei mă iubesc pe mine
Și, pentru că-mi vreau bine,
Îi voi iubi mereu.

⁵⁰ Luca 17, 13.

⁵¹ Luca 17, 17.

⁵² George COȘBUC, *Ochiul lui Dumnezeu. Poezii inedite și regăsite*, Ed. Eikon și Ed. Charmides, Cluj-Napoca, 2004, p. 15.

Mă-ntrebi, de-ți știu răspunde
Pe cine iubesc eu?
Nu-L văd; nu știu nici unde
Stă El; dar eu din suflet,
Din inima mea toată,
Iubesc pe Dumnezeu.
Căci și El mă iubește,
De rele mă ferește,
Și-mi dă puteri mereu.

VI.2.1.8. CUM MĂ COMPORT CA UN CREȘTIN

Activități (selectiv)

- **Jocul *Așa da / Așa nu*, privind comportamentul personajelor din fișe.** Profesorul inițiază un joc pe baza imaginilor din fișa de lucru, care prezintă comportamente creștine ale celor doi copii, în diferite situații: acasă, pe stradă, în fața blocului. Analiza se poate realiza prin întrebări sau prin descoperirea de către elevi a aspectelor pozitive surprinse: *Așa da*. Pasul următor constă în adresarea de întrebări pentru aspectul *Așa nu*: Ce ar fi putut face copiii în fiecare situație? De ce credeți că au ales să procedeze așa? Voi ați trăit situații asemănătoare? Cum ați procedat? Ce v-a îndemnat să alegeți să faceți o faptă bună?
- **Exercițiu de analiză a unei fapte, pe grupe de elevi.** Profesorul împarte clasa în cinci grupe de elevi. Fiecare grupă alege să analizeze o faptă bună sau o faptă rea petrecută în școală / clasă, prezentată de către profesor sau de către elevi. Analiza va urmări să afle răspunsul la următoarele întrebări: De ce aceasta este o faptă bună sau rea? Care sunt urmările faptei bune sau ale faptei rele analizate?
- **Jocul *Cum am grijă de obiectele și de plantele din clasă*.** Profesorul le vorbește despre importanța obiectelor și a plantelor din jurul nostru și despre datoria unui creștin a de avea grijă de ele. Prin joc, profesorul îi conduce pe elevi spre identificarea modalităților prin care obiectele și plantele reprezentate în desen înfrumusețază clasa. Profesorul le spune că a păstra curățenia în clasă este o formă de respect față de profesori și colegi, dar și față de Dumnezeu, care ne-a dăruit puterea de a ne gândi cum să ne facem viața mai frumoasă. Elevii vor desena obiectele și plantele în această ipostază. Împreună cu învățătoarea de la clasă, profesorul poate distribui elevilor responsabilități pentru îngrijirea obiectelor și plantelor din clasă.

● **Desprinderea învățaturii despre comportamentul unui creștin, dintr-un text biblic și din proverbe.** Profesorul le citește elevilor textul biblic *Nu răsplățiți nimănui răul cu rău* (Romani 12, 17), apoi poate prezenta un model de răsplătire a răului cu bine (de exemplu, o întâmplare între frați, prieteni, colegi etc.). Povestirea va fi urmată de un dialog cu următoarele întrebări: Ce credeți că simte o persoană când i se face un rău? De ce trebuie să răspundem la rău cu bine? Cum înțelegeți / explicați proverbul românesc *Ce ție nu-ți place, altuia nu-i face?*

● **Jocul Copacul cu roade, pentru evaluarea comportamentului și atitudinilor elevilor.** Profesorul inițiază un joc pentru a le dezvolta elevilor dorința de a avea un comportament moral și atitudini pozitive, în special față de mediul școlar. Acesta constă în acumularea de „roade” primite drept premiu pentru comportamentul general al clasei pe parcursul unei săptămâni, pornind de la proverbul: *Pomul se cunoaște după roade, iar omul după fapte*. Profesorul va decupa un copac alcătuit din trunchi și ramuri, pe care îl poate pune pe o placă de polistiren. În urma analizei săptămânale a comportamentului elevilor, va pune pe ramuri flori, fructe și frunze decupate din hârtie. Analiza se poate realiza pe următoarele aspecte: comportamentul față de cadrele didactice, față de personalul auxiliar, față de colegi, atitudinea față de bunurile școlii și ale colegilor. Împreună cu elevii, profesorul stabilește regulile de acordare a florilor, a fructelor și a frunzelor.

CEA MAI BUNĂ FAPTĂ⁵³

„Un om înstărit avea trei fii. Simțind că i se apropie ceasul din urmă, îi chemă la el și le spuse:

– Zilele omului sunt numărate și în curând îmi va veni și mie sorocul. Am hotărât într-un testament ca toate bunurile care vor rămâne după mine să le împărțiti în părți egale între voi. Mai am însă un lucru de mare preț pe care nu-l pot împărți. E o moștenire din strămoși, o piatră scumpă. Mergeți în lume și stați un an de zile, după care să vă întoarceți și să-mi spuneți ce faptă bună ați făcut fiecare dintre voi. Aceluia care va fi făcut fapta cea mai bună, îi voi da piatra cea scumpă.

Au plecat și s-au întors după un an. Din toate faptele bune ce făcuseră, și-au ales-o fiecare pe cea mai bună și au povestit-o tatălui lor.

Cel mare povesti:

– Pe unde am umblat eu, mi-am făcut un foarte bun prieten. Printr-o întâmplare oarecare a fost rănit de moarte și, înainte de a muri, mi-a încredințat o foarte mare sumă de bani ca s-o dau rudelor sale. Nimeni n-a fost de față când mi-a

⁵³ † Antonie PLĂMĂDEALĂ, *Cuvinte la zile mari*, Sibiu, 1989, p. 144.

dat banii. I-aș fi putut reține pentru mine. N-ar fi știut nimeni, niciodată. Eu însă i-am îndeplinit dorința și am predat toți banii rudelor sale.

Povesti și cel de-al doilea:

– Într-o seară, pe când mă întorceam la casa unde stăteam, am fost martor la o scenă cutremurătoare. Ardea o casă și pe acoperișul ei se refugiase un copilăș. Nimeni nu îndrăznea să-și riște viața ca să-l salveze. Atunci eu m-am aruncat în flăcări și am reușit, cu prețul multor arsuri, să aduc jos copilul și să-l predau nevătămat părinților.

Veni și rândul celui de-al treilea:

– Pe unde a nimerit eu, am dat peste un om foarte rău și răzbunător. Mă aflam în societatea lui și căuta în tot chipul să-mi facă rău, să mă distrugă. M-am ferit cât am putut și am reușit să scap. Iată însă că, într-o zi, plimbându-mă eu pe malul mării, printre stânci, văd pe cineva care, dormind, alunecase în somn pe buza unei prăpăstii. Era chiar omul ce îmi făcuse doar rău. Fără să pierd nicio clipă, am alergat și l-am trezit. L-am ajutat să se tragă înapoi, în afara primejdiei.

Cei trei fii așteptau acum judecata tatălui lor. Fiecare dintre ei era însă atât de bucuros că a reușit să facă doar bine pe unde au umblat încât nici nu-i mai interesa piatra cea scumpă. Tatăl lor îi chemă pe rând la dânsul și fiecăruia îi dădu câte o piatră scumpă, spunându-le:

– Tu ai făcut fapta cea mai bună. Mergi și nu te lăuda. Să nu știe ceilalți doi că te-am preferat pe tine!

Toate faptele bune sunt și înaintea lui Dumnezeu *cele mai bune!*”

VI.2.1.9. O ZI DIN VIAȚA MEA DE CREȘTIN

Activități (selectiv)

● **Jocul *Ce fac copiii în fiecare zi?*** Jocul se desfășoară în mai multe etape:

1. analiza comportamentelor celor doi frați, Andrei și Ioana, din lecțiile anterioare: Cum s-au comportat Andrei și Ioana față de cei din jurul lor? Cum au vorbit? Ce putem spune despre ei?
2. prezentarea activităților pe care le desfășoară copiii pe parcursul unei zile obișnuite / de sărbătoare, pornind de la imaginile de pe fișă;
3. precizarea faptului că, pentru un creștin, activitățile dintr-o zi obișnuită sau una de sărbătoare cuprind și elemente religioase, reprezentate de noi prin simboluri (rugăciune-mâini în rugăciune, închinare-cruce, lectură-carte, lectură biblică-biblie, participare la sfintele slujbe-potir);

4. analizarea fiecărei activități din imagini și a simbolului corespunzător: Ce activitate se desfășoară? Unde se desfășoară? Cu cine desfășoară aceste activități? În ce zile ale săptămânii se desfășoară aceste activități?

- **Să completăm imaginile cu activități desfășurate de noi.** Profesorul le cere elevilor să deseneze, în sectoarele de cerc rămase libere, activitățile pe care le desfășoară în timpul liber, respectiv duminica după-amiaza, precum și simbolurile pentru aceste activități.

- **Autoevaluarea comportamentului, pe baza imaginilor din fișe.** Profesorul le solicită elevilor să bifeze în dreptul activităților prezentate în imagini, pe cele pe care ei le realizează într-o zi obișnuită și în zilele de sărbătoare sau duminica.

- **Jocul *Când mă rog?*** În spațiul din casetă, elevii sunt puși să deseneze un aspect legat de rugăciunea făcută într-un anumit moment al zilei, la alegere. La sfârșit, elevii își prezintă desenele. Profesorul le vorbește elevilor despre importanța unui program zilnic de rugăciune. Se poate face comparația cu respectarea programului de masă: așa cum pentru sănătatea trupului este important să respectăm orele la care mâncăm, și pentru suflet este important să ne rugăm în anumite momente ale zilei.

- **Lectură despre comportamentul unui creștin.** Profesorul le citește un text pornind de la tema dată (de exemplu, despre vizita Sfântului Antonie cel Mare la curelarul din Alexandria; poezia *Duminica*, de G. Coșbuc).

- **Realizarea unui desen cu titlul *O duminică în familie*.** Profesorul le cere elevilor să reprezinte într-un desen o activitate, religioasă sau nu, pe care o desfășoară împreună cu toți membrii familiei, duminica. Elevii își prezintă desenele. În funcție de activitatea realizată, se pot pune întrebări în legătură cu tema lecției.

- **Cântarea *Fie numele Domnului binecuvântat*.** Profesorul prezintă copiilor cântarea religioasă *Fie numele Domnului binecuvântat, de acum și până-n veac*, legată de participarea la Sfânta Liturghie. Se repetă în cor cu toți copiii.

O LECȚIE DE NEUITAT

Ilie a mers duminică în vizită la o mănăstire de călugări. I-a plăcut tare mult mănăstirea, liniștea din acel loc sfânt, slujba cântată de călugări. Parcă niciodată nu a auzit pe cineva cântând atât de frumos!

Abia a așteptat să vină ora de Religie, pentru a-și povesti impresiile. Mai avea însă o întrebare:

– Ce întrebare, Ilie?, a întrebat domnul profesor.

– Aș vrea să știu cum pot să devin și eu călugăr. Ce trebuie să fac pentru asta?

– Acum ești încă mic pentru o astfel de decizie. O să mai discutăm despre aceste lucruri în clasele mai mari. Vă spun însă câteva lucruri importante, pentru că veți merge în vizită la mănăstiri și o să vă puneți cu toții întrebări legate de viața călugărilor. Cei care trăiesc în lume îi admiră pe călugări pentru că și-au dorit să Îl slujească pe Dumnezeu în mănăstire. Dar să știți că toți oamenii se pot apropia de Dumnezeu. Trebuie să își dorească acest lucru din tot sufletul și să își îndeplinească datoria de creștin în fiecare zi.

Ca să înțelegeți mai bine, am să vă povestesc despre întâlnirea dintre Sfântul Antonie cel Mare, care era călugăr, și un om căsătorit, care trăia într-un oraș mare.

„În Egipt, țara unde a fost dus Domnul Iisus Hristos pentru a scăpa de mânia regelui Irod, a trăit după câteva sute de ani un călugăr pe care îl chema Antonie. El s-a retras într-un loc pustiu, deoarece dorea să ducă o viață mai simplă, pentru a se putea ruga mai mult lui Dumnezeu. Nu avea nu știu câte feluri de mâncare la masă. Ba chiar erau zile când nu mânca nimic. Noaptea nu dormea în pat, ci pe rogojini și sub cerul liber, iar asta câteva ore. În rest se ruga și se gândea la Dumnezeu. Ajunsese atât de aproape de Dumnezeu că mulți oameni veneau să-i ceară sfat și să se roage pentru ei. Toți îi recunoșteau sfințenia vieții.

Într-una din zile, L-a rugat pe Dumnezeu să îl îndrume spre un om care l-ar putea ajuta să devină mai bun. Dumnezeu i-a trimis un înger care l-a povățuit așa: *Du-te în orașul Alexandria și învață de la primul om pe care îl vei întâlni. S-a dus. Și a întâlnit pe un om oarecare, un curelar, și l-a urmat până la locuința lui. Lucra obiecte din piele, repara încălțăminte, hamuri de cai, și atât. N-a văzut nimic deosebit la dânsul. Ba, mai mult, avea și o familie grea. A crezut că s-a înșelat. L-a întrebat pe om: *Ce faci tu în mod deosebit în fața lui Dumnezeu?* Omul i-a spus: *Nu fac absolut nimic deosebit. Mă scol dimineața și-mi zic rugăciunea, iar apoi trec la lucru în atelier. La amiază îmi spun rugăciunea, mănânc împreună cu familia și Îi mulțumim toți lui Dumnezeu, după obicei. Seara nu mă culc înainte de a-mi face din nou rugăciunea împreună cu familia. Mă port bine cu soția și îmi cresc copiii în frică de Dumnezeu. Nu pretind plată mai mult decât mi se cuvine pentru lucrul pe care îl fac altora și, după cum se cuvine, nu fac rău nimănui. Atât.**

Sfântul Antonie s-a gândit puțin și și-a zis în sine: *Acest curelar își duce viața cinstit și liniștit, fără să facă în aparență nimic extraordinar. Este doar un om bun și corect. Un foarte obișnuit om cumsecade. Și omul era, fără s-o știe, un sfânt!*”⁵⁴.

Ce înseamnă numele?

- **Antonie** – *înfloritor, demn de laudă*. Sfântul Antonie cel Mare este sărbătorit în 17 ianuarie.
- **Ilie** – *Domnul este adevăratul Dumnezeu*. Sfântul Prooroc Ilie este sărbătorit în 20 iulie.

DUMINICA⁵⁵

de George Coșbuc

Dumnezeu a cuvântat:

„Șapte zile-n săptămână

Eu v-am dat.

Șase zile-s de lucrat,

Dar a șaptea să vă fie

Sfântă, cum mi-a fost și mie!

Șase zile vei munci

Pentru pâinea ta de hrană;

Dar o zi,

Omule, vei odihni.

Dându-mi, ce Mi se cuvine,

Mă vei preamări pe Mine!”

VI.2.2. DUMNEZEU ESTE ÎNTOTDEAUNA CU NOI**VI.2.2.1. DUMNEZEU NE-A DĂRUIT O LUME FRUMOASĂ****Activități (selectiv)**

- **Observăm frumusețea naturii.** Predarea acestei teme este prefațată de o activitate în natură, indiferent de anotimp. În cadrul unei mini-excursii (vizită în parc, în câmp, în grădina școlii etc.), profesorul îi implică pe elevi în exerciții de observare a elementelor creației: cerul, soarele, apa, florile, pomii, păsările, insectele etc. Vor fi solicitați să descrie diferite aspecte ale creației. Cu ajutorul profesorului, copiii vor prezenta reguli de comportament în natură, pe baza unor jocuri de rol *Cum mă comport în natură...?*

⁵⁴ după † Antonie PLĂMĂDEALĂ, *Tâlcuri noi la texte vechi*, Sibiu, 1989, p. 247.

⁵⁵ George COȘBUC, *Ochiul lui Dumnezeu. Poezii inedite și regăsite...*, p. 89.

● **Discuție despre elemente ale creației, pe baza imaginii din fișă.** Profesorul le cere elevilor să analizeze prima imagine de pe fișă. Vor fi prezentate elementele creației. Profesorul va pune întrebările astfel încât să respecte ordinea zilelor creației, fără a specifica acest lucru. Discută cu elevii despre frumusețea lumii create de Dumnezeu, despre importanța elementelor creației pentru viața omului, despre rolul omului în cadrul creației. Profesorul valorifică experiențele elevilor în relație cu tema în discuție. Nu va intra în amănunte legate de referatul biblic al Creației și va adapta explicațiile la nivelul dezvoltării psihice a elevilor.

● **Lectura unui text despre frumusețea creației.** Profesorul le citește elevilor o istorioară sau o poezie despre frumusețea creației și discută despre importanța conștientizării acestui fapt de către copii.

● **Discuție despre relația om-natură, pe baza jocului *Ce nu poate crea omul?*** Profesorul le cere elevilor să îi ajute pe cei doi frați să încercuiască acele imagini din caseta de pe fișă, care reprezintă lucruri ce nu pot fi create de om. Pornind de la aceste imagini, discută despre acțiunile prin care omul poate distruge lumea creată de Dumnezeu (războiul, distrugerea pădurilor, poluarea etc.), precum și despre importanța și nevoia ocrotirii naturii de către om, pornind de la întrebarea: Cum putem noi să avem grijă de natură, de lumea înconjurătoare?

● **Să realizăm un tablou pe tema *Frumusețea naturii*.** Profesorul le solicită elevilor să realizeze, în spațiul de pe fișă, un peisaj din natură, fie prin desen, fie prin colaj, utilizând diferite materiale: decupaje de imagini din diferite reviste, hârtie glase, semințe, frunze, flori, materiale textile etc. Pornind de la imaginile realizate, se discută în grup despre natură, despre frumusețea creației, despre aspectele preferate ale copiilor (floarea preferată, animalul preferat, anotimpul preferat).

● **Să colorăm numele Creatorului lumii, în culorile curcubeului.** Profesorul le cere să coloreze în culorile curcubeului literele care alcătuiesc cuvântul *Dumnezeu*. Se prezintă copiilor culorile curcubeului (roșu, portocaliu, galben, verde, albastru, indigo, violet). Prima literă (D) va rămâne albă. În timpul acestei activități, profesorul poate propune spre audiție anumite rugăciuni (*Tatăl nostru*) sau cântece religioase.

● **Activitatea *Colțul nostru de rai*.** Profesorul le propune elevilor să construiască împreună un „colț de rai” în sala de clasă sau în curtea școlii. Ei vor depozita ghivece cu pământ, vor pune diferite semințe (flori, cereale, legume etc.), apoi își vor împărți responsabilitățile privind îngrijirea acestora. Această activitate poate fi corelată cu altele asemănătoare, realizate la alte discipline școlare (cunoașterea mediului, matematică etc.).

LUMEA PRIVITĂ CU ALȚI OCHI

George merge pentru prima dată cu trenul. Părinții i-au îndeplinit acest gând, deoarece sunt bucuroși că fiul lor își dorește să treacă prin experiențe noi, care îmbogățesc sufletul și mintea.

Călătoria cu trenul are un farmec aparte mai ales atunci când întâlnești oameni de la care poți afla lucruri dintre cele mai neobișnuite. Pentru George, cu siguranță, prima călătorie cu trenul va deveni de neuitat. Iată ce s-a întâmplat. În compartiment, alături de el, pe locul de lângă fereastră, s-a așezat un domn mai în vârstă. La un moment dat, peste sunetul roților de tren, s-a auzit vocea plină de uimire a călătorului⁵⁶:

– Minunat! Uluitor! Ce frumoasă este lumea în lumină! Ce spectaculoși sunt norii! A, uite și râul care curge lin, și pomii, și florile care zâmbesc în soarele strălucitor! Ați văzut păsările pe cer și animalele care aleargă pe câmp?... Toți oamenii trebuie să se bucure de ceea ce a creat Dumnezeu!

Nu trecea mult timp și iar se auzea glasul plin de încântare al omului respectiv:

– Minunat! Uluitor! Uluitor!

George s-a uitat mirat spre părinții lui. O doamnă din compartiment i-a spus plictisită aceluia călător:

– Ce vi se pare atât de minunat? Nu vedeți? Sunt aceiași nori ca și în alte zile, pomii și toate celelalte sunt la fel cu cei de dinainte!

În acel moment, călătorul s-a scuzat:

– Poate vi se pare ciudat comportamentul meu! Știți?, eu am fost orb, dar în urma unei operații mi-am dobândit vederea. Acum văd pentru prima dată această lume, despre care știam doar din ceea ce îmi povesteau alții. Ce lume frumoasă a creat Dumnezeu pentru om!

Toți au înmărmurit. Nu mai puteau să scoată niciun cuvânt. Iar doamna care vorbise mai înainte nu mai părea atât de plictisită privind pe fereastră.

De atunci, George privește mult mai atent și cerul, și pomii, și florile, și păsările, și animalele..., iar asta nu doar în călătoriile pe care le face.

Ce înseamnă numele?

- **George** – *cel care lucrează pământul*. Sfântul Gheorghe este sărbătorit în 23 aprilie.

⁵⁶ după † Antonie PLĂMĂDEALĂ, *Tâlcuri noi la texte vechi...*, pp. 294-295.

ÎNTREBĂRI DESPRE DUMNEZEU⁵⁷

de George Coșbuc

Cine-nvață-așa de dulce
Păsărelele să cânte,
Și pe cerbi la fugă vesel
Prin păduri să se avânte?

Cine face ca să sufle
Prin văzduhuri, asprul vânt,
Și-anotimpurile veșnic
Să se schimbe pe pământ?
Cine-ndeamnă pârâiașul
A fugi din munți la vale,
Și adâncul lac să salte
Înspre mal undele sale?

Cine dăruit-a boltei
Soarele strălucitor,
Stelele, ce ne încântă,
Noaptea, cu surâsul lor? [...]

Spune-mi, cine este oare,
Cum se cheamă El, copile,
Creatorul fără seamăn
Ce ți-a dat viață, zile?

Domnul, care-n altă lume,
Mai presus de-acest pământ,
Celor buni le dă odihnă,
În locașul lui preasfânt.

De-l cunoști, fii bun și-ascultă-L,
Ca să-ți faci loc și ție
Între sufletele blânde,
În a Sa împărăție!

⁵⁷ George COȘBUC, *Ochiul lui Dumnezeu. Poezii inedite și regăsite...*, p. 75.

VI.2.2.2. IISUS HRISTOS IUBEȘTE COPIII

Activități (selectiv)

● **Să realizăm un desen despre copilărie.** În caseta corespunzătoare, profesorul le cere elevilor să realizeze un desen pe teme precum: *Copilăria / Copiii au sufletul curat / Bucuriile copilăriei* etc. Elevii își prezintă desenele.

● **Lectura unui text despre copilărie.** Profesorul le citește un text despre copilărie (de exemplu, poezia *Inima copilului*, de G. Coșbuc). Discută cu ei despre mesajul textului. Poate face analize între text și desenele apropiate ca temă.

● **Să analizăm icoana *Iisus binecuvântează copiii*.** Profesorul analizează împreună cu elevii icoana de pe fișă, pe baza următoarelor întrebări: Pe cine recunoașteți în icoană? Cine mai apare în icoană alături de El? Ce face Domnul Iisus Hristos? Cum și-a manifestat iubirea față de copii? Cine i-a dus pe copii la Domnul Iisus Hristos? De ce credeți că Iisus îi iubește pe copii?

● **Să aflăm din Biblie despre iubirea arătată de Domnul Iisus Hristos copiilor.** Profesorul citește un text despre manifestarea iubirii Domnului Iisus Hristos față de copii (de exemplu, fragmentul în care părinții și-au adus copiii la Mântuitorul, pentru a-i binecuvânta sau minunea învierii fiicei lui Iair. Profesorul poate analiza icoana acestei minuni în relație cu lectura biblică.

● **Discuție despre iubirea arătată oamenilor de Dumnezeu, în biserică.** Profesorul discută cu elevii despre faptul că prin prezența la slujbele de la biserică, cei prezenți primesc binecuvântarea lui Dumnezeu. Le vorbește apoi despre importanța participării la biserică, ca formă prin care ne arătăm iubirea față de Dumnezeu.

● **Descoperim din imagine ce este binecuvântarea dată de preot.** Profesorul le prezintă elevilor imaginea de pe fișă și discută cu ei despre binecuvântarea dată de preot, prin întrebări: Ce prezintă imaginea? Ce face părintele? În ce constă gestul binecuvântării? De ce credeți că este importantă binecuvântarea? Voi ați cerut / primit binecuvântarea preotului? Profesorul poate discuta despre tradițiile locale privind binecuvântarea.

● **Jocul *Unde duc drumurile copiilor?*** Profesorul discută cu elevii despre persoanele reprezentate în desenul de pe fișă. Le cere să afle unde duc drumurile copiilor. Discută cu elevii despre unicitatea fiecărui om: deși cei doi copii au plecat din același loc, au ajuns la Hristos / la credință pe drumuri diferite. Le prezintă rolul preotului în drumul spre Hristos.

INIMA COPILULUI⁵⁸

de George Coșbuc

Inima copilului,
Ca și floarea crinului,
Să fie nevinovată,
Și ca roua de curată;

Dreaptă, neînșelătoare
Ca oglinda lucitoare;
Și senină și voioasă
Ca o pasăre frumoasă,

Ca un zâmbet drăgălaș
Al unui mic îngerăș
Ce-și înalță zborul său
Către cer la Dumnezeu.

COPILĂRIA CU DUMNEZEU

Teofil și-a făcut un album cu fotografii. Ajutat de tatăl lui, le-a așezat în ordine cronologică. Privindu-le, are impresia că vede un film în care personajul principal este chiar el. În unele este singur, în altele cu părinții, cu frații sau cu celelalte rude. Are și fotografii de la botez, dar și de la zilele lui de naștere sau de la alte evenimente din familie sau din excursiile ori din concediile părinților. Văzând cât este de fericit în ele, și-a dat seama că a avut o copilărie frumoasă. Tocmai de aceea l-a întrebat pe tatăl lui:

– Tată, toți copiii sunt atât de fericiți ca mine?

– Cei mai mulți, da. Pentru că unui copil nu-i trebuie foarte multe lucruri ca să fie fericit. Dacă simte iubirea părinților și a celor din jur, el este fericit.

– Dar de ce oamenilor le este dor de copilărie? Nu-i mai iubesc părinții la fel de mult atunci când sunt mari?

– Iubirea unui părinte este la fel de mare, dar ea se manifestă altfel decât în copilărie. Când copilul este mic poți să-l iei în brațe, să-l mângâi, să-l alinți. Chiar și Domnul Iisus Hristos i-a luat pe copilași în brațe și i-a binecuvântat. Apoi, le-a spus celor prezenți, arătând spre copiii din brațele Lui: „Lăsați copiii să vină la Mine și nu-i opriți, căci a unora ca aceștia este împărăția lui Dumnezeu. Adevărat

⁵⁸ George COȘBUC, *Ochiul lui Dumnezeu. Poezii inedite și regăsite...*, p. 16.

zic vouă: Cine nu va primi împărăția lui Dumnezeu ca un copil nu va intra în ea”⁵⁹. Prin aceste cuvinte, Mântuitorul ne-a spus că în Rai vor ajunge oamenii al căror suflet este curat ca în copilărie. Copiii mici nu fac nimănui rău în mod intenționat, nu știu să mintă, nu țin minte răul făcut lor de alții, nu îi jignesc pe oameni.

Cuvintele Domnului ne arată, de fapt, ceea ce este cel mai frumos la un copil: sufletul lui curat.

– Dar de ce fac copiii lucruri rele când mai cresc?, a întrebat Teofil.

– Pentru că și lucrurile rele se învață, la fel ca lucrurile bune. Vezi, de aceea ne străduim în familie să facem doar fapte bune, pentru ca tu și frații tăi să creșteți frumos. De aceea vă ducem așa des la biserică și vă împărtășiți, ca să aveți cât mai multă putere în a săvârși și voi binele. De fapt, noi urmăm modelul părinților care și-au dus atunci copiii la Domnul Iisus Hristos să îi binecuvânteze.

– Tată, aș vrea să rămân cu sufletul curat ca acum toată viața!

– Și eu îmi doresc acest lucru pentru tine!

Ce înseamnă numele?

- **Teofil** – *iubit de Dumnezeu*. Sfântul Teofil este sărbătorit în 2 octombrie.

VI.2.2.3. MAICA DOMNULUI ESTE OCROTITOAREA COPIILOR

Activități (selectiv)

• **Discuție despre Maica Domnului, pornind de la faptul că fiecare copil are o mamă.** Profesorul inițiază o discuție despre Maica Domnului, pornind de la faptul că fiecare copil are o mamă: Cine este Maica Domnului? Cum L-a ocrotit pe Pruncul Iisus Hristos? Cât timp a stat alături de El? Profesorul face apel la cunoștințele elevilor despre Maica Domnului, din alte contexte educaționale, școlare sau extrașcolare.

• **Să o identificăm pe Maica Domnului, în icoană.** Profesorul le prezintă elevilor fișa și le adresează următoarele întrebări: Care dintre femeile pe care le vedeți în imagine o reprezintă pe Maica Domnului? Care sunt elementele care v-au arătat că aceasta este Maica Domnului? Cum este reprezentată în icoană Maica Domnului?

• **Să colorăm aspectele de identificare a Maicii Domnului din icoană.** Profesorul le cere elevilor să coloreze aspectele de identificare a Maicii Domnului, din icoană: aureola și cele trei stele.

⁵⁹ *Matei* 10, 14-15.

- **Jocul *Descoperim evenimentele din viața Maicii Domnului.*** Profesorul le povestește / citește despre principalele evenimente din viața Maicii Domnului, apoi îi invită să le identifice în icoanele desenate pe fișă. Le cere elevilor să scrie sub fiecare icoană cifra care indică ordinea în care acestea s-au petrecut. Elevii pot fi puși să coloreze după indicații chipul și veșmintele Maicii Domnului în imaginile reprezentate. Profesorul le poate prezenta icoanele drept model.
- **Discuție despre cinstirea Maicii Domnului.** Ce fac copiii din imagine? Cui se roagă ei? Împreună cu cine se roagă? De ce credeți că oamenii, indiferent de vârstă, se roagă Maicii Domnului? Voi vă rugați ei? Ce rugăciune roștiți? Cum o mai cinstesc creștinii pe Maica Domnului? Profesorul valorifică experiențele copiilor privind formele de cinstire a Maicii Domnului, sărbătorile specifice și tradițiile locale legate de cinstirea Maicii Domnului etc.
- **Învățarea cântării *Preasfântă Născătoare de Dumnezeu.*** Profesorul îi învață pe copii cântarea *Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, miluiește-ne pe noi*, care poate fi rostită de ei și ca rugăciune. Profesorul le propune spre audiție cântări în cinstea Maicii Domnului, interpretate mai ales în postul Sfintei Marii și la sărbătorile închinatelor ei.
- **Lectură despre minunile Maicii Domnului.** Profesorul le citește elevilor una dintre minunile Maicii Domnului (la alegere).

MAICA DOMNULUI, MODEL PENTRU MAMA MEA

Denisa, Dumitru, Sofia și Olga i-au făcut o surpriză mamei lor, Maria, cu ocazia onomasticii. I-au scris o scrisoare în care i-au mulțumit pentru tot ceea ce face pentru ei. E drept că i-a ajutat puțin și tatăl lor la formularea unor propoziții cât mai frumoase, care să exprime toată recunoștința și iubirea lor. Când a citit scrisoarea, ochii mamei s-au umezit de bucurie. I-a îmbrățișat pe toți și le-a spus:

– Cuvintele voastre sunt cel mai frumos cadou pe care l-am primit vreodată. Vă mulțumesc și vă iubesc.

– Mamă, a întrebat Denisa, poți să ne răspunzi la o întrebare? De la cine ai învățat să fii o mamă atât de bună?

– Bunica voastră mi-a spus că modelul unei mame bune este Maica Domnului. Ca să înțelegeți acest lucru, o să vă povestesc pe scurt unele momente din viața ei, care m-au ajutat să fiu așa cum vedeți voi.

În urmă cu peste două mii de ani trăiau în Țara Sfântă Ioachim și Ana, doi soți foarte credincioși. În familia lor, respectarea poruncilor lui Dumnezeu era foarte importantă, iar acest lucru le aducea bucurie în suflet. Un singur lucru le umbra viața: nu aveau niciun copil și erau deja bătrâni. Pe vremea aceea, familiile fără copii erau considerate ca fiind pedepsite de Dumnezeu, motiv pentru care și

cei doi soți erau priviți cu neîncredere de oamenii din jurul lor. Cu toate acestea, ei nu și-au pierdut credința, ci sperau din tot sufletul că Dumnezeu le va dăruia un copil. În rugăciunile lor, făcute cu multe lacrimi, I-au promis Tatălui Ceresc că vor duce acel copil să fie crescut la templul din Ierusalim. Dumnezeu a îndeplinit rugăciunile stăruitoare ale celor doi oameni, iar după un timp, Dreptii Ioachim și Ana au avut o fetiță, căreia i-au pus numele Maria.

Când fetița a împlinit trei ani, părinții ei și-au îndeplinit promisiunea făcută lui Dumnezeu. În sufletul lor era și tristețe, dar și bucurie. Erau triști pentru că se despărțeau de copilul lor drag, dar și bucuroși pentru că, în vremea aceea, doar copiii cu totul deosebiți erau crescuți la templu. Cât a stat la templu, Fecioara Maria s-a rugat lui Dumnezeu, a citit din cărțile sfinte, a postit, sufletul ei fiind curat ca lumina.

Fetițele rămâneau la templu până la cincisprezece ani, după care se întorceau în familie. Între timp, părinții Mariei muriseră, așa că a fost luată de Iosif, o rudenie de-a ei, un bătrân drept, care a dus-o în casa lui din Nazaret. Acolo, i s-a arătat îngerul Gavriil, care i-a spus că a fost aleasă de Dumnezeu pentru a-L naște pe Fiul Sfânt.

Așa cum știți deja, Domnul Iisus Hristos S-a născut în Betleem, într-o peșteră. Fecioara Maria L-a îngrijit pe Pruncul Sfânt și L-a ocrotit împreună cu Dreptul Iosif, care, în ochii tuturor celor de atunci, era privit drept tatăl copilului ei. La scurt timp după nașterea lui Iisus, cei trei au luat drumul pribegiei, prin pustiu, spre Egipt, pentru a-L scăpa pe Prunc de mânia regelui Irod. Nici nu ne putem noi imagina ce însemna acum două mii de ani să iei un copil de câteva săptămâni și să mergi cu el într-o țară străină, cu toate primejdiile drumului prin deșert. După moartea aceluia rege tiran, cei trei s-au întors în Nazaret, unde Domnul creștea într-o familie în care era iubit și ocrotit.

Când a împlinit treizeci de ani, Domnul Iisus Hristos a părăsit Nazaretul și a mers prin Țara Sfântă să îi învețe pe oameni. Maica Domnului L-a însoțit de multe ori. La rugămintea ei, Domnul Iisus Hristos a făcut prima minune: a transformat apa în vin, la nunta din Cana Galileii. Ea știa de la îngerul Gavriil că Iisus este Fiul lui Dumnezeu, dar păstra această taină în sufletul ei. Nu a spus acest lucru nimănui, nici când Fiul ei a fost răstignit. Nimeni nu poate reda în cuvinte suferința ei când a văzut că oamenii vorbesc urât despre Fiul ei iubit, că râd de El și că Îi doresc moartea.

După Învierea Domnului și Înălțarea Lui la cer, Maica Domnului a rămas în grija Sfântului Apostol Ioan. Când a plecat din această lume spre cea veșnică, Însuși Fiul ei a venit și a dus-o cu El, în cerul cel sfânt. Adormirea Maicii Domnului este cea mai mare sărbătoare dintre cele închinare ei, deoarece este momentul din care noi, toți creștinii, avem în Cer o mamă ocrotitoare.

– Ce lucruri minunate s-au întâmplat în viața Maicii Domnului!, a spus Sofia. Și când a fost mică, și când a crescut, și când a devenit mamă, și când a rămas în grija Apostolului Ioan!

– Mamă, am vrea să te întrebăm și noi ceva, au spus Dumitru și Olga. Care este lucrul cel mai important pe care l-ai învățat de la Maica Domnului?

– Dacă mă gândesc bine, cel mai important este faptul că o mamă trebuie să fie alături de copiii ei și să îi susțină și atunci când le e bine și când le e greu, și atunci când sunt bucuroși și când sunt triști.

Ce înseamnă numele?

- **Maria** – *stăpână, doamnă, cea îndrăgită, steaua mării*. Sfânta Fecioară Maria este sărbătorită în 15 august, în 8 septembrie și în 21 noiembrie.
- **Denisa**, de la Dionisie – *puritate*. Sfântul Dionisie Areopagitul este sărbătorit în 3 octombrie.
- **Dumitru** – *pământul-mamă*. Sfântul Dimitrie Izvorătorul de mir este sărbătorit în 26 octombrie.
- **Sofia** – *cea plină de înțelepciune*. Sfânta Sofia este sărbătorită în 17 septembrie.
- **Olga** – *cea binecuvântată*. Sfânta Olga este sărbătorită în 11 iulie.

PUTEREA RUGĂCIUNII UNEI MAME⁶⁰

Cărțile de demult ne vorbesc despre o minune pe care Maica Domnului a făcut-o la rugăciunea unei mame.

Se spune că într-o anumită localitate trăia o femeie foarte credincioasă, care se ruga zilnic lui Dumnezeu, Maicii Domnului și sfinților. În rugăciunea către Maica Domnului, îi cerea să îi ferească de neazuri întreaga familie, dar și pe toți cei pe care îi cunoștea: rude, prieteni sau vecini. Mai mult decât atât, această femeie credincioasă l-a învățat pe Corneliu, fiul ei, încă de când era foarte mic, să rostească în fiecare zi, dimineața și seara, o rugăciune către Maica Domnului. Toți din jur știau că nu trece vreo zi fără ca această femeie să se roage cu credință către Maica Domnului, dar niciunul dintre ei nu se gândea că vor vedea cu toții ajutorul Sfintei Fecioare.

Iată ce s-a întâmplat!

Într-una din zile, familia lor mergea alături de alți oameni să lucreze la câmp, așa cum procedau de fiecare dată când era nevoie să plivească buruienile care creșteau printre legumele pe care ei le cultivau. Drumul pe care mergeau

traversa un râu, al cărui pod era în reparații, din cauza ploilor care au făcut ca nivelul apei să crească foarte repede și să îl distrugă. Pentru a trece în partea cealaltă, l-au așezat pe copil călare pe calul cu care duceau lucrurile grele. Tatăl lui mergea alături, ținându-l de frâu, pentru ca acesta să nu se sperie în apă. La un moment dat, apa fiind mai mare și curgând mai repede decât de obicei, calul nu a mai putut fi stăpânit, iar copilul a căzut de pe el. În zadar au încercat să îl salveze. Copilul nu era de găsit.

În acel moment, mama copilului s-a rugat cu voce tare și a zis: *Măicuță Sfântă, salvează-ne copilul!* După puțin timp, l-au văzut cu toții pe Corneliu deasupra apei și apoi la mal. Au fugit cu toții la el și au rămas uimiți că era sănătos, ca și când nu s-ar fi întâmplat nimic. Atunci, tatăl copilului l-a întrebat cum de a reușit să iasă din apa mare și involburată, iar el le-a răspuns că Maica Domnului l-a luat în brațe, l-a ridicat până la suprafață și chiar l-a dus până la marginea râului. Mai târziu, Corneliu le-a povestit tuturor că a recunoscut-o ușor pe Sfânta Fecioară, după chipul pe care îl vedea în fiecare zi în icoană.

Toți au înțeles atunci că rugăciunea mamei îndurerate a fost ascultată de Maica Domnului!

Ce înseamnă numele?

- **Corneliu** – cel care are daruri foarte multe, din abundență. Sfântul Corneliu este sărbătorit în 13 septembrie.

VI.2.2.4. ÎNGERII SUNT PĂZITORII COPIILOR

Activități (selectiv)

- **Discuție despre îngerii.** Profesorul le vorbește elevilor despre îngerii, apoi le pune întrebări pornind de la prima icoană: Ce sunt îngerii? Cum arată? Cine i-a creat? Ce fac îngerii? Ce nume de îngerii cunoașteți? Ce a vestit îngerul Gavriil? Cui i-a vestit acest lucru? În ce moment din viața Mântuitorului se mai vorbește despre îngerii? Cum l-au ocrotit? (Se poate analiza o icoană cu Mântuitorul în grădina Ghetsimani).
- **Să aflăm despre îngerul păzitor, prin analiza icoanei.** Profesorul analizează icoana îngerului păzitor și inițiază un dialog pe baza următoarelor întrebări: Ce reprezintă icoana de pe fișă? Prin ce se deosebesc cele două ființe din imagine? Ce face îngerul? Când și cum îl ocrotește? Profesorul le vorbește copiilor despre

⁶⁰ după Nicodim MĂNDIȚĂ, *Minunile Maicii Domnului*, Ed. Bunavestire, Bacău, 1994, p. 322-323.

îngerul păzitor al fiecăruia (când primește un om îngerul păzitor, cum se roagă acestuia etc.)

- **Să aflăm din Biblie despre ocrotirea oamenilor de către îngeri.** Profesorul le citește elevilor despre ocrotirea lui Tobie de către înger. Le spune că, pe tot parcursul vieții, omul este ocrotit de îngeri. Le vorbește despre importanța rugăciunii către îngerul păzitor, nu doar în perioada copilăriei.
- **Să descoperim din imagine când ne ocrotesc îngerii.** Profesorul le cere elevilor să analizeze cele imagina de pe fișă, din perspectiva ocrotirii oamenilor de către îngeri în timpul călătoriei. Accentuează faptul că oamenii se roagă îngerului păzitor, cu rugăciuni adecvate vârstei.
- **Învățarea rugăciunii *Înger, Îngerășul meu*.** Profesorul repetă cu copiii rugăciunea *Înger, îngerășul meu*. Discută cu copiii despre cererile din această rugăciune.
- **Să audiem o cântare îngerească.** Profesorul le cere copiilor să analizeze desenul cu îngerii care intonează cântarea *Aliluia*. Elevii pot fi puși să scrie și ei această cântare în spațiul liber. În timp ce scriu, pot audia cântările: *Aliluia, Sfinte Dumnezeu, Sfânt Domnul Savaot* etc.
- **Activitate la dispoziția profesorului.** Profesorul le cere copiilor să construiască un desen / colaj pe tema dată. Elevii își prezintă lucrarea în fața clasei.

UN ÎNDEMN PENTRU TOATĂ VIAȚA

Angela este nerăbdătoare. Peste câteva zile va merge împreună cu bunicii în Italia, în vizită la mătușa ei, stabilită de câțiva ani acolo. Cu o zi înainte de plecare, cei trei au mers la biserică. Bunicul ei a scris un pomelnic, iar în dreptul numelui lor de botez a specificat: „rugăciune pentru călătorie”. Când au dus pomelnicul, părintele i-a binecuvântat și le-a spus: „Dumnezeu să vă dăruiască precum lui Tobie, înger pașnic, împreună călător și să vă întoarceți cu bucurie din nou în mijlocul nostru!”.

Când au ieșit afară, Angela a întrebat:

– Bunico, ce a vrut să spună părintele prin cuvintele rostite?

– Draga mea, aici este o poveste tare frumoasă, care se află relatată în Biblie.

Uite, ne așezăm aici pe bancă și am să-ți povestesc despre Tobie și Tobit, tatăl său.

Într-o țară îndepărtată, trăia Tobit, împreună cu soția lui și cu Tobie, fiul lor. Toți oamenii îl iubeau pe acest om foarte bun și cinstit, pentru că făcea doar fapte bune: îi mângâia pe cei bolnavi, îi încuraja pe cei triști, îi hrănea pe cei care nu aveau ce să mănânce, îi îmbrăca pe cei care nu aveau haine. La toate aceste fapte bune se adăugau postul și rugăciunea, pe care le făcea cu multă credință în Dumnezeu.

După un timp, Tobit a orbit, iar sufletul i s-a umplut de mare întristare, pentru că nu mai putea face atâtea fapte bune. Ba, mai mult, trebuia să fie cineva tot timpul alături de el, să îl ajute să meargă, să mănânce și să îi spună ce se întâmplă în jurul lui. I-a rămas doar rugăciunea către bunul Dumnezeu. Într-una din zile, crezând că va muri în curând, l-a trimis pe Tobie într-o călătorie, pentru a rezolva o problemă de care el nu se mai putea ocupa. Întrucât drumul era lung, i-a spus fiului său să își caute un însoțitor, o persoană de încredere cu care să facă această călătorie plină de primejdii. Tobie a găsit un tânăr care a acceptat să meargă cu el. Și lui Tobit i s-a părut că însoțitorul fiului lui este de mare încredere și i-a promis că la întoarcere îl va răsplăti pentru toată osteneala depusă. Tânărul care îl însoțea i-a fost lui Tobie de mare ajutor, îndemnându-l cum să procedeze în situațiile dificile apărute. Ba, la un moment dat, l-a scăpat de la moarte, apoi i-a rezolvat problema pentru care au pornit la drum, iar la întoarcere i-a spus cum să prepare o alifie cu care să ungă ochii tatălui lui, pentru a vedea din nou.

Vă imaginați ce bucurie mare a fost în familia acestor oameni credincioși! Și pentru că fiul li s-a întors sănătos, dar și pentru minunea vindecării lui Tobit. Mai rămânea doar să îl răsplătească pe tânărul însoțitor. Mare le-a fost uimirea când acesta i-a refuzat și le-a spus cine este cu adevărat. Era îngerul Rafael, pe care chiar Dumnezeu l-a trimis în familia lor să-l ajute pe Tobie în călătorie și să-l răsplătească pe Tobit, tatăl lui, pentru credința și faptele lui bune. Iată ce le-a spus îngerul la despărțirea de ei, înainte de a se face nevăzut: „Binecuvântați pe Dumnezeu în veac! Căci eu n-am venit de voia mea, ci după voia Dumnezeului nostru, de aceea să-L și binecuvântați în veac. În toate zilele am fost văzut de voi, dar eu n-am mâncat nici n-am băut, ci numai ochilor voștri s-a părut aceasta. Așadar, preaslăviți acum pe Dumnezeu, căci eu mă înalț la Cel care m-a trimis.”⁶¹

Mult s-a minunat Angela de această poveste din Biblie. Acum a înțeles cuvintele părintelui spuse la ieșirea lor din biserică și importanța rugăciunii înainte de a merge în călătorie.

– Bunico, mă voi ruga și eu îngerului Rafael să fie alături de noi în călătoria aceasta.

– Nu doar pentru această călătorie, Angela! Și nu doar îngerului Rafael, ci și îngerului tău păzitor, care este alături de tine toate viața.

De atunci, în fiecare seară, Angela rostește rugăciunea *Înger, îngerășul meu*. Când va fi mare va învăța și rugăciunea pe care o rostesc bunicii și părinții ei, către îngerul păzitor.

Ce înseamnă numele?

- **Angela** – de la cuvântul înger, care înseamnă *vestitor*. Creștinii cu nume de înger (Mihail, Gavril, Rafael) sau cu numele unor cete îngerești (Angel, Heruvim, Serafim) își sărbătoresc onomastica în 8 noiembrie.

ÎNGER, ÎNGERAȘUL MEU

Înger, îngerășul meu
 Ce mi te-a dat Dumnezeu,
 Totdeauna fii cu mine
 Și mă-nvață să fac bine.

Eu sunt mic, tu fă-mă mare,
 Eu sunt slab, tu fă-mă tare,
 În tot locul mă-nsoțește
 Și de rele mă ferește.

Doamne, îngerășii Tăi,
 Fie păzitorii mei
 Și în zi și în noapte
 Până-n ceasul cel de moarte. Amin.

VI.2.2.5. SFINȚII SUNT PRIETENII LUI DUMNEZEU ȘI AI COPIILOR**Activități (selectiv)**

- **Discuție despre sfinți.** Profesorul inițiază un dialog despre sfinți: Cine sunt sfinții? Ce înseamnă faptul că sfinții sunt prietenii lui Dumnezeu? Dar faptul că sunt prietenii copiilor? În ce mod, copiii pot să își arate prietenia față de sfinți (să le știe principalele evenimente din viață, modul în care L-au urmat pe Dumnezeu, prin ce au devenit cunoscuți, cum i-au ajutat pe alți oameni etc.)? Ce nume de sfinți cunoașteți? Ce știți despre ei? Profesorul valorifică experiența copiilor referitoare la sfinți. Îi încurajează pe elevi să pună întrebări. Le explică cuvintele noi și le cere să formuleze enunțuri cu acestea.
- **Lectură despre viața Sfântului Stelian.** Profesorul le citește despre Sfântul Stelian, ocrotitorul copiilor, le arată icoana și le explică de ce este reprezentat cu un

⁶¹ Vezi cartea *Tobit* 12, 17-20.

copil în brațe. Rostesc împreună rugăciunea *Sfinte Stelian, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.*

- **Jocul *Să-i urmăm pe cei doi sfinți prieteni.*** Profesorul le cere elevilor să identifice drumul pe care îl făceau cei doi prieteni, Sfântul Vasile cel Mare și Sfântul Grigorie de Nazians. Le vorbește despre prietenia dintre cei doi sfinți, despre iubirea lor față de Dumnezeu și față de semenii, despre importanța pe care o are în viață educația primită în școală și viața trăită după poruncile lui Dumnezeu, auzite în biserică.

- **Vizionarea de filme pentru copii, care prezintă viața unor sfinți.** Profesorul poate utiliza rețeaua Internet pentru a le proiecta elevilor filme care reprezintă viața unor sfinți. Elevii sunt încurajați să pună întrebări.

- **Discuție despre sfinții locali.** Profesorul poate discuta cu elevii despre existența sfinților români sau a sfinților cu moaște în România. În funcție de zona geografică, profesorul va prezenta aspecte legate de viața acestora, la alegere.

- **Să identificăm icoana sfântului care ne ocrotește biserica.** Se folosește desenul din casetă. Profesorul le povestește elevilor despre faptul că fiecare biserică are un nume, la fel ca oamenii. Unele au numele preluate de la sărbătorile Domnului Iisus Hristos sau ale Maicii Domnului, iar altele au nume de sfinți. Profesorul le spune elevilor că numele bisericii poate fi aflat dacă privim icoana de deasupra intrării. Profesorul le cere elevilor să coloreze icoana Sfântului Gheorghe pe desenul de pe fișă, după un model prezentat de el, și să spună cum s-ar putea numi biserica respectivă. Profesorul le povestește minunea făcută de Sfântul Gheorghe cu copilul răpit. Dacă biserica din parohia lor are numele unui sfânt, profesorul le poate povesti viața acestuia.

- **Organizarea unei scenete care prezintă aspecte din viața unor sfinți.** Profesorul poate organiza cu copiii o scenetă care prezintă aspecte din viața unor sfinți (de exemplu, sceneta *Strugurele Sfântului Macarie*, de Andreea Gurguiatu). Activitatea poate fi realizată împreună cu învățătoarea, într-o lecție interdisciplinară: Religie – Educație pentru societate – Dezvoltare personală.

SFÂNTUL STELIAN, OCROTITORUL COPIILOR

Pentru Mihai și Gabriel, prima zi de școală din acest an va fi cu totul deosebită: Mihai a fost admis la un liceu teologic, iar Gabriel, fratele lui, a intrat în clasa pregătitoare. Ajunși acasă, fiecare ardea de nerăbdare să îi relateze fratelui său despre prima zi de școală. După ce Gabriel le-a spus despre emoțiile cu care a intrat pe poarta școlii și a clasei, a venit rândul lui Mihai. El este la o școală mai specială, care îl va ajuta să își urmeze visul de a deveni preot. Iată ce i-a spus fratelui său mai mic:

– Astăzi a fost o zi importantă pentru clasa noastră. La noi în școală este un obicei foarte frumos. Fiecare clasă are un sfânt ocrotitor, căruia se roagă la începutul și la sfârșitul orelor, cu o rugăciune simplă. Noi l-am ales ca ocrotitor pe Sfântul Stelian, iar rugăciunea pe care o vom rosti este: *Sfinte Stelian, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi. Amin.*

– De ce l-ați ales pe Sfântul Stelian, și nu un alt sfânt sau sfântă?

– Cât a trăit pe pământ, Sfântul Stelian a fost un călugăr mai puțin obișnuit. El nu locuia în mănăstire, ci într-o peșteră. De acolo, mergea prin sate și orașe și îi îndruma pe copii, pe tineri și pe toți cei care îi cereau sfatul. Faima lui a crescut după ce a vindecat un copil. Mamele veneau cu copiii bolnavi la peștera sfântului, unde, prin rugăciunile lui, Dumnezeu îi vindeca. Ba, mai mult, când femeile care locuiau în satul din apropiere aveau treabă multă și nu găseau pe cineva cu care să își lase copiii, îi duceau la Sfântul Stelian, iar el avea grijă de ei și îi învăța lucruri bune. Erau ca la școală. Și acum să-ți răspund de ce l-am ales ca sfânt ocrotitor. Uite, eu locuiesc în același oraș unde este și școala mea. Cei mai mulți dintre colegii mei însă sunt din alte localități și stau în cămin. Este ca și cum acești colegi ai mei ar fi aduși la Sfântul Stelian să aibă grijă de ei în locul părinților.

– De aceea în icoană este pictat cu un copil în brațe?

– Da, el este ocrotitorul tuturor copiilor!

– Înseamnă că este și ocrotitorul meu și că pot și eu rosti rugăciunea pe care o roștiți voi!, a spus Gabriel.

– Da!

– Ce fericit sunt că mi-ai spus aceste lucruri! Mă lași să le povestesc eu părinților ce mi-ai spus despre Sfântul Stelian?

– Cu mare drag!

Ce înseamnă numele?

Stelian – *stâlp*. Sfântul Stelian este sărbătorit în 26 noiembrie.

VI.2.2.6. SFÂNTUL NICOLAE, DĂRUITORUL

Activități (selectiv)

- **Descrierea icoanei Sfântului Nicolae.** Profesorul le prezintă elevilor prima icoană, în care este reprezentat Sfântul Nicolae. Face o descriere a icoanei sfântului, prin întrebări adresate copiilor, pe următoarele aspecte: vârstă, îmbrăcăminte, prezența aureolei. Le citește pe scurt viața Sfântului Nicolae și le spune data sărbătoririi acestuia.

● **Să colorăm icoana Sfântului Nicolae.** Copiii sunt invitați să coloreze icoana Sfântului Nicolae din desenul care reprezintă o minune făcută de acest sfânt: părinții mergeau împreună cu copilul lor să ducă un dar la o biserică cu hramul Sfântul Nicolae; copilul a căzut în apa unui râu, iar la rugăciunea părinților a fost salvat de Sfântul Nicolae; mai târziu, la biserică, el și părinții i-au mulțumit Sfântului Nicolae pentru minunea făcută. Activitatea de colorare va fi coordonată de profesor.

● **Povestirea minunii cu cele trei fete.** Profesorul inițiază un dialog despre Sfântul Nicolae: Ce știți despre Sfântul Nicolae? Cui aduce cadouri? Când aduce cadouri? Știți că el a făcut cadouri copiilor și cât a trăit pe pământ? Profesorul citește din viața Sfântului Nicolae întâmplarea legată de milostenia făcută celor trei fete, valorificând și informațiile oferite de icoana de pe fișă.

● **Discuție despre sărbătoarea Sfântului Nicolae.** Profesorul inițiază un dialog despre venirea lui Moș Nicolae și despre sărbătoarea Sfântului Nicolae: Cum vă pregătiți pentru sărbătoarea Sfântului Nicolae? Ce faceți în ziua de sărbătorire a Sfântului Nicolae? Ce cadouri doriți să primiți de la Moș Nicolae?

● **Jocul *Ce ne aduce Sfântul Nicolae*.** Profesorul le cere elevilor să găsească drumul spre ghetuțele pe care și le aleg: cele cu cadouri, respectiv cele cu cadouri și jordiță. Le spune elevilor despre faptul că jordița nu este primită de copii pentru a fi bătută cu ea; jordița este un simbol, poate reprezenta pedepsele (interdicția de a se mai uita la televizor, de a se mai juca pe calculator etc.) pe care le primesc copiii pentru anumite fapte. Urmează o activitate de autoevaluare, iar în funcție de rezultatul acesteia, copiii colorează drumul ales.

● **Să desenăm ce am primit de la Sfântul Nicolae.** Elevii sunt invitați să completeze desenul din casetă cu darurile primite de la Sfântul Nicolae. Această activitate poate fi desfășurată după sărbătoarea Sfântului Nicolae. Copiii sunt solicitați să povestească o întâmplare legată de sărbătorirea lui Moș Nicolae.

UN PRIETEN MAI PUȚIN OBIȘNUIT

Victor a citit într-o carte că sfinții au fost oameni ca și noi, care au trăit pe pământ. Uimirea lui a crescut când și-a dat seama că darnicul Moș Nicolae este de fapt Sfântul Nicolae, care a trăit cu mult timp înainte și pe care oamenii l-au iubit pentru că îi ajuta pe toți cei necăjiți.

Încă de când era mic, Sfântul Nicolae era foarte ascultător de părinții săi și a început să învețe rugăciuni de la mama lui, așa încât, atunci când a sosit vremea să meargă la școală, toți colegii lui de clasă au rămas surprinși cât de frumos rostea cu voce tare rugăciunile pe care le spunea acasă dimineața și seara. Era îndrăgît la

școală și pentru faptul că se străduia să învețe cât mai bine, iar atunci când știa bine toate literele a început să citească unele texte din Biblie, pe care apoi le povestea și celorlalți copii. Rând pe rând, învățăturile pe care le afla din Biblie deveneau pentru Sfântul Nicolae ca niște reguli noi de comportament. Copiii de vârsta lui îl vedeau tot mai atent la cuvintele pe care le rostea față de cei din jur și la felul în care avea grijă să-i ajute pe cei care îi cereau sprijinul. Când a mai crescut, Sfântul Nicolae era mereu prezent la biserică atunci când erau slujbe, motiv pentru care încă înainte să termine școala învățase cântările și rugăciunile pe care le auzea acolo.

Pentru credința lui, Sfântul Nicolae a fost ales preot, iar apoi episcop într-o localitate aflată astăzi în Turcia. După puțin timp, a săvârșit o faptă bună, despre care se vorbește și în zilele noastre. Iată ce s-a întâmplat! În orașul lui trăiau trei fete foarte sărace, orfane de mamă. Ele nu se puteau căsători pentru că nu aveau zestre. Știind acest lucru, Sfântul Nicolae a aruncat în casă o pungă cu bani de aur, pentru prima fată, fără ca cineva să-l vadă. Întâmplarea s-a repetat și pentru a doua fată. Tatăl lor dorea să-i mulțumească binefăcătorului, dar nu știa cine este. De aceea, atunci când și fata cea mică a ajuns la vârsta căsătoriei, a stat noaptea de veghe. A rămas foarte uimit când l-a văzut pe episcopul Nicolae, pregătit să dăruiască banii și pentru ultima fată. Acesta l-a rugat să păstreze taina însă, de bucurie, după un timp, tatăl fetelor a vorbit tuturor despre dărnicia episcopului lor.

În amintirea acestei întâmplări, copiii primesc daruri la sărbătoarea Sfântului Nicolae. Acest mare sfânt este prietenul copiilor.

Ce înseamnă numele?

- **Nicolae** – *victoria poporului*. Sfântul Ierarh Nicolae este sărbătorit în 6 decembrie.
- **Victor** – *cel care este victorios*. Sfântul Victor este sărbătorit în 11 noiembrie.

VI.2.3. DUMNEZEU NE ÎNVAȚĂ SĂ NE AJUTĂM UNII PE ALȚII

VI.2.3.1. FAMILIA MEA

Activități (selectiv)

- **Discuție despre familie pe baza imaginilor.** Profesorul discută cu elevii despre familie, pe baza următoarelor întrebări: Ce este o familie? Cum se întemeiază o familie? (Se analizează imaginea care prezintă cununia părinților celor doi copii). Din cine este alcătuită o familie? (Se analizează arborele genealogic al familiei celor doi copii.) Ce activități religioase pot desfășura membrii unei familii? (Se analizează imaginea care prezintă pelerinajul membrilor familiei celor doi copii la o mănăstire). Voi ce activități religioase ați desfășurat cu membrii familiei voastre? Ce ați simțit când le-ați realizat? Copiii sunt încurajați să adreseze întrebări.
- **Jocul *Vă prezint familia mea.*** Jocul se poate derula utilizând diferite metode: a) confecționarea de către elevi, cu ajutorul profesorului, a unor păpuși (din plastilină, din hârtie etc.) pentru fiecare membru al familiei; b) analiza unor fotografii cu familiile lor, pe care copiii le aduc de acasă; c) realizarea de către copii a unui desen pe tema *Familia mea*; d) realizarea de către elevi a unui arbore genealogic după modelul prezentat pe fișă. Elevii vor face prezentarea fiecărui membru într-un mod creativ și original. Aceasta va conține obligatoriu numele și o propoziție frumoasă despre fiecare. De asemenea, elevii vor spune cu care dintre membrii familiei seamănă cel mai mult. Se pot face fotografii ale produselor copiilor și se poate organiza o expoziție cu tema *Eu și familia mea.*
- **Jocul *Ghicitori despre familie.*** Profesorul le prezintă elevilor jocul de pe fișă și le citește câte o ghicitoare, în ordinea prezentată. Elevii identifică răspunsul și unesc printr-o linie textul ghicitorii cu desenul corespunzător răspunsului. Profesorul analizează împreună cu elevii aspectele religioase surprinse în textul ghicitorilor: iubirea dintre membrii familiei, rugăciunea unora pentru ceilalți, sprijinul oferit celorlalți etc. Profesorul valorifică experiența elevilor.
- **Dialog despre rugăciunea pentru părinți.** Profesorul inițiază un dialog cu următoarele întrebări: Cine v-a învățat să vă faceți semnul crucii? Dar să vă rugați? Pentru cine vă rugați? Dar pentru părinții voștri, vă rugați? De ce este important să vă rugați pentru părinți? Ce rugăciune roștiți? Profesorul îi învață pe copii rugăciunea *Ține-i, Doamne, fericiți.*
- **Lectură despre modelul unei familii creștine.** Profesorul le citește elevilor despre modelul creștin oferit de familia Sfântului Vasile cel Mare.

● **Jocul *Ce fac eu în familia mea***. Profesorul prezintă elevilor un set de jetoane / cartonașe, pe care sunt desenate diferite obiecte: o stropitoare, un burete de vase, o mătură, un umerăș, un coș de gunoi, un joc, o minge, o păpușă, un set de creioane colorate, o pereche de ochelari, un termometru, o telecomandă etc. Fiecare copil își alege un jeton / cartonaș și prezintă modul în care obiectul reprezentat pe acesta poate fi folosit pentru a face o faptă bună în cadrul familiei. Profesorul le prezintă elevilor diferența dintre a face o faptă bună și a-ți îndeplini diferite responsabilități în cadrul familiei.

O FAMILIE CU NUME DE SFINȚI

Grigore și Macrina merg foarte des în vizită la bunicii din partea mamei, unde se întâlnesc și cu Vasile, vărul lor, care le este ca un frate.

Pe drum, cei doi frați discutau între ei încercând să ghicească cu ce îi va surprinde bunicul lor. Ultima dată au vizionat împreună filmul „Micul lord”, în care este vorba despre un copil care, prin bunătate, a reușit să-și schimbe bunicul. Acela, spre deosebire de bunicul lor, era un om foarte ursuz și încăpățânat. De data aceasta, bunicul le-a arătat albumul familiei. Rând pe rând, chipurile din fotografiile deveneau parte a unei povești despre familia lor. Bunicul știa totul despre rudeniile lor: când s-au născut, când s-au cununat, cu ce s-au ocupat, ce fel de oameni erau, când au murit. Așa au aflat cei trei copii că în familia lor credința în Dumnezeu a fost întotdeauna foarte importantă. Cei trei copii au remarcat că în familia lor apar foarte des anumite nume. Bunicul le-a explicat motivul.

„Părinții mi-au pus numele Vasile, pentru că m-am născut în ziua de sărbătorire a acestui sfânt. Când m-am căsătorit cu bunica voastră, ne-am propus ca, în familia noastră, copiii noștri să poarte numele unor membri din familia acestui sfânt. Și, uite așa, le-am dat numele Emilia și Vasile.

– Cine este Sfânta Emilia?, au întrebat Grigore și Macrina, într-un glas?

– Este mama Sfântului Vasile, sărbătorită în aceeași zi cu el. Ne-a plăcut foarte mult numele acesta, pe care l-am pus mamei voastre, pentru că ne-am dorit să fie mereu învingătoare în viață. În plus, Sfânta Emilia și-a crescut copiii atât de frumos, încât patru dintre ei au ajuns să fie sărbătoriți ca sfinți.

– Dar numele Vasile, pe care îl purtăm toți trei: și dumneata și tata și eu, ce înseamnă, bunicule?

– Și acesta este un nume deosebit și înseamnă împărat. Să știți însă că orice om este împărat peste el însuși atunci când alege să facă doar ce este bine. Ne bucurăm că și părinții voștri au continuat tradiția atunci când v-au pus numele frumoase pe care le purtați. Când mai veniți, o să vă povestesc cum a ajuns fiecare

dintre sfinții voștri ocrotitori atât de important pentru biserică și pentru oameni, cât de apropiați au fost ei, cât de mult s-au ajutat, ce prieteni buni au avut.

Acum, haideți să gustăm din bunătățile făcute de bunica special pentru voi și apoi să ne jucăm toți cinci. Tocmai v-am cumpărat un nou joc. Va fi un bun prilej să învățați cum să vă bucurați atunci când sunteți câștigători și să-l felicitați pe cel care câștigă.”

Celor trei veri nu le mai venea să se despartă. Istorisirea bunicului și jocul i-au făcut să fie mai uniți ca niciodată. Sunt tare fericiți!

Ce înseamnă numele?

- **Macrina** – *cea de departe*. Sfânta Macrina, sora Sfântului Vasile cel Mare, este sărbătorită în 19 iulie.
- **Grigore** – *priveghere*. Sfântul Grigorie de Nyssa, fratele Sfântului Vasile cel Mare, este sărbătorit în 10 ianuarie.
- **Vasile** – *împărat*; **Emilia** – *îvingătoare; gingășie*. Sfântul Vasile cel Mare și mama lui, Sfânta Emilia, sunt sărbătoriți în 1 ianuarie.

ȚINE-I, DOAMNE, FERICIȚI

Ține-i, Doamne, fericiți
Pe părinții mei iubiți
Să mă poată crește bine
Să se bucure de mine.

VI.2.3.2. SUNT CREȘTIN ȘI LA ȘCOALĂ

Activități (selectiv)

- **Jocul *Spre școală***. Profesorul le prezintă elevilor prima imagine din fișa de lucru și le cere să îi ajute pe Andrei și pe Ioana să găsească drumul spre școală. Jocul poate continua cu discuții: Ce clădiri întâlnesc copiii în drumul lor? Cum arată? De unde ne dăm seama că este o biserică / școală etc.? La ce folosesc clădirile din imagine? Exercițiul se poate constitui și într-o recapitulare a cunoștințelor despre sfânta cruce, prin întrebări: Ce fac cei doi copii când trec pe lângă biserică? Ce clădiri întâlniți și voi în drumul vostru către școală? Treceți și voi pe lângă vreo biserică? Cum o recunoașteți?
- **Să descoperim din imagini cum trebuie să se comporte copiii la școală**. Se analizează imaginile de pe fișă și se pun întrebări pentru fiecare imagine: **1**. Ce fac copiii din prima imagine? Când se roagă? De ce se roagă la școală? De ce credeți

că este importantă rugăciunea rostită împreună? Voi ce simțiți când vă rugați împreună? **2.** Ce fac copiii din a doua imagine? De ce credeți că acel copil este jos? Voi ați căzut vreodată la școală? / V-a împins un alt coleg și ați căzut? V-a ajutat cineva să vă ridicați? Ce ați simțit față de colegul / colega care v-a ajutat să vă ridicați? **3.** Ce face fetița din imagine? De ce udă plantele? Voi udați plantele din clasă? De ce credeți că sunt importante plantele?

- **Să colorăm mâinile copiilor.** Elevii sunt invitați să coloreze desenele din imaginile (mâinile în rugăciune, mâinile care ajută, mâinile care udă plantele).

- **Să învățăm din Biblie de la ucenicii Domnului Iisus Hristos.** Profesorul le poate citi elevilor despre cei doisprezece apostoli sau despre modelul de învățăcei al acestora. Profesorul le va explica elevilor semnificația cuvântului *ucenic* și va face referiri la modul în care elevii trebuie să asculte la școală de învățătorii lor, ca *ucenici* în călătoria de învățare.

- **Proiectul *Împreună realizăm lucruri importante.*** Profesorul inițiază un joc pentru a evidenția importanța colaborării cu colegii în realizarea unui proiect. Elevii primesc fie un cerc, fie un oval de hârtie. În interiorul formei primite își desenează chipul. La sfârșit, elevii lipesc pe un carton mai mare cerculețele într-un ciorchine de strugure, iar ovalele într-un spic de grâu. Definitivează compozițiile rezultate, adăugând elemente care lipsesc (frunze, tulpină, mâini etc.), după modelul prezentat pe fișă. La sfârșit, elevii realizează o ramă pentru tablou, sub diferite forme. Profesorul va evidenția faptul că munca în comun a condus la realizarea unor produse frumoase și complexe.

- **Jocul *De la omidă, la fluture.*** Profesorul inițiază un joc, pentru a dezvolta capacitatea elevilor de a se susține reciproc în realizarea unei activități. Pentru aceasta, se constituie grupe din 5-6 copii. Ei se așează în șir, unul în spatele celuilalt și se țin cu ambele mâini, formând un șir, ca o omidă. Profesorul desenează / marchează un traseu pe care va merge „omida”. Din loc în loc poate pune anumite obstacole. Pe rând, fiecare grupă („omidă”) va parcurge traseul, realizând pașii solicitați de profesor (mersul piticului, săritura într-un picior, săritura în două picioare, pasul uriașului etc.). Fiecare grupă care reușește să ajungă la final, respectând indicațiile profesorului, fără a rupe rândul, va primi ca premiu un fluture (desen, decupaj, autocolant etc.). Copiilor li se explică faptul că, atunci când omul este atent cu cei din jur, când îi ajută la nevoie sau când face împreună cu alții un lucru bun, sufletul lui se transformă încet-încet, așa cum omida devine fluture.

- **Evaluarea comportamentului prin jocul *Copacul cu roade.*** Profesorul va observa numărul de flori, fructe și frunze din copac (joc început la conținutul *Cum mă comport ca un creștin*) și va analiza comportamentul elevilor raportat la viața

școlară. Se vor face aprecieri cu caracter formativ și motivațional. Jocul va continua și în următoarele săptămâni, pe componentele menționate de profesor.

● **Activitate la dispoziția profesorului.** Profesorul le poate cere elevilor să realizeze un desen sau să confecționeze cu diferite materiale un colaj pe o temă în relație cu titlul lecției. Această activitate poate fi realizată în orice moment al lecției.

LECȚIA APOSTOLILOR

Este o zi frumoasă de toamnă. Clasa lui Petru a organizat o drumeție la pădurea din apropierea localității lor. Doamna învățătoare și doamna profesoară de Religie le-au propus ca, în fiecare anotimp, să facă o astfel de excursie, în care să observe ce se întâmplă în natură.

Copiii sunt foarte fericiți și abia așteaptă primul popas, lângă un lac, unde sunt foarte mulți pescari. Acolo s-au așezat tăcuți să urmărească ce se întâmplă. Au stat cu sufletul la gură, curioși să vadă primul pește, iar apoi să urmărească modul în care pescarul pune momeala și aruncă din nou undița în apă. Așteptarea lor a durat doar câteva minute, timp în care nu au scos nicio vorbă. Și-au continuat apoi drumul în aceeași liniște. Parcă îi vrăjise acel loc. Când au ajuns la pădure, Petru i-a spus doamnei profesoare:

– Am început să înțeleg de ce unii dintre apostolii Domnului Iisus Hristos au fost pescari, așa cum a fost și Sfântul Petru, ocrotitorul meu. Un pescar are multă răbdare.

– Nu numai răbdare, a spus Filip. Eu am remarcat faptul că pescarii s-au ajutat unul pe celălalt.

– Iar eu i-am auzit spunând că pentru fiecare pește trebuie o anumită momeală și trebuie să știi la ce adâncime să o lași, a continuat Matei.

– Mă bucur că ați fost atât de atenți. Așa o să înțelegeți în timp ce rol au avut Apostolii Mântuitorului. Deocamdată vreau să vă spun că, timp de trei ani și jumătate cât au stat în preajma Domnului Iisus Hristos, au fost și ei ca la școală, de aceea li se mai spune și învățăcei. Îl ascultau pe Domnul și învățau cuvintele Lui, se sfătuiau și se respectau unul pe celălalt. Făceau toate aceste lucruri, pentru că Îl iubeau foarte mult pe Domnul Iisus Hristos. Ei străbăteau toată țara, mergând pe jos, din sat în sat, așa cum mergem noi acum, frumos și în liniște.

– Ei erau atenți la ce se întâmplă în natură?, a întrebat Petru.

– Da, deoarece Domnul Iisus Hristos le dădea adeseori exemple din natură, pentru ca ei să înțeleagă mai bine învățătura Lui. Și voi, dacă sunteți atenți, veți putea pricepe mai bine ceea ce vom învăța la școală!

Ce înseamnă numele?

- **Petru** – *piatră*. Sfântul Apostol Petru este sărbătorit în 29 iunie.
- **Filip** – *iubitor de cai*. Sfântul Apostol Filip este sărbătorit în 14 noiembrie.
- **Matei** – *darul lui Dumnezeu*. Sfântul Apostol Matei este sărbătorit în 16 noiembrie.

VI.2.3.3. PRIMII MEI PRIETENI

Activități (selectiv)

- **Să alcătuiți o poveste după imagini.** Profesorul le propune copiilor să alcătuiască o poveste pe baza primelor trei imagini de pe fișă și să îi dea un titlu potrivit. Relatarea poveștilor poate fi urmată de întrebări: Ce puteți spune despre cei doi copii? De ce credeți că sunt prieteni? Care sunt gesturile de prietenie dintre ei? Imaginați un dialog dintre Andrei și prietenul lui. Dați-i un nume prietenului lui Andrei.
- **Discuție despre prietenie și colegialitate.** Profesorul inițiază o discuție cu elevii, pe baza următoarelor întrebări: Ce înseamnă să ai un prieten? Cine sunt prietenii voștri (colegi, vecini, foști colegi de la grădiniță)? Cum v-ați împrietenit? Ce înseamnă să fii coleg cu cineva? Dar să fii prieten cu cineva? Ce lucruri fac prietenii împreună (se joacă împreună, petrec timp împreună, fac schimburi de obiecte, își fac vizite, participă la zilele de naștere ale prietenilor, fac anumite fapte bune împreună)?
- **Lectura unui text despre prietenie și colegialitate.** Profesorul le citește un text despre prietenie și colegialitate. Le cere elevilor să povestească o întâmplare în care au făcut o faptă bună împreună cu prietenii lor.
- **Să învățăm din Biblie, de la cei patru prieteni ai slăbănogului din Capernaum.** Profesorul le citește elevilor minunea vindecării slăbănogului din Capernaum și discută cu ei despre rolul prietenilor în viața omului. Lectura biblică poate fi însoțită de analiza icoanei minunii vindecării și de dialog pe baza următoarelor întrebări: Pot fi cei patru prieteni ai slăbănogului modele pentru copiii de astăzi? V-ar plăcea să aveți astfel de prieteni? Dacă ați avea un prieten bolnav, ce ați putea voi să faceți pentru acesta?
- **Să dezlegăm taina unor proverbe despre prietenie.** Profesorul va discuta împreună cu elevii despre semnificația unor proverbe pe tema prieteniei: *Prietenul, la nevoie se cunoaște; Prietenul adevărat te ajută și pe ascuns, fără a-ți da de știre; Prietenia e o floare rară.* Apoi, elevii vor povesti o întâmplare în care un prieten a făcut ceva important pentru ei, pornind de la proverbele analizate.

- **Să desenăm chipul unui prieten.** Elevii sunt invitați să deseneze chipul unui prieten în spațiul pentru desen din fișă, apoi să le vorbească colegilor despre acesta (cum se numește, cum și unde s-au împrietenit, ce activități fac împreună, ce culoare îi place, ce jucărie / joc îi place etc.). Profesorul le poate cere să coloreze floarea de pe ramă.
- **Jocul *Ce fac pentru un prieten*.** Profesorul le cere elevilor să realizeze două mâini în rugăciune, urmând pașii desenați pe fișă. În interiorul mâinilor, fiecare elev va scrie, dacă știe, numele prietenilor lui sau le va desena chipul. Profesorul îi învață pe elevi un model simplu de rugăciune pentru prieteni.

PRIETENIA ADEVĂRATĂ

Eugenia s-a mutat într-un alt oraș, acolo unde părinții ei și-au găsit un nou loc de muncă.

Pentru ea, despărțirea de Paula a fost foarte dureroasă. Credea că niciodată n-o să-și mai găsească o altă prietenă cu care se înțelegea atât de bine. Le-a spus părinților ce simte, iar aceștia au liniștit-o, mărturisindu-i un adevăr pe care ei l-au simțit de multe ori: oriunde mergem în această lume suntem ocrotiți de Dumnezeu. El ne trimite oameni care să ne ajute și oameni pe care să îi ajutăm.

Cu aceste sentimente au ajuns în noul oraș. Aștepta cu multă speranță întâlnirile cu oamenii minunați, despre care îi vorbise mama ei. Blocul în care s-au mutat este foarte aproape de un parc, care are amenajat un spațiu pentru joacă. După ce și-a aranjat lucrurile în cameră, Eugenia a coborât sub privirile ocrotitoare ale tatălui, care urmărea de la balcon ce se întâmplă. Mai multe fetițe se jucau șotron, fiecare străduindu-se să nu greșească.

La un moment dat, Alexandra, una dintre fetițe, a observat-o pe Eugenia, care stătea timidă, deoparte. În timp ce o privea, amintirile i se depăneau prin fața ochilor: în urmă cu un an și ea era ca acea fetiță, privind stingheră jocul de copii, fără ca cineva să o bage în seamă. Atunci a fost foarte tristă, mai ales că a durat destul de mult timp până să își facă prieteni. Pentru ca fetița cea nouă să nu treacă prin aceleași suferințe ca și ea, a întrerupt imediat jocul și a chemat-o în cercul lor. În acel moment, chipul Eugeniei s-a luminat. Pentru prima dată în viață, ea a simțit că Dumnezeu i-a trimis un om care să o ajute. După ce s-au făcut prezentările, Eugenia a aflat că Alexandra este și colega ei de clasă. I s-a mai luat o piatră de pe inimă.

În timp, Eugenia și Alexandra au devenit cele mai bune prietene. Făceau multe lucruri frumoase împreună, se ajutau la teme, mergeau împreună în parc, la biserică, se vizitau, își cumpărau lucruri la fel. Dar peste toate acestea, oricând

observau un copil singur, stingher, care dorea să se joace dar nu avea cu cine, îl chemau să li se alăture în jocul lor.

Ce înseamnă numele?

- **Eugenia**, de la Eugen – *de neam bun*. Sfânta Muceniță Eugenia este sărbătorită în 24 decembrie.
- **Paula**, de la Pavel – *cel mic*. Sfântul Apostol Pavel este sărbătorit în 29 iunie.
- **Alexandra**, de la Alexandru – *cel care apără poporul*. Sfânta Împărăteasă Alexandra este sărbătorită în 21 aprilie.

PRIETENII SLĂBĂNOGULUI DIN CAPERNAUM, MODELE PENTRU COPII

De câteva săptămâni, Radu este foarte preocupat să găsească răspunsul la o întrebare: Cum poate să își dea seama dacă el se poate numi prietenul lui Simeon, un băiat cuminte și credincios pe care îl apreciază foarte mult?

Răspunsul l-a aflat la biserică, din învățătura minunii vindecării unui om paralizat: dacă ești în stare să faci ceva deosebit sau un sacrificiu pentru cineva, atunci te poți numi prietenul lui. Această minune arată, de fapt, frumusețea și importanța prieteniei.

Ce se întâmplase? Domnul Iisus Hristos a ajuns într-un oraș numit Capernaum. Vestea despre prezența Lui s-a răspândit ca fulgerul, astfel că, în scurt timp, casa în care se adăpostise Domnul devenise neîncăpătoare. Despre faptul că El este din nou în orașul lor au auzit și patru prieteni ai aceluia om bolnav. Simțeau că acum este momentul să își arate dragostea față de prietenul lor, ducându-l la Domnul Hristos ca să îl vindece. Credeau din tot sufletul în puterea Lui de a face această minune, așa cum a mai făcut și altele, în orașul lor și în alte orașe. Au mers la casa lui, l-au luat pe sus, cu pat cu tot, și s-au dus spre locul unde era Domnul. Dar cum să intre? Nimeni nu le făcea loc!

Poate credeți că au renunțat! Nici vorbă. Doar era prietenul lor! S-au tot uitat ei de jur împrejur și, la un moment dat, au găsit soluția: s-au urcat pe casă, au dat acoperișul la o parte și l-au coborât cu niște funii, cu pat cu tot, în fața Domnului. Ce credeți că a zis Iisus Hristos când a văzut acest lucru? A apreciat dragostea și credința lor și le-a vindecat prietenul.

Această minune l-a determinat pe Radu să se gândească la o modalitate de a-i demonstra lui Simeon prietenia lui. Și-a amintit că acesta își dorește foarte mult să petreacă un anumit timp la țară, dar nu are la cine să meargă: toate rudele lui stau la oraș. A vorbit cu părinții săi, apoi cu bunicii, care au fost bucuroși că vor

avea doi copii în vizită, pentru un timp. Și părinții lui Simeon și-au dat acordul, fericiți că fiul lor poate să își împlinească visul.

Pentru cei doi prieteni, vacanța a devenit de neuitat!

Ce înseamnă numele?

- **Radu** – *bucuros*. Sfântul Radu Brâncoveanu este sărbătorit în 16 august.
- **Simeon** – *Domnul a ascultat*. Sfântul Simeon este sărbătorit în 3 februarie.

VI.2.3.4. PREOTUL ÎN VIAȚA MEA

Activități (selectiv)

- **Dialog despre importanța preotului pentru creștini.** Profesorul analizează împreună cu elevii imaginile din fișa de lucru, pe baza următoarelor întrebări: Cine apare în toate cele trei imagini? De unde știm că este un preot? Cum este îmbrăcat în biserică? Dar pe stradă? Ce face preotul în fiecare dintre cele trei imagini? Voi ați vorbit vreodată cu un preot? Ce ați vorbit? Cum vă adresați preotului? Copiii sunt încurajați să adreseze întrebări și să povestească din experiența personală.

- **Jocul *Despre slujbele la care am fost*.** Pe un panou, profesorul de Religie pune un set de fotografii reprezentând momente semnificative din diferite slujbe: botez, liturghie, cununie, sfințirea casei etc. Profesorul face apel la experiența elevilor privind participarea la slujbele respective, organizând discuția pe baza următoarelor întrebări: Cum se numește slujba? Unde se desfășoară? Cine participă? Cum se pregătesc oamenii? Ce momente ale slujbei ați reținut? Profesorul insistă asupra aspectelor legate de prezența preotului în viața copiilor. Profesorul explică termenii noi. Pot fi analizate și imagini de pe fișe, de la alte lecții, în relație cu conținutul acestei teme.

- **Să identificăm obiectele folosite de preot la slujbe.** În paralel cu realizarea jocului *Despre slujbele la care am fost*, profesorul prezintă elevilor obiectele folosite de preot, redată în imaginile din fișă; poate propune scrierea, sub fiecare imagine, a inițialei slujbelor la care se folosesc: B – botez; L – Sfânta Liturghie; C – cununie; S – sfințirea casei etc.

- **Să aflăm despre modelul oferit de preoții care au ajuns sfinți.** Profesorul le prezintă icoana Sfântului Dionisie cel Smerit și pe cea a Sfântului Cuvios Daniil Sihastrul și le povestește pe scurt viața lor. Subliniază modelul oferit de aceștia creștinilor: deși au avut o viață diferită – unul s-a dedicat studiului, iar celălalt a trăit mai mult în locuri retrase –, ambii s-au remarcat prin smerenie și dragoste față de Dumnezeu și față de semenii. În funcție de nivelul clasei, profesorul poate să le vorbească pe scurt despre rolul Sfântului Dionisie cel Smerit în aflarea datei la care

S-a născut Domnul Iisus Hristos și despre rolul Sfântului Daniil Sihastrul în viața Sfântului Voievod Ștefan cel Mare. Le poate citi o strofă din poezia „Daniel Sihastru”, de Dimitrie Bolintineanu.

● **Să desenăm un aspect legat de prezența preotului în viața noastră.** Profesorul le solicită elevilor să ilustreze printr-un desen un aspect legat de prezența preotului în viața lor. Elevii își prezintă desenul.

VI.2.3.5. CREȘTINII DIN BISERICA MEA

Activități (selectiv)

● **Dialog despre rugăciunea creștinilor în biserică.** Se analizează prima imagine de pe fișă și se pun întrebări: Unde sunt copiii în prima imagine? Ce fac? Cu cine se roagă? Pentru cine se roagă? De ce este importantă rugăciunea creștinilor în biserică? Copiii sunt încurajați să pună întrebări.

● **Să aflăm din Biblie despre importanța rugăciunii creștinilor făcută în biserică.** Profesorul le citește elevilor despre importanța rugăciunii creștinilor, în legătură cu minunea eliberării din închisoare a Sfântului Apostol Petru.

● **Rostirea unei rugăciuni pentru preot și pentru creștinii din biserică la care merg.** Profesorul îi invită pe elevi să rostească împreună o rugăciune pentru preotul și pentru creștinii de la biserică la care merg.

● **Dialog despre rolul creștinilor în îngrijirea bisericii.** Unde sunt cei doi copii în a doua imagine? Ce fac la biserică? Împreună cu cine amenajează parcul? De ce credeți că fac acest lucru? Cum arată biserică în exterior / în interior? Cum se numește locul unde stă preotul? (Profesorul explică termenii nou învățați.) Cu ce este împodobită o biserică? Ce face fetița din imaginea a treia? Unde pune florile? De ce credeți că duce flori la icoană? Voi ați dus vreodată flori la biserică?

● **Să desenăm biserică la care mergem.** Elevii sunt invitați să realizeze un desen cu titlul *Cea mai frumoasă biserică / Biserica din parohia mea*. La sfârșitul activității, aceștia își prezintă desenele. Se pot pune și întrebări cu caracter recapitulativ.

● **Să organizăm o expoziție, cu lucrări realizate de elevi.** Profesorul le propune realizarea unei compoziții plastice, care prezintă imaginea unor creștini ce se implică în viața bisericii la care merg. Profesorul organizează clasa în grupe de 4-5 elevi. Scopul activității este realizarea de către fiecare grupă a unei lucrări plastice, după modelul din imaginea de pe fișă. Cu ajutorul unui fir de sârmă se construiește un cadru cu forma unei biserici. (Cadrul respectiv poate fi construit și cu ajutorul părinților). Sârma se îmbracă în staniol sau în folie de aluminiu. Deasupra se pune o cruce, tot din sârmă. Se decupează șapte bucăți de carton de forma unei frunze de

viță de vie, de dimensiuni diferite, care se colorează față-verso cu verde. Pe ele vor fi lipite desene care reprezintă diferite personaje: un preot, o fetiță, un băiat, o femeie mai tânără și una mai în vârstă, un bărbat mai tânăr și unul mai în vârstă. Aceste frunze vor fi prinse cu fire de sârmă, îmbrăcate în staniol galben, astfel încât să semene cu mlădițele unei vițe de vie, care izvorăsc din cruce. Ele îi reprezintă pe creștinii care se implică în viața parohiei. Profesorul discută cu elevii aspecte legate de: locul creștinilor în biserică, ce poate face fiecare dintre personajele reprezentate pentru biserică la care merg etc.

● **Discuție despre activitățile ce pot fi organizate la biserică.** Pornind de la textul biblic *Bucurați-vă cu cei ce se bucură, plângeți cu cei ce plâng* (Romani 12,15), profesorul le propune elevilor să organizeze împreună cu preotul din parohia lor o activitate (de exemplu, întrajutorarea unei familii cu mai mulți copii, care are probleme financiare). În cadrul activității, vor fi distribuite rolurile și responsabilitățile pe care le va avea fiecare elev. Profesorul va discuta și despre alte activități pe care copiii le pot realiza la biserică.

● **Organizarea unei vizite la biserică / mănăstire.** Profesorul va organiza o vizită la biserică cea mai apropiată de școală / o mănăstire. Va discuta cu elevii despre următoarele aspecte: cum este clădirea bisericii (interior și exterior), unde este amplasată, care este locul preotului în biserică, care este locul credincioșilor în biserică, cum procedăm când intrăm în biserică (dacă este slujbă sau dacă nu este slujbă). Dacă acest lucru nu este posibil, activitatea se va organiza pe baza unui set de imagini cu biserici diverse și vor realiza jocuri de rol privind locul credincioșilor în biserică, în funcție de tradițiile locale.

RUGĂCIUNEA DIN BISERICĂ

Filofteia a învățat la biserică o cântare: *Doamne, miluiește!* Este foarte simplă, dar se poate cânta pe mai multe melodii. Câteodată o repetă acasă, iar la biserică este foarte atentă atunci când se cântă. La un moment dat, în timp ce cânta, i-a venit în minte o întrebare: *Nu se cântă de prea multe ori?* Și de aici, altele: *De ce se roagă oamenii în biserică? Nu ne putem ruga doar acasă? De ce ne rugăm la slujbe pentru toți oamenii?*

În drum spre casă, le-a povestit părinților despre toate gândurile din timpul slujbei. Aceștia i-au spus să aibă răbdare că îi vor răspunde acasă la toate întrebările. După ce au mâncat, tatăl ei i-a citit din Biblie despre roadele rugăciunii rostite în comun, în biserică. Este vorba despre un moment din viața Sfântului Apostol Petru, care a ajuns la închisoare, pe nedrept. Regele de atunci a vrut să îl omoare. În acest timp, ceilalți apostoli și toți creștinii se rugau pentru

el⁶². Și iată ce s-a întâmplat: „Petru dormea între doi ostași, legat cu două lanțuri, iar înaintea ușii paznicii păzeau temnița. Și iată un înger al Domnului a venit deodată, iar în cameră a strălucit lumină. Îngerul l-a deșteptat, zicând: «Scoală-te degrabă!». Și lanțurile i-au căzut de la mâini. Și a zis îngerul către el: «Încinge-te și încălță-te cu sandalele». Și el a făcut așa. Și i-a zis lui: «Pune haina pe tine și vino după mine». Și, ieșind, mergea după înger, dar nu știa că ceea ce s-a făcut prin înger este adevărat, ci i se părea că vede vedenie. Și trecând de straja întâi și de a doua, au ajuns la poarta cea de fier care duce în cetate, și poarta s-a deschis singură. Și ieșind, au trecut o uliță și îndată îngerul s-a depărtat de la el. Și Petru, venindu-și în sine, a zis: «Acum știu cu adevărat că Domnul a trimis pe îngerul Său și m-a scos din mâna lui Irod și din toate câte aștepta poporul iudeilor».”⁶³

Din această minune din viața Sfântului Apostol Petru, Filoftea a înțeles importanța rugăciunilor oamenilor, rostite unii pentru alții. Ea și-a propus să învețe și alte cântări astfel încât, atunci când merge la biserică, nu doar să asculte slujba, ci să și cânte alături de toți oamenii. A fost mai atentă și la ce spune părintele și a auzit că ne rugăm pentru toți cei prezenți, pentru cei care călătoresc, pentru ca pământul să dea roade, pentru a fi pace în lume.

Ce înseamnă numele?

- **Filoftea** – iubitoare de Dumnezeu. Sfânta Filoftea este sărbătorită în 7 decembrie.

VI.2.3.6. OAMENII DIN LUMEA ÎNTREAGĂ

Activități (selectiv)

- **Să discutăm despre asemănările și deosebirile dintre oameni.** Profesorul analizează împreună cu elevii imaginile de pe fișă, pe baza următoarelor întrebări: Ce reprezintă imaginea? Prin ce se aseamănă copiii? Prin ce se deosebesc? Voi ați văzut oameni de alte rase? Unde i-ați văzut? În ce limbă vorbesc? Cum se pot înțelege oamenii între ei?
- **Să învățăm din *Pilda samarineanului milostiv*.** Profesorul le citește elevilor *Pilda samarineanului milostiv* și conduce discuția spre îndemnul dat de Domnul Iisus Hristos de a-i ajuta pe toți oamenii care au nevoie, indiferent de țara din care sunt sau de alte diferențe dintre aceștia. Lectura se poate face în paralel cu analiza icoanei de pe fișă. Profesorul le poate citi și despre modul în care Domnul Iisus Hristos a făcut bine și unor oameni din altă țară sau care aveau o altă Religie.

⁶² *Faptele Apostolilor* 12, 4.

● **Să analizăm cazul unui nou coleg de clasă, născut în Turcia.** Profesorul prezintă următorul caz: *Aveți un nou coleg de clasă: Yusuf. El s-a născut în altă țară – Turcia – și a venit acum cu părinții în România. Doamna învățătoare trebuie să îi găsească lui Yusuf un loc în clasă. Oare cine vrea să fie colegul lui de bancă? Cum ne vom pregăti să îl primim pe Yusuf?* Profesorul discută cu elevii despre cazul prezentat, pe baza următoarelor întrebări: Prin ce se deosebește Yusuf de voi (vine din altă țară, are altă înfățișare etc.)? Cum îl veți ajuta pe Yusuf să se integreze în clasa voastră? Ce înseamnă să îți iubești aproapele? Dacă în clasă sunt copii de alte rase sau din altă țară, se poate realiza o prezentare a acestora (din ce țară vin, cum se îmbracă tradițional, ce mâncare le place etc.).

● **Să realizăm un desen cu titlul *La ce pot să renunț / Ce pot dăruii*.** Profesorul le poate vorbi elevilor despre faptul că unii oameni sunt câteodată în dificultate (se pot da diferite exemple). Elevii sunt invitați să deseneze în spațiul liber cadouri (jucării, bani, alimente, haine) pe care ar vrea să le dăruiască unor persoane aflate în situații dificile, datorate unor dezastre naturale: inundații, incendii, cutremure etc. Profesorul le povestește despre faptul că, în urmă cu puțini ani, s-au făcut și în România colecte pentru astfel de persoane. Se poate viziona filmulețul în care copiii japonezi mulțumesc lumii întregi, pentru ajutorul primit în urma dezastrului produs de un tsunami, în 11 martie 2011, și prezintă drapelurile țărilor care i-au ajutat (se poate descărca de pe Internet). În filmuleț apar și referințe la România (cuvântul „Mulțumesc” și drapelul României).

● **Jocul *Descoperă cuvântul din desene*.** Profesorul le prezintă elevilor desenele reprezentate pe fișă. Îi ajută să identifice obiectele reprezentate prin desene și, dacă știi, să scrie sub fiecare imagine litera cu care începe fiecare cuvânt. Descoperă cuvântul final rezultat (*iubire*) și discută cu elevii despre modalitățile de manifestare a acestui sentiment între oameni, independent de diferențele care apar între ei.

● **Să facem un panou cu lucrări ale elevilor pe tema *Toți egali, toți diferiți*.** Elevii sunt invitați să aducă decupaje din reviste cu diverse aspecte legate de viața oamenilor. Acestea vor fi aranjate pe un panou cu titlul *Toți egali, toți diferiți* (un panou mare pentru întreaga clasă sau mai multe panouri, realizate pe grupe / perechi de elevi). Profesorul inițiază o discuție referitoare la asemănările și diferențele dintre oamenii din lumea întreagă, pornind de la imaginile de pe panou. Concluzia discuției: fiecare om este unic, ne diferențiem mai mult sau mai puțin de ceilalți (prin trăsături fizice, prin ce ne place, prin părerile pe care le avem etc.), dar, în același timp, suntem la fel.

⁶³ *Faptele Apostolilor*, 12, 5-11

PRIMA ICOANĂ A MÂNTUITORULUI, DARUL LUI PENTRU UN STRĂIN

Luca este în vizită la o mănăstire de măicuțe. Aici a văzut multe icoane frumoase, dar i-a atras atenția în mod deosebit cea pictată deasupra porții mănăstirii, spre ieșire. În icoană este reprezentat chipul Mântuitorului, pe o bucată de pânză. Văzuse această icoană și în biserica din parohia lor, la intrarea în altar.

Impresionat fiind de mulțimea lucrurilor spuse de măicuța-ghid, Luca a întrebat-o:

– Ce reprezintă această icoană?

– Este o copie a celei mai vechi icoane a Mântuitorului Iisus Hristos.

– Știu că prima icoană a Maicii Domnului a fost pictată de Sfântul Evanghelist Luca. Dar chipul Domnului Iisus Hristos de cine a fost pictat pentru prima dată?

– Această icoană nu seamănă cu celelalte. Ea nu a fost pictată de vreun om. Existența ei are la bază o minune făcută chiar de Mântuitorul când a trăit pe pământ.

Un rege dintr-o țară îndepărtată era foarte bolnav. Niciun doctor nu putea să-l vindece. Vestea despre minunile făcute de Domnul Iisus Hristos în Țara Sfântă au ajuns și în țara lui. Atunci, în suflet i-a încolțit speranța vindecării. Pentru că el nu putea merge din cauza bolii, s-a gândit că poate va veni chiar Domnul Hristos la el să-l vindece, iar dacă nu, ar fi bine să aibă măcar icoana Lui. Așa se face că a trimis în Țara Sfântă un pictor iscusit, căruia i-a încredințat cele două misiuni: să Îl cheme pe Domnul în cetatea lor și să picteze chipul Mântuitorului. După un drum lung și obositor, pictorul a ajuns în Țara Sfântă, l-a găsit pe Domnul Hristos, dar era atât de multă lume în preajma Lui, încât nu putea să se apropie să-i transmită mesajul stăpânului său. Atunci, pictorul a început să îi schițeze chipul. Spre surprinderea lui, nu reușea nicidecum să facă acest lucru care altă dată era o joacă pentru el. Domnul Iisus Hristos, cunoscându-i gândul, a cerut apă, s-a spălat pe față, s-a șters cu un ștergar și, minune, chipul Lui s-a întipărit pe pânză ca un portret. Această primă icoană, nefăcută de mână omenească, i-a fost dăruită pictorului, împreună cu promisiunea vindecării regelui lui.

Astfel, și oamenii din țara respectivă au aflat despre venirea în lume a Fiului lui Dumnezeu.

Ce înseamnă numele?

- **Luca** – *aducător de lumină*. Sfântul Evanghelist Luca este sărbătorit în 18 octombrie.

VI.2.4. NAȘTEREA DOMNULUI, DARUL LUI DUMNEZEU PENTRU OAMENI

VI.2.4.1. NAȘTEREA PRUNCULUI IISUS, BUCURIA COPIILOR

Activități (selectiv)

- **Să analizăm icoana Nașterii Domnului.** Profesorul discută cu copiii despre Nașterea Domnului, pornind de la icoana din fișă. Discuția va avea la bază următoarele întrebări, la care profesorul va formula răspunsuri cu ajutorul copiilor: Ce eveniment din viața Domnului Iisus Hristos este reprezentat în icoană? Unde s-a născut Domnul Iisus Hristos? Unde se afla peștera? Cine a vestit Nașterea Lui? De unde au venit îngerii? Cui le-au vestit ei? Ce au făcut păstorii după ce au aflat despre Nașterea Domnului? Cine a mai aflat despre Nașterea Domnului? Cum au aflat? Ce daruri I-au dus Domnului? Copiii sunt încurajați să adreseze și alte întrebări.

- **Să aflăm din Biblie despre Nașterea Domnului Iisus Hristos.** Profesorul le citește elevilor despre principalele evenimente legate de Nașterea Domnului. În funcție de evenimentele prezentate, poate derula activitățile de mai jos pe parcursul mai multor ore.

- **Jocul *Și eu sunt un crai*.** Elevii sunt solicitați să aducă de acasă fâșii de carton, hârtie creponată, staniol; cu ajutorul acestora, ei vor confecționa coroane de regi. La lecția despre nașterea Domnului, copiii vor purta pe cap coroanele, asemenea crailor de la răsărit.

- **Să discutăm despre dar.** Profesorul va iniția cu copiii o discuție despre dar: Ce înseamnă dar / a dăru? Ce daruri ați primit voi? Cu ce ocazie? De la cine primiți daruri / cui dăru? Apoi le prezintă elevilor desenul de pe fișă și identifică cu ei elementele reprezentate. Le spune despre faptul că Dumnezeu le-a făcut oamenilor cel mai frumos dar prin Nașterea pe pământ a Fiului Său, Domnul Iisus Hristos. Le cere elevilor să deseneze locul Nașterii Domnului, lângă Betleem, apoi să traseze cu o linie drumul Fecioarei Maria și al Dreptului Iosif de la Nazaret spre peștera de lângă Betleem. Le vorbește pe scurt despre păstori și despre crai și le cere să deseneze cu culori diferite drumul acestora spre peștera unde S-a născut Domnul. Discută cu elevii despre darurile primite de Pruncul Iisus și despre bucuria oamenilor de a oferi daruri la această sărbătoare.

- **Să colorăm data la care sărbătorim Nașterea Domnului Iisus Hristos.** Profesorul le vorbește elevilor despre data sărbătoririi Nașterii Domnului, plecând

de la faptul că fiecare om își serbează ziua de naștere. Profesorul le cere elevilor să coloreze cu diferite culori interiorul cifrelor și al literelor din spațiul de pe fișă.

- **Audiție și / sau învățare de colinde.** Profesorul poate organiza cu copiii activități de învățare a unor colinde, precum: *Astăzi S-a născut Hristos; Trei păstori; Steaua sus răsare*. Elevii pot repeta colindele pe parcursul mai multe ore. Profesorul poate propune și alte colinde spre audiție.

- **Scenetă de Crăciun.** Profesorul organizează cu copiii o scenetă pe tema Nașterii Domnului. Aceasta poate fi prezentată și în alte contexte / proiecte: la biserică, la o bibliotecă, cu ocazia lansării unei cărți pe tema Nașterii Domnului, la case de tip familial / aziluri de bătrâni etc.

NAȘTEREA DOMNULUI⁶⁴

Era iarnă. Venise luna decembrie, cu ploi reci și chiar cu zăpadă. Oamenii se așezau liniștiți pe la căsuțele lor. Nu-și petreceau prea multă vreme pe stradă, din cauza frigului. Într-o dimineață, niște slujitori de-ai împăratului i-au trezit pe locuitorii Nazaretului cu sunetul tobelor și al trâmbițelor lor:

– Oameni buni!, strigau ostașii. Măritul nostru împărat, Octavian August, vrea să știe câți locuitori are în toată împărăția sa. De aceea, să vă grăbiți și să mergeți cu toții să vă înscrieți în orașul de unde vă este neamul. Dar să nu uitați! Căci nu-i lucru de glumă. E poruncă de la împărat. Încă de astăzi să porniți la drum. Ați înțeles?

– Am înțeles. Am înțeles, răspundeau oamenii.

Apoi slujitorii împăratului plecau mai departe, ca să ducă și în alte sate și orașe porunca de înscriere.

– Noi, unde vom merge la înscriere?, se auzi glasul plin de teamă al Mariei.

– La Betleem, Maria, căci noi suntem din neamul regelui David, care s-a născut în acel oraș, îi răspunde bătrânul Iosif.

Și fără prea multă vorbă, cei doi se pregăteau de drum. Își puseră câteva lucruri într-o desagă și, hai la drum. Mergeau încet, că drumul era greu. Și-apoi Iosif era bătrân, iar Maria nu mai avea mult până să-L nască Pruncul vestit de îngerul Domnului. După mai multe zile de mers, au ajuns în Betleem. Lumina se făcea din ce în ce mai mică, semn că noaptea se apropia. Iosif a început să caute un loc unde să se odihnească amândoi până a doua zi. Încercă la o casă:

– Ce cauți, străine?

⁶⁴ după Dumitru CĂLUGĂR, *Hristos în școală. Manualul catehetului ortodox pentru școala primară*, ediția a II-a, Sibiu, 1937, pp. 149-154.

– Caut sălaş pentru noaptea aceasta. Suntem doi și am venit să ne înscriem. Așa ne-a poruncit împăratul. Lasă-ne să dormim la tine până dimineață.

– Îmi pare rău, dar în casa mea nu se mai află niciun loc pentru dormit. Au venit peste zi mai mulți oameni pentru înscriere. Dacă v-ați fi grăbit, poate găsești loc. Ne pare rău, încercați pe la vecini.

Iosif mai încercă la o casă, apoi la alta și la alta. Dar zadarnic! Nicăieri nu era loc. Betleemul era plin de oameni. Și așa, obosiți de drum, ajunseseră până în partea cealaltă a orașului. De acolo începea câmpul. Nu departe, Iosif zări o rază de lumină:

– Să mergem acolo. Poate găsim loc măcar pentru această noapte, spuse Iosif.

Și au mers. Când colo, ce să vezi? Cei doi au ajuns în fața unei peșteri, în care se găsea un staul de animale. Intrară în peșteră. Acolo nu era niciun om. Doar o lampă mică ce ardea cu o lumină gălbuie și câteva animale care dormeau liniștite lângă iesle.

– Să ne adăpostim aici până dimineață, a zis Iosif.

Și, așternând frumos paie și fânul, cei doi se așezară să doarmă. În staul era liniște. Doar din când în când se mai auzeau animalele rumegând. Afară, pe câmp, era tăcere. Numai câteodată se auzea strigătul păstorilor care vegheau lângă turmele lor de oi și care stăteau în jurul unui foc, nu prea departe de peșteră.

Prin aer, parcă era ceva sfânt. Ca niciodată, cerul era acoperit de stele fără număr, care străluceau mai tare decât în alte nopți. Treceau orele. Acum liniștea era și mai mare. Nu se mai auzea nimic. Toată lumea dormea.

Deodată, cerul se deschise. O lumină puternică coborî deasupra peșterii unde erau Iosif și Maria. Ce credeți că s-a întâmplat în acea noapte? Maria Îl născu pe Iisus, Fiul lui Dumnezeu vestit de îngerul Gavriil. Îl luă în brațele sale de mamă sfântă, Îl înfășă în scutecele puse în desagă la plecarea spre Betleem și Îl culcă în iesle. Acolo era un loc mai călduros, deoarece animalele răsuflau spre El, încălzindu-L.

Lumea din oraș dormea. Numai păstorii s-au trezit văzând lumina și pe îngerul Domnului care le-a spus:

– „Nu vă temeți. Căci, iată, vă binevestesc vouă bucurie mare, care va fi pentru tot poporul. Că vi s-a născut azi Mântuitor, Care este Hristos Domnul, în cetatea lui David. Și acesta va fi semnul: Veți găsi un prunc înfășat, culcat în iesle.”⁶⁵

⁶⁵ Luca 2, 10-12.

Și, deodată, împreună cu acel înger, păstorilor li s-au arătat mulți alți îngeri care Îl laudau pe Dumnezeu, zicând: „Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pământ pace, între oameni bunăvoire!”⁶⁶

După ce îngerii au plecat de la ei, la cer, păstorii au zis:

– Să mergem! Noi să-L vedem mai întâi pe Iisus.

Și grăbindu-se, au mers la peșteră, unde L-au găsit pe Iisus, împreună cu Mama Lui și cu Dreptul Iosif. Ei au fost primii oameni care s-au închinat Pruncului Sfânt. După ce au plecat de la peșteră, au vestit tuturor celor cu care se întâlneau despre cele întâmplate.

CEI TREI CRAI DE LA RĂSĂRIT⁶⁷

Într-o țară îndepărtată a lumii, în partea aceea de unde răsare soarele în fiecare dimineață, trăiau niște împărați mari, puternici și bogați. Erau trei la număr. Lumea le zicea: „cei trei crai de la răsărit”. Ei stăpâneau peste o mare întindere de pământ. Aveau și mulți slujitori. Dar acești trei crai nu erau vestiți în lume numai pentru averea lor, nici numai pentru că se îmbrăcau în haine cusute cu fir de aur, ci mai ales pentru că erau foarte înțelepți. Palatele lor erau pline cu tot felul de cărți și ei știau tot ce era scris în acestea. Citeau mereu și căutau să afle lucruri noi despre ceea ce se întâmpla în lume. Ba, ce să vă mai spun? Craii știau citi și în stele. De multe ori noaptea, când cerul era senin, ei se urcau într-un turn înalt, care se afla în mijlocul unei curți frumoase și încercau să citească în stele ceea ce urma să se întâmple în zilele următoare.

Când era să se nască Iisus Hristos la Betleem, cei trei crai tocmai se suiseră în turnul cel vestit. Priveau spre cer, căci vremea era frumoasă.

– Fraților, zise deodată unul dintre craii cei vestiți, uitați-vă în partea aceasta! Nu vedeți și voi o stea mult mai mare și mai strălucitoare decât toate celelalte?

– Ai dreptate, frate dragă! Ei, dar cât de luminoasă este steaua aceea!, se mirau și ceilalți doi. Acum a răsărit pe cer! Credem că s-a întâmplat undeva un lucru mare.

– Stați puțin!, zise din nou primul crai, care stătea cu degetul arătător lipit de frunte. (Se vede că se gândea la un lucru despre care auzise mai demult.) Într-o carte mare, stă scris că atunci când se va ivi pe cer o stea mai luminoasă decât toate celelalte, adică o stea cum e cea pe care o vedem noi acum, toată lumea să știe că a

⁶⁶ Luca 2, 14.

⁶⁷ după Dumitru CĂLUGĂR, *Hristos în școală. Manualul catehetului ortodox pentru școala primară...*, pp. 154-165.

venit pe pământ Împăratul Împăraților, Domnul Domnilor. Și-n cartea aceea nu sunt scrise minciuni. Că ea este scrisă chiar de oameni aleși, care au auzit aceste cuvinte direct de la Dumnezeu.

– Ei, dacă așa stă treaba, atunci să ne pregătim de drum și să nu ne întoarcem acasă până nu Îl vom găsi pe acel Împărat, ziseră ceilalți doi crai.

Încă în noaptea aceea minunată s-au pregătit de drum. Își luară hrană, haine frumoase, dar, mai important decât toate acestea, daruri scumpe: aur, smirnă și tămâie. Dar încotro să o apuce? Grea întrebare! Însă privind spre cer, văzură îndată că steaua aceea minunată se deplasează într-o anumită direcție.

– Să ne luăm după stea, căci sigur ne va conduce spre noul Împărat, zise unul dintre crai.

Așa au mers ei multă cale, până au ajuns în fața unul oraș mare de tot. Era Ierusalimul.

– Unde-i steaua?, zise unul dintre crai. S-a ascuns după nori, iar noi nu mai știm încotro să mergem.

– Știți ce zic eu? Să intrăm în Ierusalim și să întrebăm despre Împăratul de curând născut, a zis și al doilea.

Și așa au făcut. În curând, vestea adusă de crai a ajuns și la Irod, regele acelei țări. El s-a tulburat foarte tare și toți locuitorii Ierusalimului. Imediat, Irod i-a chemat la el pe cei mai mari știutori de carte din cetatea Ierusalimului și i-a întrebat:

– Despre ce mare împărat poate fi vorba?

Învățații i-au spus îndată că nu poate fi altul decât Fiul Împăratului Cerurilor, despre care cu toții au citit în cărțile cele mari că o să se nască în Betleem.

Această veste l-a făcut pe Irod să tremure de mânie. În mintea lui a încolțit un plan viclean: i-a chemat în ascuns pe cei trei crai și i-a întrebat în amănunt despre steaua de pe cer și despre cum au ajuns tocmai la Ierusalim în călătoria lor. Apoi le-a spus să meargă la Betleem, iar dacă-L vor găsi pe Prunc, să se întoarcă pe la el să-i spună unde este, pentru a merge și el să se închine. De fapt, Irod dorea să știe unde este Pruncul, pe care el îl vedea drept rivalul lui la tron, pentru a-L ucide.

În aceeași seară, magii au plecat mai departe în căutarea Pruncului. De îndată ce au ieșit din palatul lui Irod, steaua cea mare și strălucitoare din nou li s-a arătat și i-a condus spre orașul Betleem, aflat nu departe de Ierusalim. Apropiindu-se de acest oraș, unul dintre crai a zis:

– Cum se face oare că steaua nu rămâne deasupra unei case frumoase din această cetate?

– Să mergem acolo unde ne conduce steaua, să avem încredere în drumul pe care ni-l arată, așa cum am avut și până acum, zise cel mai bătrân dintre magi.

Obosiți de un așa lung și greu drum, dar și nerăbdători să-L vadă pe Fiul de Împărat, acum când erau atât de aproape de El, cei trei magi au văzut că steaua s-a oprit deasupra unei peșteri, nu departe de Betleem.

– Să fie oare acesta locul unde s-a născut Domnul Domnilor și Împăratul Împăraților, zise cel mai tânăr dintre magi?

– Să avem încredere în lumina stelei, zise din nou cel mai bătrân dintre magi!

– Așa este, rostiră deodată ceilalți doi! Să intrăm și să vedem!

Cum au intrat în peșteră, cei trei magi au văzut Prunc și pe Maria, mama Lui. Îndată, toți trei au căzut la pământ și I s-au închinat. În fața lor se afla Fiul împăratului cerurilor. Bucuria care le cuprinse sufletele era atât de mare încât nici nu puteau să mai spună ceva! Nu mai simțeau oboseala și uitaseră de toate problemele apărute pe drum. Apoi, cei trei crai I-au dăruit Pruncului darurile puse de acasă: aur, smirnă și tămâie.

Mai făcură o plecăciune și, încet, încet, cu mare grijă să nu tulbure bucuria și liniștea care îi cuprinsese pe toți, ieșiră afară. Simțeau că viața lor se schimbase. Niciodată nu au trăit momente atât de frumoase, în care pacea să le inunde sufletul.

– În zori, vom pleca spre Irod să-i spunem unde este Pruncul, zise unul dintre magi.

– Așa vom face, au spus ceilalți doi.

Noaptea însă, pe când ei dormeau, li s-a arătat în vis îngerul lui Dumnezeu, care le-a dezvăluit planul crud al lui Irod și le-a spus să se întoarcă în țara lor pe un alt drum, nicidecum pe cel care veniseră.

Dis' de dimineață, au plecat cu mare bucurie spre țara lor, unde au spus tuturor despre Pruncul născut la Betleem și despre pacea pe care toți au avut-o în suflete după întâlnirea cu El.

VI.2.4.2. CUM SĂRBĂTORESC CRĂCIUNUL

Activități (selectiv)

● **Să aflăm din imagini cum putem sărbători Crăciunul.** Profesorul le prezintă elevilor fișa de lucru și discută cu ei pe baza următoarelor întrebări: **1.** Unde merg copiii din prima imagine? De ce merg la colindat? Când merg la colindat? La cine pot merge la colindat? În ce anotimp se sărbătorește Nașterea Domnului? **2.** Unde se află cei doi copii reprezentați în a doua imagine? Ce sărbătoare este? De unde știți? Cu cine au mers la biserică? Ce este deosebit la biserică în această zi? Ce simt oamenii când colindă împreună? Dar copiii când primesc daruri?

● **Discuție despre sărbătorirea Crăciunului în familie.** Profesorul inițiază un dialog cu copiii despre modalitățile de sărbătorire a Crăciunului: Cum pregătiți casa pentru Crăciun? Cine participă la împodobirea bradului? De ce împodobim bradul la Crăciun? Ce cadouri doriți să primiți? Ce faceți în ziua de ajun? Cu cine mergeți la colindat? La cine mergeți la colindat? Ce colinde cântați? Unde mergeți cu părinții în ziua de Crăciun? Profesorul le vorbește copiilor despre cele două denumiri ale sărbătorii.

● **Să realizăm un desen cu titlul *Cum sărbătoresc Crăciunul*.** În spațiul liber, elevii vor realiza un desen pe tema dată. Elevii își prezintă desenele.

● **Jocul *Cum ne pregătim la școală pentru serbarea de Crăciun*.** Profesorul analizează împreună cu elevii desenele de pe fișă, care ilustrează aspecte legate de pregătirea pentru serbarea școlară de Crăciun. Profesorul discută cu elevii despre activitățile desfășurate de ei pentru pregătirea serbării de Crăciun și le cere să coloreze desenele care ilustrează acest fapt. Elevii pot fi puși să decupeze obloane sau perdele din materiale reciclabile, pe care să le lipească pe fișă în spațiul de deasupra ferestrelor. Profesorul discută cu ei despre importanța acestei sărbători în viața elevilor și a clasei.

● **Audiție și / sau învățare de colinde.** Profesorul îi învață colindele: *Astăzi S-a născut Hristos; Trei păstori; Steaua sus răsare; Am plecat să colindăm* sau alte colinde adecvate vârstei copiilor. Se pot realiza audiții de colinde în timp ce elevii desenează sau colorează.

● **Să confecționăm felicitări și ornamente de Crăciun.** Profesorul va organiza o activitate de confecționare de felicitări și ornamente de Crăciun care vor fi folosite pentru împodobirea clasei, a camerei copiilor, a bradului de acasă etc. Pot fi utilizate diferite materiale și diferite tehnici (desen, colaje, din materiale reciclabile, origami etc.). Această activitate poate fi organizată împreună cu învățătoarea, la ora de Religie sau la ora de arte vizuale și lucru manual.

VI.2.5. ÎNVIEREA DOMNULUI, ÎMPLINIREA DARULUI LUI DUMNEZEU

VI.2.5.1. BUCURIA COPIILOR LA FLORII

Activități (selectiv)

● **Să învățăm despre Intrarea Domnului în Ierusalim din Biblie și din icoană.** Profesorul le citește elevilor despre evenimentul Intrării Domnului în Ierusalim. Îi ajută pe elevi să identifice persoanele reprezentate în icoană. Discuția va evidenția prezența copiilor la evenimentul biblic și bucuria cu care aceștia L-au primit pe

Domnul Iisus Hristos. Profesorul le explică elevilor cuvintele noi și îi încurajează să pună întrebări despre acest eveniment.

● **Audiția unor cântări specifice sărbătorii Intrării Domnului în Ierusalim.**

Profesorul organizează audiția unei cântări religioase, de exemplu *Colind de Florii*, care prezintă evenimentul Intrării Domnului în Ierusalim. Le vorbește despre cele două denumiri ale sărbătorii.

● **Jocul Care sunt elementele specifice sărbătorii Floriilor?** Profesorul le prezintă elevilor desenele de pe fișă care reprezintă elemente din diferite categorii (plante, animale, haine). Pentru fiecare categorie, numai un desen este legat de sărbătoarea Intrării Domnului în Ierusalim. Elevii sunt invitați să coloreze imaginile care reprezintă elemente specifice acestui eveniment. Pe baza desenelor identificate, vor pune întrebări și îi vor numi pe colegii care să răspundă la ele.

● **Să vorbim despre tradiția privind ramurile sfințite, primite la biserică.**

Profesorul le prezintă elevilor cea de-a doua imagine de pe fișă și pune următoarele întrebări: Ce fac cei doi copii din imagine? Din ce este făcută coroanița? De unde au ramurile? De ce au fost duse ramurile de salcie la biserică? În icoană, cine are ramuri verzi în mână? Voi ați fost la biserică la Florii? Ați primit ramuri sfințite? Ce ați făcut cu ele? Profesorul discută cu elevii despre tradițiile locale legate de ramurile verzi de la Florii.

● **Să colorăm coroanițele făcute din ramurile de salcie sfințite.** Profesorul îi invită pe copii să coloreze coroanița realizată din ramuri de salcie.

INTRAREA DOMNULUI ÎN IERUSALIM

„Și când s-au apropiat de Ierusalim, la Betfaghe și la Betania, lângă Muntele Măslinilor, a trimis pe doi dintre ucenicii Săi și le-a zis: Mergeți în satul care este înaintea voastră și, intrând în el, îndată veți afla un mânz legat, pe care n-a șezut până acum niciun om. Dezlegați-l și aduceți-l. Iar de vă va zice cineva: De ce faceți aceasta? Spuneți că Domnul are trebuință de el și îndată îl va trimite aici. Deci au mers și au găsit mânzul legat la o poartă, afară la răspântie, și l-au dezlegat. Și unii din cei ce stăteau acolo le-au zis: De ce dezlegați mânzul? Iar ei le-au spus precum le zisese Iisus și i-au lăsat. Și au adus mânzul la Iisus și și-au pus hainele pe el și Iisus a șezut pe el. Și mulți își așterneau hainele pe cale, iar alții așterneau ramuri, pe care le tăiau de prin grădini. Iar cei ce mergeau înainte și cei ce veneau pe urmă strigau, zicând: Osana! Bine este cuvântat Cel ce vine întru numele Domnului! Binecuvântată este împărăția ce vine a părintelui nostru David! Osana întru cei de sus!

Și a intrat Iisus în Ierusalim și în templu și, privind toate în jur și vremea fiind spre seară, a ieșit spre Betania cu cei doisprezece” (*Marcu 11, 1-11*).

VI.2.5.2. BUCURIA COPIILOR LA PAȘTI

Activități (selectiv)

- **Să aflăm din Biblie despre Învierea Domnului.** Profesorul le citește copiilor despre Învierea Domnului Iisus Hristos. Lectura poate fi discutată pe baza următoarelor întrebări, la care elevii vor răspunde cu ajutorul profesorului: În ce zi a săptămânii a înviat Domnul Iisus Hristos? Cine a văzut că mormântul era gol? Ce le-a spus îngerul femeilor care au venit la mormânt? Ce sentimente au avut femeile înainte de a ajunge la mormânt? Dar după ce au auzit despre Înviere? Ce au făcut soldații care păzeau mormântul lui Iisus? Ce le-au spus conducătorilor? Se poate folosi una dintre icoanele Învierii, cea a femeilor mironosițe, la mormânt.
- **Învățarea cântării *Hristos a înviat*.** Profesorul îi învață pe copii troparul Învierii: *Hristos a înviat* și le explică unde anume poate fi acesta cântat (la biserică, în familie, înainte de masa de Paști).
- **Să discutăm despre primirea luminii.** Profesorul discută cu copiii despre evenimentul primirii luminii de Paști, pornind de la următoarele întrebări: Unde sunt copiii din imagine? Ce sărbătoare este? Ce fac ei? De la cine primesc lumina? Când primesc lumina? Se creează contexte pentru povestirea experiențelor personale ale copiilor, de participare la slujba Învierii. De asemenea, profesorul poate iniția un dialog despre tradițiile locale de Paști, pe care le cunosc copiii (de exemplu, ora la care se face slujba, despre lumina și lumânările din noaptea de Înviere, despre slujba de Înviere și Sfânta Liturghie din ziua de Paști etc.). Le vorbește despre cele două denumiri ale sărbătorii.
- **Să colorăm lumânările aprinse ale copiilor din imagine.** Profesorul le cere elevilor să coloreze, în imaginea din fișă, lumânările aprinse din mâinile copiilor.
- **Jocul *Cum ne salutăm la Paști*.** Profesorul inițiază o discuție despre importanța salutului în general și despre rolul acestuia în relațiile interumane. Discută cu elevii despre formulele de salut, apoi despre salutul creștinilor la Paști. Profesorul inițiază un joc de rol, pentru a-i familiariza pe elevi cu salutul pascal.
- **Jocul *Care sunt elementele specifice principalelor evenimente din viața Domnului Hristos*.** Profesorul inițiază un joc pentru a recapitula cu elevii cunoștințele acestora referitoare la principalele evenimente din viața Mântuitorului. Le prezintă evenimentele reprezentate pe fișă și le spune că fiecare are elemente specifice. Le cere elevilor să identifice elementele din desenele de pe fișă și să le unească cu evenimentul corespunzător. Va insista asupra elementului corespunzător învierii Domnului: îngerul care arată spre mormântul gol.

ÎNVIEREA DOMNULUI

„După ce a trecut sâmbăta, când se lumina de ziua întâi a săptămânii, (duminica), au venit Maria Magdalena și cealaltă Marie, ca să vadă mormântul.

Și iată s-a făcut cutremur mare, că îngerul Domnului, coborând din cer și venind, a prăvălit piatra și ședea deasupra ei. Și înfățișarea lui era ca fulgerul și îmbrăcămintea lui albă ca zăpada. Și de frica lui s-au cutremurat cei ce păzeau și s-au făcut ca morți. Iar îngerul, răspunzând, a zis femeilor: Nu vă temeți, că știu că pe Iisus cel răstignit Îl căutați. Nu este aici; căci S-a sculat precum a zis; veniți de vedeți locul unde a zăcut. Și degrabă mergând, spuneți ucenicilor Lui că S-a sculat din morți și iată va merge înaintea voastră în Galileea; acolo Îl veți vedea. Iată v-am spus vouă. Iar plecând ele în grabă de la mormânt, cu frică și cu bucurie mare au alergat să vestească ucenicilor Lui. Dar când mergeau ele să vestească ucenicilor, iată Iisus le-a întâmpinat, zicând: Bucurați-vă! Iar ele, apropiindu-se, au cuprins picioarele Lui și I s-au închinat. Atunci Iisus le-a zis: Nu vă temeți. Duceți-vă și vestiți fraților Mei, ca să meargă în Galileea, și acolo Mă vor vedea.

Și plecând ele, iată unii din strajă, venind în cetate, au vestit arhierilor toate cele întâmplate. Și, adunându-se ei împreună cu bătrânii și ținând sfat, au dat bani mulți ostașilor, zicând: Spuneți că ucenicii Lui, venind noaptea, L-au furat, pe când noi dormeam. Și de se va auzi aceasta la dregătorul, noi îl vom îndupleca și pe voi fără grijă vă vom face.

Iar ei, luând arginții, au făcut precum au fost învățați” (*Matei* 28, 1-14).

VI.2.5.3. CUM SĂRBĂTORESC PAȘTILE

Activități (selectiv)

- **Să aflăm din imagini despre ziua de Paști la biserică.** Profesorul le prezintă elevilor fișa de lucru și discută cu ei pe baza următoarelor întrebări: Unde sunt copiii din prima imagine? Ce sărbătoare este? Ce este deosebit la biserică în această zi? În ce anotimp se sărbătorește Învierea Domnului?

- **Discuție despre sărbătorirea Învierii Domnului în familie.** Profesorul inițiază un dialog despre modalitățile de sărbătorire a Paștilor în familie, în care sunt implicați copiii: Ce faceți special pentru Paști? Cine participă la vopsirea ouălor? Ce altceva mai pregătiți pentru ziua de Paști? Unde mergeți în ziua de Paști? Ce faceți după ce veniți de la biserică? Profesorul poate discuta cu elevii despre tradițiile locale legate de sărbătorirea Paștilor în familie.

- **Să realizăm un desen cu titlul *Paștile în familie*.** Profesorul le cere elevilor să deseneze un aspect legat de modul în care au sărbătorit Paștile în familie. Elevii își prezintă desenele. Se valorizează la fiecare dintre acestea aspectele legate de comuniunea dintre membrii familiei, bucuria din ziua de Paști, pregătirea pentru această zi deosebită etc.
- **Discuție despre obiceiul ciocnirii ouălor.** Profesorul discută cu elevii despre obiceiul ciocnirii ouălor, despre cuvintele pe care le spun creștinii când ciocnesc ouăle. În zonele cu tradiție în încondeierea ouălor se pot organiza excursii tematice pentru ca elevii să observe modalități de lucru.
- **Jocul *Cui pot oferi un ou roșu*.** Profesorul discută cu elevii despre imaginea desenată în casetă și inițiază un joc pentru a-i obișnui pe elevi să dăruiască și altora ceea ce au, asemeni bărbatului din imagine, pregătit să ofere un ou roșu. Profesorul face apel la experiența elevilor și îi întreabă în ce împrejurări și cui dăruiesc ei ouă roșii. Pe măsură ce elevii prezintă exemple de persoane cărora le oferă ouă roșii, ei colorează ouăle din imagine. Se poate vorbi despre tradițiile locale privind oferirea de ouă roșii.
- **Proiect *Cum sărbătorim Paștile*.** Profesorul va organiza, împreună cu elevii, un proiect al clasei pe tema modalităților de sărbătorire a Paștilor. Acesta poate cuprinde: confecționarea unor felicitări sau desene, realizarea unor colaje din diferite materiale, realizarea unor modelaje din plastilină, pictarea de ouă etc. Pentru proiecte mai ample, aceste activități se pot organiza atât în ora de Religie, cât și în ora de arte vizuale și lucru manual. La final, se poate organiza o expoziție cu produsele activității copiilor.
- **Scenetă de Paști.** Profesorul organizează cu copiii o scenetă pe tema Învierii Domnului. Aceasta poate fi prezentată și în alte contexte: la biserică, la grădinița din apropierea școlii, la case de tip familial / aziluri de bătrâni etc.

CAPITOLUL VII CUM UTILIZĂM MANUALUL DE RELIGIE ?

VII.1. MANUALUL DE RELIGIE LA CLASA I. PREZENTARE GENERALĂ

În cadrul curriculumului, statutul manualului este unul special, atât prin apartenența la documentele oficiale care reglementează activitatea didactică (documente de politică educațională, planuri cadru, programe școlare, ghiduri), cât și prin rolul pe care îl are în proiectarea documentelor didactice particulare, elaborate la modul concret și individual de fiecare cadru didactic în parte (planificări calendaristice și proiecte didactice). Manualul constituie, astfel, puntea de legătură între cele două categorii de documente școlare, aflate în relație de subordonare⁶⁸.

Alcătuît pe baza programei școlare, manualul detaliază conținuturile învățării propuse în cadrul acesteia, prin prezentarea de concepte, propunerea de activități practice, realizarea de extinderi spre literatura asociată temelor tratate, propune modalități de evaluare și autoevaluare a cunoștințelor asimilate și a deprinderilor formate.

Manualul trebuie să corespundă, prin conținut și prin structură, nivelului dezvoltării disciplinei pe care o prezintă, dar și noilor cercetări pedagogice. Astfel, în stadiul actual al dezvoltării științelor pedagogice, manualul nu mai poate reprezenta doar un simplu depozitar de cunoștințe, ci trebuie să devină un ghid pentru activitatea instructiv-educativă. Structura lui trebuie să aibă în vedere menținerea unui raport optim între latura informativă și cea formativă, între conținutul static al cunoștințelor și implicațiile lor operațional-dinamice⁶⁹. Pentru un manual modern, se cer reconsiderate și o serie de elemente menite să îmbine latura estetică și latura formativă a acestuia: alegerea formatului și a designul-ui, structurarea și esențializarea conținutului, claritatea limbajului verbal și non-verbal (iconic), corespondența cu viața cotidiană, modul de formare a capacității de autoinstruire etc.

Manualul trebuie să concretizeze în mod dinamic noua programă școlară – *platforma* pe baza căreia a fost elaborat, astfel că realizarea de noi manuale

⁶⁸ Vezi Dorin OPRÎȘ, *Ipostaze ale utilizării textului biblic în educația religioasă. Teorie, aplicații, cercetare*, Ed. Sf. Mina, Iași, 2010, pp. 55-73.

⁶⁹ Mihai GOLU, *Elaborarea manualelor – verigă esențială în reforma conținutului învățământului*, în "Revista de Pedagogie", anul XLI, nr. 1-2, 1992, p.3.

reprezintă o etapă importantă în cadrul oricărei reforme curriculare⁷⁰. Traectoria impusă de noul curriculum determină o schimbare importantă în ceea ce privește educația în general, dar și în privința modului de elaborare și utilizare a manualului. În acest context, elevul devine din simplu și pasiv receptor și memorizator de cunoștințe, un participant activ, un partener în procesul educațional⁷¹.

Introducerea după 1989 a Religiei ca disciplină de învățământ, parte a trunchiului comun, a determinat elaborarea programelor școlare și a manualelor școlare în conformitate cu cerințele noului Curriculum, ceea ce reclamă din partea autorilor un efort substanțial în cunoașterea finalităților, în selectarea conținuturilor, în tratarea acestora, ținând cont de particularitățile unui manual de Religie⁷², dintre care menționăm:

- prezintă faptul religios, din punct de vedere dogmatic, ritualic, istoric, cultural etc.;
- propune o metodă specifică de apropiere de credință prin sugerarea unor comportamente dezirabile, la care elevul să adere în mod liber;
- prezintă valorile religioase din perspectivele multiple ale cunoașterii, îmbinând latura formativă cu cea informativă;
- utilizează un limbaj specific, atât din perspectiva Religiei, cât și a particularităților elevilor cărora li se adresează.

Spre deosebire de documentele școlare de la alte discipline, în cazul Religiei, acestea sunt aprobate și de forurile bisericești, în cazul cultului ortodox, de către Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române⁷³.

Prezentăm în continuare structura manualului de Religie la clasa I, Editura *Basilica* a Patriarhiei Române, 2013, prin care s-a încercat depășirea anumitor „șabloane”, oferind o prezentare concordantă cu etapa actuală de dezvoltare a cercetării pedagogice. Ansamblul imagistic și iconografic a fost conceput astfel încât să suscite întrebări și să deschidă, pe măsura posibilităților unui atare demers didactic, necesare dezvoltări ulterioare.

Cum este construit acest manual?

- Manualul are patru părți principale, numite domenii, care au același nume cu cele de la clasa pregătitoare. Titlurile acestora sunt scrise pe pagina din stânga, sus. Pe pagina din dreapta sus este titlul capitoului, scris sub forma unui enunț foarte important pentru un creștin. La clasa I, oferta curriculară este dezvoltată în jurul temei majore *Omul este cu Dumnezeu prin credință și rugăciune*.

⁷⁰ Alexandru CRIȘAN, *Manualele școlare – între realitate și ficțiune*, în “Revista de Pedagogie”, anul XLI, nr.1-2, 1992, p.5.

⁷¹ Vezi Dorin OPRİȘ, *Ipostaze ale utilizării textului biblic. Teorie, aplicații, cercetare...*, pp. 58-60.

⁷² Constantin CUCOȘ, *Educația religioasă. Repere teoretice și metodice...*, p.224.

⁷³ Vezi Dorin OPRİȘ, *Ipostaze ale utilizării textului biblic. Teorie, aplicații, cercetare...*, pp. 67-70.

Domeniul	Capitolul
• Iubirea lui Dumnezeu și răspunsul omului	• Omul Îl întâlnește pe Dumnezeu în biserică
• Dumnezeu se face cunoscut omului	• Omul este ființa care crede în Dumnezeu
• Viața creștinului împreună cu semenii	• Omul se roagă lui Dumnezeu pentru sine și pentru alții
• Mari sărbători creștine	• Nașterea Domnului, în vers și în cântec • Învierea Domnului, în vers și în cântec

- La începutul fiecărui nou domeniu, ne vom aminti cele mai importante lucruri învățate la clasa pregătitoare, corespunzătoare acestuia, într-o structură pe două pagini alăturate, sub titlul *Ne amintim din clasa pregătitoare*.

- Urmează apoi noile conținuturi, prezentate fiecare pe câte două pagini alăturate, stânga-dreapta. Titlul este scris cu litere mari, la mijlocul paginii.

- Elementele de bază în prezentarea noilor conținuturi sunt:

- *Casetă cu îndemn, povață*: Este un enunț important al fiecărei teme, desprins din mesajul imaginilor special desenate și / sau al icoanelor și din activitățile desfășurate cu copiii.
- *Ce învățăm din Biblie?*: Profesorul va citi / povesti despre evenimentul sau persoana biblică la care face referire icoana prezentată în manual.
- *Ce învățăm de la sfinți?*: Pentru fiecare temă propunem spre prezentare un sfânt, care este reprezentat printr-o icoană. Copiii pot avea prilejul să afle diverse aspecte din viața sfinților, în legătura cu tema propusă.
- *Aplicație*: Copiii vor rezolva o temă interesantă, legată de activitatea personajelor manualului, Andrei și Ioana.
- *Activități (selectiv)*: Conține sugestii de activități de învățare și se adresează profesorilor și părinților. Aceste activități sunt detaliate în ghidul pentru profesori.
- *(P) Element în portofoliu*: În fața anumitor activități se regăsește semnul (P), care indică faptul că produsul realizat poate constitui un element în portofoliul elevului, pe baza căruia va primi un calificativ.

- La sfârșitul fiecărui capitol sunt două pagini diferite de cele de până acum. Prima pagină va propune elevilor elaborarea unui proiect pe o anumită temă. Aplicațiile propuse pe a doua pagină oferă un context pentru sistematizarea cunoștințelor elevilor și face apel la cunoștințe și deprinderi dobândite de aceștia.

VII.2. ABORDAREA CONȚINUTURILOR ÎNVĂȚĂRII LA CLASA I, PRIN MANUALUL DE RELIGIE

DIN NOU LA ORA DE RELIGIE

Activități (selectiv)

● **Discuție despre impresiile din vacanța de vară.** Profesorul le urează copiilor bun venit în noul an școlar. Dacă profesorul nu a mai predat la clasa respectivă se prezintă și le cere și elevilor să facă același lucru (fiecare copil își va spune numele și 2-3 cuvinte despre el). Profesorul deschide o discuție despre modul în care și-au petrecut vacanța, despre experiențele acumulate, despre locurile noi văzute, despre oamenii cu care s-au întâlnit sau pe care i-au cunoscut etc. Valorizează răspunsurile elevilor și accentuează importanța fiecărui eveniment în dezvoltarea omului și a relațiilor dintre semenii.

● **Jocul *Să facem cunoștință cu un nou prieten: Manualul de Religie.*** Profesorul le vorbește despre importanța cărților în viața omului. Le prezintă manualele drept cărțile cele mai importante ale unui elev. Acestea pot fi asemănate cu un prieten la care apelezi atunci când ai nevoie (când nu știi ceva, când vrei să afli lucruri noi), dar și când îți face plăcere să te întâlnești cu el. Profesorul le propune elevilor să îl răsfoiască, apoi le prezintă pe scurt structura lui. Le poate preciza faptul că el le va citi textele până când vor învăța ei să facă acest lucru. Poate adăuga câteva reguli de îngrijire a manualului.

● **Să discutăm despre sentimentele copiilor legate de începerea școlii, pe baza imaginilor.** Profesorul discută cu elevii despre sentimentele lor legate de reînceperea școlii: dorul de colegi, de învățătoare, de profesori, bucuria reîntâlnirii, emoțiile în legătură cu elementele de noutate care vor apărea în acest an etc. Se analizează imaginile pe acest aspect.

● **Să desenăm: Eu și prietenul meu / prietena mea.** Profesorul le cere elevilor să realizeze un desen pe tema dată. Dacă știu, pot să scrie numele de botez. Elevii sunt puși să își prezinte desenele și să spună câteva lucruri despre prietenie.

● **Să facem cunoștință cu personajele manualului.** Profesorul le prezintă elevilor pe cei doi eroi ai manualului, Andrei și Ioana, cunoscuți de ei din fișele de la clasa pregătitoare. Elevii îi pot identifica în imaginile din manual. Profesorul le spune faptul că pe parcursul anului școlar îi vor urmări în diferite contexte, alături de părinți și de surioara lor mai mică, Maria, de prieteni, de colegii de la școală și de la biserică.

● **Dialog pe tema *Ce învățăm în anul acesta la ora de Religie.*** Profesorul poate iniția un dialog pornind de la următoarea întrebare: V-au plăcut imaginile din

manual? Le poate propune elevilor să își aleagă o imagine și să spună câte ceva despre aceasta. Profesorul va sintetiza răspunsurile elevilor pe aspecte legate de noile cunoștințe, deprinderi și atitudini pe care le vor acumula, forma și exercisa în noul an școlar. Le poate prezenta câteva reguli de comportament religios, moral și școlar pentru ora de Religie.

- **Aplicație.** Profesorul le citește aplicația și îi ajută în rezolvarea acesteia. Elevii sunt puși să prezinte însușirile pe care doresc și ei să le aibă la sfârșitul anului școlar. Se poate discuta cu elevii despre faptul că prin ora de Religie putem să devenim mai buni, așa cum dorește Dumnezeu de la noi.

- **Să repetăm rugăciuni și cântări învățate în clasa pregătitoare.** În diferite momente ale lecției, profesorul poate repeta cu elevii rugăciuni și cântări religioase învățate în clasa pregătitoare.

VII.2.1. OMUL ÎL ÎNTÂLNEȘTE PE DUMNEZEU ÎN BISERICĂ

VII.2.1.1. NE AMINTIM DIN CLASA PREGĂTITOARE

Activități (selectiv)

- **Discuții despre ființele din prima imagine.** Profesorul sau elevii formulează întrebări referitoare la ființele din prima imagine: Ce ființe sunt reprezentate în desen? Ce fac ele? Prin ce se deosebesc de lucruri? Care dintre ființe este cea mai importantă? De ce? Prin ce se deosebește de celelalte ființe? Ce fac cei doi frați? Cu cine merg la mănăstire? De ce merg la mănăstire?

- **Jocul *Cum îmi arăt iubirea*.** Profesorul inițiază un joc prin care elevii prezintă modul în care își arată iubirea față de: a. Dumnezeu; b. părinți și frați; c. ceilalți oameni; d. păsări și animale. Răspunsurile pot să prezinte: sentimentele pe care le au, cuvintele pe care le rostesc, comportamentul pe care îl au. Jocul se poate organiza pe grupe.

- **Să povestim despre botez pe baza imaginilor.** Profesorul le cere elevilor să alcătuiască o poveste, pe baza succesiunii de imagini care reprezintă cele mai importante momente de la botez. Elevii pot fi puși să identifice obiectele folosite la slujba botezului și să le coloreze. Profesorul discută cu elevii despre importanța botezului. Pot fi formulate enunțuri de tipul: *Eu sunt creștin pentru că ...* Elevii pot aduce în discuție informații bazate pe experiența lor (povestiri despre botezul lor sau al fraților, descrierea unor fotografii din diferite momente ale slujbei Botezului etc.).

- **Jocul *Eu știu să vă spun... despre cruce*.** Profesorul organizează un joc pe baza imaginii care îi prezintă pe cei doi copii închinându-se când trec pe lângă o cruce. Elevii sunt puși să completeze enunțul *Eu știu să vă spun...*, referitor la: ce este crucea, cum arată crucea, închinarea la cruce, locul unde este pusă crucea etc. Elevii pot să deseneze și alte locuri decât cele prezentate în imagine unde au văzut crucea.
- **Să ne rugăm.** În diferite momente ale lecției, profesorul poate repeta cu elevii rugăciuni învățate în clasa pregătitoare.
- **Să povestim o întâmplare care arată cum am respectat un îndemn biblic învățat.** Profesorul le cere elevilor să povestească o întâmplare care arată modul în care au respectat îndemnul: „Nu răsplățiți nimănui răul cu rău” (Romani 12, 17). Citatul biblic poate fi folosit pe parcursul anului și în alte contexte educaționale.

VII.2.1.2. BISERICA ESTE CASA LUI DUMNEZEU

Activități (selectiv)

- **Jocul *Unde mă simt liniștit*.** Profesorul inițiază un joc cu elevii pe tema locurilor în care aceștia se simt bine și liniștiți. De exemplu, se poate prezenta/proiecta un set de imagini cu diferite locuri (casă, peisaj din natură, biserică, școală, strand, loc de joacă etc.) unde elevii se pot simți liniștiți sau copiii pot fi îndemnați să deseneze un astfel de loc. Se pot pune întrebări: Care sunt locurile în care vă simțiți liniștiți? De ce vă simțiți astfel? Cât de des mergeți în astfel de locuri? Profesorul le vorbește apoi despre faptul că dintotdeauna oamenii au simțit nevoia unui loc special de întâlnire cu Dumnezeu.
- **Dialog pe tema *Cum devine biserică un loc sfânt*.** Se analizează primele patru imagini și se organizează un dialog cu elevii, pe baza unor întrebări precum: 1) Ce obiect recunoașteți în prima imagine? Unde este pusă crucea? Ce este la baza crucii? Ce face episcopul? 2) Ce construiesc oamenii? De unde știți că este o biserică? De ce construiesc biserică?; 3) Ce urmează după construirea bisericii? De ce este pictată biserică? 4) Ce face episcopul? Dar preotul? (În funcție de nivelul clasei, se poate face analogia dintre botezul și ungerea cu Sfântul Mir a omului și stropirea cu apă sfințită și ungerea cu Sfântul Mir a bisericii, pentru ca aceasta să devină un loc sfânt. Prin rugăciunea adresată de episcop, Dumnezeu este rugat să locuiască în acest loc, construit special pentru slava numelui Său.). Dialogul poate continua referitor la locul unde este amplasată o biserică (se va ține cont de mediul de rezidență a elevilor). Elevii sunt întrebați dacă au văzut

construindu-se o biserică, dacă au participat la sfințirea unei biserici. Profesorul valorifică experiența elevilor pe aceste aspecte.

- **Dialog pe tema *Biserica este casa lui Dumnezeu*.** Aici se poate porni de la întrebarea: Ce este casa (o construcție în care locuim, un loc în care ne simțim cel mai bine etc.). Se poate continua cu ideea că toți au nevoie de o casă: fiecare om sau animal are o casă; casa lui Dumnezeu este biserica; în biserică oamenii sunt oaspeți ai lui Dumnezeu, așa cum și noi primim oaspeți în casele noastre etc. Se poate discuta apoi cu elevii despre importanța prezenței oamenilor la biserică la slujbe, încă de la cele mai mici vârste.

- **Ce învățăm din evenimentul participării Domnului Iisus Hristos la templul din Ierusalim?** Profesorul le citește/ povestește elevilor despre evenimentul petrecut în templul din Ierusalim, când Domnul Iisus Hristos avea 12 ani, ilustrat în icoană. Le explică denumirea de „casă a lui Dumnezeu” dată bisericii, pornind de la textul biblic.

- **Ce învățăm de la Sfântul Voievod Ștefan cel Mare referitor la construirea de biserici?** Profesorul le cere elevilor să descrie icoana Sfântului Voievod Ștefan cel Mare. Le vorbește despre importanța pe care acest sfânt a dat-o construirii de biserici și mănăstiri. Le arată imagini cu cele mai reprezentative dintre acestea. Profesorul valorifică cunoștințele elevilor despre Ștefan cel Mare dobândite la alte materii.

- **Dialog pe tema *De ce mă închin când trec pe lângă o biserică?*** Profesorul va iniția un dialog prin care să evidențieze importanța conștientizării de către elevi a faptului că biserica este un loc sfânt. Dialogul poate avea întrebări precum: Când mergeți la biserică? Ce faceți când mergeți la biserică? De ce este important pentru un om faptul că Dumnezeu este tot timpul prezent în biserică? Cum vă arătați iubirea și respectul față de Dumnezeu când treceți pe lângă o biserică? Cum vă faceți cruce? De ce vă faceți cruce? (Profesorul poate fixa cunoștințele despre cruce și închinare, predate în clasa pregătitoare).

- **Aplicație.** Profesorul le citește elevilor enunțul aplicației și îi ajută în rezolvarea acesteia. Discută cu ei despre rolul unui loc de rugăciune, acasă. Un posibil model poate fi desenat de către elevi la tablă, cu ajutorul profesorului.

- **Să dezlegăm taina cuvintelor.** Cuvinte noi: episcop, templu. Profesorul le oferă elevilor o explicație generală a cuvintelor, în contextele în care acestea sunt utilizate, fără a solicita memorarea definițiilor.

VII.2.1.3. CUM ARATĂ O BISERICĂ

Activități (selectiv)

● **Discuție despre clădirile importante pentru oameni.** Profesorul discută cu elevii despre clădirile în care s-au întâmplat cele mai importante evenimente din viața lor: casa părintească, spitalul, primăria, biserica, grădinița, școala. Le poate prezenta un set de imagini cu acestea (discuția va fi nuanțată în funcție de mediul de rezidență a elevilor). Discuția va accentua existența unor diferențe dintre acestea, atât în ceea ce privește scopul lor, cât și modul în care arată. În funcție de specificul local, profesorul poate aduce în discuție faptul că diferite confesiuni/Religii au diferite locașuri de cult.

● **Descoperire din imagini.** Se analizează imaginile și se pun întrebări, la care elevii vor răspunde cu ajutorul profesorului: Ce reprezintă cele două imagini? Cu ce seamănă biserica? Prin ce se deosebește de alte clădiri (cum arată, de ce s-a construit, cine intră în ea, de ce intră, ce rol au cei care intră etc.)? Cum arată în interior o biserică? Cum se numește partea cea mai importantă? Spre ce este îndreptat altarul? Prin ce este despărțit altarul de restul bisericii? Cu ce este împodobit acest perete despărțitor? Dar pereții bisericii? Unde stă preotul față de iconostas? Dar credincioșii? Le spune faptul că credincioșii stau în naos (denumire ce provine de la cuvântul navă, corabie). În funcție de nivelul clasei, le poate spune și despre pronaos. Acești termeni vor fi utilizați pe parcursul întregului capitol, pentru familiarizarea elevilor.

● **(P) Să elaborăm o compoziție cu titlul *Biserica are forma unei corăbii*, pornind de la textul unei povești.** Profesorul le poate citi o poveste care să explice de ce biserica seamănă cu o corabie. Le prezintă o modalitate de a reprezenta plastic o compoziție cu titlul *Biserica are forma unei corăbii*. Elevii pot folosi un disc de cerc colorat în maro, care reprezintă corabia, și hârtie creponată albastră, din care vor decupa forme ce seamănă cu valurile mării. Icoana Mântuitorului, care este pus la cârmă, poate fi decupată și lipită. În corabie sunt creștinii, ale căror chipuri pot fi decupate din diferite reviste și lipite. În fața creștinilor pot fi puse chipuri de episcopi, preoți decupate din fotografii sau desenate de elevi.

● **Jocul de rol *Sunt ghid la biserică*.** Cu o oră înainte, elevii sunt invitați să aducă fotografii/ vederi care reprezintă exteriorul sau interiorul unei biserici și să ceară informații de la părinți pe diferite aspecte legate de biserica respectivă (când a fost construită, cine a construit-o, cine este ocrotitorul ei, cum se numește preotul etc.). Profesorul îi va iniția în descrierea aspectelor specifice unei biserici.

În diferite momente ale lecției, elevii pot să joace rolul unui ghid care le descrie o anumită biserică. Activitatea se poate desfășura și pe grupe.

- **Ce învățăm de la Regele Solomon despre templul din Ierusalim?** Profesorul le vorbește elevilor despre regele Solomon, care a construit primul templu închinat lui Dumnezeu. Va insista asupra faptului că Dumnezeu a sfințit templul ridicat de Solomon.

- **Ce învățăm de la Sfinții Împărați Constantin și mama lui, Împărăteasa Elena, referitor la primele biserici ale creștinilor?** Profesorul descrie, împreună cu elevii, icoana Sfinților Împărați Constantin și mama lui, Împărăteasa Elena. Le vorbește despre faptul că acest împărat a fost primul care le-a oferit creștinilor clădiri în care să facă slujbe, numite biserici. De asemenea, le poate vorbi despre importanța pe care acești sfinți au dat-o construirii de biserici în locurile unde s-au întâmplat cele mai importante evenimente din viața Domnului Iisus Hristos și despre faptul că multe dintre bisericile de astăzi păstrează forma celor construite de ei. Se vor actualiza anumite cunoștințe legate de aspectele de identificare a unei biserici.

- **Aplicație.** Profesorul le citește elevilor enunțul aplicației și discută cu ei despre principalele icoane de pe iconostas. Elevii sunt încurajați să pună întrebări și să valorifice experiența legată de participarea la biserică. Elevii pot realiza printr-o reprezentare plastică simplă, un iconostas.

- **Să dezlegăm taina cuvintelor.** Cuvinte noi: pronaos, naos, turlă, iconostas. Profesorul oferă elevilor o explicație generală a cuvintelor, în contextele în care acestea sunt utilizate, fără a solicita memorarea definițiilor.

VII.2.1.4. CUM ÎL PRIMESC PE DUMNEZEU ÎN BISERICĂ (I)

Activități (selectiv)

- **Dialog despre slujbele la care au participat elevii.** Se poate începe cu întrebările: Ce face preotul în biserică? La ce slujbe ați participat la biserică? Pot fi utilizate și produse ale activității elevilor realizate în clasa pregătitoare, fotografiile personale sau din viața parohiei sau alte imagini reprezentative. Se poate continua cu ideea importanței slujbelor, în special a Sfintei Liturghii, în viața creștinului. Profesorul valorifică experiența elevilor referitoare la această temă.

- **Descoperire din imagini.** Se analizează imaginile pe baza următoarelor întrebări: 1) Cine este reprezentat în imagine? Unde este? Cum este îmbrăcat? Ce

face?; 2) Cum stau cei doi copii? De ce stau în genunchi? Ce ascultă ei? Când mai ascultă cuvântul lui Dumnezeu?; 3) Ce fac cei doi copii? Cu ce se împărtășesc? De ce se împărtășesc? Cum se pregătesc pentru împărtășire? Răspunsurile vor fi formulate de către profesor, cu ajutorul elevilor. Întrebările pot fi continuate cu unele referitoare la experiența elevilor legată de participarea la Sfânta Liturghie, de ascultarea cuvântului lui Dumnezeu și de împărtășire.

● **Ce învățăm despre Cina cea de Taină în legătură cu Sfânta Liturghie?**

Profesorul le citește / povestește elevilor despre evenimentul petrecut în Joia Mare, la Cina cea de Taină, ilustrat în icoană. Le explică faptul că prima Sfântă Liturghie a fost săvârșită de Domnul Iisus Hristos și că putem participa la această slujbă în fiecare duminică și sărbătoare. Le spune că icoana care reprezintă *Cina cea de Taină* este pusă pe iconostas, în biserică. Creștinii o pun acasă, de obicei, în încăperea unde iau masa.

● **Ce învățăm despre Sfântul Ioan Gură de Aur cu referire la Sfânta Liturghie?**

Profesorul le prezintă icoana Sfântului Ioan Gură de Aur și le spune câteva date din viața acestuia. Le poate explica semnificația numelui lui. Le vorbește despre rolul acestui sfânt în realizarea textului Sfintei Liturghii și despre contribuția lui la explicarea textului biblic. Profesorul le poate spune că în biserică, Sfântul Ioan Gură de Aur este pictat în altar.

● **Aplicație.** Profesorul le citește elevilor enunțul aplicației și îi ajută să identifice relația dintre imaginile într-o înșiruire logică. Nu va intra în amănunte liturgice. Discută cu ei despre Sfânta Împărtășanie ca hrană pentru suflet, așa cum pâinea și vinul sunt hrană pentru trup. Elevii pot fi puși să deseneze după model sau să coloreze imaginile obiectelor de pe sfânta masă.

● **Vizionarea înregistrării unui fragment din Sfânta Liturghie / Audiție / Învățarea unor cântări din Sfânta Liturghie.** Profesorul le proiectează elevilor o secvență înregistrată din Sfânta Liturghie, la alegere, sau le propune audiția/învățarea unor cântări liturgice, adecvate vârstei elevilor (de exemplu, cântarea Aliluia). Se pot repeta cântările liturgice învățate în clasa pregătitoare.

● **Lectura unei poezii despre Sfânta Liturghie.** Profesorul le poate citi elevilor o poezie legată de tema lecției, de exemplu, „Suna în deal de Liturghie”, de Atanasie Bucur. Lectura poate fi urmată de discutarea unor aspecte legate de experiența elevilor privind participarea la Sfânta Liturghie împreună cu alți membri ai familiei.

● **Să dezlegăm taina cuvintelor.** Cuvinte noi: evanghelie; prescură, anafură, împărtășanie. Profesorul oferă elevilor o explicație generală a cuvintelor, în contextele în care acestea sunt utilizate, fără a solicita memorarea definițiilor.

VII.2.1.5. CUM ÎL PRIMESC PE DUMNEZEU ÎN BISERICĂ (II)

Aplicații (selectiv)

- **Discuție despre faptele pe care le fac oamenii și despre importanța iertării.**

La această oră poate fi invitat un preot. Discuția poate porni de la exemple de fapte bune și de fapte rele pe care le fac oamenii. Elevii pot oferi diferite exemple. Pentru fiecare exemplu, profesorul va evidenția efectele faptelor bune sau ale celor rele asupra celui ce le-a făcut și asupra celorlalți. Se evidențiază importanța primirii iertării de la persoanele pe care le-am supărat și de la Dumnezeu. Profesorul le vorbește despre faptul că un creștin primește în biserică iertarea de la Dumnezeu, prin intermediul preotului.

- **Descoperire din imagini.** Se analizează imaginile, pe baza următoarelor întrebări: 1) Unde sunt oamenii? Cum stau oamenii? Ce face părintele? 2) Unde stă Andrei? Cum stă? Ce are pe cap? De ce este doar el și părintele? 3) Ce face părintele în cea de-a treia imagine? Cine iartă păcatele? Profesorul poate continua discuția raportându-se la experiența elevilor care s-au spovedit. Le spune pe scurt ce presupune spovedania, cum se face pregătirea pentru spovedanie, cum se face spovedania, ce fac creștinii după spovedanie etc. Le vorbește despre relația dintre spovedanie și împărtășire.

- **Jocul *Ce înțelegem prin expresia: Biserica este spitalul sufletului?*** Profesorul poate propune un joc, prin care să afle ce înțeleg copiii prin expresia: *Biserica este spitalul sufletului*. Jocul are la bază ideea că, așa cum omul atunci când se îmbolnăvește merge la spital, și atunci când sufletul lui este trist din cauza faptelor rele făcute merge la biserică, să se spovedească și să primească iertarea de la Dumnezeu. Se pot folosi elemente specifice utilizate pentru redobândirea sănătății în ambele situații.

- **Ce învățăm despre Dumnezeu din Biblie referitor la iertare?** Profesorul le povestește elevilor despre iubirea lui Dumnezeu, asemănat cu tatăl din pilda fiului risipitor. Le povestește pe scurt pilda și le prezintă importanța întoarcerii la Dumnezeu. Nu va intra în amănunte care depășesc nivelul elevilor. Profesorul poate face analogia cu iertarea greșelilor de către părinți – de către Dumnezeu (Când greșim, spunem părinților ce am făcut, iar ei ne iartă – Așa trebuie să spunem și lui Dumnezeu ce greșeli am făcut în spovedanie, pentru a primi iertarea Lui prin spovedanie).

- **Ce învățăm de la Sfântul Apostol Petru referitor la întoarcerea la Dumnezeu?** Profesorul le povestește elevilor pe scurt despre evenimentul din Joia Mare, despre părerea de rău a lui Petru, despre iertarea primită după Înviere de la

Hristos. Desprinde împreună cu elevii concluzii referitoare la modelul oferit de acest Apostol.

- **Lectura unui text referitor la îndemnul spre analiza faptelor făcute.** Profesorul le vorbește despre importanța analizei faptelor făcute. Se poate face referire la faptul că un moment prielnic pentru acest lucru este încheierea zilei, seara, înainte de culcare. Le poate citi poezia „Îndemn”, de Demostene Botez.
- **Aplicație.** Profesorul le citește elevilor enunțul aplicației și îi ajută să compună povestea și să propună finalul corespunzător temei. Îi coordonează în identificarea semnificației fiecărui aspect legat de necesitatea spovedaniei, plecând de la asemănarea sufletului cu păcate sau greșeli cu o haină murdară.
- **(P) Să realizăm un desen cu titlul *Copiii au sufletul curat*.** Le propune elevilor să realizeze un desen cu titlul „Copiii au sufletul curat”. Elevii își prezintă desenele. Acestea pot constitui un element din portofoliu.
- **Să dezlegăm taina cuvintelor.** Cuvinte noi: spovedanie. Cuvintele vor fi explicate în contextul utilizării lor, fără a implica memorarea definițiilor acestora.

PRIMA SPOVEDANIE

Într-o zi, profesorul de Religie a discutat cu copiii despre prima lor spovedanie. Ecaterina le-a spus că ea nu s-a spovedit niciodată, deoarece nu crede că este necesar să facă acest lucru.

În următoarea oră, profesorul a întrebat-o:

- Mi se pare mie sau ești îmbrăcată altfel decât data trecută?
- Nu, nu vi se pare! Hainele mi s-au murdărit, iar acum sunt la spălat.
- Vezi, Ecaterina? Așa cum praful murdărește hainele, tot așa și faptele rele murdăresc sufletul. Dacă hainele trebuie spălate pentru a redeveni curate și sufletul trebuie curățit, prin spovedanie.

– Domnule profesor, dar ce fapte rele fac copiii, mai ales cei mici, așa cum suntem noi?

– Uite, de exemplu, dacă îți jignești colegii sau vorbești urât cu ei, de aici se poate ajunge la cuvinte tot mai urâte, la îmbrânceli sau chiar la bătăi. Dacă nu îți place să împrumuți lucruri altora, în timp poți să devii egoistă. Dacă nu te bucuri când cineva reușește să facă un anumit lucru bun sau când este apreciat de colegi, în timp poți să devii invidioasă. Și exemplele pot continua. Spovedania te ajută să devii tot mai atentă la gândurile pe care le ai, la cuvintele pe care le spui, la faptele pe care le faci. Toate aceste lucruri, așa cum am discutat și altă dată, atunci când le faci îți produc neliniște în suflet. Spunea odată un copil de vârsta voastră: „Eu,

atunci când fac sau spun un lucru rău, parcă am o cascadă în mine”. Spovedania transformă cascada în apă lină, adică readuce pacea în suflet.

– Dar dacă nu-mi amintesc lucrurile rele pe care le-am făcut?

– Părintele la care te spovedești o să te ajute. El îți va răspunde la toate întrebările și te va ajuta să te cunoști mai bine. Spovedania este un mare ajutor pe care Dumnezeu l-a dat oamenilor pentru a-și simți sufletul ușor și curat, așa cum era în copilărie.

Ecaterina a înțeles importanța spovedaniei. S-a rugat, apoi și-a analizat gândurile, cuvintele și faptele, iar în duminica următoare s-a spovedit. Cu sufletul curat, ea a primit Sfânta Împărtășanie, adică Trupul și Sângele Domnului.

Ce înseamnă numele?

- **Ecaterina, Cătălina** – *curată, pură*. Sfânta Ecaterina este sărbătorită în 25 noiembrie.

VII.2.1.6. CU CINE MĂ ROG ÎN BISERICĂ

Aplicații (selectiv)

- **Discuție despre rugăciune.** Profesorul discută cu elevii despre rugăciune, pornind de la întrebări precum: Ce este rugăciunea? Cui o adresăm? Ce cerem etc.? Profesorul va povesti elevilor despre diferite tipuri de rugăciuni: rugăciunea împreună cu preotul și membrii comunității; rugăciunea individuală în timpul slujbei, rugăciune individuală când nu este slujbă. Profesorul valorizează exemplele de rugăciune propuse de elevi și accentuează importanța rugăciunii pe care preotul și credincioșii o rostesc împreună, în cadrul slujbelor.

- **Descoperire din imagini.** Se analizează imaginea pe următoarele aspecte: identificarea persoanelor din imagine (preotul, credincioșii, cântărețul, paraclisierul etc.): locul pe care fiecare îl ocupă în biserică; rolul și responsabilitățile fiecăruia; adresarea de rugăciuni rostite și cântate. Profesorul valorifică experiențele elevilor și tradițiile locale referitoare la anumite aspecte din cele precizate.

- **Ce învățăm din minunea vindecării soacrei Apostolului Petru?** Profesorul le citește / povestește elevilor despre minunea vindecării soacrei lui Petru, la rugăciunea celor prezenți în casă. Le cere elevilor să descrie icoana care ilustrează această minune.

- **Ce învățăm din evenimentul înălțării Sfintei Cruci referitor la rugăciune?** Profesorul le prezintă icoana Înălțării Sfintei Cruci și le povestește pe scurt

despre acest eveniment din istoria Bisericii. Prezentarea va accentua importanța rugăciunii în biserică făcută de toți cei prezenți, plecând de la exemplul prezentat. Atunci când patriarhul Macarie a înălțat crucea Mântuitorului, găsită în anul 326 de Sfânta Împărăteasă Elena, pe muntele Golgota, pentru a fi văzută, tot poporul a rostit rugăciunea: *Doamne, miluiește!* Textul acestei rugăciuni poate fi identificat printr-un joc: fiecare literă este reprezentată de imaginea unui obiect al cărui nume începe cu aceasta.

- **Învățarea cântării *Doamne, miluiește!*** Profesorul discută cu elevii despre îndemnul spre rugăciunea în comun adresat de Domnul Iisus Hristos (Matei 18, 19-20). Discută cu ei despre persoanele cu care se roagă în biserică și le citește textul unor cereri din ectenii, selectate în funcție de nivelul de înțelegere al elevilor. Îi învață variante ale cântării *Doamne, miluiește!*, adaptate particularităților elevilor.

- **Aplicație.** Profesorul le citește elevilor enunțul aplicației și analizează imaginile. Discută cu elevii despre hărnicia albinelor și despre utilizarea lumânărilor făcute din ceara lor. Profesorul le explică faptul că aprinderea acestora la biserică este însoțită de rostirea unei rugăciuni. Discuția poate pleca și de la textul poeziei „Albinița”, de George Coșbuc.

- **Jocul *Ce pot face cu o lumânare.*** În realizarea jocului pot fi folosite lumânări confecționate de elevi sau lumânări aduse de copii. Pornind de la experiența elevilor, profesorul va evidenția modalitățile în care utilizăm o lumânare: la biserică, pe tortul aniversar, pentru a lumina o încăpere când nu este curent electric etc. Poate fi folosit un joc de rol ce își propune exersarea comportamentului în cumpărarea unei lumânări și în utilizarea acesteia: aprinderea în spațiile special amenajate, ducerea ei la altar alături de pomelnic etc. De asemenea, se pot valorifica tradițiile locale privind utilizarea lumânărilor la biserică.

- **Să dezlegăm taina cuvintelor:** Cuvintele noi sunt următoarele: cântăreț, paraclisier. Profesorul le poate oferi explicația acestor cuvinte pornind de la o povestire care evidențiază exemplele de asumare a rolurilor și responsabilităților acestora. Nu va solicita memorarea definițiilor.

VII.2.1.7. CUM MĂ COMPORT ÎN BISERICĂ

Aplicații (selectiv)

● **Dialog pe tema regulilor de comportament religios în biserică.** Dialogul poate pleca de la întrebarea „Cum procedez când merg la biserică?”. Acesta poate fi urmat de enumerarea acțiunilor, pe următoarele aspecte: ce facem când intrăm în curtea bisericii, în ce ordine intrăm în biserică, ce facem după ce intrăm dacă a început / nu a început slujba, ce facem la sfârșit etc. Aceste aspecte vor fi reluate pe parcursul mai multor lecții. Profesorul le explică elevilor ce înseamnă să ai un comportament religios, dar și unul civilizat, atunci când mergi la biserică. Le explică termenul cuviință, ca fiind un comportament potrivit unui anumit loc. Se poate face apel la exemplele pozitive, dar și la cele negative mediatizate cu ocazia marilor sărbători și pelerinaje.

● **Descoperire din imagini.** Se analizează imaginile prin formularea de întrebări: Unde sunt oamenii? Cum stau ei? Ce fac? Unde stau copiii? De ce stau lângă părinți? Cum sunt îmbrăcați? De ce credeți că se îmbracă cuviincios? Profesorul le vorbește despre faptul că în fiecare împrejurare, omul se îmbracă adecvat locului și evenimentului la care participă. Elevii sunt întrebați cum merg îmbrăcați la școală, la nuntă, la ștrand, în parc etc. Se fac aprecieri legate de importanța ținutei adecvate la biserică, dat fiind faptul că este un loc sfânt și special.

● **Cum ne îmbrăcăm în diverse locuri: desen, colaj.** Pe grupe sau individual, elevii vor realiza un desen sau colaj care să evidențieze cum trebuie să ne îmbrăcăm în diverse locuri (acasă, școală, biserică, parc etc.). Pot fi utilizate foi cu conturul unui corp, pe care elevii să deseneze sau să lipească imagini decupate cu hainele adecvate unui anume context. Elevii își prezintă produsele activităților lor.

● **(P) Jocul Să realizăm un afiș despre comportamentul unui creștin.** Profesorul le cere elevilor să deseneze un afiș în care să îi atenționeze pe oameni referitor la comportamentul adecvat în biserică. Fiecare elev își prezintă desenul. Profesorul le poate propune să realizeze împreună un afiș pe care să îl expună pe coridorul școlii sau într-o activitate realizată în parteneriat Școală-Biserică. Acest afiș poate fi realizat și printr-o activitate interdisciplinară Religie – Arte vizuale și lucru manual, împreună cu învățătoarea de la clasă.

● **Ce învățăm din comportamentul vameșului și al fariseului?** Profesorul le citește / povestește elevilor despre comportamentul vameșului și al fariseului din pilda rostită de Mântuitorul, fără a intra în detalii. Va insista pe aspecte legate de

comportamentul celor doi: locul în biserică, diferența de atitudine, gesturile acestora. Explicarea cuvintelor vameș și fariseu se va face în contextul lecturii, prin cuvinte simple, fără a se intra în amănunte care depășesc nivelul elevilor.

- **De ce este Maica Domnului un model pentru copii?** Profesorul le prezintă icoana Intrării în biserică a Maicii Domnului și le povestește despre acest eveniment. O prezintă pe Fecioara Maria drept model pentru cuviința cu care un copil stă în biserică.

- **Aplicație.** Profesorul le citește elevilor enunțul aplicației și identifică împreună cu elevii modele comportamentale în biserică. De exemplu, le poate cere elevilor să formuleze enunțuri simple pe baza imaginilor care prezintă diferite forme de manifestare a credinței utilizând diferitele părți ale corpului. Va fi valorificată experiența lor. Elevii sunt încurajați să pună întrebări și să prezinte și alte comportamente pornind de la exemplele propuse, într-un joc de tipul Așa da / Așa nu.

VII.2.1.8. CE FAC EU PENTRU BISERICA MEA

Aplicații (selectiv)

- **Să aflăm despre semnificațiile cuvântului biserică.** Profesorul le explică elevilor faptul că anumite cuvinte au mai multe înțelesuri. Se oferă o serie de exemple (de exemplu, cuvântul „vie”: locul unde este plantată vița de vie, dar și arbustul care dă struguri). La fel, și cuvântul „biserică” se referă și la clădirea special construită, dar și la totalitatea creștinilor care participă la slujbe, care sunt botezați și care se împărtășesc. Se pot oferi câteva exemple de enunțuri cu ambele sensuri.

- **Jocul Și eu fac parte din Biserică.** Elevii pot fi puși să completeze un desen cu titlul *Și eu fac parte din Biserică*, în care este reprezentată o viță de vie, care ÎL are în centru, pe butuc, pe Mântuitorul. Urmează apoi sfinții, iar pe mlădițe, la capăt, creștinii. Pot fi folosite și lucrări realizate de elevi la clasa pregătitoare.

- **Descoperire din imagini.** Se analizează imaginile pe următoarele aspecte: identificarea celor două sensuri ale cuvântului „biserică”, descrierea relațiilor dintre membrii Bisericii, modul în care cei doi frați participă la viața bisericii lor. Se pot face referiri la experiența elevilor legate de implicarea în diverse acțiuni, la biserică.

- **Ce învățăm despre Biserică legat de evenimentul Pogorării Duhului Sfânt?** Profesorul le citește / povestește elevilor despre faptul că, așa cum fiecare dintre

noi avem o zi de naștere, și Biserica are o astfel de zi. Aceasta este sărbătorită în fiecare an, la cincizeci de zile după Paști. După Pogorârea Duhului Sfânt, în urma predicii Sfântului Apostol Petru, au fost botezați peste trei mii de oameni. Ei au alcătuit prima Biserică. În unele zone, această zi se numește Duminica Mare.

● **Prin ce este Sfântul Vasile cel Mare model pentru membrii unei parohii?**

Profesorul le prezintă pe scurt viața Sfântului Vasile cel Mare, despre care au învățat și în clasa pregătitoare. Le poate vorbi despre contribuția acestui sfânt, reprezentat în icoană, la înființarea primelor așezăminte sociale. Elevii sunt îndemnați să dea exemple de instituții de acest tip din localitatea lor.

● **Aplicație.** Profesorul le citește elevilor enunțul aplicației și identifică împreună cu elevii modalități de ajutorare a persoanelor aflate în dificultate. Poate organiza împreună cu elevii un proiect caritabil în comunitate.

● **Să reprezentăm printr-un desen o activitate caritabilă organizată de membrii parohiei mele.** Profesorul le cere elevilor să realizeze un desen care să reprezinte o activitate la care au participat sau ar dori să participe împreună cu prietenii de la biserică.

VII.2.2. OMUL ESTE FIINȚA CARE CREDE ÎN DUMNEZEU

VII.2.2.1. NE AMINTIM DIN CLASA PREGĂTITOARE

Activități (selectiv)

● **Discuție despre elementele de religiozitate din viața familiei celor doi copii.** Profesorul le prezintă elevilor imaginile. Le cere să alcătuiască propoziții despre personajele prezentate. Se urmărește identificarea unor elemente de religiozitate: rugăciunea la plecarea în călătorie, ocrotirea de către îngerul păzitor în timpul călătoriei, ocrotirea creației, sentimentele dintre membrii familiei etc. Profesorul valorifică experiențele elevilor relevante pentru aspectele precizate.

● **Jocul *Cum ocrotesc creația lui Dumnezeu*, pornind de la povestea „Fata moșului și fata babei”, de Ion Creangă.** Profesorul le cere elevilor să identifice în povestea „Fata moșului și fata babei”, de Ion Creangă, modul în care fata moșului a îngrijit cățelușa bolnavă, pomul plin de omizi și fântâna părăsită și cum a fost răsplătită pentru ocrotirea creației. Pentru sprijin, pot fi prezentate un set de imagini sau desene pe tema poveștii, realizate de elevi la ora de arte plastice, împreună cu învățătoarea. Activitatea poate continua cu un dialog privind modul în care elevii îngrijesc natura (animalele, plantele, apele etc.).

- **Jocul *Eu știu să vă spun despre...*** . Activitatea se poate realiza pe grupe de elevi. Fiecare grupă va avea ca sarcină prezentarea de date despre una dintre persoanele sfinte reprezentate în icoane. Activitatea grupelor va fi sprijinită de către profesor.

- **Să ne rugăm.** Elevii vor rosti rugăciuni către Domnul Iisus Hristos, Maica Domnului, îngerul păzitor și sfinți, învățate în clasa pregătitoare.

VII.2.2.2. OMUL ASCULTĂ CUVÂNTUL LUI DUMNEZEU

Activități (selectiv)

- **Jocul *Ce înseamnă a asculta.*** Profesorul inițiază un joc cu elevii pentru ca ei să înțeleagă faptul că ascultarea unui mesaj înseamnă mai mult decât auzirea lui. El va formula scurte enunțuri în care cuvântul *a asculta* să aibă atât sensul de a auzi, cât și de a da ascultare. Profesorul va pune întrebări (Ce ascultăm? De cine ascultăm?) și le va explica elevilor diferența de sens. De asemenea, îi poate implica pe elevi în exerciții de educare a ascultării, pe parcursul mai multor ore de Religie.

- **Descoperire din imagini.** Se analizează imaginile și se pun întrebări, la care elevii vor răspunde cu ajutorul profesorului: 1) Cine este reprezentat în icoană? Ce face Domnul Iisus Hristos? Cu cine vorbește? 2) Ce element comun identificați în toate celelalte patru imagini? Ce ascultă copiii? Cine le vorbește despre Dumnezeu? În ce împrejurări le vorbește? Cine poate citi cuvântul lui Dumnezeu? Cine îl poate explica? Profesorul îi încurajează să pună întrebări. Activitatea poate continua prin raportarea la experiența elevilor relevantă pentru aspectele prezentate în imagini.

- **Discuție despre conținutul Bibliei.** Profesorul le arată elevilor o Biblie și le prezintă cele două părți ale ei (Vechiul Testament și Noul Testament) și evenimentele cu care încep și se termină fiecare. Le poate spune faptul că Biblia este o mică bibliotecă cuprinsă într-o singură carte. Le prezintă faptul că în biserică, cel mai des se citește din Noul Testament și, mai ales, din cele patru Evanghelii.

- **Ce învățăm despre ascultare din evenimentul Bunei-Vestiri?** Profesorul le citește/ povestește elevilor despre evenimentul Bunei-Vestiri, ilustrat în icoană. Le vorbește despre ascultarea de Dumnezeu pe care a dovedit-o Fecioara Maria, prin cuvintele adresate Arhanghelului Gavriil. În continuare, le poate vorbi despre venirea în lume a Domnului Iisus Hristos, despre ascultarea Lui de Dumnezeu Tatăl.

● De ce este important pentru români Sfântul Ierarh Simion Ștefan?

Profesorul le vorbește elevilor despre faptul că Biblia nu a fost scrisă în limba română. Le prezintă icoana Sfântului Simion Ștefan, care a trăit în Alba Iulia acum aproape 400 de ani și care a tipărit pentru prima dată în limba română Noul Testament. Profesorul le poate vorbi despre importanța acestui fapt pentru ascultarea și înțelegerea cuvântului lui Dumnezeu.

● **Aplicație.** Profesorul le citește elevilor enunțul aplicației și îi ajută în rezolvarea acesteia. Discută cu ei despre faptele bune pe care le pot face, prin: rugăciune, spunerea de povești, interpretarea unor piese muzicale, inițierea în tainele picturii etc. Elevii sunt îndemnați să dea exemple de situații în care au făcut fapte bune, ca urmare a ascultării cuvântului lui Dumnezeu.

● **Autoevaluare *Ascult și împlinesc.*** Profesorul le prezintă elevilor diferite modalități de îndeplinire a unor îndemnuri, sfaturi din Sfânta Scriptură. Elevii pot alcătui un lanț cu inimi după un model propus de profesor. Fiecare inimă reprezintă iubirea față de Dumnezeu, care se constituie în principalul motiv de ascultare a cuvântului lui Dumnezeu. Aceste îndemnuri pot fi scrise de către profesor, după caz, cu ajutorul elevilor. Ele pot fi puse într-un suport construit de copii. În fiecare săptămână, elevii pot pune în acest suport un text biblic.

● **Să dezlegăm taina cuvintelor.** Se explică la nivel general, cuvinte noi: Vechiul Testament, Noul Testament, Evanghelie. Explicația cuvintelor se face în contextul în care au fost utilizate. Pentru *testament* sensul biblic este în primul rând cel de *lege*.

VII.2.2.3. OMUL SE BUCURĂ DE CREAȚIA LUI DUMNEZEU

Activități (selectiv)

● **Jocul *Cine a făcut acest lucru?*** Profesorul le prezintă elevilor cartonașe pe care sunt reprezentate diferite lucruri și pune întrebarea: Cine a făcut...? (casa, covorul, haina, pantofii, farfuria de lut etc.). Urmează apoi întrebarea dacă aceste lucruri se puteau face singure. Dialogul poate continua cu întrebări referitoare la crearea lumii de către Dumnezeu.

● **Descoperire din imagini.** Cu o oră înainte, elevii sunt rugați să aducă de acasă fotografii sau imagini care prezintă oameni care se bucură de frumusețea creației. Profesorul analizează imaginile din manual împreună cu elevii, din perspectiva

sentimentelor omului față de creația lui Dumnezeu: bucuria, iubire etc. Deși elementele creației ilustrate sunt cele din referatul biblic privind crearea lumii, profesorul nu va insista asupra acestuia. Elevii sunt încurajați să prezinte imaginile aduse de ei și să adreseze întrebări referitoare la crearea lumii.

● **Ce aflăm de la Proorocul și regele David referitor la frumusețea creației?**

Profesorul le arată elevilor icoana în care este reprezentat Proorocul și regele David și le spune că el a descris frumusețea creației în cartea numită *Psalmi*. Le citește câteva versete pe această temă. Le poate spune că unele texte pe care le auzim la slujbe sunt luate din această carte. Repetă cu ei cântarea *Fie numele Domnului binecuvântat*, învățată la clasa pregătitoare.

● **Ce înseamnă textul biblic „Și a privit Dumnezeu toate câte a făcut și iată, erau foarte bune” (Facerea 1,31)?**

Profesorul le vorbește pe scurt despre lauda pe care creștinii I-o aduc lui Dumnezeu pentru perfecțiunea creației. Le explică elevilor ce înseamnă perfecțiunea creației. Profesorul le explică textul biblic „Și a privit Dumnezeu toate câte a făcut și iată, erau foarte bune” (Facerea 1,31). Se poate iniția un proiect de observare a naturii în fiecare zi, timp de o săptămână.

● **Să desenăm elemente ale creației, cu culorile curcubeului.** Profesorul le propune elevilor să deseneze diferite elemente ale creației, utilizând toate culorile curcubeului, de exemplu: soare, stele, copaci, flori etc. Elevii sunt invitați să își prezinte desenele. Profesorul le poate vorbi despre frumusețea și diversitatea creației, pornind de la desenele copiilor.

● **Jocul Cum protejiez animalul favorit/ pasărea favorită.** Elevii sunt invitați cu o oră înainte să aducă o jucărie sau o imagine care reprezintă animalul favorit / pasărea favorită. În funcție de timpul pe care îl are la dispoziție, profesorul le solicită elevilor să prezinte individual sau în grup câteva modalități prin care pot contribui la protejarea acestora. Discuția poate accentua nevoia înțelegerii relației dintre oameni și celelalte ființe. Le poate arăta imagini / secvențe de filme care prezintă, în contrast, frumusețea creației și diferite moduri prin care omul participă la distrugerea acesteia.

● **Ce ne învață Sfântul Nicodim de la Tismana despre relația omului cu natura?** Profesorul le vorbește despre importanța protejării naturii. Le povestește despre Sfântul Nicodim de la Tismana, care este reprezentat în icoană alături de o căprioară datorită faptului că a trăit într-o peșteră alături de animale sălbatice.

● **Aplicație.** Profesorul le vorbește elevilor despre faptul că omul este o ființă creativă, care poate face lucruri deosebit de frumoase cu ajutorul unor elemente din natură. Le citește elevilor enunțul aplicației și îi ajută pe elevi în rezolvarea ei.

- **(P) Să organizăm o expoziție cu peisaje făcute din lucruri din natură.** Elevii sunt invitați să realizeze peisaje din natură cu ajutorul unor lucruri din natură (frunze uscate, paie, flori presate, cochilii de melc, scoici, bucăți de lemn etc.). Acest proiect poate fi realizat împreună cu învățătoarea într-o activitate interdisciplinară Religie – Matematică și explorarea mediului.
- **Să amenajăm un colț de rai în clasă.** Profesorul poate valorifica activitatea *Colțul nostru de rai*, realizată la clasa pregătitoare la tema „Dumnezeu ne-a dăruit o lume frumoasă” sau poate amenaja un astfel de loc în clasă.

VII.2.2.4. BIBLIA NE VORBEȘTE DESPRE OAMENI CREDINCIOȘI

Activități (selectiv)

- **Discuție despre nevoia omului de a avea încredere în alte persoane.** Profesorul le explică elevilor semnificația cuvântului *încredere*, amintind faptul că acesta are la bază cuvântul „crede”. Le cere elevilor să enumere persoanele din viața lor în care au încredere. Discută cu ei despre nevoia de a avea încredere în persoanele din jur (părinți, medici, profesori, șoferul de pe autobuz, vânzătorul de la magazin etc.). Profesorul le cere să formuleze, pentru fiecare din persoanele în care au încredere, enunțuri de tipul: *Atunci când merg la medic, am încredere că îmi va da un tratament potrivit*. Activitatea poate continua cu întrebările: Cine are încredere în voi? De ce? Voi în cine aveți încredere? De ce? Ce faceți pentru ca oamenii din jurul vostru să aibă încredere în voi?
- **Dialog despre ce înseamnă să fii un om credincios.** Profesorul le cere elevilor să spună și alte cuvinte care pleacă de la cuvântul „crede”. Le cere să formuleze enunțuri simple cu cuvintele identificate de ei. Le explică expresiile: încredere în oameni, credință în Dumnezeu. Pornind de la acestea, poate desprinde semnificația religioasă a termenului „credincios”. Discuția poate fi urmată de solicitarea de a da exemple de oameni credincioși, din cele studiate până acum la Religie sau din viața de zi cu zi.
- **Descoperire din imagini a unor exemple de oameni credincioși.** Profesorul le prezintă copiilor modele de oameni credincioși din Vechiul Testament și din Noul Testament. Le povestește pe scurt despre faptul că lui Avraam, Moise și Ilie, care au trăit înainte de venirea Domnului Iisus Hristos, Dumnezeu li s-a arătat într-un mod deosebit. Acești trei oameni au avut un rol important în viața poporului din care S-a născut Domnul Iisus Hristos. Profesorul le vorbește despre faptul că și Apostolii, despre care vor vorbi într-o altă oră, au avut o credință

puternică în Dumnezeu. Le povestește pe scurt și despre modele de credință din Noul Testament prezentate în manual, accentuând doar aspectele în relație cu titlul lecției.

- **Lectură despre întâlnirea dintre Dumnezeu și Avraam la stejarul Mamvri.** Profesorul le vorbește despre Avraam drept omul care a vorbit cu Persoanele Sfintei Treimi, povestindu-le pe scurt despre întâlnirea de la stejarul Mamvri. Le poate spune că, prin gestul închinării, creștinii rostesc o rugăciune de laudă către Sfânta Treime: Tatăl, Fiul și Sfântul Duh. Le vorbește despre faptul că noi, chiar dacă nu Îl vedem pe Dumnezeu așa cum L-a văzut Avraam, avem posibilitatea să Îl întâlnim în biserică, mai ales la Sfânta Liturghie.

- **Ce învățăm de la sutașul din Capernaum referitor la credința în Dumnezeu?** Profesorul le povestește elevilor pe scurt minunea vindecării slugii sutașului din Capernaum. Nu va intra în amănunte. Va prezenta aspectele pentru care sutașul a fost lăudat de Domnul: credința că El poate să îi vindece sluga, dragostea pentru cei care îl slujeau, ajutorul dat celorlalți etc.

- **Jocul *Ce este important în viață*.** Profesorul poate propune elevilor un joc: fiecare elev enumeră trei aspecte (lucruri, calități etc.) pe care le consideră cele mai importante pentru sine. Profesorul le poate clasifica în două categorii: lucruri materiale / aspecte sufletești. Profesorul le vorbește despre schimbările care pot să intervină în viață, care ne ajută să înțelegem că lucrurile materiale se pot pierde, dar cele pentru suflet sunt cele mai importante. Le poate spune că pentru unii creștini, credința în Dumnezeu a fost lucrul cel mai important din viața lor, așa cum s-a întâmplat în cazul sfinților.

- **De ce este Sfântul Arhidiacon Ștefan model de om credincios?** Profesorul le povestește elevilor despre Sfântul Ștefan, despre care Biblia ne spune că era plin de credință. Accentuează aspectele legate de dragostea față de Dumnezeu, despre faptul că le-a vorbit și altora despre minunile făcute de Domnul Iisus Hristos, despre puterea de a-i ierta pe cei care i-au luat viața. Povestirea vieții va accentua credința lui, iar nu modul în care a fost martirizat.

- **Aplicație.** Profesorul le citește elevilor enunțul aplicației și rezolvă împreună cu aceștia cerințele. Discută cu ei despre importanța lecturii textului biblic, pentru a găsi exemple de oameni credincioși, care să le fie modele în viață, dar și pentru a-și întări credința în Dumnezeu.

- **Să vizionăm filme care prezintă aspecte din viața unor sfinți.** Profesorul le poate prezenta elevilor și alte imagini în timpul expunerii sau poate combina expunerea cu elemente activizante, precum vizionarea de filme care prezintă aspecte din viața unor sfinți.

- **Să dezlegăm taina cuvintelor.** Cuvinte noi: sutaș, mucenic, arhidiacon. Profesorul oferă elevilor o explicație generală a cuvintelor, în contextele în care acestea sunt utilizate, fără a solicita memorarea definițiilor.

VII.2.2.5. SFINȚII APOSTOLI SUNT MODELE DE CREDINȚĂ

Activități (selectiv) Această temă poate fi abordată în mai multe ore.

- **Discuție despre nevoia de învățător.** Profesorul inițiază o discuție cu o succesiune de întrebări: De ce veniți la școală? De ce nu învățați acasă? De ce este important un învățător? Profesorul le poate spune că Domnul Iisus Hristos a spus despre El că este Învățător, că și El a avut elevi, pe Sfinții Apostoli. Asemeni Apostolilor, toți oamenii au nevoie de cineva care să îi învețe cuvântul lui Dumnezeu.

- **Descoperire din imagini.** Analiza primelor două imagini se poate realiza prin compararea desenului care reprezintă un moment dintr-o activitate desfășurată la ora de Religie și o icoană a Mântuitorului cu Sfinții săi Apostoli. Discuția poate avea la bază următoarele întrebări: Unde sunt copiii / Apostolii?; Cu cine sunt copiii / Apostolii?; Ce fac copiii / Apostolii?; Ce face profesoara / Domnul Iisus Hristos?; Ce învață copiii / Apostolii?; De ce învață copiii despre Dumnezeu? / De ce au învățat Apostolii cele spuse de Mântuitorul?

- **Discuție despre importanța Apostolilor.** Profesorul le cere elevilor să spună numele unor Apostoli și să spună ce știu despre ei. Le vorbește despre motivul alegerii Apostolilor, despre calitățile lor, despre credința acestora în învierea lui Hristos, despre faptul că au mers în toată lumea să vestească învățătura Lui și că toți au suferit pentru credința în El. Nu va insista asupra numelor acestora.

- **Să realizăm o compoziție legată de ocupația primilor Apostoli.** Profesorul le poate citi despre alegerea celor două perechi de frați, Sfinții Apostoli Andrei și Petru, respectiv Ioan și Iacob. Le prezintă icoana Sfântului Apostoli Andrei și a Sfântului Apostol Ioan și discută cu ei despre faptul că personajele manualului au numele acestora. Le poate prezenta pe scurt, viața lor. Pornind de la faptul că cei mai mulți dintre apostoli au fost pescari, profesorul le cere să realizeze o compoziție tip mozaic care reprezintă un pește. Le poate spune că astfel de reprezentări se găsesc în cele mai vechi biserici.

- **Jocul Este adevărat sau fals enunțul despre Apostoli?** Profesorul inițiază un

joc de tipul *Adevărat sau Fals?*, prin care fixează cunoștințele cele mai importante referitoare la cei 12 Apostoli. Formulează câte un enunț și le cere elevilor să spună dacă este adevărat sau fals.

- **De ce este important Sfântul Apostol Andrei pentru români?** Profesorul le poate citi elevilor din Biblie texte care prezintă date despre Sfântul Apostol Andrei. Le povestește pe scurt despre acest apostol, care i-a încreștinat pe strămoșii noștri. Le poate proiecta un film documentar despre peștera Sfântului Andrei, izvorul Sfântului Andrei.

- **Aplicație.** Profesorul le vorbește elevilor despre importanța Sfântului Apostol Andrei pentru români. Pornind de la această idee, le citește apoi aplicația și le vorbește despre valoarea portului popular, care diferă de la o zonă la alta. Le cere elevilor să aducă fotografiile cu ei îmbrăcați în costum popular din zona de unde le sunt bunicii sau să organizeze la școală o paradă a portului popular și să prezinte cât mai multe informații despre zona respectivă, adunate cu ajutorul părinților, bunicilor.

- **Discuție despre importanța păstrării tradițiilor poporului român, pornind de la textul unei poezii.** Discuția poate pleca de la lectura poeziei „Cântec sfânt” de Șt. O. Iosif. Profesorul le vorbește elevilor despre importanța păstrării tradițiilor religioase. Discută cu elevii despre tradițiile din zona în care se află. Poate organiza o serbare în care să valorifice aceste tradiții, în apropierea sărbătorii Sfântului Apostol Andrei și a Zilei Naționale a României.

- **Să aflăm din calendar când îl sărbătorim pe Sfântul Apostol Andrei.** Profesorul le vorbește elevilor despre faptul că fiecare Apostol are o zi de sărbătorire, trecută în calendar. Le spune că Sfântul Apostol Andrei este ocrotitorul României, fiind sărbătorit în 30 noiembrie, cu o zi înainte de ziua națională a României. Profesorul îi inițiază pe elevi în utilizarea calendarului, pentru găsirea datei de sărbătorire a Sfântului Apostol Andrei, în luna noiembrie.

VII.2.2.6. CE ÎNSEAMNĂ SĂ FIU UN OM CREDINCIOS

Activități (selectiv)

- **Discuție pornind de la întrebarea: *De unde are omul puterea să fie credincios?*** Profesorul recapitulează cunoștințele despre Botez parcurse în clasa pregătitoare, accentuând – la nivelul de înțelegere al elevilor – efectele primirii acestuia. Le spune elevilor faptul că, la Botez, omul primește și puterea de a avea o viață plăcută lui Dumnezeu. Această putere crește prin împărtășire, rugăciune, ascultarea cuvântului lui Dumnezeu, fapte bune – care îl ajută pe om să devină tot mai bun.

- **Descoperire din imagini.** Se analizează imaginile pornind de la următoarele aspecte de manifestare a credinței: în particular / în public, prin cuvinte / prin fapte. Profesorul discută cu elevii despre importanța fiecărui mod de manifestare a credinței.

- **Jocul *Ce ai aflat despre colegul tău?*** Se organizează elevii în perechi, doi câte doi. Cerința formulată este următoarea: fiecare elev va povesti pe scurt, colegului cu care face pereche, o întâmplare din viața sa în care a încercat să facă un lucru bun pentru ceilalți. După 10-15 minute acordate pentru povestirile din grupuri, fiecare elev va prezenta două-trei calități ale colegului de grup, sintetizate pe baza povestirii, ca răspuns la întrebarea: Ce ai aflat despre colegul tău din ce a povestit, cum este el?

- **Ce învățăm despre credința în Dumnezeu de la cei doi orbi?** Profesorul le prezintă icoana vindecării celor doi orbi. Le citește minunea relatată în Evanghelie (Matei 9, 27-31). Accentuează rolul credinței în săvârșirea acestei minuni.

- **Prin ce este Sfânta Parascheva model pentru oamenii credincioși?** Profesorul le prezintă icoana Sfintei Parascheva. Le povestește pe scurt viața sfintei, accentuând faptul că mergea mereu la biserică și împlinea îndemnurile spre fapte bune ascultate. Elevii pot fi solicitați să povestească o întâmplare (minune, pildă, povestire etc.) pe care au ascultat-o la biserică sau un îndemn pe care l-au aplicat în diferite situații.

- **Să ascultăm o poveste despre importanța credinței în viața omului.** Profesorul le povestește elevilor despre modul în care oamenii de astăzi pot să își manifeste credința în Dumnezeu. Elevii sunt întrebați dacă pot să dea exemple, în care, prin credință, oamenii au depășit diferite dificultăți din viață.

- **Aplicație.** Profesorul le citește elevilor enunțul aplicațiilor și îi ajută în

rezolvarea acestora. Suportul pe care vor fi puse inimile poate fi desenat pe coli A4, lipite una în continuarea celeilalte. Realizarea *Coloanei de inimi* poate constitui un exercițiu de evaluare a comportamentului pe tot parcursul semestrului.

- **Jocul *Să dezlegăm taina proverbelor și a textelor biblice***. Profesorul va iniția un joc care să aibă la bază explicarea unor proverbe sau a unor scurte texte biblice care fac referire la legătura dintre credință și manifestarea ei prin fapte. Pot fi utilizate desene sau alte reprezentări grafice.

- **(P) Să realizăm un desen pornind de la un text biblic**. Profesorul va discuta cu elevii despre semnificația textului biblic „Credința fără fapte este moartă” (Iacob 2,26). În grup sau individual, elevii sunt invitați să realizeze un desen pornind de la acest text. Elevii își prezintă desenele.

VII.2.3. OMUL SE ROAGĂ LUI DUMNEZEU PENTRU SINE ȘI PENTRU ALȚII

VII.2.3.1. NE AMINTIM DIN CLASA PREGĂTITOARE

Activități (selectiv)

- **Descrierea imaginilor care evidențiază persoanele importante din viața celor doi copii**. Profesorul le prezintă elevilor imaginile care evidențiază persoanele importante din viața celor doi frați: părinții, colegii, prietenii, preotul, membrii parohiei. Le cere să precizeze prin ce sunt importante fiecare dintre aceste persoane pentru cei doi frați.

- **Jocul *Nu sunt singur pe lume***. Cu o oră înainte, profesorul le cere elevilor să aducă un set de fotografii în care apar alături de persoanele importante din viața lor. Jocul constă în prezentarea de către elevi a persoanelor importante din viața lor, pe baza fotografiilor proprii. Această prezentare se poate organiza și pe baza unor desene realizate de elevi sau pregătite de profesor, în funcție de locul în care le întâlnesc: acasă, la școală, la biserică, în spațiile de joacă etc. Prezentarea va răspunde la întrebările: De ce sunt importante pentru voi? Cum vă ajută? Voi cum îi / le ajutați?

- **Povestirea unei întâmplări fericite din viața elevilor**. Profesorul le cere elevilor să povestească o întâmplare fericită din viața lor. Povestirile vor fi urmate de întrebări precum: Ați mai povestit această întâmplare și altor persoane

(părinți, frați, prieteni etc.)? De ce este important să povestim lucrurile frumoase care ni se întâmplă? Știați că există oameni care scriu în fiecare zi într-un jurnal lucrurile importante care li s-au întâmplat?

- **Joc de rol pe baza imaginilor care îi reprezintă pe cei doi frați, alături de preot.** Profesorul le citește cerința și organizează jocul de rol. Evidențiază rolul preotului în viața creștinilor, respectiv a copiilor.

- **Exerciții de identificare a modalităților prin care pot fi ajutați oamenii din lumea întreagă, care au suferit în urma unor dezastre naturale.** Profesorul le cere elevilor să descrie cele două imagini care prezintă dezastre naturale. Le pune întrebări: Ce reprezintă? Unde se pot întâmpla astfel de dezastre? Cum îi afectează pe oameni? Cum pot fi ei ajutați? De ce se ajută oamenii între ei, chiar dacă nu se cunosc? Ați auzit despre astfel de situații? Cum au fost ajutați oamenii?

- **Jocul Care este întrebarea ce are ca răspuns enunțul...?** Profesorul le prezintă următoarele enunțuri și le cere elevilor să formuleze întrebarea prin care acestea au fost date. Le spune că pot folosi întrebări precum: Cine? Când? Unde? Cum? Ce face? Ce este? Ce fel de?

- În familie, copilul află pentru prima dată despre Dumnezeu.
- Copiii trebuie să se comporte frumos și la școală.
- Un prieten adevărat te ajută atunci când ai nevoie.
- Preotul este slujitorul lui Dumnezeu și al oamenilor.
- Creștinii iubesc și îngrijesc biserica la care merg.
- Oamenii din lumea întreagă se ajută.
- **Să ne rugăm.** Profesorul rostește împreună cu elevii rugăciuni pentru persoanele importante din viața lor.

VII.2.3.2. RUGĂCIUNEA ȘI RUGĂMINTEA

Activități (selectiv)

- **Dialog despre nevoia omului de a fi ajutat de semenii și de Dumnezeu.** Dialogul poate să înceapă de la situații concrete, din clasă, în care elevii au avut nevoie de ajutorul colegilor lor. Discuția poate fi continuată pe aspecte legate de nevoia de ajutor între membrii familiei, între prieteni, între oameni, în general. Elevii vor da exemple. În continuare, profesorul le cere să prezinte situații în care

ei sau semenii de-ai lor au avut nevoie de ajutor, dar oamenii nu au putut face acest lucru. Profesorul le spune că, în astfel de situații, ajutorul trebuie cerut de la Dumnezeu.

● **Discuție despre asemănările și deosebirile dintre rugăciune și rugămintă.**

Profesorul discută cu elevii despre rugăciune și rugămintă, pornind de la analiza cuvintelor „magice”: „te rog” și „mulțumesc” și de la întrebări precum: Ce este rugămintea / rugăciunea? Cui le adresăm pe fiecare dintre acestea? Ce cerem etc.? Pe baza exemplelor, pot fi identificate asemănările (Cine le rostește? Ce cuvinte apar în ambele – „te rog” / „mă rog”?) și deosebirile (Cui sunt adresate? Cu ce scop? Cum sunt adresate?).

● **Jocul *Rugăciune sau rugămintă?*** Profesorul inițiază un joc cu elevii, pentru ca aceștia să înțeleagă mai bine diferențele dintre rugăciune și rugămintă. De exemplu, pentru același lucru, spune și o rugăciune și o rugămintă (de exemplu, „Doamne, ajută-mă să pictez frumos felicitarea pentru mama mea!”, respectiv „Tată, te rog să îmi spui ce aș putea să pictez pe felicitarea pentru mama!”) și le cere elevilor să găsească răspunsul la întrebarea: Ce este? Le vorbește despre importanța adresării de rugăciuni și rugăminti, în relația omului cu Dumnezeu și cu semenii.

● **Descoperire din imagini.** Profesorul prezintă imaginile din manual două câte două și le cere elevilor să le descrie. Pornind de la jocul anterior, le cere să formuleze rugăciuni și rugăminti corespunzătoare mesajelor din imaginile prezentate. Profesorul poate să îi pună pe elevi să rostească împreună rugăciunile învățate, care sunt în relație cu imaginile respective.

● **Ce exemple de rugăminti găsim în Biblie?** Profesorul le vorbește elevilor despre faptul că în Biblie găsim nenumărate exemple de rugăciuni, dar și de rugăminti. El le poate vorbi despre faptul că Dreptul Iosif și Fecioara Maria i-au rugat pe oamenii din Betleem să le ofere un loc în care să se adăpostească. Le prezintă icoana care Îl prezintă pe Mântuitorul de vorbă cu femeia samarineancă, căreia îi adresează o rugămintă. Le spune, pe scurt, despre faptul că și Domnul Iisus Hristos a adresat rugăminti omului, datorită faptului că El a fost și om, ca și noi.

● **Ce minuni a făcut Dumnezeu la rugăciunea Sfântului Gheorghe?**

Profesorul le vorbește pe scurt despre Sfântul Gheorghe. Le prezintă una dintre minunile făcute de el, când el era în închisoare. La rugăciunea lui, Dumnezeu l-a înviat pe omul care murise în închisoare. Profesorul le vorbește despre faptul că sfinții se roagă mereu pentru noi lui Dumnezeu.

● **Aplicație.** Profesorul le citește elevilor textul ghicitorilor. Discută cu elevii despre răspunsul oferit, despre elementele de asemănare și deosebire care apar în

textul ghicitorilor. Discută apoi cu ei despre conținutul rugămintilor, în special cele adresate părinților, precum și despre atitudinea pe care o are un om credincios atunci când nu îi este îndeplinită o rugăciune sau o rugămintă. Pot fi oferite exemple concrete din viața copiilor (Ce faceți voi atunci când uneori părinții nu vă răspund la rugămintile voastre: nu vă cumpără jucăria dorită, nu vă însoțește în parc etc.? Cum putem învăța să nu ne mai supărăm pe ceilalți atunci când nu ne răspund la unele rugăminți? etc.).

- **Să ne rugăm.** Profesorul rostește împreună cu elevii rugăciuni învățate. Discută cu ei despre textul acestora.

VII.2.3.3. OMUL VORBEȘTE CU DUMNEZEU PRIN RUGĂCIUNE

Activități (selectiv)

- **Jocul *Omul este o ființă care comunică.*** Profesorul le cere elevilor să prezinte modalitățile prin care oamenii comunică unii cu alții. Le vorbește despre nevoia omului de a intra în dialog cu alte persoane și cu Dumnezeu.

- **Descoperire din imagini.** Se analizează primele două imagini. Profesorul poate pune întrebări referitoare la realizarea rugăciunii în comun și în particular. Face apel la experiența copiilor și îi încurajează să pună și ei întrebări. Această activitatea poate fi realizată cu ajutorul lor: un elev întreabă, ceilalți răspund. Profesorul le prezintă icoana și subliniază faptul că Domnul Iisus i-a învățat pe Apostolii Săi să se roage, s-a rugat pentru ei, le-a cerut să se roage cu El înainte de patimi, s-a rugat Tatălui.

- **Discuție despre rugăciunile rostite de creștini.** Profesorul poate iniția discuția pornind de la textul biblic: „Cereți și vi se va da, căutați și veți afla!” (Matei 7,7). Le cere elevilor să explice ce înțeleg ei din acest text și să dea exemple de rugăciuni către Dumnezeu. Pornind de la exemplele de rugăciuni date de elevi, profesorul face diferențierea dintre rugăciunile de cerere și cele de mulțumire. Le spune cea mai simplă rugăciune pe care o poate rosti un creștin în orice împrejurare: „Doamne, ajută-mă” (Matei 15, 25), care se găsește și în Biblie.

- **(P) Să scriem textele unor rugăciuni simple.** În funcție de situația concretă, profesorul îi ajută pe elevi să scrie textul unor rugăciuni simple.

- **Ce învățăm din Biblie referitor la minunea vindecării slăbănogului de la lacul Vitezda?** Profesorul le citește textul biblic referitor la vindecarea slăbănogului de la lacul Vitezda. Urmează o discuție despre dialogul dintre om și

Dumnezeu. Le spune că Dumnezeu ne ascultă rugăciunea, chiar dacă noi nu Îl întâlnim și nu Îl vedem precum cei despre care ne vorbește Biblia.

- **Ce învățăm de la Sfântul Calinic referitor la rugăciune?** Profesorul le vorbește elevilor despre Sfântul Calinic de la Cernica, prezentându-l drept model de rugăciune pentru creștini. În funcție de timpul pe care îl are la dispoziție, profesorul poate prezenta o minune a Sfântului în timpul vieții, ca rod al rugăciunii. De asemenea, le poate vorbi și despre minunile făcute de acest sfânt la rugăciunea creștinilor de astăzi.

- **Aplicație.** Profesorul le citește rugăciunea „Tatăl nostru”. Îi ajută să o învețe. Le spune că această rugăciune poate fi rostită și înainte de masă. Le poate citi povestiri în legătură cu această rugăciune. Îi atenționează asupra faptului că la Sfânta Liturghie, după rostirea acestei rugăciuni, urmează împărțășirea.

VII.2.3.4. CÂND, UNDE ȘI CUI MĂ ROG

Activități (selectiv)

- **Jocul *De unde știu când începe slujba la biserică?*** Profesorul inițiază un joc pentru ca elevii să afle despre rolul pe care clopotul și toaca îl au în anunțarea momentelor din zi când începe slujba la biserică. Le poate spune o poezie referitoare la acest lucru sau le cere elevilor să identifice, din mai multe imagini, obiectele care îi ajută să afle când începe slujba la biserică. Ca o metaforă, profesorul le spune că inima este principalul „clopoțel” care îi cheamă la rugăciune.

- **Descoperire din imagini.** Profesorul le cere elevilor să analizeze pe rând imaginile. Analiza va urmări următoarele aspecte: momentele din zi când se roagă copiii, rugăciunea peste zi legată de anumite activități, locurile în care ne rugăm. Pentru fiecare imagine, profesorul valorifică experiența elevilor legată de rugăciune. Le amintește faptul că și gestul închinării este tot o rugăciune.

- **Ce sfat ne dă Sfântul Apostol Pavel referitor la rugăciune?** Profesorul le prezintă icoana Sfântului Apostol Pavel. Le povestește pe scurt viața acestui apostol. Le spune că el se ruga împreună cu creștinii cărora le spunea despre Domnul Iisus Hristos și îi îndemna, prin scrisori să se roage. El a lăsat îndemnul: „Rugați-vă neîncetat!” (I Tesaloniceni 5, 17). Le explică elevilor despre nevoia omului de a fi cât mai des cu gândul la Dumnezeu, de a-I adresa rugăciuni în diferite momente și locuri.

- **Ce aflăm despre Sfânta Macrina referitor la rugăciune?** Profesorul le prezintă icoana Sfintei Macrina și le citește un text din viața ei, istorisită de unul din frații ei mai mici, Sfântul Grigorie de Nyssa: „Psaltirea nu era lăsată la o parte, rostind-o la ceasurile potrivite: când se ridica din pat, când începea sau înceta lucrul, când se așeza și când se ridica de la masă, când mergea la culcare sau se ridica din nou la rugăciune. Peste tot, psalmodierea îi era bun tovarăș, de care nu se despărțea nicio clipă”. Pornind de la mesajul textului, profesorul subliniază ideea că rugăciunea către Dumnezeu se poate face în diferite momente ale zilei.
- **Jocul *Mă gândesc la Dumnezeu de mai multe ori în fiecare zi*.** Profesorul lansează o întrebare simplă: La cine ne gândim în fiecare zi cel mai des? În ce momente ale zile ne gândim la persoanele respective? În ce momente ale zilei ne amintim de Dumnezeu? Care sunt obiectele din spațiul nostru care ne amintesc de Dumnezeu? În funcție de răspunsurile elevilor, profesorul le propune să realizeze împreună un program pentru o zi obișnuită, care să cuprindă momente de rugăciune.
- **Învățarea rugăciunii care se rostește după masă.** Profesorul le spune elevilor rugăciunea care se rostește după masă, apoi o repetă cu ei pe parcursul mai multor ore.
- **Aplicație.** Profesorul le citește cerința și le spune elevilor că rugăciunile pot fi adresate nu numai către Dumnezeu, ci și către alte persoane sfinte: Maica Domnului, sfinții, îngerul păzitor. Le explică faptul că aceste rugăciuni trebuie rostite într-o anumită ordine. Împreună cu elevii stabilește ordinea în care se pot rosti rugăciunile învățate de ei până acum.

VII.2.3.5. PENTRU CINE MĂ ROG

Activități (selectiv)

- **Jocul *Pe cine purtăm în inimă*.** Profesorul inițiază jocul *Pe cine purtăm în inimă*, cu scopul de a-i ajuta pe elevi să înțeleagă importanța rugăciunii unora pentru alții. Le poate cere realizeze un desen în care să reprezinte persoanele pe care le au în inimă. Le vorbește despre importanța sentimentului iubirii, a faptului că, prin rugăciune, acest sentiment devine mai puternic.
- **Descoperire din imagini.** Profesorul le cere elevilor să analizeze imaginea și să identifice persoanele pentru care se roagă Andrei. Profesorul le vorbește

despre faptul că omul se roagă pentru propria persoană, pentru părinți și ceilalți membri ai familiei, pentru toți cei apropiați, dar și pentru toți oamenii. În timpul activității, profesorul îi poate învăța pe copii să formuleze rugăciuni scurte, pentru nevoile fiecărui membru al familiei.

- **Să învățăm rugăciunea pentru părinți.** Profesorul discută cu elevii despre importanța părinților în viața unui om, despre iubirea care există între părinți și copii, despre faptul că rostirea de rugăciuni pentru părinți este în primul rând o dovadă a iubirii față de ei. Profesorul îi învață pe elevi rugăciunea pentru părinți.

- **Ce învățăm despre rugăciune din minunea învierii lui Lazăr?** Profesorul le prezintă elevilor icoana învierii lui Lazăr. Le vorbește despre Domnul Iisus care s-a rugat pentru apostolii Săi, pentru prietenul Său, Lazăr, pentru toți cei care vor crede în El.

- **Pentru cine s-a rugat Sfântul Iosif cel Nou?** Profesorul le vorbește pe scurt despre acest sfânt, care a fost mitropolit în orașul Timișoara acum câteva sute de ani. Le relatează minunea vindecării bolnavului paralizat, care a fost vindecat de Dumnezeu ca urmare a rugăciunii acestui mare sfânt care a trăit în țara noastră.

- **Aplicație.** Profesorul le citește enunțul aplicației. Le explică faptul că în limbaj religios expresia „a te ruga pentru cineva” mai poate fi exprimată prin cuvintele „a pomeni pe cineva”. De aici, pomelnicul, adică lista de oameni pentru care te rogi tu sau preotul la rugămintea ta. Profesorul îi ajută pe elevi să rezolve aplicația. Poate vorbi cu elevii despre tradițiile locale privind scrierea unui pomelnic la biserică.

- **Discuție pornind de la întrebarea: *Ne rugăm doar pentru oameni sau și pentru alte viețuitoare?*** Discuția pleacă de la realitatea că foarte mulți copii iubesc animalele și doresc să știe dacă se pot ruga pentru ele. Profesorul le poate da exemple de sfinți care iubeau toate viețuitoarele sau care le-au vindecat oamenilor animalele bolnave. Le spune despre faptul că la Bobotează oamenii de la sate stropesc cu Aghiazmă Mare și animalele din gospodărie. Concluzia este următoarea: în rugăciunile personale ne putem ruga pentru animalele bolnave.

VII.2.3.6. BINEFACERILE RUGĂCIUNII

Activități (selectiv)

- **Discuție referitoare la cererile și binefacerile rugăciunii *Doamne, Doamne, ceresc Tată*.** Profesorul inițiază cu elevii un dialog pe baza textului rugăciunii *Doamne, Doamne, ceresc Tată*, pe care elevii o rostesc înainte de ora de Religie. Îi întreabă: Ce îi cerem lui Dumnezeu prin această rugăciune? Le explică faptul că luminarea minții sau dobândirea înțelepciunii este o binefacere a rugăciunii. Le explică cuvântul înțelepciune, prin prezentarea de exemple de acțiuni care demonstrează puterea unui om de a înțelege și de a judeca în mod corect lucrurile.

- **Descoperire din imagini.** Cu ajutorul profesorului, elevii vor descrie imaginile. Se va accentua rolul rugăciunii și binefacerile ei. Elevii sunt invitați să prezinte situații similare, pornind de la experiența proprie sau a altora. Profesorul poate iniția un joc în care elevii să prezinte roade ale rugăciunii, apoi să formuleze rugăciunea de cerere și cea de mulțumire.

- **Care au fost binefacerile rugăciunii părinților Sfântului Ioan Botezătorul?** Profesorul le povestește elevilor pe scurt viața Sfântului Ioan Botezătorul, care s-a născut la rugăciunile părinților lui, Sfinții Zaharia și Elisabeta. Le poate citi din textul biblic fragmentul respectiv. Nu va intra în amănunte biografice, ci va puncta aspectele legate de tema lecției.

- **De ce este Sfânta Ecaterina ocrotitoarea elevilor?** Profesorul le prezintă icoana Sfintei Ecaterina și le vorbește pe scurt despre înțelepciunea ei, care a făcut-o vestită în vremea când trăia. Le spune că este ocrotitoarele elevilor datorită acestui dar primit prin rugăciune de la Dumnezeu. Elevii pot fi puși să rostească o rugăciune scurtă adresată acestei sfinte: *Sfântă Ecaterina, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi!*

- **Aplicație.** Profesorul le citește elevilor enunțul aplicației și îi ajută în rezolvarea acesteia. Dacă elevii au învățat literele, profesorul poate să îi pună să citească textele respective sau poate realiza această aplicație cu ajutorul unor bilețele care pot fi puse pe un panou. Identifică cu elevii trei aspecte ale roadelor rugăciunii: primirea înțelepciunii, împlinirea unor cereri, împăcarea cu semenii lor.

- **(P) Să realizăm un desen cu titlul *Roadele rugăciunii*.** În grup sau cu întreaga clasă, elevii sunt invitați să realizeze un desen cu tema *Roadele rugăciunii*, pornind de la unul din exemplele prezentate sau din experiența lor.

Desenele pot fi afișate pe pereții clasei și completate cu alte aspecte în următoarele ore de Religie.

- **Să dezlegăm taina cuvintelor.** Cuvinte noi: binefacere, înțelepciune. Profesorul va preciza semnificația acestor cuvinte, fără a le cere elevilor memorarea definițiilor.

VII.2.4. NAȘTEREA DOMNULUI, ÎN VERS ȘI ÎN CÂNTEC

VII.2.4.1. NE AMINTIM DIN CLASA PREGĂTITOARE

Activități (selectiv)

- **Discuție despre sărbătoarea Nașterii Domnului.** Profesorul discută cu elevii despre sărbătoarea Nașterii Domnului, pornind de la un set de imagini sau de la desene realizate de elevi. Elevii sunt încurajați să-și prezinte propriile experiențe legate de această sărbătoare.

- **Analiza icoanei Nașterii Domnului pe baza unui set de întrebări.** Profesorul organizează o activitate de analiză a icoanei Nașterii Domnului. Elevii pot fi grupați în perechi, pentru a găsi răspunsul la întrebări. Întrebările au în vedere aspecte legate de locul Nașterii Domnului, respectiv de persoanele care apar în icoană. Profesorul le poate prezenta și alte icoane care ilustrează diferite evenimente legate de Nașterea Domnului. Elevii sunt încurajați să pună întrebări.

- **Povestirea unei întâmplări legată de sărbătorirea Nașterii Domnului în familie.** Cu o oră înainte, profesorul le poate cere elevilor să aducă fotografiile din albumul familiei, legate de sărbătoarea Nașterii Domnului în familie; elevii sunt invitați să le prezinte și să relateze o întâmplare în legătură cu această mare sărbătoare, în care au fost implicați membrii familiei lor.

- **Jocul *Ce ne spun textele colindelor învățate?*** Profesorul analizează împreună cu elevii textele colindelor învățate. Jocul poate să se desfășoare pe baza cerinței aplicației sau pe baza unor întrebări adresate de profesor sau de elevi referitor la mesajul transmis de textul colindelor.

- **Discuții despre ziua în care este sărbătorită Nașterea Domnului și modul de sărbătorire.** Profesorul le citește aplicația și discută cu elevii despre ceea ce se sărbătorește în fiecare din cele trei date: 6 decembrie, 25 decembrie și 6 ianuarie. Se pot aborda și unele aspecte de diferențiere între Moș Nicolae și Moș Crăciun sau între Nașterea și Botezul Domnului.

- **Jocul *De ce Nașterea Domnului este o sărbătoare iubită de copii?*** Profesorul lansează întrebarea: *De ce Nașterea Domnului este o sărbătoare iubită de copii?* Elevii sunt încurajați să dea răspunsuri cât mai variate. Sunt valorificate experiența copiilor și tradițiile locale legate de această sărbătoare.
- **Să colindăm.** Profesorul repetă cu elevii colindele învățate. Elevii care știu și alte colinde vor fi puși să le interpreteze. Se valorifică tradițiile locale legate de colind.

VII.2.4.2. DESPRE COLIND

Activități (selectiv)

- **Discuție despre colind.** Profesorul discută cu elevii despre prezența colindului în viața omului, de la cele mai mici vârste. Se valorifică textul unor colinde știute de ei, pentru a identifica mesajul colindelor și scopurile pentru care sunt interpretate. Profesorul le solicită elevilor să formuleze propoziții cu cuvintele: colindat, colind, colindă / corindă etc., valorificând tradițiile locale privind utilizarea acestor termeni.
- **Descoperire din imagini.** Profesorul le prezintă imaginile și pune următoarele întrebări: Ce fac copiii în toate imaginile? Unde colindă? Cu cine? Când colindă? De când se poate colinda? Valorifică experiențele lor legate de următoarele aspecte: colindul în familie, organizarea de serbări de Crăciun, mersul cu colindul în Ajunul Crăciunului, colindul în biserică. Îi încurajează să pună întrebări.
- **Jocul *Ce fac cu darul primit la colindă?*** Profesorul inițiază un joc cu elevii pentru ca ei să înțeleagă faptul că scopul colindului este vestirea Nașterii Domnului, iar abia în plan secundar primirea unui dar. Poate valorifica tradiția solicitării de daruri prin versuri adresate gazdei, la sfârșitul colindei. Le vorbește despre cel mai mare dar făcut de Dumnezeu omului prin trimiterea în lume a Fiului Său. Discută cu ei despre posibilitatea ca, din darul primit la colindă, să facă și ei un dar cuiva. Le poate cere să explice proverbele românești: „Dar din dar se face rai” sau „Cine dă, lui își dă”.
- **Învățare de colinde.** Profesorul îi învață pe copii colinde, precum: „Iată, vin colindători”; „Sus la poarta raiului”; „Sus, boieri, nu mai dormiți”. Învățarea de colinde și repetarea celor deja învățate poate începe după sărbătoarea *Intrării în biserică a Maicii Domnului*.
- **Ce învățăm de la îngerii care au lăudat Nașterea Domnului?** Profesorul le

citește elevilor textul biblic referitor la vestirea Nașterii Domnului de către îngeri. Le poate spune că la anumite slujbe se cântă fragmente din aceste cântări. Le amintește faptul că omul care Îl laudă pe Dumnezeu prin cântare se aseamănă îngerilor.

- **Ce învățăm de la Dreptul Iosif, logodnicul Fecioarei Maria?** Profesorul le vorbește pe scurt despre rolul Dreptului Iosif, logodnicul Fecioarei Maria, în viața Pruncului Iisus. Le spune că este sărbătorit în fiecare an în prima duminică de după sărbătoarea Nașterii Domnului. Profesorul discută cu elevii despre modelul de iubire al acestui om față de Fiul lui Dumnezeu.
- **Aplicații.** Profesorul le citește aplicația și realizează împreună cu ei un proiect cu titlul „Cum ne pregătim de colindat?”. Valorifică experiența elevilor și tradițiile locale.
- **Să confecționăm felicitări și ornamente de Crăciun.** Profesorul organizează activități de confecționare de felicitări și ornamente de Crăciun. Elevii pot dărui felicitări în cadrul acțiunilor desfășurate în diferite centre sociale, organizate împreună cu învățătoarea.

VII.2.4.3. NAȘTEREA DOMNULUI ÎN POEZIA CREȘTINĂ ROMÂNEASCĂ

Activități (selectiv)

- **Discuție despre rolul poeziei în viața omului.** Profesorul îi invită pe elevi să recite poezii învățate de ei. Îi poate întreba prin ce se deosebesc acestea de un alt text scris, de exemplu, față de o poveste. Le spune faptul că anumiți oameni au primit darul de la Dumnezeu de a scrie poezii. Discuția poate continua cu întrebarea: Știți nume de poeți români? Care sunt cei mai cunoscuți? Le prezintă faptul că mulți dintre ei au scris și poezii în care vorbesc despre anumite evenimente din viața Domnului Iisus Hristos.
- **Lectura poeziei „Colindătorii”, de George Coșbuc.** Profesorul le recită versurile selectate de noi din poezia „Colindătorii”, de George Coșbuc, apoi o analizează pe fragmente în paralel cu descoperirea din imagini. Discută cu ei despre aspectele din icoana Nașterii surprinse în poezie. Profesorul nu va propune memorarea poeziei. La alegere, profesorul le poate citi o altă poezie cu mesaj asemănător: „Colinde, colinde”, de Mihai Eminescu.
- **Ce învățăm de la păstorii de lângă Betleem?** Analiza icoanei poate pleca de

la textul unor colinde care pot fi propuse spre audiție: „Ce vedere minunată”, „Veniți astăzi credincioși”. Profesorul le citește din Biblie despre cele două momente legate de păstorii de lângă Betleem: arătarea îngerului Domnului care le-a vestit Nașterea Mântuitorului promis și venirea păstorilor la peștera de la marginea orașului Betleem. Discută cu ei despre credința acestor oameni simpli și despre faptul că au ascultat îndemnul îngerului de a merge să-L vadă pe Pruncul Sfânt.

- **Ce învățăm de la Dreptul Simeon?** Profesorul le arată icoana Întâmpinării Domnului și le prezintă pe scurt evenimentul petrecut la patruzeci de zile după nașterea Domnului, în templul din Ierusalim. Le poate vorbi despre faptul că Duhul Sfânt i-a promis acestui om că va muri doar după ce Îl va vedea pe Mântuitorul promis. Discută cu ei despre bucuria acestui om bătrân, care L-a luat în brațe pe Fiul lui Dumnezeu, dar și despre bucuria creștinilor care Îl primesc pe Domnul Iisus Hristos prin Sfânta Împărtășanie. Profesorul poate discuta cu elevii despre împărtășirea cu Trupul și Sângele Domnului în postul Crăciunului și la sărbătoarea Nașterii Domnului.

- **Aplicație.** Aplicația poate fi prefăcută de lectura poeziei „Colinde, colinde”, de Mihai Eminescu, și de solicitarea ca elevii să realizeze un desen pe baza acesteia. Se pot analiza desenele elevilor, precum și cele prezentate în aplicația din manual. Profesorul le prezintă importanța unei lecturi conștiente a textelor, care să-i ajute în ilustrarea unor aspecte. Îi poate îndemna pe elevi spre realizarea unor caiete de lectură.

- **Învățare / Audiție de colinde sau cântări liturgice.** Profesorul realizează exerciții de învățare de colinde, audiții de cântări liturgice specifice Crăciunului. Profesorul îi susține pe elevi în valorificarea unor colinde specifice fiecărei zone.

- **Să organizăm o scenetă.** Împreună cu învățătorul, profesorul poate organiza o scenetă, în care să cuprindă și o parte din poeziile despre Nașterea Domnului învățate la clasă. Aceasta poate fi prezentată la biserică sau în alte instituții.

VII.2.5. ÎNVIEREA DOMNULUI, ÎN VERS ȘI ÎN CÂNTEC

VII.2.5.1. NE AMINTIM DIN CLASA PREGĂTITOARE

Activități (selectiv)

- **Discuție despre evenimentele din Săptămâna Patimilor.** Profesorul inițiază o discuție despre evenimentele din Săptămâna Patimilor. Activitatea poate fi

realizată pe baza analizei unui set de icoane / imagini sau pornind de la câteva texte din literatura religioasă, citite de către profesor.

● **Analiza imaginii primirii luminii, pe baza unui set de întrebări referitoare la preot și la copii.** Profesorul le prezintă elevilor imaginea primirii luminii. Îi organizează pe elevi în perechi și enunță cerința: un elev va răspunde la întrebările referitoare la preot, iar celălalt la cele referitoare la copii. Apoi profesorul citește întrebările și îi invită pe elevi să-și formuleze răspunsurile. Profesorul va oferi sprijinul necesar. La finalul activității, îi încurajează pe elevi să povestească despre propriile experiențe legate de Paști (participarea la biserică în noaptea Învierii sau anumite tradiții locale legate de primirea luminii).

● **Exerciții de identificare în imagini a unor elemente dintr-un text.** Profesorul le citește elevilor poezia „În ziua de Paști”, de Elena Farago, apoi le prezintă imaginea, întâlnită și în fișele din clasa pregătitoare, și le cere să identifice aspectele comune.

● **Jocul Întrebări și răspunsuri despre Învierea Domnului.** Profesorul poate iniția un joc de adresare de întrebări și formulare de răspunsuri referitoare la Învierea Domnului. În funcție de nivelul clasei, întrebările pot fi formulate de profesor sau / și de elevi.

● **Povestirea unei întâmplări în legătură cu sărbătorirea Învierii Domnului în familie.** Elevii sunt solicitați să povestească o întâmplare legată de sărbătorirea Învierii Domnului în familie. Pot fi utilizate fotografiile ale copiilor. Vor fi valorificate tradițiile locale sau cele din zonele de unde sunt bunicii elevilor. Pot fi utilizate: fotografiile aduse de copii, relatări video / audio etc.; de asemenea, pot fi invitați la ora de Religie bunici sau părinți care să povestească copiilor diferite aspecte referitoare la temă.

● **Jocul În noaptea de Paști.** Profesorul le poate cere elevilor să ilustreze printr-un desen sau printr-un joc de rol un aspect din noaptea de Paști. De exemplu, le poate cere să realizeze portretul unei familii în noaptea de Paști. Se poate analiza un set de imagini sau de desene realizate de copii. Discuția va accentua bucuria copiilor, ținuta vestimentară, aspectele legate de primirea luminii, ducerea de ouă roșii la biserică etc.

● **Să cântăm *Hristos a înviat*.** Profesorul cântă împreună cu elevii troparul Învierii Domnului.

VII.2.5.2. SALUTUL CREȘTINILOR LA SFINTELE PAȘTI

Activități (selectiv)

● **Discuție despre urările ce și le fac oamenii prin salut.** Profesorul va iniția o discuție referitoare la salut, pe următoarele aspecte: rolul salutului, formule de salut, atitudinea în timpul salutului, reguli privind salutul etc. Referitor la formulele de salut, profesorul le poate clasifica în: formule generale de politețe (Bună ziua!, La revedere!), formule utilizate în limbajul uzual de prieteni și, în special, de copii (Pa!, Salut! etc.), formule utilizate de creștini la biserică (Slăvit să fie Domnul!/ În vecii vecilor. Amin.; Doamne, ajută! etc.), Discută cu ei despre mesajul pe care îl transmitem prin fiecare dintre acestea. Le vorbește despre salutul special pe care și-l adresează creștinii la Paști și despre semnificația acestuia.

● **Joc de rol *Cine salută primul?*** Profesorul inițiază cu elevii un joc pentru ca ei să înțeleagă regulile privind salutul. Jocul poate fi prefăcut de prezentarea unor situații concrete, pe baza unor imagini reprezentative. Profesorul îi ajută să exerseze regulile respective, prin activități de tip joc de rol, urmărind și atitudinea elevilor în timpul salutului. Profesorul va antrena elevii pentru a folosi acest salut până la sărbătoarea Înălțării Domnului.

● **Descoperire din imagini.** Profesorul le prezintă imaginea de pe prima pagină a lecției și îi invită pe elevi să compună o poveste plecând de la mesajul acesteia, în care în care să apară regulile de salut învățate. Analiza poate surprinde și alte aspecte legate de modul de sărbătorire a Învierii Domnului în familie.

● **Ce învățăm de la femeile mironosițe?** Profesorul le citește elevilor textul biblic care ilustrează venirea femeilor mironosițe la mormânt, eveniment reprezentat și în icoană. Pot fi reluate anumite cunoștințe învățate în clasa pregătitoare. Le vorbește apoi despre faptul că femeile mironosițe au fost primele care au crezut și au vestit Apostolilor învierea Domnului prin cuvintele „Hristos a înviat!”.

● **Ce text important despre Înviere a tradus Sfântul Antim Ivireanul?** Activitatea poate începe cu audiția troparului Învierii. Elevii pot fi solicitați să adreseze întrebări despre textul cântării. Apoi profesorul le poate propune elevilor să cânte și ei troparul. Profesorul le vorbește pe scurt despre Sfântul Antim Ivireanul, ctitorul Mănăstirii Antim din București, și îl prezintă drept cel care a tradus pentru prima dată această cântare, în limba română, din limba greacă.

- **Aplicație.** Profesorul le citește elevilor textul aplicației și îi ajută în rezolvarea ei. Le explică elevilor de ce anume salutul pascal se utilizează patruzeci de zile după Înviere. Se poate utiliza un calendar.

VII.2.5.3. ÎNVIEREA DOMNULUI ÎN POEZIA CREȘTINĂ ROMÂNEASCĂ

Activități (selectiv)

- **Discuție despre Învierea Domnului.** Profesorul le vorbește elevilor despre Învierea Domnului și despre importanța acesteia pentru creștini. Le explică faptul că nu numai Biblia cuprinde relatări despre acest eveniment, ci și alte texte.
- **Lectura poeziei „La Paști”, de George Coșbuc.** Profesorul le recită elevilor cele trei strofe selectate de noi din poezie, apoi explică mesajul poeziei, în paralel cu analizarea imaginii. Accentuează bucuria întregii naturi și a oamenilor în această zi. Profesorul nu va propune memorarea poeziei. La alegere, profesorul le poate citi o altă poezie cu mesaj asemănător: „În ziua de Paști”, de Elena Farago; „Paștile”, de M. Popescu.
- **Ce învățăm de la Apostolul Toma referitor la credința în Înviere?** Descrierea icoanei poate fi prefată de un joc care să reliefeze faptul că oamenii sunt diferiți în ceea ce privește: înfățișarea, preferința pentru anumite lucruri / mâncăruri, disponibilitatea de a face ceva etc. Pornind de la acest fapt, le spune că și apostolii Domnului Iisus Hristos erau diferiți între ei. De exemplu, Apostolul Toma, spre deosebire de ceilalți Apostoli, a crezut în Înviere abia după ce a atins rănilor Domnului. Le poate citi fragmentul respectiv din Biblie.
- **Ce învățăm din viața Sfântului Ioan-Iacob despre bucuria Învierii?** Profesorul le vorbește pe scurt despre Sfântul Ioan-Iacob. Le poate spune că el a scris poezii prin care îi îndeamnă pe creștini spre o viață plăcută lui Dumnezeu și semenilor, dar și în care vorbește despre bucuria și speranța pe care le poate avea orice om care crede în Învierea Domnului.
- **Aplicație.** Profesorul le citește aplicația și îi ajută pe elevi să identifice motivele pentru care copiii din imagine Îi pot mulțumi lui Dumnezeu. Discută cu elevii despre motivele de bucurie pe care aceștia le au, despre rugăciunea de mulțumire pe care o adresează lui Dumnezeu.
- **Învățare / Audiție de cântări.** Profesorul organizează exerciții de învățare a unei cântări de Paști, de exemplu: „Colind de Paști”. Repetă troparul Învierii. Le poate propune spre audiție cântări din perioada pascală.

CAPITOLUL VIII

CARE ESTE ROLUL TEATRULUI RELIGIOS PENTRU COPII, LA CLASA PREGĂTITOARE?

(Scenete de Andreea Gurguiatu)

Existența teatrului religios pentru copii coboară adânc în istorie. Cel care a dat viață și valoare versului popular a fost Sfântul Ierarh Dosoftei al Moldovei, care, în *Psaltirea în versuri*, a tradus psalmii și i-a versificat într-o formă originală, inspirată din literatura populară. Se întâmplă astfel un fel de circuit al valorilor, dar la o scară culturală superioară: fragmente din *Psaltirea în versuri*, în formă cultă, au reintrat în folclorul religios, în colinde, cântece de stea și în creația dramatică a *Vifleemului*.

A învăța Religie prin teatru religios înseamnă, din punct de vedere pedagogic, a stimula învățarea prin intermediul emoțiilor pozitive produse de implicarea și trăirea unui rol. Din punct de vedere religios, constituie o șansă de a pătrunde tainele cunoașterii și trăirii creștine identificând și ajutând copiii să-și valorifice talanții cu care au fost înzestrați de Dumnezeu.

Scenetele pe care noi le propunem, realizate de domnișoara **Andreea Gurguiatu**, prezintă evenimentele Nașterii Domnului și ale Învierii din perspectiva unui joc de rol: acela al prezentării evenimentelor biblice pornind de la analiza icoanei praznicelor respective. Această abordare a fost sugerată din dorința de a diversifica oferta de teatru religios pe aceste teme, dar mai ales pentru a valorifica informațiile pe care icoanele, aceste valori ale Ortodoxiei, le propun.

Pentru elevii de la clasa pregătitoare, sceneta *Strugurele Sfântului Macarie* constituie o primă întâlnire prin intermediul teatrului religios cu viața exemplară a sfinților, printr-un model de iubire care poate fi multiplicat la orice vârstă.

Importanța colaborării dintre profesorul de Religie și preotul paroh este evidențiată și de prezența acestora în scenete drept „persoane resursă” de informații, care, împreună, duc această muncă educativă. Prezența familiei este și ea subliniată, astfel că acest nou mod de abordare este formativ nu doar prin conținutul teologic, ci și prin îndemnul spre cei trei factori educativi de a-și asuma împreună educația copiilor.

VIII.1. SĂ NE BUCURĂM DE NAȘTEREA DOMNULUI!

Personaje:

- Maria, mama lui Iisus
- Iosif, logodnicul Mariei
- preotul
- profesorul de Religie
- 15 copii povestitori
- 3 îngerii
- 3 magi
- 3 păstori

Scena se deschide cu amplasamentul personajelor ca în icoană și cu un fundal muzical (la început mai tare apoi în surdină), ce poate rămâne pe tot parcursul piesei.

Scena 1

Nașterea Domnului, în peșteră

Preotul (*vine în față și se adresează copiilor și invitaților, apoi își reia locul*):

Bună seara / Bună ziua, dragi copii,

Astăzi bucuroși vom fi,

Să aflăm cu mult folos

De Nașterea lui Hristos

Din sfântă icoana sa

Ce cu drag o vom vedea. (*Arată spre icoana cu Nașterea Domnului.*)

Copilul povestitor 1 (*către preot și ceilalți*):

Ni se pare minunat

Să-nvățăm ce s-a-ntâmplat,

Din icoană, ca din carte,

De har mult să avem parte.

Copilul povestitor 2 (*sfios*):

Eu aș întreba ceva

Dacă nu v-ați supăra:

Am putea noi povesti

Lucrurile ce le știm?

Profesorul de Religie:

Desigur, chiar mulțumiți,
Dragilor voștri părinți
Pentru cele ce v-au spus
De Nașterea lui Iisus. *(Copiii își pleacă fruntea, în semn de mulțumire.)*

Preotul *(așezându-se, începe să vorbească cu dragoste):*

Acum două mii de ani
La Roma, August domnea
Iar împărăția sa
Peste țări se întindea.

Regii, oamenii de rând,
Din acele țări, oftând,
I se închinau supus
Din răsărit la apus.

Profesorul de Religie:

Iar când el a dat porunci
Să se-nscrie toți, atunci,
Au plecat cu mic, cu mare
Ca să facă ascultare.

Copil povestitor 3:

Era iarnă-n Țara Sfântă,
Dar porunca, e poruncă. *(cu entuziasm)*
Și-au plecat atunci cu toții
Unde s-au născut strămoșii.

Maria cu Iosif au pornit
Zile-n șir au călătorit
Spre cetatea Betleem,
Îndurând mult frig și ger. *(cu duioșie)*

Copil povestitor 4 *(înduioșat):*

Ce curaj mare-au avut
Să pornească la drum lung!
Dumnezeu i-a ajutat
Și-au ajuns când s-a nserat.

Nimeni însă nu-i primea
Sălaş nu le oferea
Și-au plecat pierduți în noapte
Până-au ieșit din cetate.

Copil povestitor 5 (*trist*):

Oamenii deja dormeau
Numai cei doi căutau
Un loc să se-adăpostească
Și de frig să se ferească.

Copil povestitor 6 (*cu bucurie, arătând spre icoană sau spre „icoana scenică”*):

Era noapte, dar cu stele,
Ce străluceau cu putere
Și lumină lor le-a dat
De-au găsit un loc curat.

Peștera cu-un staul mic
Ce părea că-i de nimic
Aleasă-a fost de Dumnezeu
Să se nască Fiul Său.

Copil povestitor 7 (*smerit și înfiorat*):

Se vede și în icoană
Peștera cu animale
Unde Sfânta Preacurată
Născu Fiu Ceresc! Și iată,

Cum stă mic și-nfășețel
În scutec de bumbăcel
Cel care făcu pământul
Lumea toată, El, Cuvântul.

Copil povestitor 8 (*la fel*):

Maica Lui, Sfânta Fecioară,
Stă-n genunchi, parcă se roagă
Slăvind cu drag pe Hristos,
Fiul Sfânt, mic și frumos!

Maria (*cu credință și iubire*):

Slavă Ție, Prunc iubit!
Bucurii ne-ai dăruit,
Prin sfântă nașterea Ta
Vei împăca din nou lumea!

Tu ești Fiul meu iubit
Dar și Dumnezeu preasfânt
Când cu drag te-oi legăna
Ție, eu mă voi ruga! (*Se ridică și se așază pe un scăunel, cu fața spre public.*)

Preotul (*arătând spre icoană sau spre „icoana scenică”*):

Iar acest bătrân sfios
Este Iosif ce se miră
De minunea întâmplată
De înger, lui arătată.

Iosif (*cu multă dragoste*):

Te slăvesc și te măresc
Dragoste îți dăruiesc,
De Tine și Maica Ta
Multă grijă voi avea! (*Se așază și el pe un scăunel.*)

Îngerul ceresc mi-a spus
Să-Ți pun numele Iisus
Și încredere să am
În ceea ce voi vedea.

Scena 2

Îngerii vestesc păstorilor minunea Nașterii

(Doi păstori stau sprijiniți în toiag, iar unul are un fluier în mână; când apare îngerul se înfricoșează, cad în genunchi cu capetele plecate.)

Profesorul de Religie:

Iar în dreapta sunt pictați
Păstorii prea lăudați

Căroră li s-a vestit

De-un înger din cer venit: *(arată îngerul și se face lumină mai multă)*

Îngerul care vestește păstorilor *(cu multă căldură sufletească):*

Nu vă temeți, dragi păstori,

Domnul m-a trimis la voi

Ca să vă vestesc minunea.

Ridicați-vă privirea! *(Păstorii își ridică privirea spre îngeri, cu mâna streășină la ochi.)*

În cetatea lui David,

Cum a fost proorocit,

Azi în lume S-a născut,

Cel așteptat de demult.

Mântuitorul promis

În raiul demult închis,

Cel mai mare Împărat

Bun, milostiv, îndurat.

Dacă voi vă veți grăbi

Într-o iesle-L veți găsi,

Și Lui vă veți închina,

Lăudându-i Nașterea!

Preotul:

Păstorii-au văzut apoi,

Cum vedem aici și noi, *(arată spre icoană)*

Îngeri mulți, din cer venind

Bucurie aducând:

Îngerii:

Slavă întru cei de sus

Dumnezeului Iisus

Pe pământ să fie pace

Oamenii să se împace.

Copil povestitor 9:

Păstorii s-au minunat:

Păstorii, în cor (*păstorii lasă mâinile jos și uluiți vor spune*):

Vai, noi toți am ascultat
Cânt de îngeri ce-au vestit
Pe Fiul cel mult iubit.

Să mergem ca să-L aflăm
Primii să ne închinăm
Celui care a venit
Din cer, dar n-a fost primit.

Scena 3

Păstorii se închină înaintea Pruncului

Copil povestitor 9:

Ei în grabă au plecat (*păstorii se ridică și pleacă*)
Și-n peșteră au aflat,
În iesle, pe flori de fân,
Pe-al lumii iubit Stăpân.

Sfioși, ei s-au închinat
Pruncului mic înfășat,
De bou și-asin încălzit
Și de îngeri preamărit. (*arată spre icoană*)

Păstorul 1 (*minunat de ce-a aflat, către Maria*):

Un înger din cer coborât
Tuturora ne-a vestit
Să venim să ne-nchinăm
Pruncul Sfânt să-L laudăm! (*rămâne lângă Maria*)

Păstorul 2 (*se pune în genunchi spre Prunc*):

În suflet știm că Tu vei fi
Un Blând Păstor cu turma Lui
Și că pe toți o să ne-ndrești
Și Binele o să ne-nveți (*se ridică, ducându-se lângă primul păstor*)

Păstorul 3 (*se pune în genunchi spre Prunc*):

Iar noi oriunde-Ți vom urma
Pe Tine Te vom asculta

De astăzi viața ne-om schimba

Doar binele-l vom căuta! *(pleacă cu toții spre locul pe care îl au în icoană)*

Copil povestitor 10:

După ce s-au închinat

Cu sufletu-nseninat

Tuturor au povestit

De Fiul din Cer venit.

Scena 4

Închinarea magilor

Profesorul de Religie:

Tot pe-atunci, din Răsărit

Trei magi pe cai au venit

După-o stea ce le vestea

Că S-a născut Mesia.

Stea pe ei i-a condus

Până la Ierusalim i-a dus

Și-acolo când au ajuns

După-un nor ea s-a ascuns.

Craii pe toți întrebau

Cu gândul că vor afla

Despre noul Împărat

De stea mare arătat.

Copil povestitor 11:

Irod regele-a aflat

Și foarte s-a tulburat:

Cum era ca să apară

Un nou rege-n a lui țară?

Preotul:

Pe preoți îndat' i-a chemat

Și de la ei a aflat

Că acum s-a împlinit
Profeția de demult.

Copil povestitor 12:

O știi eu. Pot să o spun? (*primește încuviințarea, de la profesor, printr-un gest făcut cu mâna*)

Când pe cer se va-arăta (*recitată rar, cu prețiozitate*)
O stea cum n-a mai fost alta
Atunci se va naște Hristos
La Betleem, colo-n jos.

Copil povestitor 13:

Regele Irod știa
Că e chiar adevărat
Tot ce scrie în Scriptură
Spre a fi învățatură.

Și viclean precum era
Și-a făcut el un crud plan
Pe magi i-a chemat pe-ascuns
Și cu glas mieros le-a spus:

Mergeți voi ca să-L aflați
„Și venind să mă-nștiințați
Să merg să mă-nchin și eu
Ca unuia Dumnezeu.”

Profesorul de Religie:

Fericiți de ce-au aflat
Magii-ndată au plecat (*arată magii din icoană*)
Și ieșind ei din palat,
Steaua iar s-a arătat

Lumină le-a dăruit
Drumul le-a călăuzit
Iar raza ei, puteți vedea (*arată lungimea razei din icoană, de sus până jos*)
Arată locul unde-i ieslea!

Magii:

Iată, steaua s-a oprit
Nouă ne-a descoperit
Locul unde s-a născut
Împăratul Cel de sus!
Să intrăm să ne-nchinăm
Pe Domnul să-L lăudăm! (*se duc la Prunc*)

Magul 1 (*se închină*):

Mă închin și Te slăvesc,
Din inimă îți dăruiesc,
Aur pentru haina Ta
Să ne ții pe toți în ea. (*lasă darul jos, se duce la locul din icoană*)

Magul 2 (*se închină*):

Bunule Prunc Iisus,
Eu tămâie ți-am adus
Ca-n mirosul ei preafin
Cu toții să Te slăvim! (*lasă darul, se întoarce și se duce lângă celălalt mag*)

Magul 3 (*se închină*):

Împărate, Prunc ceresc,
Smirnă eu îți dăruiesc
O, Iisuse, fii slăvit
Pe pământ binevenit! (*se întorc la locul lor precum este în icoană*)

Copil povestitor 14:

Pentru Pruncu-acesta mic
Au lăsat tot și-au venit
Să-L vadă și să-L cunoască
La toți apoi să-L vestească.

Numai lui Irod cel rău
Nu i-au spus de Dumnezeu
Noaptea li s-a arătat
Îngerul cel minunat

Planul lui Irod le-a spus
Ce i-a-nfricoșat nespus

Și-au plecat în țara lor
Pe alt drum și cu mult dor.

Copil povestitor 15:

Iar Irod văzând că magii,
Nu s-au mai întors la el
A pornit urgie-n țară
Pe toți pruncii să-i omoare.

Dar Pruncul Sfânt a scăpat
Îngerul L-a apărat
Lui Iosif i-a poruncit
Să fugă toți în Egipt.

Preotul:

Iată ce s-a petrecut
Când Domnul Iisus S-a născut!
Să ne bucurăm și noi
Ca și acei buni păstori

Să ne închinăm cu craii
Și cu îngerii din cer
Să-L vestim la toți degrabă
Cu colindul: Lerui, Ler.

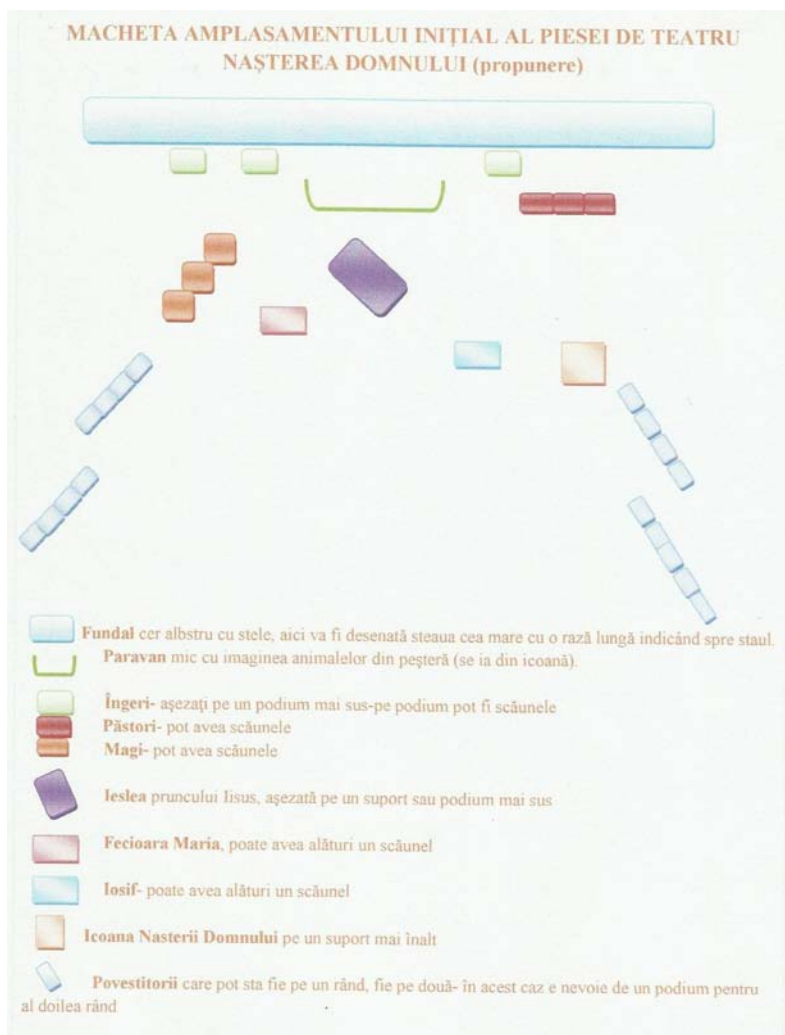
Se va încheia cu un colind la alegere!

Sugestii pentru audiții muzicale:

<http://www.youtube.com/watch?v=NNmziticQldI&feature=related> (Condacul
nașterii Domnului, Corul Madrigal)

<http://www.youtube.com/watch?v=Af-aWM91HPo&feature=related> (Astăzi S-a
născut Hristos, Corul Madrigal)

<http://www.youtube.com/watch?v=OvytYYn-i5Q> (O, ce veste minunată, Corul
Madrigal)



VIII.2. SĂ NE BUCURĂM DE ÎNVIEREA DOMNULUI!

Personaje

- Preotul
- Profesorul de Religie
- 19 copii povestitori
- Îngerul de la mormânt
- Trei mironosițe: Maria Magdalena, Salomeea și Maria lui Iacov

Miros de tămâie pretutindeni. Piesa începe cu cortina trasă și un fundal muzical din literatura religioasă muzicală a Învierii (la început tare, apoi mai încet). Scena se deschide apoi cu îngerul stând lângă mormânt.

Copil povestitor 1 (*bucuros*):

Dragii noștri, frați, părinți
Vă mulțumim c-ați venit
Să-nvățați cu noi acum
Despre Domnul nostru bun.

Copil povestitor 2 (*la fel*):

Din icoane, zi de zi,
Aflăm tot ce vrem să știm
Despre sărbători și sfinți
Să rămânem tot cumiști.

Copil povestitor 3 (*la fel*):

În aceste săptămâni
Am fost pe-al Golgotei drum
Și L-am văzut pe Iisus
Răstignit pe cruce sus.

Copil povestitor 4 (*la fel*):

Azi vom merge mai departe
Să învățăm ca din carte
După tainele durerii,
Despre-icoana Învierii.

Copil povestitor 5:

Poate că doriți să știți
Cine ne va povesti:
Un profesor și-un părinte
Și copii ce știu mai multe.

Preotul (*cu multă dragoste*):

Dragi copii, bine-ați venit!
Altă icoană-am pregătit,
Despre ceea ce va fi
Duminică-n zori de zi!

După cum v-am spus deja
Iosif din Arimateea
A pus trupul Domnului
Tocmai în mormântul lui. (*arată spre paravanul cu mormântul*)

Profesorul de Religie:

Soldații toți l-au păzit
Piatra au pecetluit
Nu cumva un om mai tare
Să vină să o răstoarne.

Însă în a treia zi
Un cutremur se porni
Când zorii ieșeau din noapte,
Frică i-a cuprins, de moarte.

Preotul:

Ce credeți că s-a-ntâmplat?

Copiii în cor:

Hristos Domnul a-nviat!

Copil povestitor 6 (*foarte serios*):

Iar soldații-nfricoșăți
În cetate au plecat
Să dea la cei cu putere
Vestea despre înviere.

Copil povestitor 7 (*curios*):

Părinte, cum s-a-ntâmplat?
Cine piatra a mișcat?

Preotul:

Un înger din cerul sfânt
A coborât pe pământ
Piatra la o parte-a dat
Și apoi pe ea a stat.

Copil povestitor 8 (*întărind spusele preotului*):

Chiar Dumnezeu l-a trimis,
Să vestească, nu prin vis,
Ci cu grai adevărat
Că Hristos a înviat!

Copil povestitor 9 (*curios*):

Vreau să știu cine-a venit
Dimineața la mormânt?!

Copil povestitor 10 (*explicând*):

Câteva femei smerite
Mironosițe numite!

Copil povestitor 11 (*arătând spre icoana de pe fundal*):

Da, vedem și în icoană
C-au venit parcă cu treabă
Și cu gândul să rămână,
Dar, oare, ce au în mână?

Copil povestitor 12 (*știind sigur*):

Vă spun eu, nu-i ghicitoare,
Că au vase de-ngropare
Cu-uieiuri mirositoare
Ca mirul, când vii la-nchinare!

Copil povestitor 9 (*bucuros*):

Da, acum am înțeles!
Dar cine sunt? Cum se numesc?

Copil povestitor 13 (*explicând serios*):

Aceste femei devotate
L-au urmat pe Domnu-n toate
Și pe drum, spre răstignire,
Frică n-au avut de nimeni.

Numele lor sunt cinstite
Și în calendar trecute:
Două se numesc Maria
Iar cealaltă Salomeea.

Copil povestitor 14 (*la fel*):

E Maria Magdalena
Vindecată de Hristos
Și-a lui Iacov mamă care
Tot Maria nume are.

Profesorul de Religie:

N-ați vrea să vă povestesc
Ce le-a spus solul ceresc?

Copiii (*bucuroși și curioși*):

Ba da, sigur că am vrea
Așteptăm cu drag asta!!!

*Intră cele trei femei mironosițe și vin puțin în față, muzica un pic mai tare pe
intrarea lor, iar după ce se opresc, mai încet.*

Maria Magdalena (*tristă*):

Pe nedrept L-au răstignit,
Pe Iisus, Domnul iubit!

Maria lui Iacov:

Da, așa-i, e tare trist!
Că pe El L-au răstignit! (*cele două femei încep să plângă*)

Salomeea (*vrând să le reamintească*):

Nu mai plângeți, nu e timp!
Haideți degrab' la mormânt!

Maria Magdalena (*gândindu-se*):

Da, noi mergem cu credință,
Dar toate avem știință
Cât este piatra de mare
La mormânt, la a lui intrare.

Maria lui Iacov (*știind că piatra e de neclintit*):

Ai dreptate, am plecat,
Trei femei cu gând curat
Dar singure nu reușim
Piatra nici să o clintim.

Maria Magdalena (*cu credință mare*):

Dumnezeu ne va ajuta
Nu știm cum, dar vom afla,
Să putem intra-n mormânt
Ca să ungem Trupul Sfânt
Al Domnului Iisus Hristos,
Care ne-a iubit pe toți. (*se întorc, se duc spre mormânt, când ajung se miră de ce văd*)

Copil povestitor 15 (*povestind minunea*):

Când aproape să ajungă
Au simțit că-i o minune
Piatra era răsturnată
La o parte era dată.

Salomeea (*mirată*):

Oare ce s-a întâmplat?
Haideți să aflăm îndat!
Căci miresme am adus,
Domnului Hristos Iisus.

Maria Magdalena:

Să intrăm deci în mormânt,
Și să-I ungem Trupul sfânt! (*il văd pe înger*)

Copil povestitor 16:

La mormânt când au ajuns
Au văzut îngerul sfânt
Care lor le-a cuvântat
Și vestea bună le-a dat.

Îngerul (*serios, vestind minunea*):

În mormânt de veți intra,
Nu găsiți pe nimenea,
Hristos Domnul a-nviat!
Iată locul unde-a stat!

Copil povestitor 17:

Femeile au privit
Și ce credeți c-au zărit?

Giulgiurile și-o mahramă
Cum se vede în icoană.

Maria lui Iacov (*cu multă bucurie*):

Ce ne spui e minunat!
Mare veste am aflat!

Salomeea:

Stați puțin, mi-am amintit
Că și Domnul ne-a grăit,
C-a treia zi, Duminica,
Din mormânt va învia!

Maria Magdalena (*puțin întristată*):

Oare, cum de am uitat
Lucru-acesta minunat?
Cât am plâns și am crezut
Că pe Domnul L-am pierdut!
Acum cred cu-adevărat, (*cu bucurie*)
Că Hristos a înviat!

Toate (*între ele*):

Vai, ce mare bucurie
Credem, credem cu tărie
Că Hristos a înviat
Și lumii viață a dat!

Îngerul:

Hristos mi-a mai spus ceva
Știind că-L veți căuta:
La ucenici să plecați
Vestea mare să le dați

Să le spuneți că Iisus
A-nviat precum le-a spus
Și-i așteaptă de aceea
Viu să-L vadă-n Galileea.

Mironosițele:

Înger bun, îți mulțumim,
Chiar acum la drum pornim (*rămân în poziția icoanei*)

Preotul:

Sufletul le-a fost cuprins
De frică și fericire-ncins
Spre apostoli au plecat
Veste să le dea îndat'.

Pe când grăbite mergeau
Domnul lor li se-arăta
Bucurați-vă, le-a spus
Eu, sunt chiar Hristos Iisus.

Nici cuvinte n-am a spune
Ce simțiră ele-anume
La pământ s-au aruncat
Și Lui i s-au închinat!

Întâlnirea cu Iisus
Este chiar un dar de sus
Oricine îl poate avea
Trebuie doar ca să vrea.

Copil povestitor 18 (*bucuros*):

Nouă ne-a plăcut nespus
Ce ne-ați spus despre Iisus!
E-o poveste-adevărată
De toți creștinii-nvățată.

Copil povestitor 19:

Icoana ne-a ajutat
Să aflăm cu gând curat
Ce și cum s-a întâmplat,
Când Hristos a înviat!

Profesorul de Religie:

Azi e mare sărbătoare,

Sus în cer și pe pământ
Că din moarte la viață
Mergem cu Hristos Iisus

Învierea Lui slăvim
Și pururi ne veselim
Hristos Domnul a-nviat!

Toți:

Adevărat a înviat!

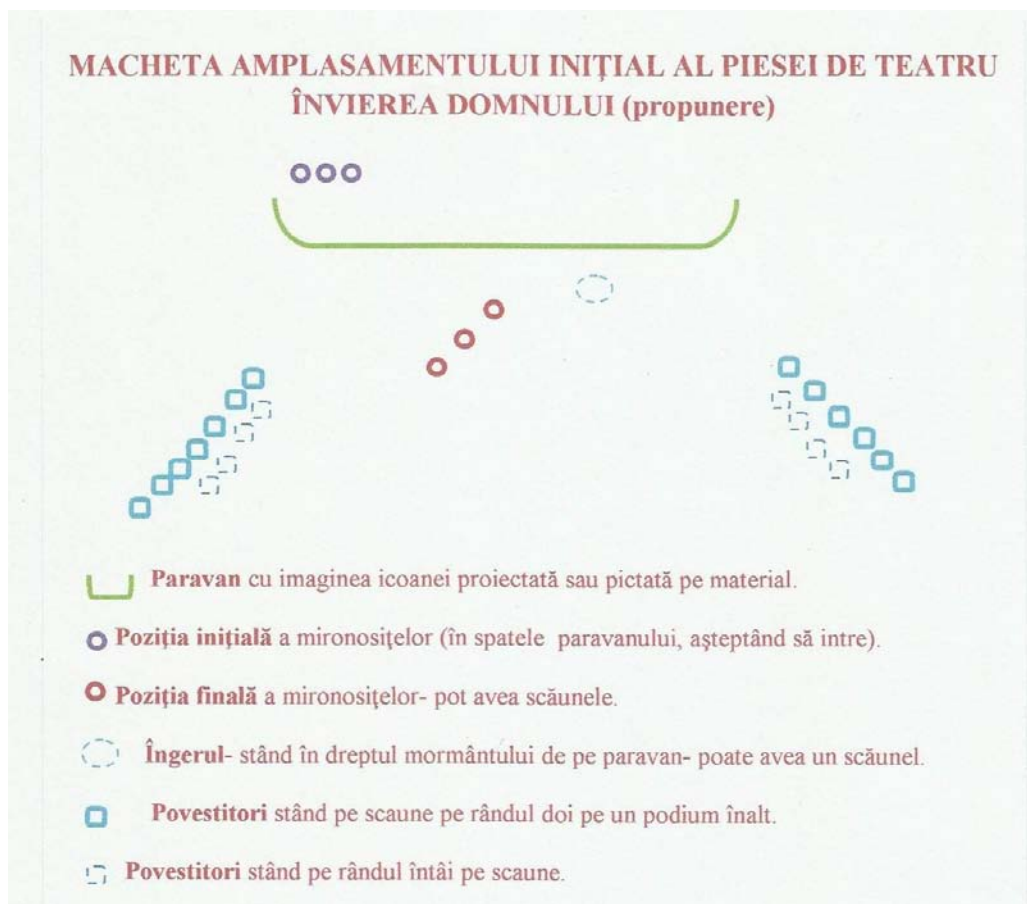
Piesa se termină cu troparul: Hristos a înviat!, care poate fi cântat de copii sau poate fi audiat.

Sugestii pentru fondul muzical:

<http://www.youtube.com/watch?v=kGTMAaP18Yw&playnext> (Slujba învierii-Mironosițele femeii.mp3) (de la secunda 11)
http://www.youtube.com/watch?v=eBqO_mgTSD8
(Hristos a înviat.mp3)

Câteva note personale asupra ideii de amplasament scenic (cu vederea dinspre public), **decor, recuzită, costume:**

- Așezarea personajelor va respecta locul acestora în icoană.
- Copiii povestitori, preotul și profesorul de Religie vor fi aranjați în funcție de posibilitățile scenice cu necesitatea delimitării planurilor.
- Personajele vor veni pe rând în ordinea intrării în scenă. Numărul copiilor povestitori poate fi modificat, în funcție de mărimea colectivului de elevi.
- Costumele și recuzita personajelor vor fi preluate din icoană, povestitorii pot fi îmbrăcați frumos sau în costume din vremea aceea.



VIII.3. STRUGURELE SFÂNTULUI MACARIE

Personaje:

- părintele Macarie
- un om oarecare
- 4 îngeri (cele 4 gânduri bune)
- primul călugăr (responsabil cu curățenia)
- al doilea călugăr (pictor, bolnav)
- al treilea călugăr (tânăr)
- preotul
- profesorul de Religie
- 11 copii povestitori

Acțiunea se petrece în pustia din Egipt, vara, într-o mănăstire de călugări.

Pe atunci, trăia în pustie un părinte cu numele Macarie, care era renumit pentru faptele sale bune. Oamenii veneau după sfatul său. Într-o zi, un om, vrând să-i facă o bucurie părintelui, îi aduce un strugure, fruct care nu se găsea în pustia Egiptului. Părintele primește cu bucurie darul însă nu se poate bucura pe deplin deoarece se gândește că ar fi drept să-l împartă cu toți călugării. Prea mulți fiind, se hotărăște să-l dea celui care vine primul în chilia sa. Acesta la rândul său, nu-l păstrează nici el, gândindu-se la fel ca părintele Macarie. Strugurele ajunge la mulți frați, fiecăruia venindu-i gândul de a-l dărui. În final, spre uimirea părintelui, acest strugure ajunge înapoi la dânsul. Bucuros de dragostea arătată de călugări, lasă strugurele pe o piatră, de unde este luat de o pasăre ce-l duce spre a fi hrana puișorilor ei.

Scena I

Scena se desfășoară în clasă, unde urmează o lecție de Religie, la care este invitat preotul. Acesta intră pe ușă având o carte în mână. Copiii și profesorul se ridică în picioare.

Preotul:

Doamne-ajută, bun găsit! (*cu dragoste*)

Cu bucurie-am venit!

Lucruri sfinte să vorbim

Și-n inimi să le sădim.

Profesorul de Religie (*cu bucurie*):

Sărut mâna, drag părinte,

Noi ne bucurăm fierbinte

Că sunteți din nou aici

Iară noi cei mari și cei mici (*arată spre părinți și spre elevi*)

Suntem toți nerăbdători

Ca și-n alte sărbători

Să vorbiți, să ne-nvățați

Un cuvânt bun să ne dați! (*copiii stau jos*)

Părintele:

Aș vrea să vă-ntreb ceva,

Poate-mi spune cineva:

Este bine să păstrăm
Totul numai pentru noi

Și nimic, nimic să dăm
Celor care sunt în nevoi,
Ce trăiesc în lipsuri mari,
Bolnavi, singuri și sărmani?

Copil povestitor 1 (*se ridică explicând frumos*):

Bine e să dăruim
Și pe toți să îi iubim,
Cu mult drag să-i ajutăm
Fără să ne lăudăm. (*copilașul stă jos*)

Preotul:

Copile, fii fericit
Căci bine tu ai gândit!
Domnul să te binecuvânteze
Mintea să ți-o lumineze!

Părintele:

Astăzi vă voi povesti
Din cartea ce-o am aci, (*arată cartea*)
Cum ne-nvață o-ntâmplare
Să avem inimă mare.

Profesorul de Religie (*către preot și copii*):

Ce vom învăța noi oare?
Povestea Sfântului Macarie?

Preotul:

Da, chiar acum mă pregătesc
Despre sfânt să vă vorbesc.

Copilul povestitor 2 (*bucuros de cele auzite, vrând și el să spună*):

Am putea interveni
Acolo unde noi știm?
Dintre noi au auzit
De-ntâmplarea din Egipt.

Profesorul de Religie:

Desigur, cei care o știu
Pot și ei a povesti.

Piesa muzicală în surdină

Scena II

Copiii se așază pe părțile laterale și fac loc personajelor din povestire. Scena începe cu amplasamentul personajelor, astfel: pe banca din fața bisericii stă părintele Macarie, cu o metanie în mână, rugându-se. În spatele chiliilor stau, în funcție de spațiu, călugării și îngerii.

Preotul (se așază):

Într-o sfântă mănăstire
Din pustia din Egipt
Avea obște-n îngrijire
Un părinte iscusit.

Copilul povestitor 3:

Macarie pe-al său nume,
Toată lumea-l căuta,
El făcea doar fapte bune,
Sfat mereu i se cerea.

Copilul povestitor 4:

Într-o zi, la mănăstire,
La părinte-un om sosi
Și în semn de prețuire
Un strugure-i dăru.

Pe prezentarea povestitorului apare omul care îi aduce strugurele Sfântului Macarie. Acesta are o traistă în spate. Se apleacă, spre a primi binecuvântare. Părintele Macarie se ridică și îi dă binecuvântarea.

Pelerinul:

Binecuvântați părinte,
V-am adus cu drag un dar
Ce prin aste locuri sfinte

Se găsește foarte rar. (*scoate strugurele din traistă și i-l dă*)

Părintele Macarie (*cu blândețe*):

Dumnezeu să-ți răsplătească

Darul să ți-l înmulțească

Mergi în pace, mergi cu bine,

Dumnezeu fie cu tine!

Omul pleacă și se așază lângă povestitori. Părintele Macarie se duce la chilia lui.

Copilul povestitor 5 (*povestind rar*):

Intrând în chilia sa

Vru o boabă a mânca

Dar un gând lui i-a venit

Ce cu drag l-a dojenit: (*vine îngerul 1 care va sta în partea dreaptă a părintelui*)

Piesa muzicală în surdină

Îngerul 1 (*poate pune mâna pe capul lui sau pe umăr*):

Fii mai bun și te gândește

Că fraților le e sete.

Să-l dai lor, nu îl mânca,

Ascultă povața mea!

Copilul povestitor 6:

În acel moment și-a spus

Cu-ntristare de nespus:

Părintele Macarie (*muștrându-se*):

Sunt un lacom și-un zgârcit

Doar la mine m-am gândit

Frații mei rabdă-n pustie

Eu mănânc struguri, vai, mie!

Preotul:

Tot gândindu-se mereu (*părintele Macarie se roagă privind spre icoane sau în sus*)

Se rugă lui Dumnezeu

Și îndată a găsit

Ce să facă negreșit:

Piesa muzicală în surdină

Părintele Macarie (*cu privirea în sus și mâinile sub formă de rugăciune*):

Darul îl voi oferi
Celui care va veni
Căci e tare obosit
Și nu a mâncat nimic!

Mulțumesc, Doamne-mpărate
Că mi-ai dat gânduri curate. (*îngerul I iese*)

Scena III

(Vine primul călugăr din spatele bisericii, făcând un gest ca și cum terminase de măturat pe lângă biserică. Lasă mătura în fața chiliei părintelui sau în altă parte, în funcție de context, și apoi bate la ușa starețului.)

Primul călugăr (*cu pioșenie*):

Mă iertați, părinte bun,
Am venit ca să vă spun:
Ascultarea am terminat
Spuneți-mi, ce să mai fac?

Părintele Macarie:

Dacă totu-ai terminat
Domnul fie lăudat!
La icoane mergi de vezi
De-s murdare să le ștergi!

Înainte de-a pleca
Am un strugure a-ți da
Primește-l, eu sunt bătrân
Stomacul nu mi-e prea bun

Ție ți-o fi de folos,
Eu nu sunt prea sănătos.

Primul călugăr:

Mulțumesc, părinte bun,

Binecuvântați acum!

(Se apleacă pentru binecuvântare, apoi ies amândoi. Părintele Macarie pleacă în spatele bisericii. Primul călugăr își ia mătura și fârașul și merge spre chilia lui. Intră, lasă totul, se așază pe scaun și dă să mănânce strugurele):

Copilul povestitor 6: *(așteptând un pic să plece amândoi, apoi rar)*

Bucuros de ce-a primit

Spre chilie a pornit *(intră în chilie, se așază pe un scaun)*

Și luând o boabă mică, *(călugărul duce strugurele spre gură, apoi se oprește subit, intră îngerul 2)*

Un gând bun îi vine-n minte:

Piesa muzicală în surdină

Îngerul 2 *(cu blândețe):*

Părintele s-a gândit

Să te facă fericit

Tu poți fi la fel de bun,

Ca și dânsul, chiar acum.

Primul călugăr *(muștrându-se și uitându-se spre icoană):*

Sunt un lacom și-un zgârcit

Doar la mine m-am gândit

Frații mei rabdă-n pustie

Eu mănânc struguri, vai, mie! *(își ridică capul și rostește cu bucurie)*

Nu voi fi așa hulpav

Am un frate mai bolnav

Are mare trebuință

Eu nu sunt în suferință!

Strugurele îl voi da

Unui frate mai bolnav!

Voi fi bun și-ascultător,

Darnic și mult iubitor!

Copilul povestitor 7:

Pentru gândul ce-i veni,

Domnului Îi mulțumi.

(îngerul 2 pleacă)

Scena IV:

Primul călugăr (*Primul călugăr se închină la icoană și iese din chilie. Bate la ușa celuilalt călugăr. Acesta pictează icoane și, cu pensula în mână, merge șchiopătând pentru a deschide*):

Fie Domnul preaslăvit
Te pot deranja un pic?

Al doilea călugăr:

Domnul fie preamărit
Intră, ești binevenit!

Primul călugăr:

Am venit să-ți dau acum
Strugurele-acesta bun
Poate o să-ți facă bine
Că ești mai bolnav ca mine. (*îi dă strugurele*)

Al doilea călugăr (*pune pensula deoparte, primește strugurele*):

Tare mult îți mulțumesc
Bucurie îți doresc
Domnul fie preamărit
Că la mine te-ai gândit! (*primul călugăr pleacă spre biserică spre a-și continua ascultarea*)

Copilul povestitor 7:

Ce credeți că s-a-ntâmplat (*intră îngerul 3*)
Când călugăru-a plecat?
Și părintelui bătrân
I-a venit gândul cel bun.

Piesa muzicală în surdină

Îngerul 3 (*cu bunătate*):

Bunătate și iubire
Fratele ți-a arătat
Lecții de mărinimie
El cu suflet bun ți-a dat.

Dacă vrei să fii mai bun
Strugurele chiar acum
Nu-l mânca precum dorești
Poți și tu să-l dăruiești.

Al doilea călugăr (*se așază pe scaun și se gândește*):

Sunt un lacom și-un zgârcit
Doar la mine m-am gândit
Frații mei rabdă-n pustie
Eu mănânc struguri, vai, mie!

Știu pe-un frate ce-a venit
De curând la mănăstire
El e tânăr, necălit,
Și e grea viața-n pustie. (*iese din chilie și se întâlnește chiar cu călugărul cel tânăr*)
(*îngerul 3 iese*)

Scena V

Al doilea călugăr:

Slăvit să fie Domnul!

Al treilea călugăr (*are niște cărți în mână*):

Și să-L laude tot omul!

Al doilea călugăr:

Bine este a primi
Ceea ce-ți voi dăru!

Al treilea călugăr:

Eu primesc, bunule frate
Domnul să îți dea de toate!
(*al doilea călugăr intră în chilie, celălalt rămâne afară sau intră în chilie*)

Copilul povestitor 8:

După ce se despărțiră
Tânărul tare se miră:

Al treilea călugăr:

Cum de-o fi ajuns la noi
Aici în astă pustie
Unde nu-s vreodată ploi
Nici pomi, nici viță de vie?

Copilul povestitor 8:

Se gândi el pe-ndelete (*intră îngerul 4*)
La părintele ce-i dete
Acest dar de bucurie
Și un gând în minte-i vine.

Piesa muzicală în surdină

Îngerul 4:

Ascultă-acum îndemnul meu
Căci vine de la Dumnezeu:
Tu ești tânăr și voinic
Și mai poți răbda un pic

Strugurele-acesta bun
Poate fi dat chiar acum
Nu-l mânca, precum dorești
Darul poți să-l înmulțești. (*îngerul iese*)

Al treilea călugăr:

Sunt un lacom și-un zgârcit
Doar la mine m-am gândit
Frații mei rabdă-n pustie
Eu mănânc struguri, vai, mie!

Dacă mă gândesc un pic
Eu sunt tânăr și voinic
Pot să rabd și eu de sete
Ca și cel care mi-l dete.

Îl voi duce chiar acum
La Macarie cel bătrân,
Pentru anii mulți ce-i are
Pentru bunătatea-i mare.

Scena VI

Se duce la chilia stareșului, bate la ușă și îi oferă strugurele. Între timp, povestitorul spune:

Copilul povestitor 9:

Mult s-a minunat bătrânul
Dându-și seama imediat
Cum că frații, chiar nici unul,
Strugurele n-a păstrat.

Copilul povestitor 10:

Și știind această taină
Fratelui n-a zis nimic
Mulțumindu-i pentru hrană,
Pentru gândul său smerit.

Părintele Macarie (*uitându-se la strugure, începe să zâmbească*):

Iubire au dovedit
Frații mei din mănăstire
Voi lăsa ce am primit
Pe o piatră din pustie. (*Iese din chilie sau de pe drum face câțiva pași spre stânga publicului și lasă strugurele pe o piatră, unde se află o pasăre.*)

Copilul povestitor 11:

Și lăsându-l jos, îndată
Iute-o pasăre veni
Ce-l luă în cioc pe dată
Puișorii spre-a-și hrăni.

Preotul:

Iată cum povestea noastră
A luat un bun sfârșit
Și am învățat că-n viață
Nu-i bine să fii zgârcit (*toți*)

Să luăm și noi aminte
Și să fim la fel ca frații

Ce nu s-au gândit la sine
Ci mereu, mereu, la alții. (*toți*)

Ies apoi călugării și îngerii pentru a fi aplaudați împreună cu ceilalți. Eventual, copiii îi pot servi pe toți invitații cu struguri.

DESCRIEREA PERSOAJELOR, COSTUME

Personajele imaginate în scenetă și costumele sunt descrise astfel:

Părintele Macarie – bătrân, starețul mănăstirii; are ochelari, barbă albă și lungă, mantie neagră strânsă cu o centură neagră, metanie lungă, sandale negre și fes.

Un om oarecare – îmbrăcat în costum popular, are o traistă și un strugure.

Primul călugăr – este responsabil cu curățenia, are o mătură; are barbă, mantie neagră, strânsă cu o centură neagră, metanie, sandale negre.

Al doilea călugăr (bolnav) – este pictor, are o trăistuță mică din care ies pensulele; are barbă, mantie neagră strânsă cu o centură neagră metanie, sandale negre.

Al treilea călugăr – tânărul, cântăreț (are psaltirea în mână); are barbă, mantie neagră strânsă cu o centură neagră metanie, sandale negre.

Îngerii – costumație de înger.

Povestitorii – copiii povestitori, îmbrăcați frumos sau pot avea câte o pelerină de aceeași culoare

Profesorul / profesoara de Religie – îmbrăcat / ă în costum.

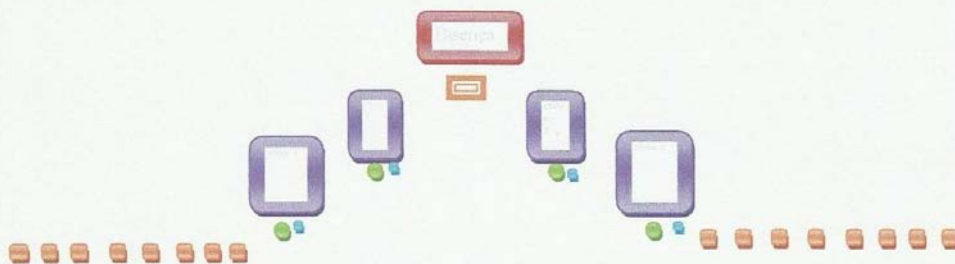
Preotul povestitor – va avea o carte în mână.

Sugestii pentru piesa muzicală

<http://music.yahoo.com/st-john-koukouzeles/>

<http://www.youtube.com/watch?v=LkhbBywr6e4>

MACHETA PIESEI DE TEATRU *STRUGURELE SFÂNTULUI MACARIE* SPAȚIU MARE



DECOR, RECUZITĂ

Biserica: un paravan pe care e desenată partea de intrare într-o biserică, pe ea stă la început pr. Macarie.

Băncuța care stă în fața bisericii

Chilie: paravan pe care e desenat interiorul unei chilii; în spatele fiecărei stau câte doi călugări și doi îngeri, mai puțin la început pr. Macarie.

Masă

Scaun

Chilie 1 : masă și scaun

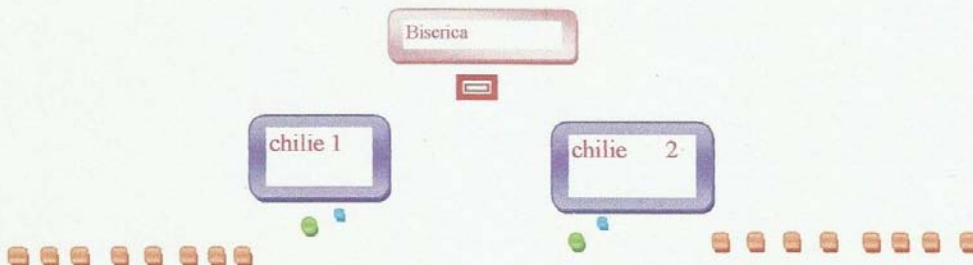
Chilie 2: masă și scaun

Chilie 2: trepied cu icoană, masuță mică, acuarele pe masă, paletă pentru culori

Chilie 3: masă și scaun- pe masă se află câteva partituri.

Scaune pentru povestitori

MACHETA PIESEI DE TEATRU *STRUGURELE SFÂNTULUI MACARIE* SPAȚIU MIC



DECOR, RECUZITĂ

Biserica: un paravan pe care e desenată partea de intrare într-o biserică

Băncuța care stă în fața bisericii; pe ea stă pr. Macarie la început.

Chilie: paravan pe care e desenat interiorul unei chilii, în spatele fiecărei chilii se vor afla câte doi călugări și patru îngeri, mai puțin pr. Macarie.

Masă

Scaun

Chilie 1 : masă și scaun

Chilie 2: masă și scaun

Scaune pentru povestitori

BIBLIOGRAFIE

- Biblia sau Sfânta Scriptură, tipărită cu binecuvântarea Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, cu aprobarea Sfântului Sinod, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2008.
- BOCOȘ, Mușata, *Instruire interactivă*, ediția a II-a, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2002.
- BOLTON, A., „Moral Development. Whose Etics in the Teaching of Religious”, în *Journal of Moral Education*, Oxford, 1997, vol. 26, nr. 2.
- BRUNER, Jerome S., *Procesul educației intelectuale*, trad. Henriette Fischbein, Editura Științifică, București, 1970, p. 100.
- CĂLUGĂR, Dumitru, *Hristos în școală. Manualul catehetului ortodox pentru școala primară*, ediția a II-a, Sibiu, 1937.
- CERGHIT, Ioan, *Sisteme de instruire alternative și complementare. Structuri, stiluri, strategii*, Editura Aramis, București, 2002.
- COȘBUC, George, *Ochiul lui Dumnezeu. Poezii inedite și regăsite*, Editura Eikon și Editura Charmides, Cluj-Napoca, 2004.
- CUCOȘ, Constantin, *Educația religioasă. Repere teoretice și metodice*, Editura Polirom, Iași, 1999.
- CUCOȘ, Constantin, *Teoria și metodologia evaluării*, Editura Polirom, Iași, 2008.
- DULAMĂ, Maria Eliza, *Elemente de didactică. Teorie și aplicații*, Editura Clusium, Cluj-Napoca, 2008.
- GLAVA, Adina; GLAVA, Cătălin, *Introducere în pedagogia preșcolară*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2002.
- HORGA, Irina, *Dimensiuni curriculare ale educației religioase*, Universitatea din București, Facultatea de Psihologie și Științele Educației, București, 2006 (teza de doctorat).
- HORGA, Irina, „Educația religioasă – o opțiune explicită a sistemelor de învățământ europene”, în: Dorin OPRIȘ (coord.), *Educația religioasă în dialog cu societatea. Cercetări pedagogice, psihologice și istorice*, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2010.
- HORGA, Irina, „Educația religioasă în școala românească. Rezultatele unei cercetări”, în: Dorin OPRIȘ, *Coordonate ale cercetării pedagogice în domeniul educației religioase*, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2009.
- MĂNDIȚĂ, Nicodim, *Minunile Maicii Domnului*, Editura Bunavestire, Bacău, 1994, p. 322-323.

- OPRİȘ, Dorin, *Dimensiuni creștine ale pedagogiei moderne*, ediția a III-a, Editura Didactică și Pedagogică, R.A., București, 2012.
- OPRİȘ, Dorin, *Sinteze, aplicații, teste la Didactica religiei*, Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2011.
- OPRİȘ, Monica, *Religie, morală, educație. Perspective teologice și pedagogice*, Editura Basilica, București, 2011.
- OPRİȘ, Monica, *Educația morală și educația religioasă în școală*, Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2011.
- OPRİȘ, Monica, „Organizarea interdisciplinară a conținuturilor”, în *Educația 21* coord. Vasile CHIȘ, Mușata BOCOȘ, Cristian STAN, Ion ALBULESCU, publicația Centrului de Cercetare și Inovare în Curriculum, Universitatea „Babeș-Bolyai”, nr.1 / 2004, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca.
- PLĂMĂDEALĂ, Antonie, *Cuvinte la zile mari*, Sibiu, 1989.
- PLĂMĂDEALĂ, Antonie, *Tâlcuri noi la texte vechi*, Sibiu, 1989.
- PRICE, Sue, *100 de idei biblice de lucru manual pentru copii*, trad. Marius Dobondi, Editura Noua Speranță, Cluj-Napoca, 2001.
- ȘEBU, Sebastian; OPRİȘ, Monica; OPRİȘ, Dorin, *Metodica predării religiei*, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2000.
- ȘEBU, Sebastian; OPRİȘ, Monica; OPRİȘ, Dorin, *Metodica predării religiei. Manual pentru Seminarii Teologice, Școli Normale, Colegii Pedagogice, Licee Pedagogice*, Editura Reîntregirea, Alba Iulia 2002.
- VĂIDEANU, George, *Promovarea interdisciplinarității în învățământul preuniversitar*, Universitatea „Al. I. Cuza” Iași, 1985.
- *** Programa școlară pentru disciplina religie, cultul ortodox, clasa pregătitoare, *Nota de prezentare*, <http://programe.ise.ro/Programescolareaprobrate.aspx#>
- *** Programa școlară pentru disciplina Religie, cultul ortodox, clasa pregătitoare, clasa I și clasa a II-a, *Nota de prezentare*, http://programe.ise.ro/Portals/1/2013_CP_I_II/30_RELIGIE_Cultul%20ortodox_CP_II_OMEN.pdf.